

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันตสูตร
ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น
COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT ACCORDING TO KUTADANTA
SUTTA OF THE COMMUNITY OF WANGSAWAP SUBDISTRICT
PHUPHAMAN DISTRICT KHONKAEN

พระครูเกษมธรรมสุนทร (กฤษณพล เขมธมโม)

ดุขฎฐิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันตสูตร
ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น
COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT ACCORDING TO KUTADANTA
SUTTA OF THE COMMUNITY OF WANGSAWAP SUBDISTRICT
PHUPHAMAN DISTRICT KHONKAEN

พระครูเกษมธรรมสุนทร (กฤษณพล เขมธมโม)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

COMMUNITY ECONOMIC DEVELOPMENT ACCORDING TO KUTADANTA
SUTTA OF THE COMMUNITY OF WANGSAWAP SUBDISTRICT
PHUPHAMAN DISTRICT KHONKAEN

Phrakhru Kasemthammasunthorn (Kissanapon khemathammo)

A Dissertation submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุชฎินิพนธ์เรื่อง
“การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัด
ขอนแก่น” เป็นส่วนหนึ่งของการสอบวัดคุณสมบัติดุชฎินิพนธ์ ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุชฎินิพนธ์
บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุชฎินิพนธ์

(ศ. ดร.ประยงค์ แสนบุราณ)

ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร.ธีระพงษ์ มีโสม)

กรรมการ

(ผศ. ดร.กฤษณา รักษาโณ)

กรรมการ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร.)

กรรมการ

(พระครูสุธีคัมภีรญาณ, ผศ. ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูสุธีคัมภีรญาณ, ผศ. ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูเกษมธรรมสุนทร)

ชื่อคุณิพนธ์ : การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ
อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัย : พระครูเกษมธรรมสุนทร (เกษมพล เขมธมโม)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์
: พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร., พธ.บ.(ศาสนา), ศศ.ม.(ปรัชญา).
Ph.D.(Buddhist Studies).
: พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ, วิ., ผศ.ดร., ป.ธ.๖, พธ.บ.(ภาษาไทย).
M.A.(Ling), M.A., Ph.D.(Pali& Bud).

วันที่สำเร็จการศึกษา :มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า เศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและความยากจน ด้วยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจชุมชน เพื่อแก้ปัญหาเชิงบูรณาการ ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มคนระดับล่าง ขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของโครงการ ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้อำนวยการ ไม่ให้เสียทรัพยากรในการทำทาน ให้วางใจต่อผู้ที่มารับทาน ไม่ให้เบียดเบียนคน สัตว์ และตัดต้นไม้

สภาพเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบฯ ยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีรายได้ที่ไม่แน่นอน เกิดจากการรวมตัวของชุมชน มีแรงจูงใจมาจากการดูสื่อต่างๆ กระบวนการสร้างเครือข่ายใช้วิธีนำเสนอในที่ประชุม สร้างเครือข่ายด้วยการสนทนาและชักชวนกัน จุดอ่อนคือขาดองค์ความรู้ จุดแข็งคือมีทรัพยากรที่หลากหลายและคนใช้ชีวิตแบบพอเพียง ผลผลิตคือชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบฯ สามารถสรุปเป็น ๓ ประเด็นสำคัญ ๑) การวางแผน เป็นยุทธศาสตร์การปราบโจรและความยากจน ๒) การสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง เป็นยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการผลิตและการจำหน่าย ๓) การเสริมเศรษฐกิจให้มั่นคง เป็นยุทธศาสตร์การสร้างพันธมิตรทางการตลาด

Thesis Title : Community economic development according to kutadanta
Sutta of the community of WangSawap Subdistrict
Phuphaman District Khonkaen

Researcher : Phrakhru Kasemthammasunthorn (Kissanapon Khemathammo)

Degree : Docter of Philosophy (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrasoponpattanabandita, Assoc.Prof.Dr., B.A.(Religing),
M.A.(PrimaryEducation), M.A.(Philosophy),
Ph.D.(Buddhist Studies).

: Phramaha Pramuan Thanatatto, Assis Prof. Dr.
Pali VI, B.A. (Thai) M.A. (Ling.), M.A., Ph.D. (Pali&Bud.)

Date of Graduation :/...../.....

Abstract

Research on this subject purpose To study the community economy along the dental formula In Theravada Buddhism To study community economic conditions Of the community of Wang Sawap Sub-district Phu Pha Man District Khon Kaen To study and analyze community economic development along the dental formula Of the community of Wang Sawap Sub-district Phu Pha Man District Khon Kaen

The research found that Community economy along the dental formula In Theravada Buddhism Is a strategy to solve social problems caused by bandits, criminals and poverty With community economic development To solve integrated problems Promoting careers for lower-level groups Requesting cooperation from top-level groups Check the project owner's qualifications Check the qualifications of the director Not to regret the wealth of eating To trust those who come to eat Not to encroach on animals and cut trees

Community economic conditions of the community of Wang Sawap Sub-district Based on agriculture With uncertain income Caused by community integration Motivated by watching various media The process of creating a network using the method presented at the meeting Create a network with dialogue and persuasion.

The weakness is lack of knowledge. The strength is to have a variety of resources and sufficient living people. Productivity is a community with more income.

Analysis of community economic development along the dental formula
Of the community of Wang Sawab Sub-district Can be summarized into 3 major issues 1) planning as a strategy for suppressing bandits and poverty 2) strengthening the economy Is a strategy to strengthen production and distribution 3) to strengthen the economy Is a marketing alliance strategy

มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
อธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา	๓
๑.๔.๒ ขอบเขตด้านข้อมูล	๓
๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่	๔
๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับการจากการวิจัย	๑๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๖
๒.๑ แนวคิด	๑๖
๒.๑.๑ แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน	๑๖
๑) ความเป็นมาของเศรษฐกิจชุมชน	๑๖
๒) ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน	๑๖
๓) ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน	๑๘
๔) เป้าหมายสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน	๑๙
๕) หลักการสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน	๑๙
๒.๑.๒ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน	๒๑
๑) ความเป็นมาของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน	๒๑
๒) สาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน	๒๑
๓) การประยุกต์ใช้กับกิจกรรมชุมชน	๒๒
๒.๑.๓ แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์	๒๓

๑) ความหมายของพุทธเศรษฐศาสตร์	๒๓
๒) ความเป็นมาของแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์	๒๔
๓) สาระสำคัญของแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์	๒๔
๔) การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์	๒๕
๕) เปรียบเทียบแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก	๒๕
๒.๑.๔ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	๒๗
๑) ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง	๒๗
๒) ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง	๒๗
๓) ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง	๒๘
๔) แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง	๒๙
๕) จุดมุ่งหมายของเศรษฐกิจพอเพียง	๒๙
๖) หลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง	๓๐
๒.๑.๕ แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในกฎทันตสูตร	๓๒
๑) ความหมายของกฎทันตสูตร	๓๒
๒) ความเป็นมาของกฎทันตสูตร	๓๒
๓) รูปแบบของกฎทันตสูตร	๓๓
๔) สาระสำคัญของกฎทันตสูตร	๓๓
๒.๒ ทฤษฎี	๓๗
๒.๒.๑ ทฤษฎีการพึ่งตนเอง	๓๗
๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๘
๒.๓.๑ งานวิจัยในประเทศ	๓๘
๒.๓.๒ งานวิจัยต่างประเทศ	๕๐
๒.๔ บริบทของชุมชนตำบลวังสวาบ	๖๐
๒.๔.๑ บริบทของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑	๖๐
๒.๔.๒ บริบทของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒	๖๒
๒.๔.๓ บริบทของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘	๖๓
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	๖๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๖
๓.๒ ขอบเขตการวิจัย	๖๖
๓.๒.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร	๖๖
๓.๒.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา	๖๗
๓.๒.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่	๖๗
๓.๒.๔ ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๖๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้การในการวิจัย	๖๘

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือวิจัย	๖๘
๓.๓.๒ การตรวจสอบเครื่องมือ	๖๙
๓.๓.๓ การสนทนากลุ่ม	๖๙
๓.๓.๔ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม	๖๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๐

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๗๒

๔.๑ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสูตร	๗๒
๔.๑.๑ ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มชนระดับรากหญ้า ๓ กลุ่ม	๗๒
๔.๑.๒ ขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ๔ กลุ่ม	๗๓
๔.๑.๓ ตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของโครงการ	๗๓
๔.๑.๔ ตรวจสอบคุณสมบัติผู้อำนวยการโครงการ	๗๔
๔.๑.๕ ไม่ให้เสียตายทรัพย์ในการทำทาน	๗๔
๔.๑.๖ ให้วางใจต่อผู้ที่มารับทาน	๗๕
๔.๑.๗ ไม่ให้เบียดเบียนคน สัตว์ และตัดต้นไม้	๗๗
๔.๒ สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ	๗๘
๔.๒.๑ การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว)	๗๙
๔.๒.๒ รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว)	๘๓
๔.๒.๓ เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ	๘๕
๔.๒.๔ แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ	๘๘
๔.๒.๕ กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ	๙๐
๔.๒.๖ จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ	๙๒
๔.๒.๗ ผลผลิตเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ	๙๕
๔.๒.๘ แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบในอนาคต	๙๘
๔.๒.๙ ตอนที่ ๓ อื่นๆ	๑๐๑
๔.๓ วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ	๑๐๒
๔.๓.๑ การสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง	๑๐๒
๔.๓.๒ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน	๑๐๓
๔.๓.๓ สร้างค่านิยมให้รู้จักเลือกผู้นำ	๑๐๓
๔.๓.๔ สร้างค่านิยมให้รู้จักเลือกผู้ทำงาน	๑๐๔
๔.๓.๕ สร้างค่านิยมชุมชนแห่งบุญกุศล	๑๐๔
๔.๓.๖ สร้างค่านิยมชุมชนแห่งการเอื้อเฟื้อ	๑๐๔
๔.๓.๗ สร้างค่านิยมชุมชนแห่งความพอเพียง	๑๐๔

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๑๐๖

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๖
--------------------	-----

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๑๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๓
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๑๓
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะต่อชุมชน	๑๑๓
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๑๑๔
บรรณานุกรม	๑๑๕
ภาคผนวก	๑๒๑
ผนวก ก บันทึกข้อความ	๑๒๒
ผนวก ข หนังสือแนะนำ	๑๒๘
ผนวก ค แบบสัมภาษณ์	๑๕๕
ผนวก ง ภาพประกอบ	๑๖๒
ผนวก จ รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๘๐
ผนวก ฉ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (ข้อมูลดิบ)	๑๘๔
ผนวก ช ประวัติผู้วิจัย	๒๑๒

อธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในดัชนีฉบับนี้ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา / เล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวรรค ภาษาไทย เล่ม ๔ ข้อ ๓๒ หน้า ๔๐.

พระสูตรตันตปิฎก

ที.ส. ไทย = สูตรตันตปิฎก ที่มณีกาย สิลขันธวรรค (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในท่วงกลางสถานการณ์โลกที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ในด้านต่างๆ เป็นวงกว้าง การปกครองประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านอาชญากรรม เกิดอาชญากรรมทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ปรากฏเป็นข่าวให้เห็นประจำทุกวัน ปัญหาด้านยาเสพติดที่มีทั้งการเสพและจำหน่ายแพร่ระบาดไปทั่ว ปัญหาด้านความขัดแย้งของชนในชาติ ที่ขาดความสามัคคี แบ่งขั้ว ต่อด้าน คัดค้าน เอาแพ้เอาชนะกัน ซึ่งกำลังเป็นปัญหาที่เหมือนไฟไหม้ลามอยู่ในขณะนี้ โดยยังไม่มีทีท่าว่าจะดับสนิทลงได้อย่างไร และที่สำคัญมากที่สุดเวลานี้คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเรื่องปากท้องของคนทุกชีวิต ระบบทางเศรษฐกิจพิการภาวะเศรษฐกิจถดถอย ไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการให้เกิดสภาพคล่อง ประชาชนมีรายได้ต่ำแต่ค่าครองชีพสูง หาได้ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่กำลังรอคำตอบว่าจะมีวิธีการแก้ไขได้อย่างไร ในทางบ้านเมืองนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศเริ่มใช้แผนพัฒนาประเทศ ฉบับแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันได้เข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ซึ่งกำหนดหลักการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) อันเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม อันจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักการและวิธีการแก้ปัญหาสังคมไว้อย่างน่าสนใจ ดังปรากฏหลักฐานอยู่ใน ฎีกาตันตสูตร^๑ ซึ่งเป็นพระสูตรที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์การเมือง^๒ ทรงแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้รัฐมั่นคง^๓ และให้เห็นถึงหลักการและวิธีการพัฒนาบ้านเมืองให้เข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน โดยชี้ให้เห็นถึงปัญหาบ้านเมืองอันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและความยากจน ซึ่งผู้ปกครองจึงต้องจัดการให้หมดไปแบบถอนรากถอนโคน

^๑ ที.สี. (ไทย) ๙/๓๒๓-๓๔๘/๑๒๕-๑๕๐.

^๒ พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ธีรธมโม), “รัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๘๙.

^๓ ปรีชา ช่างขวัญยืน, “ทรรศนะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา”, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สามัคคีสาส์น จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๘๑.

ส่วนแนวทางในการแก้ไขโดยการใช้อำนาจของรัฐนั้น เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่อาจจะทำให้โจรผู้ร้ายหมดไปได้ การแก้ที่ต้นตอส่งเสริมเศรษฐกิจให้เกิดสภาพคล่อง พระสูตรนี้ได้เสนอหลักการพัฒนาชุมชนแบบล่าง ๓ บน ๔ กล่าวคือ การส่งเสริมอาชีพแก่คนระดับล่าง ๓ กลุ่ม ได้แก่ ๑) กลุ่มเกษตรกร ๒) กลุ่มพาณิชยกรรม ๓) กลุ่มข้าราชการ ซึ่งได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจ บ้านเมืองไม่มีโจรผู้ร้ายคุกคาม ประชาชนมีกินมีใช้และอยู่ดีมีสุข และการเชิญคนระดับบน ๔ กลุ่ม ได้แก่ ๑) กลุ่มกษัตริย์หัวเมือง ๒) กลุ่มอำมาตย์ ๓) กลุ่มพราหมณ์มหาศาล และ ๔) กลุ่มคหบดีมหาศาล มาเข้าร่วมโครงการด้วย นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้นำและที่ปรึกษาโครงการ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและวางใจ มีการกำหนดเครื่องวัดคนดีโดยยึดหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ส่วนการลงทุนนั้นใช้หลักเศรษฐศาสตร์ ที่เน้นการลงทุนน้อย แต่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสาระสำคัญโดยรวมของพระสูตรนี้คือการพัฒนาคน ตามแนวทางของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยวิธีการส่งเสริมอาชีพและคุณธรรมควบคู่กันไป ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนได้

ชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น มีสภาพปัญหาที่สอดคล้องกันกับสภาพปัญหาบ้านชาวมัต ตามที่ปรากฏในกฎทันทสูตร เช่น ปัญหาความยากจน เกิดโจรผู้ร้าย ปัญหายาเสพติด ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ประสบปัญหาในด้านการวางแผน อันเนื่องมาจากขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ และการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ รวมถึงปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ยังไม่สนองตรงต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง^๔ จึงเป็นเหตุให้ประสบปัญหาเชื่อมโยงกันแบบลูกโซ่ แม้ว่าที่ผ่านมาหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ดำเนินการเข้าช่วยเหลือหลายวิธี แต่ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศไม่ได้สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในชนบท หรือ “เศรษฐกิจของฐานล่าง” ซึ่งเป็นเศรษฐกิจของประชากรส่วนใหญ่ และมีส่วนสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม ด้วยเหตุนี้ เศรษฐกิจชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจของชาติ ดังนั้น เพื่อให้เศรษฐกิจของชาติมีความเจริญ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจในระดับล่าง คือ เศรษฐกิจชุมชน^๕ ชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพการงาน

ดังนั้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นพุทธศาสนศรัทธาปฏิบัติ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา จึงมีความเห็นว่า หากได้นำวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันทสูตรมาศึกษาแล้ว จักสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้นั้นมานำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เพื่อการมีส่วนร่วมและผลักดันให้เกิดการยกระดับเศรษฐกิจของชุมชนดังกล่าวให้เป็นไปตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ ๙ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นชุมชน สังคม และประเทศชาติ ที่มีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนตลอดไป

^๔ แผนพัฒนาตำบลสามปี องค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ หน้า ๓๒-๓๕.

^๕ อัครเจตน์ ชัยภูมิ, “แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน : เหลียวหลัง แลหน้า นำพาเศรษฐกิจชุมชนสู่ทางรอด”, อ้างอิงจาก สุเทพ พันประสิทธิ์, เอกสารคำสอนวิชา “เศรษฐกิจพอเพียง”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันทันตสูตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันทันตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ เศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันทันตสูตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีวิธีการอย่างไร
- ๑.๓.๒ สภาพเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น มีความเป็นอยู่และดำเนินชีวิตโดยทั่วไปอย่างไร
- ๑.๓.๓ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันทันตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัยไว้ดังนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันทันตสูตร มีวิธีการอย่างไร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของนักปราชญ์ นักคิด และนักวิชาการเป็นอย่างไร ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น มีความเป็นอยู่และดำเนินชีวิตโดยทั่วไปอย่างไร มีปัญหาโดยตรงด้านใดบ้าง ปัญหาเหล่านั้นมีอะไรเป็นปัจจัยหลักและปัจจัยรองให้เกิดขึ้น ปัญหาเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อส่วนใดบ้าง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่การนำองค์ความรู้ที่ได้ มาศึกษาวิเคราะห์หาคำตอบ เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ให้มีความเข้มแข็งและเจริญอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นอุปการะต่อการพัฒนางานวิจัยต่อไป

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านข้อมูล

๑) เอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเอกสารที่จะทำการวิจัยไว้ จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙, และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยของนักวิจัยหรือนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนสิ่งพิมพ์จาก Internet ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันทันตสูตร

๒) สัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะวิจัยในด้านเอกสารแล้ว ผู้วิจัยยังได้ทำการสัมภาษณ์จากกลุ่มบุคคลต่างๆ คือ กลุ่มกรรมกร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้า กลุ่มนักรบเมืองท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมาประกอบการวิจัยอีกส่วนหนึ่งด้วย

๓) สนทนากลุ่ม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยังได้เชิญกลุ่มบุคคลต่างๆ คือ กลุ่มกรรมกร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้า กลุ่มนักรบเมืองท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว มาพบปะและสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ตลอดถึงประสบการณ์ต่างๆ ในการดำเนินชีวิต แล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นมาทำการวิเคราะห์หาองค์ความรู้ต่อไป

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ที่จะทำการวิจัย ซึ่งอยู่ในเขตชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น โดยการเลือกชุมชนที่จะทำการวิจัย จำนวน ๓ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ และชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าสภาพของชุมชนดังกล่าวมีความสอดคล้องกันกับชุมชนบ้านชาลุมัต ตามที่ปรากฏในกฎทันตสูตรนั้น หากได้นำวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในกฎทันตสูตรมาศึกษาวิเคราะห์แล้ว ก็สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนดังกล่าว ให้มีความเข้มแข็งและเจริญงอกงามอย่างยั่งยืนตลอดไป

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย จำนวน ๖ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มกรรมกร จำนวน ๔ คน ๒) กลุ่มเกษตรกร จำนวน ๗ คน ๓) กลุ่มพ่อค้า จำนวน ๒ คน ๔) กลุ่มนักรบเมืองท้องถิ่น จำนวน ๖ คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ๕) กลุ่มข้าราชการ จำนวน ๕ คน ได้แก่ ครู พนักงานราชการ และลูกจ้างของรัฐ ๖) กลุ่มนักธุรกิจ จำนวน ๒ คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน ๒๖ คน โดยวิธีการสัมภาษณ์ต่อบุคคลเหล่านั้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว โดยการเจาะจง

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสิ่งต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยน จากที่ทำอยู่และเป็นอยู่จากเดิมนั้น ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้เจริญงอกงามมากและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิต การบริโภคใช้สอย และการจำหน่ายแจก ซึ่งคนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นๆ มีส่วนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ด้วยกัน

เศรษฐกิจชุมชนแนวภูมิตันสูตร หมายถึง แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ๘ ชั้น ได้แก่ ๑) ให้ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มชนระดับล่าง ๓ กลุ่ม ๒) ให้ขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ๔ กลุ่ม ๓) ให้ตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของโครงการ ๔) ให้ตรวจสอบคุณสมบัติผู้อำนวยการโครงการ ๕) ไม่ให้เสียต่าทรัพย์สินในการลงทุน ๖) ไม่ให้เลือกปฏิบัติ ๗) ไม่ให้กังวลใจต่อการดำเนินโครงการ และ ๘) ไม่ให้ดำเนินโครงการอย่างฟุ่มเฟือย

ชุมชนตำบลวังสวาบ หมายถึง หมู่บ้านและกลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น โดยเลือกกลุ่มคนที่ทำการวิจัย จำนวน ๓ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ และชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑) หนังสือที่เกี่ยวข้อง

พระภิกษุญาณวริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว) ได้ให้ทัศนะคติเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาชุมชน ด้วยการพัฒนาคนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไว้ว่า หัวใจในการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาคน เพราะคนคือตัวจักรกลสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งการจะพัฒนาคนจะต้องพัฒนาที่จิตใจ ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องทำควบคู่กับการพัฒนาจิตใจของคนด้วย มิฉะนั้น ผลแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจก็ จะไม่ยั่งยืน จะประสบความล้มเหลวในที่สุด^๖

พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย กนตสีโล, ดร.) ได้แสดงทัศนะคติเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสังคมของพระเจ้ามหาวิชัยไตรราช ซึ่งปรากฏในภูมิตันสูตร ว่า ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมีสาเหตุสำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ ๑) พระราชาไม่ตั้งอยู่ในธรรม และ ๒) การบริหารจัดการเรื่องเศรษฐกิจไม่ดี จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดสนแพร่หลาย ส่งผลให้เกิดการลักขโมยและการทำผิดศีลผิดธรรมโดยประการต่างๆ ตามมา ดังนั้น เมื่อต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้ปกครองประเทศจะต้องตั้งอยู่ในธรรม และการบริหารจัดการเรื่องเศรษฐกิจให้ดี^๗

พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, รศ.ดร. ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับประเทศซึ่งปรากฏอยู่ในภูมิตันสูตรว่า พราหมณ์บุโรหิตได้นำเสนอ นโยบายคู่ขนาน (Dualistic Policy) อันเป็นการดำเนินนโยบายเชิงรัฐประศาสนศาสตร์ควบคู่ไปกับนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งนโยบายคู่ขนานนั้นประกอบไปด้วย “ไตรภาค” หรือ “กลยุทธ์สามเสา” กล่าวคือ

(๑) การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชนชั้นรากหญ้า โดยการพระราชทานพันธุ์พืชและอาหาร ให้แก่พลเมืองผู้ยากเข็ญในเกษตรกรรมและการเลี้ยงปศุสัตว์ เพื่อให้เกษตรกรนั้นไม่ต้องเดือดร้อนเรื่องต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบจากแคว้นอื่นมากเกินไป

^๖ พระภิกษุญาณวริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว), “รัฐศาสตร์เชิงพุทธและบทวิเคราะห์ทักษิณนิมิตต์”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กราฟฟิคอาร์ตพริ้นตัง จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๒.

^๗ พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย กนตสีโล, ดร.), “การเมืองใหม่วิถีพุทธ”, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ขอนแก่น : หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๑.

(๒) การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับกลางและระดับสูง โดยการสนับสนุนต้นทุนทางการเงินให้แก่อุตสาหกรรมกลาง อันเป็นธุรกิจเชิงพาณิชย์ที่คอยรับซื้อสินค้าทางการเกษตรจากเกษตรกรไปขายในแว่นอื่นๆ หรือภายในแว่นของพระองค์

(๓) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่คณะผู้บริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งแผนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยข้าราชการเป็นมันสมอง และผลักดันนโยบายต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรม ดังนั้น การพระราชทานอาหารและเพิ่มเงินเดือนให้แก่ข้าราชการนั้นจึงถือได้ว่าเป็นมาตรการในการสร้างแรงจูงใจได้อย่างดีที่สุดในทางหนึ่ง

นโยบาย “สามเส้า” ดังกล่าวนั้น จัดได้ว่าเป็น “เครื่องยนต์สามตัว” ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป อย่างไรก็ตาม การดำเนินตามนโยบายดังกล่าวนี้ นับได้ว่าเป็นการทำให้สงครามหรือประกาศสงครามในหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นสงครามกับความยากจน สงครามกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง สงครามกับยาเสพติด สงครามกับการก่อการร้าย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสงครามกับกิเลสที่มีอยู่ในตัวเอง ด้วยการปฏิบัติตามแนวทางของศีล สมาธิ ปัญญา^๔

ปรีชา ช่างขวัญยืน ได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับความสำคัญของเศรษฐกิจตามที่ปรากฏอยู่ในกฎพันตสูตรไว้ว่า กฎพันตสูตร เป็นอีกพระสูตรหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้รัฐมั่นคง พระสูตรนี้กล่าวถึงสาเหตุของอาชญากรรม และทรงชี้ว่าการที่จะทำให้อาชญากรรมหมดไปนั้น ต้องทำให้เศรษฐกิจของประชาชนดี ชาวนาจะต้องได้สิ่งที่จำเป็นแก่การทำนา พ่อค้าจะต้องมีทุน ลูกจ้างจะต้องได้เงินมากพอที่จะเลี้ยงชีพ คนเดือดร้อนจะต้องได้รับการยกเว้นภาษี หากทำให้ประชาชนมีโอกาสที่จะมีรายได้เพียงพอแล้ว รัฐก็จะสงบสุข^๕

ลังกาकुमार (พระมหาพจน์ สุวโจ) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อ การปกครอง ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในกฎพันตสูตรว่า อาชญากรรม เช่น การลักขโมย ไม่สามารถระงับได้เพียงเพราะการลงโทษ แต่ควบคุมหรือหยุดยั้งได้ด้วยการสร้างโอกาสให้ประชาชน รู้จักประกอบสัมมาอาชีพ และดำเนินชีวิตที่พอเหมาะ พ่อค้าที่ต้องการความเจริญรุ่งเรืองด้านธุรกิจ ควรขยันหมั่นเพียรตลอดทั้งวัน ควรรู้จักเลือกสินค้าที่ขายได้ดีมีกำไร รู้จักราคาซื้อและราคาขายของ สินค้าเป็นอย่างดี สามารถซื้อสินค้าที่เขาทิ้งแล้วนำมาขายได้ในยามขาดแคลน ไม่โกงลูกค้าด้วยตราซัง และหลีกเลี่ยงการค้าที่ไม่เป็นธรรม จากคำกล่าวนี้ ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาอาชญากรรม โดยการสร้างโอกาสด้านอาชีพแก่ประชาชน^๖

คันสนีย์ ขุมพลบัญชา ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการเศรษฐกิจของพระเจ้ามหาวิชิตราช ที่ปรากฏในกฎพันตสูตรไว้ในบทสรุปว่า ความเป็นเศรษฐศาสตร์มหาคออย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งนอกจากจะเกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว ยังเกิดการพัฒนาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

^๔ พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, ผศ.ดร., “เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ : การจัดการความขัดแย้งผ่านมิติของการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ”, วารสารสันติศึกษาปริทัศน์ มจร., ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๔๓.

^๕ ปรีชา ช่างขวัญยืน, **ทรรศนะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สามัคคีสาส์น จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๘๑.

^๖ ลังกาคุมาร (พระมหาพจน์ สุวโจ), **กรณีพระสงฆ์ศรีลังกาเล่นการเมือง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๔.

แต่จุดมุ่งหมายที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด คือ การพัฒนามนุษย์ทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจ ให้อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรม อีกทั้งยังปลูกฝังศีลธรรมอันดีงามให้เจริญยิ่งขึ้น เมื่อคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาได้รับการพัฒนาอย่างดีแล้ว ย่อมเป็นพลังขับเคลื่อนให้ประเทศเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน พระสูตรนี้จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ประกอบกับแนวการพัฒนาในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราวในพระสูตร จึงเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นว่าสามารถนำมาปรับใช้ได้และเกิดผลดีไม่ว่าจะอยู่ในยุคสมัยใด^{๑๑}

สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการนำเศรษฐกิจมาเป็นเครื่องมือในการปกครองในท้องถิ่นไว้อย่างน่าสนใจว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนรัฐศาสตร์แบบเสริมเศรษฐกิจศาสตร์ ในการทรงแสดงธรรมแก่ภูกุณฑลพราหมณ์ ซึ่งเป็นนักปกครองผู้หนึ่งของแคว้นมคธ ว่าให้ลดอาชญากรรมด้วยการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจให้ดี เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่ามีรายได้ มีความเป็นอยู่ดี เป็นการนำเอาเศรษฐกิจมาช่วยในการปกครอง จากทัศนคติดังกล่าวนี บ่งชี้ว่า แนวคิดด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นในกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้น ใช้หลักเศรษฐกิจมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการปกครองในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนรอดพ้นจากความยากจน มีรายได้เพียงพอและมีฐานะที่มั่นคง^{๑๒}

อดิศักดิ์ ทองบุญ ได้แสดงทัศนคติว่า แนวคิดในกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการนำเสนอแนวทางการปฏิบัติแนวความคิดทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจขั้นมูลฐานที่สัมพันธ์กับแนวคิดทางการเมืองแบบธรรมาธิปไตย จากทัศนคติดังกล่าวนี ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นในกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของผู้นำจากเดิมที่มุ่งสร้างความมั่งคั่งและอำนาจทางการเมืองให้แก่ตน มามุ่งมั่นพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชน ภายใต้การปกครองอันชอบธรรม^{๑๓}

๒) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทิพย์สุดา พุดจระ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด” ผลการวิจัยพบว่า

ชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอกมีกาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนซื้อหุ้นและได้รับเงินปันผลรายปีสัดส่วนร้อยละ ๓๕ ของรายได้ทั้งหมดจากกิจกรรมท่องเที่ยว และร้อยละ ๖๕ จัดสรรเพื่อการบริหารงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ งานสาธารณประโยชน์และการจัดสวัสดิการสังคม ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มผู้นำในชุมชนเป็นทีมบริหารชมรม มีผู้จัดการชมรมทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมท่องเที่ยว สมาชิกชมรมร่วมดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว ชมรม

^{๑๑} ศันสนีย์ ชุมพลบุญชร, “กฎหมายรัฐธรรมนูญกับการจัดการเศรษฐกิจศาสตร์มหภาค”, (ธรรมธารา : วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา ฉบับรวมที่ ๓ ปี ๒๕๕๙), หน้า ๑๖๐-๑๖๑.

^{๑๒} สุชีพ ปุญญานุภาพ, **องค์ประกอบที่ทำให้สมบูรณ์**, ธรรมจักรฯ ฉบับที่ ๘๔ ปีที่ ๘๔ ฉบับที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๐.

^{๑๓} อดิศักดิ์ ทองบุญ, **วิเคราะห์มหายุทธในกฎหมายรัฐธรรมนูญ** [ออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=๒๑๒&articlegroup_id=๖ [๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔].

ขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการขยายตัวการพัฒนาเกาะช้างส่งผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน

นักวิจัยร่วมกับชมรม กำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและได้ดำเนินงานพัฒนาร่วมกันเช่น กิจกรรมพัฒนาการบริหารจัดการชมรม การทดลองจัดการที่พักในชุมชน และการกระตุ้นจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชน และมีการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย หลักการ เป้าหมาย กระบวนการจัดการ กระบวนการพัฒนา การประเมินผล ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชนสนับสนุน เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๑๔}

ทรงยศ สาโรจน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนเรือนแพ กลุ่มน้ำสะแกกรัง” ผลการวิจัยพบว่า

๑.ชุมชนชาวแพ น่าจะเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับบ้านสะแกกรังตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จากเหตุผลที่ว่าหลังจากการอพยพย้ายถิ่นมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านสะแกกรังริมแม่น้ำ ได้มีการสร้างเรือนแพเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและเปิดเป็นร้านค้าขายกันริมน้ำ ดังนั้น การตั้งถิ่นฐานของชาวแพ เกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อมและปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ปัจจุบันชุมชนมีการจัดระบบความสัมพันธ์กับภาครัฐและบุคคลภายนอก เพื่อสร้างเครือข่ายทางการค้าและทางสังคม การปรับตัวส่วนใหญ่จะสะท้อนออกมาในรูปของการเปลี่ยนแปลงอาชีพที่หลากหลาย ตลอดจนค่านิยมและความคิดที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดการองค์ความรู้ จะทำผ่านระบบการศึกษา ทำให้องค์ความรู้ต่างๆ สูญหายไป และถูกทดแทนด้วยองค์ความรู้แบบใหม่ รัฐได้เข้ามามีอำนาจในการจัดการแทนชุมชน โดยผ่านทางกฎหมาย

๒.รูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม มี ๔ ระบบย่อย ประกอบด้วย ๑) ระบบย่อยด้านทุนทางวัฒนธรรม ๒) ระบบย่อยด้านการรวมกลุ่ม ๓) ระบบย่อยด้านความรู้ ๔) ระบบย่อยด้านสิ่งแวดล้อม

๓.ผลการประเมินรูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเรือนแพ กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๗๘.๗๕ เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินรูปแบบวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.๒๕๕๘ ของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก^{๑๕}

บุญทิพย์ สุริยวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์สำหรับสถาบันการเงินชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน ส่วนใหญ่เกิดจากการพัฒนากองทุนหมู่บ้านเดิม ร่วมกันหลายๆ กองทุน โดยมีสำนักงานเป็นสัดส่วนตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะ และมีการ

^{๑๔} ทิพย์สุดา พุฒจรรย์, “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖).

^{๑๕} **ทรงยศ สาโรจน์**, “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนเรือนแพ กลุ่มน้ำสะแกกรัง”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗).

บริหารในรูปของคณะกรรมการ ส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้านเดิม มีการกำหนดกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน สำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติ

สำหรับวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practice) ของสถาบันการเงินชุมชนในเขตพื้นที่การพัฒนาชุมชนเขตภูมิภาคตะวันตก มี ๓ ประเด็น ได้แก่ ๑) ชุมชนมีความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบันการเงินชุมชน ๒) การสร้างการออมในชุมชนเริ่มมีเงินเหลือเก็บไว้ออม จากการวางแผนชีวิตที่ดี และ ๓) การพึ่งตนเองและสร้างอาชีพ ชาวชุมชนนำทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ทั้งอุปโภคและบริโภค สามารถลดรายจ่ายและมีเงินเก็บเงินออม

ส่วนรูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์สำหรับสถาบันการเงินชุมชน มีทั้งหมด ๗ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) ภาวะผู้นำ ๒) การกำหนดเป้าหมาย ๓) การจัดองค์กร ๔) การสื่อสาร ๕) การสร้างแรงจูงใจ ๖) การปฏิบัติตามแผน และ ๗) การกำกับติดตาม ส่วนเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จ มี ๗ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) กระบวนการเรียนรู้ ๒) การจัดการนวัตกรรม ๓) ความโปร่งใส ๔) การสร้างเครือข่าย ๕) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ๖) การบูรณาการกองทุน และ ๗) การมีส่วนร่วม ซึ่งพัฒนามาเป็นรูปแบบที่ได้รับการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการรับรองรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$, $S.D.=0.13$)^{๒๖}

พรเพ็ญ ทับเปลี่ยน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การอยู่รอดของชุมชนในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า” ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการและความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจทันสมัย จะดำเนินไปภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างต่างๆ ที่มีความชำนาญการเฉพาะทาง อันเป็นผลมาจากกระบวนการการจำแนกแจกแจงเชิงโครงสร้าง โดยเชื่อว่าหลักการดังกล่าวจะทำให้โครงสร้างต่างๆ ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ในระบบเศรษฐกิจแบบทันสมัยไม่ได้มีกลไกที่จะเป็นหลักประกันผลว่าประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจจะถูกจัดสรรให้แก่โครงสร้างต่างๆ อย่างเป็นธรรมในขณะที่ผู้ที่อยู่ในโครงสร้างต่างๆ ได้พยายามสร้างกลไกขึ้นมาเพื่อแสวงหาส่วนเกินจากระบบเศรษฐกิจ ให้ได้มากที่สุด โดยการดูดซับส่วนเกินจากโครงสร้างอื่นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจน้อยกว่า ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบไม่สมดุลที่นำไปสู่ความได้เปรียบเสียเปรียบขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ในภาวะดังกล่าว ชุมชนในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญการเฉพาะทางในการผลิต ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจต่อรองน้อยที่สุด จึงไม่สามารถรักษาส่วนเกินซึ่งควรจะเป็นของชุมชนไว้ได้ ผลจากการที่ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเข้าร่วมในวิถีการผลิตเพื่อการค้าได้นำชุมชนไปสู่ภาวะวิกฤต จนนำมาสู่ประเด็นที่ว่าจะมีกลไกอย่างไรที่จะทำให้ชุมชนชวชนาแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้คำตอบว่า ชุมชนจะอยู่รอดได้ในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ก็ต่อเมื่อชุมชนสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจชุมชนกับระบบเศรษฐกิจที่เหนือกว่า ให้เป็นความสัมพันธ์แบบสมดุล (bilateral power relation) ซึ่งการอยู่รอดของชุมชนในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า เกิดจากการทำงานร่วมกันของกลไกที่สำคัญ ๓ ประการ คือ กลไกภาคอุดมการณ์ กลไกภาคปฏิบัติการ และกลไกผลิตซ้ำ ทำให้ชุมชนมีอำนาจต่อรอง

^{๒๖} บุญทิพย์ สุริยวงศ์, “การพัฒนาแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์สำหรับสถาบันการเงินชุมชน”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕).

ทางเศรษฐกิจ ลดความเสียเปรียบจากกระบวนการทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงการรักษาส่วนเกินจากระบบเศรษฐกิจไว้ให้กับชุมชนได้เพิ่มขึ้น^{๑๗}

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ได้ข้อสรุปว่า หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในพุทธเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา โยนิโสมนสิการ และอปปมาทธรรม มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมัชฌิมาปฏิปาทากับความพอประมาณเป็นวิธีการหรือหนทางในการพัฒนาตน โยนิโสมนสิการกับความมีเหตุผลเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการพัฒนาตน และอปปมาทธรรมกับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นเครื่องกำกับการพัฒนาตน

ผลการศึกษาพบว่าเนื้อหาของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีขอบเขตจำกัดอยู่เพียงพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีองค์ธรรมในระดับศีลเป็นประธาน การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพุทธเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก จึงสามารถใช้เฉพาะองค์ธรรมในระดับศีลเป็นเครื่องมือในการศึกษาเปรียบเทียบ โดยองค์ธรรมในระดับศีลที่เกี่ยวข้องกับ ๔ ทฤษฎีหลักทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ปาริสุทธิศีล ๔ ที่ประกอบด้วย อาชีวนปาริสุทธิศีล ในกิจกรรมการผลิตปัจจัยสันนิสิตศีล ในกิจกรรมการบริโภค อินทริยสังวรศีล ในเรื่องอรรถประโยชน์ และปาฏิโมกขสังวรศีล ในการกระจายผลผลิต

จากการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อค้นหาตัวชี้วัดที่สามารถกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธเศรษฐศาสตร์ พร้อมทั้งตัวอย่างและแนวทางในการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัด สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามกรอบทฤษฎีการผลิต ทฤษฎีการบริโภค ทฤษฎีอรรถประโยชน์ และทฤษฎีการกระจายผลผลิต โดยผลจากการวิเคราะห์นำมาซึ่งการสร้างตัวชี้วัดเพื่อกำหนดระดับของความพอเพียงภายใต้คุณลักษณะ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน ๑๓ ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดด้านความพอประมาณ จำนวน ๗ ตัว แบ่งเป็นตัวชี้วัดความพอประมาณในกระบวนการ ๔ ตัว (กลุ่มตัวชี้วัดเชิงเปรียบเทียบ) ประกอบด้วย ประสิทธิภาพการผลิต ประสิทธิภาพการผลิต ประสิทธิภาพการบริโภค ประสิทธิภาพการบริโภค และตัวชี้วัดความพอประมาณระหว่างกระบวนการ ๓ ตัว (กลุ่มตัวชี้วัดเชิงสัมพัทธ์) ประกอบด้วย ความไม่พอเพียง ความพอเพียงขั้นพื้นฐาน ความพอเพียงขั้นก้าวหน้า ตัวชี้วัดด้านความมีเหตุผล จำนวน ๔ ตัว (กลุ่มตัวชี้วัดเชิงสัมบูรณ์) ประกอบด้วยคุณค่าของปัจจัยการผลิต คุณค่าการผลิต คุณค่าของปัจจัยการบริโภค คุณค่าการบริโภค และตัวชี้วัดด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จำนวน ๒ ตัว (กลุ่มตัวชี้วัดเชิงสัมพัทธ์) ประกอบด้วยสัดส่วนปัจจัยการผลิต สัดส่วนปัจจัยการบริโภค

ผลจากการวิเคราะห์แสดงให้เห็นประโยชน์และแนวทางในการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับองค์กร ระดับชุมชน และระดับประเทศในรูปของดัชนีต่างๆ อาทิ ดัชนีจิตภาค สำหรับการพัฒนาในระดับบุคคล ดัชนีโภชนาภาพ สำหรับการบริโภคในระดับครัวเรือน ดัชนีผลิตภาพ สำหรับการผลิตในระดับองค์กร รวมถึงข้อสังเกตในการใช้ดัชนีความสุข มวลรวม

^{๑๗} **พรเพ็ญ ทับเปลี่ยน**, “การวิเคราะห์การอยู่รอดของชุมชนในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). ๒๕๔๒.

ประชาชาติ (GNH) และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เป็นเครื่องชี้สถานะทางเศรษฐกิจระดับประเทศ ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นสามารถใช้อธิบายคุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นนามธรรม ให้เป็นที่เข้าใจได้ง่าย ชัดเจนเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ตัวกระบวนการสร้างตัวชี้วัดยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการปฏิบัติตลอดจนใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารจัดการและการประเมินผลในระหว่างการพัฒนาปฏิบัติได้ด้วย^{๑๘}

พัชราภา สิงห์ธนสาร, “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เขตตำบลแม่วงก์ อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านเศรษฐกิจในมิติของรายได้ มีเพียงรายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนรายได้จากอาชีพหลักและรายได้จากอาชีพเสริมไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในมิติของรายจ่ายประกอบไปด้วยรายจ่ายประเภทต้นทุนในการประกอบอาชีพ รายจ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรายจ่ายรวมทั้งหมด เฉลี่ยต่อคนในครัวเรือนล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ปัจจัยทางด้านการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ มีเพียงคนอายุมากกว่า ๖๐ ปี มีอาชีพและรายได้เท่านั้น ที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนอายุ ๑๕-๖๐ ปีเต็ม มีอาชีพและรายได้และครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านสังคมมีเพียงคนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่เท่านั้น ที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนในครัวเรือนที่ไม่ดื่มสุรา (ยกเว้นการดื่มเป็นครั้งคราว เฉลี่ยไม่เกินเดือนละ ๑ ครั้ง) คนอายุ ๖ ปีขึ้นไป ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง คนสูงอายุ ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ คนพิการ ได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐและคนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน/ชุมชนหรือท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน^{๑๙}

พรรณนิตา เหล่าพวงศักดิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตก” ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตก (CLUSTER SMCE MODEL) ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ทุนของชุมชน ปัจจัยด้านกระบวนการและเงื่อนไขการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ การร่วมกันวางแผนและเป้าหมาย การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การใช้ประโยชน์ของเงินทุน การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การขยาย

^{๑๘} พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๑๙} พัทธราภา สิงห์ธนสาร, “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เขตตำบลแม่วงก์ อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์”, ปริญญาโทพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๖๐).

โอกาสทางการตลาด การจัดสรรทรัพยากร การสื่อสารทางสังคม ความร่วมมือระหว่างสมาชิก วัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์ และผู้นำที่ดี และปัจจัยด้านผลลัพธ์ ได้แก่ การพัฒนาประสิทธิภาพตามภารกิจ การพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ และการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน^{๒๐}

ภมรรัตน์ สุธรรม ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งในภาคตะวันตกของประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า

พลวัตของชุมชนในช่วงบุกเบิกเป็นชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมหรือแบบพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ในด้านปัจจัยสี่ในระดับสูง โดยมีปัจจัยที่สำคัญในการพึ่งตนเอง ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ จำนวนประชากรน้อย และความสัมพันธ์แบบเครือญาติภายในชุมชน

ชุมชนช่วงขยายตัวได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตที่เน้นการผลิตเพื่อขาย ทำให้ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพา ระดับการพึ่งตนเองในด้านปัจจัยสี่ลดลง ต้องพึ่งพาทภายนอกมากขึ้น ชุมชนเกิดวิกฤติในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ชุมชนในช่วงปรับตัวได้มีการรวมตัวเป็นองค์กรชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชน

ปัจจัยเงื่อนไขที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน ความสัมพันธ์ภายในชุมชนแบบเครือญาติ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ในด้านวิชาการ บุคลากร และงบประมาณ

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งกับการพึ่งตนเองของชุมชนนั้น พบว่า องค์กรชุมชนที่เข้มแข็งมีบทบาทที่สำคัญในชุมชน ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมในด้านการพึ่งตนเอง

ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้ชุมชนมีแหล่งเงินทุนของตนเอง ชุมชนสามารถจัดสวัสดิการในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงให้กับสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมด้านการพึ่งตนเอง

ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน องค์กรชุมชนได้เน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน เพื่อเป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชน โดยการสร้างพลังอำนาจของชุมชนในการใช้สิทธิของชุมชนในการต่อรอง เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน การฟื้นฟูระบบนิเวศให้กลับคืนสู่ความสมดุล การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และทำให้ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจชุมชน ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๒๑}

^{๒๐} พรรณิธิดา เหล่าพวงศักดิ์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตก”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗).

^{๒๑} ภมรรัตน์ สุธรรม, “การศึกษาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งในภาคตะวันตกของประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาประชากรศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕).

วรานิษฐ์ ลำไย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพัฒนาชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตก” ผลการวิจัยพบว่า

๑. องค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่ภาคตะวันตก มีการจัดทำโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่คนในชุมชน และดำเนินงานโดยใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและเพื่อเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาตำบลสามปี มีกิจกรรม/โครงการเพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สนับสนุนการพัฒนาทักษะความรู้ของผู้นำชุมชน และท้องถิ่น มุ่งเน้นความต้องการและความพึงพอใจของคนในชุมชนผู้รับบริการเป็นหลัก อีกทั้งยังมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโดยคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงาน

๒. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ภาคตะวันตก คือ แนวทางในการบริหารจัดการและการดำเนินงานตามหลักการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งประกอบด้วย ๑) การบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ๒) การบริหารงานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ ๓) การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจ ๔) การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ๕) การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน ๖) การประเมินผลการปฏิบัติงาน เงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพัฒนาชุมชน ได้แก่ การมีผู้นำและผู้ตามที่ดี การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการวางแผนการดำเนินงานที่ดี มีการสื่อสารร่วมกัน รวมทั้งมีกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนและต่อเนื่อง

๓. รูปแบบการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพัฒนาชุมชน ใช้ชื่อว่า “WEST BENEFIT Model” ประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบ คือ ๑) ผู้นำนักบริหารที่รอบรู้ ๒) ความพึงพอใจ โปร่งใส เปิดเผย ๓) ผู้สนับสนุนที่เป็นเลิศ ๔) การศึกษาและเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ๕) เครือข่ายการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ๖) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ๗) การนำไปปฏิบัติและความรับผิดชอบ และผ่านการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบล ในกลุ่มพื้นที่ทดลองดำเนินงาน มีระดับความเห็นของการใช้รูปแบบก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.๐๕^{๒๒}

สมศรี จินะวงษ์ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า

๑. แนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและในปัจจุบัน มีทั้งสิ่งที่เป็นจุดร่วมและจุดต่าง สำหรับจุดร่วมคือ การเน้นในเรื่องพออยู่ พอกิน การพึ่งตนเอง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การมีความสุขตามอัตภาพโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม จุดต่างคือ ในสภาพปัจจุบันการผลิตเป็นไปเพื่อสนองความต้องการในการบริโภคของครัวเรือนและเพื่อการค้า การบริโภคเป็นไปทั้งเพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตและเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การแลกเปลี่ยนเป็นไปทั้งใน

^{๒๒} วรานิษฐ์ ลำไย, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพัฒนาชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตก”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗).

ระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก การจัดสรรหรือการแบ่งปัน เป็นไปทั้งในระดับชุมชนและระดับรัฐ

๒. กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอาศัยปัจจัยการเรียนรู้ทั้งปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยสภาพแวดล้อม โดยมีลักษณะการเรียนรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และการรวมกลุ่ม จากแหล่งเรียนรู้ทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยชุมชนบ้านสุขใจ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ศรัทธาที่มีต่อบุคคลและชุมชนพอเพียง จังหวัดมหาสารคาม ใช้ความศรัทธาในตน และกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องหนุนนำการเรียนรู้

๓. เพื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของรายได้ ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริม พบว่าหลังจากที่ชุมชนใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง การกระจายรายได้ของคนในชุมชนดีขึ้น^{๒๓}

อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาน” ผลการศึกษามีพบว่า

๑. ลำดับขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน คือ ชุมชนรับรู้และตระหนักในปัญหา สมาชิกชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สมาชิกชุมชนร่วมกันแสวงหาและเลือกแนวทางแก้ปัญหา สมาชิกชุมชนร่วมกันดำเนินการ สมาชิกชุมชนร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ และสมาชิกชุมชนร่วมกันปรับปรุงหากดำเนินการไม่สำเร็จ ชุมชนส่วนใหญ่รับรู้และตระหนักในปัญหาจากการที่สมาชิกในชุมชนประสบปัญหาและรับรู้เอง เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสมาชิกในชุมชนทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการทำมาหากิน การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนจะร่วมกันวิเคราะห์เป็นกลุ่มย่อยหรือที่ประชุมหมู่บ้าน ชุมชนเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาโดยการลองผิดลองถูก สมาชิกชุมชนร่วมวางแผนในที่ประชุมหมู่บ้าน แล้วดำเนินการในลักษณะของการรวมกลุ่ม จัดตั้งองค์กร สถาบัน และประเมินโดยสมาชิกและผู้เข้าร่วมกัน

๒. องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และเนื้อหา/องค์ความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ปรากฏในงานวิจัยส่วนใหญ่ได้แก่การศึกษาประสบการณ์จากชุมชนอื่น การศึกษาดูงาน การทัศนศึกษา การสนทนา ปรัชญาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประชุมอย่างเป็นทางการ การปฏิบัติจริง ฐานการเรียนรู้ประกอบด้วย ฐานการเรียนรู้ภายในชุมชน ได้แก่ สมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน ส่วนฐานการเรียนรู้นอกชุมชน ได้แก่ ชุมชน บุคคล องค์กรภายนอก เนื้อหา/องค์ความรู้ ประกอบด้วย เนื้อหาด้านปัญหา/ความต้องการพัฒนา และด้านการแก้ปัญหา/พัฒนาชุมชน โดยเนื้อหาทั้งสองด้านที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ส่วนใหญ่คือเรื่องการทำมาหากิน

๓. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายในที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ส่วนใหญ่ได้แก่ผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือ สมาชิกมีคุณธรรม จริยธรรม สมาชิกเห็นประโยชน์ของการพัฒนาร่วมกัน ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น การแก้ปัญหาเกิดจากชุมชนเอง ปัจจัยภายนอกที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ส่วน

^{๒๓} สมศรี จินะวงษ์, “การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

ใหญ่ได้แก่แนวคิดและการปฏิบัติของนักพัฒนาจากภายนอก การสนับสนุนจากองค์กร/แหล่งทรัพยากรภายนอก ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ส่วนใหญ่ได้แก่การดำเนินกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น^{๒๔}

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมานี้ เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่า กฎทันทสุตร ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและความยากจนเบียดเบียน ซึ่งพราหมณ์ปุโรหิตได้ถวายคำแนะนำถึงวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้น โดยการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการส่งเสริมอาชีพและคุณธรรมควบคู่กันไป เมื่อพระเจ้ามหาวิชิตราชทรงนำมาปฏิบัติตามแล้ว เป็นเหตุให้บ้านเมืองของพระองค์ปราศจากโจรผู้ร้ายเบียดเบียน ประชาชนพ้นจากความยากจน มีชีวิตที่ดี มีกินมีใช้ ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง ประชาชนดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรนำพระสูตรดังกล่าวมาศึกษาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันทสุตร และสภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันทสุตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ต่อไป

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

๑.๗.๑ ได้องค์ความรู้เศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันทสุตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๗.๒ ได้องค์ความรู้สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑.๗.๓ ได้องค์ความรู้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันทสุตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

^{๒๔} อุดุลย์ วังศรีคุณ, “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาน”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓).

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้จากเอกสาร งานนิพนธ์ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ บนพื้นฐานความสัมพันธ์ของแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสูตร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการพึ่งตนเอง ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้นั้นมาวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ต่อไป

๒.๑ แนวคิด

๒.๑.๑ แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน เป็นความมุ่งหมายในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ที่มองว่าชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อประเทศมีรากฐานคือเศรษฐกิจที่มีความแข็งแกร่ง ย่อมเป็นปรการที่มั่นคง ซึ่งจะช่วยป้องกันข้าศึกศัตรูคือความยากจนเอาไว้ได้ ชุมชนใดมีเศรษฐกิจที่ดี ย่อมเป็นเสมือนมีป้อมปราการที่ดี

๑) ความเป็นมาของเศรษฐกิจชุมชน

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนนี้ เจ้าของแนวคิด คือ Alexander Vasil'sevich Chayanov. (๑๘๘๘ – ๑๙๓๙) ผู้นำสำคัญทางการเมืองของพรรคบอลเชวิค ประเทศรัสเซีย ในปี ๑๙๒๗ ซึ่ง Chayanov ได้เขียนหนังสือและบทความที่แปลเป็นภาษาอังกฤษแล้ว ๒ เล่ม คือ The Theory of Peasant Economy และ The Theory of Peasant Cooperative นักเศรษฐศาสตร์อีกผู้หนึ่ง คือ Frederick List (๑๗๘๙ – ๑๘๔๖) ได้เสนอแนวคิดเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจแห่งชาติ แต่ไม่ได้กล่าวถึงในระดับชุมชนเล็ก ซึ่งแท้ที่จริงแล้วเศรษฐกิจชุมชนขนาดใหญ่และเศรษฐกิจชุมชนขนาดเล็กต่างมีความเชื่อมโยงกัน เพราะชุมชนขนาดใหญ่เกิดขึ้นจากชุมชนขนาดเล็ก จากครอบครัวเป็นชุมชนท้องถิ่นและพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชาติตามลำดับ^๑

๒) ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นเรื่องของการดำเนินกิจกรรมในทางเศรษฐกิจ ที่เริ่มตั้งแต่วิถีชีวิตโดยมีชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตที่สำคัญของชุมชน ทั้งนี้ มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

^๑ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, “แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม”, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓-๔๔.

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง ระบบเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งไม่ได้มีเพียงมิติทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเลขของรายได้ รายจ่าย การผลิต และการบริโภคเท่านั้น แต่จะเป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และรวมไปถึงการมีระบบคุณค่าเข้าไปด้วย^๒

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจก ที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่^๓

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจก ที่คนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมกันเป็นเจ้าของ มีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่^๔

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง พฤติกรรมของชุมชนในการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน โดยเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรชุมชน หรือเอกชน ร่วมกิจการ ช่วยกันดำเนินงานด้วยตนเองทั้งหมด หรือบางส่วน โดยประสานทำงานกับพหุภาคีและผู้คนในท้องถิ่น มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมช่วยเหลือการผลิต การตลาด ทุน การจัดการร่วมกันในเรื่องที่เกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การค้าขาย การบริการ การท่องเที่ยว การพัฒนาส่งเสริมวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดรายได้ ส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และชุมชน^๕

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมเศรษฐกิจ ทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ที่คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมเป็นเจ้าของ โดยการพัฒนาจากฐาน “ศักยภาพของท้องถิ่น” หรือ “ทุนในชุมชน” ซึ่งรวมถึงเงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถาน ที่ดิน แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ เป็นต้น^๖ เน้นการพึ่งตนเองและการเติบโตโดยมีทุกอย่างพอเพียง ได้แก่ มีการแบ่งปันพอเพียง มีตลาดพอเพียง มีวัตถุดิบพอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง และมีความดีพอเพียง โดยค่อยๆ เติบโตในสังคมชนบทนั้น มีพื้นฐานทางการเกษตร ดังนั้น ความพอเพียงในสังคมชนบท คือ การปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก ที่เหลือก็ขาย พอขายได้ก็มีเงินออม ซึ่งใน

^๒ รศ.ดร.ธนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน”, ตำราเรียนวิชา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๕๘. หน้า ๙.

^๓ สยามรัฐออนไลน์, “ประเทศไทย ๔.๐ อย่างมีเศรษฐกิจชุมชน,” จากเว็บไซต์ <https://siamrath.co.th/n/9124> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๑๗ น.).

^๔ รศ.ศิริพร สัจจามันท์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, จากเว็บไซต์ <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Alternative/poll.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๓๒ น.).

^๕ ภทริธา ผลงาม, “ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์”, (เลย : รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์, ๒๕๔๗).

^๖ ดร.ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์, มูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน, http://www.banrainarao.com/column/commu_econ_02 (สืบค้นเมื่อ ๑ ก.พ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๒๔ น.).

ระบบเศรษฐกิจชุมชนนั้นชุมชนสามารถร่วมมือกับองค์กรภายในการค้าขาย แต่ต้องเป็นองค์กรที่เปิดเผยและให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของ จนสามารถกลายเป็นองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้นั้น มีพื้นฐานมาจากครอบครัวแต่ละครอบครัว เป็นชุมชนที่มีการบริโภคพอเพียงและมีเงินออกมาร่วมกันเพื่อจัดทำการผลิต การค้า และสวัสดิการร่วมกัน ดังนั้น แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน เป็นการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางการผลิต การแปรรูป การขายผลผลิต การซื้อ และการบริโภคในชุมชน อาจจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้และกำไรในชุมชน^๗

๓) ลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน มีรูปแบบหรือลักษณะที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการเกิดกระแสนิยมกันอย่างแพร่หลาย มีหลายท่านได้แสดงทัศนคติที่เกี่ยวกับลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนไว้อย่างน่าสนใจ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำมาแสดงพอเข้าใจ ดังนี้

เศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญ คือ ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกของครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะแรงงานเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่โดยธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มากับสถาบันครอบครัว ไม่ต้องจ้าง โดยทั่วไปครอบครัวจะคิดถึงการอยู่ให้รอดก่อน แล้วจึงสะสมและค้าขาย พึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น และพึ่งกันเองในชุมชนก่อน และหากจะขายก็ขายในตลาดใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ^๘

เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจที่กระจาย ไม่กระจุกตัวเหมือนเศรษฐกิจรัฐหรือเศรษฐกิจทุน เพราะมีการกระจายความเจริญ การติดต่อสื่อสารเป็นแบบแนวนอนหรือเป็นแบบกระจาย ตลาดไม่ผูกขาด ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเครือข่าย ดังนั้น เศรษฐกิจชุมชนจึงมีลักษณะของการกระจายความเจริญที่อยู่ทั่วประเทศ เพราะเป็นระบบที่คำนึงถึงศีลธรรม ครอบครัว เพื่อนบ้าน และท้องถิ่นของตนเอง มีความเสมอภาคและมีความยุติธรรมต่อกัน^๙

การผลิตเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดของการค้า การแลกเปลี่ยนหรือการตลาดมีความสำคัญเช่นเดียวกันเป็นอันดับถัดไป ดังนั้น ผู้ผลิตและชุมชนต้องพึ่งตนเองให้ได้ เพื่อในที่สุดประเทศชาติก็จะสามารถพึ่งตนเองได้เช่นกัน^{๑๐}

^๗ โสภณ สุภาพงษ์, “เศรษฐกิจพอเพียงทางรอดสังคมไทย”, (นิตยสารสารคดีครอบครัว (กันยายน), ๒๕๔๑), หน้า ๗๑-๗๙.

^๘ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, “แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม”, หน้า ๓๓-๔๔

^๙ สังสิต พิริยะรังสรรค์, “เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองฉบับมหาดไทย : ประเทศยากจนประชาชนมั่งคั่ง, ในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์”, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, ๒๕๔๑).

^{๑๐} อัครเจตน์ ชัยภูมิ, “แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน : เหลียวหลัง แลหน้า นำพาเศรษฐกิจชุมชนสู่ทางรอด”, อ้างอิงจาก สุเทพ พันประสิทธิ์, เอกสารคำสอนวิชา “เศรษฐกิจพอเพียง”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕), หน้า ๓๗.

๔) เป้าหมายสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน

เป้าหมายสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน คือ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนนั้น ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ให้มีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในด้านการผลิต การบริโภคใช้สอย และจำหน่ายจ่ายแจก โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสร้างกระบวนการเรียนรู้^{๑๑} ซึ่งจะส่งผลดีต่อชุมชนในภาพรวม ทำให้ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ด้วย และในขณะเดียวกันก็ยังสามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์และเกื้อกูลกับชุมชนมากที่สุดด้วย ทั้งนี้ ยังรวมไปถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมตลอดถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่กับชุมชนนั้น ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน และให้คงอยู่ต่อไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการนั่นเอง

๕) หลักการสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ดังนั้น หลักการสำคัญคือ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ทุนของชุมชนเอง ประกอบกับทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง โดยสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเองว่า จะผลิตอะไรได้บ้าง ตามศักยภาพและทุนประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ จะผลิตกันอย่างไร และจะแบ่งปันผลประโยชน์จากการผลิตกันอย่างไร^{๑๒} พึ่งตนเองและพึ่งกันเองในชุมชนก่อน หากจะขายก็จะขายในตลาดใกล้ตัวก่อน แล้วจึงกระจายออกสู่ตลาดภูมิภาค และตลาดภายในประเทศ ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนนั้นฝังตัวอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้นอย่างกลมกลืน

มงคล ด้านธานินทร์ ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของเศรษฐกิจชุมชน ว่ามีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆ โดยมีคำอธิบายตามลำดับดังต่อไปนี้

๑. ปณิธาน หมายถึง เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการด้วยความมุ่งมั่น ต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา และวัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ ซึ่งการดำเนินการเศรษฐกิจแบบใดๆ จะไม่ช่วยให้บรรลุปณิธานได้

๒. ทำอะไร หมายถึง ทำงานเพื่อดำรงชีพในแนวสัมมาชีพ เพื่ออยู่ร่วมกับเพื่อนในชุมชน เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แปรรูปผลผลิต ตัดเย็บเสื้อผ้า ปลูกพืชสมุนไพร บริการท่องเที่ยว เป็นต้น

๓. ทำกับใคร หมายถึง ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเองอย่างไม่เป็นทางการ ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น สหกรณ์ สมาคม หรือรวมกลุ่มกับนักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักวิชาการ

๔. ทำอย่างไร เมื่อรวมกลุ่มแล้วก็ทำการผลิตสินค้า แปรรูป และซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า

^{๑๑} ดร.ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์, มูลนิธิพลังนิเวศและชุมชน,

http://www.banrainarao.com/column/commu_econ_02 สืบค้นเมื่อ ๑ ก.พ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๒๔ น.

^{๑๒} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, “แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม”, หน้า ๓๓-๔๔

๕. ทำไปทำไม เนื่องจากชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินต่างกัน การรวมกลุ่มจะช่วยให้เกิดความพออยู่พอกิน เกิดความพึงพอใจ เกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน และเพื่ออะไร

๖. เพื่ออะไร เป็นการรวมตัวของชุมชนในระดับล่างสุดของสังคม เพื่อร่วมกันทำงานให้คนมีความสุข และชุมชนมีความเข้มแข็ง^{๑๓}

จากรูปภาพดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นกระบวนการว่า เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับส่วนต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนหรือในระดับท้องถิ่น จึงต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศด้วย และจะต้องให้สัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา และรวมไปถึงวัฒนธรรมของคนทั้งประเทศอีกด้วย โดยในการทำงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการดำรงชีอยู่ร่วมกันนั้น สิ่งสำคัญคือคนในชุมชนจักต้องให้ความสนใจในการรวมกลุ่มกันให้ได้ ทั้งในด้านการผลิต การแปรรูปผลผลิต การบริโภคใช้สอย และการบริการ จำหน่ายจ่ายแจก เพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน ความพึงพอใจ และเกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน ซึ่งผลดีที่จะเกิดตามมาก็คือทำให้คนมีความสุข และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

รวมความว่า แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน มีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง ใช้ความสามารถของตัวเอง พัฒนาศักยภาพด้วยตัวเอง และกำหนดแนวทางของตัวเอง จนสามารถปรับตัวเป็นองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยการนำเอาศักยภาพของคนในชุมชนมาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกัน ทั้งในด้านการผลิต การแปรรูปผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต ตลอดจนการซื้อและการบริโภคกันในชุมชน ทั้งในด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และด้านบริการ ที่คนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ มีส่วนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกันอย่างเป็นธรรม โดยการพัฒนาจากฐานสำคัญ นั่นก็คือ ศักยภาพของท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นทุนที่สำคัญในชุมชน ได้แก่ คน สรรพยากรธรรมชาติ เงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พืชพันธุ์ วัตถุ ที่ดิน แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ และลักษณะภูมิอากาศ เป็นต้น

เป้าหมายสำคัญ คือ พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนนั้น ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และในขณะเดียวกันก็ยังมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พ้นพหุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ

อุดมการณ์สำคัญ คือ มุ่งเน้นการพึ่งตนเองและการเติบโตโดยมีทุกอย่างพอเพียง ได้แก่ มีการแบ่งปันพอเพียง มีตลาดพอเพียง มีวัตถุดิบพอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง และมีความดีพอเพียง ทั้งนี้ ความพอเพียงในสังคมชนบท คือ การปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก ที่เหลือก็ขาย พอขายได้ก็มีเงินออม

หลักการสำคัญ คือ ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานคือสมาชิกของครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด โดยการ พึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น และพึ่งกันเองใน

^{๑๓} มงคล ด่านธานินทร์, “เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ : หลักการและแนวการปฏิบัติในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์”, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, ๒๕๔๑), หน้า ๙๑-๙๔.

ชุมชนให้ได้ก่อน และถ้าหากจะขายก็ให้ขายในตลาดใกล้ตัวก่อน แล้วจึงค่อยขยายสู่ตลาดภูมิภาค และตลาดภายในประเทศ โดยให้คำนึงถึง ศีลธรรม ครอบคลุม ชุมชน เพื่อนบ้าน และท้องถิ่นเป็นหลัก

๒.๑.๒ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

๑) ความเป็นมาของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนนั้น ต้องถือว่ามีมานานแล้วเช่นกัน โดยเริ่มจากการรวมตัวกันของคนจำนวนหนึ่งที่มีความคิดเห็นคล้ายกันว่า ระบบเศรษฐกิจของรัฐทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศไม่อาจพึ่งพาได้ ต่างมีความผันผวนอยู่เสมอ และมีผลกระทบต่อดำรงชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เป็นระบบสหกรณ์ โดยมีแนวคิดไปในเชิงผสมผสานกับวัฒนธรรมและชุมชนหมู่บ้าน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ มีนักคิดที่สำคัญๆ ของไทยมีดังนี้

สด กุระโรหิต ได้เสนอระบบสหกรณ์ ซึ่งสดเห็นว่าเป็น “ระบอบเศรษฐกิจแรงงานของประชาชน จัดโดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยไม่อยู่ใต้การบงการของรัฐ ทั้งนี้ ให้ประชาชนจับกลุ่มประสานกันในรูปแบบสหกรณ์ ไม่มียอด กลุ่มสหกรณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านทั่วราชอาณาจักรเหล่านี้จะไม่ยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่จะเข้าสู่ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในวงจรของกิจกรรมและเกิดเป็นตาข่ายสหกรณ์”^{๑๔} จะเห็นได้ว่าแนวคิดนี้ปฏิเสธการควบคุมจากภาครัฐอย่างเห็นได้ชัด ไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะของการกำกับควบคุม แต่เขาได้พยายามเรียกร้องให้ภาครัฐนำระบบสหกรณ์มาใช้เป็นนโยบายเศรษฐกิจของชาติ และพยายามมาโดยตลอดชีวิตของเขา แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้แล้ว เขายังได้เขียนบทความเกี่ยวกับแนวคิดระบบสหกรณ์ เรื่อง “เมืองสหกรณ์ และ ข้อคิดจากไร่แผ่นดินไทย” ออกเผยแพร่ทางสื่อ โดยหวังว่าจะให้แนวคิดนี้เกิดอิทธิพลและแพร่ขยายไปยังสังคมทุกภาคส่วนให้ได้

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบลงแล้ว ปรากฏว่าแนวคิดเกี่ยวกับระบบสหกรณ์นี้ก็ยังมียอด แต่มีฐานะที่เป็นเครื่องมือของรัฐในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ครั้นต่อมาเมื่อมีนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยึดแนวทางการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๑๐ เป็นต้นมา แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจระบบสหกรณ์ก็ค่อยๆ เลือนลางจางหายไปที่สุดในที่สุด

ต่อมา ก็เริ่มมีการนำเสนอแนวคิดเรื่อง ชาวนา ของนักคิดไทยเริ่มปรากฏชัดอีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๕ เป็นต้นมา แนวคิดเรื่องชาวนาคือเป็นแนวคิดของสำนักวัฒนธรรมชุมชน ที่มุ่งศึกษาจิตสำนึกของชาวนา พยายามเข้าใจชาวนาตามแบบแผนของชาวนาเอง มีการนำเสนอทั้งแนวคิดและตัวอย่างการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมของนักพัฒนาเอกชน

๒) สาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

สาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน คือ ชุมชนนั้นๆ ต่างก็มีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว มีระบบคุณค่าที่มีการหล่อหลอมและรวบรวมมาได้จากประวัติศาสตร์ เป็นบทสรุปของความคิด

^{๑๔} รศ.ศิริพร สัจจามันท์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, จากเว็บไซต์ <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Alternative/poll.html> สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๓๒ น.

และการปฏิบัติของชุมชนนั้นๆ เกิดเป็นวิถีชีวิตและทิศทางของการพัฒนาชุมชนที่ชาวบ้านสรุปกันขึ้นมา มีวัฒนธรรมชุมชน คือ การให้ความสำคัญแก่ความเป็นคนเป็นหลัก ที่ช่วยเหลือหลอมผู้คนในชุมชนนั้นจนเกิดความผสมกลมกลืนกันในชุมชนอย่างลงตัว ซึ่งการที่ชุมชนหรือผู้คนในหมู่บ้านสามารถอยู่ร่วมกันมาได้เป็นเวลานาน ก็เพราะมีความผสมกลมกลืนกันในชุมชนนั่นเอง ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มจากฐานคือวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นปราการที่แข็งแกร่งที่สุดของชาวบ้าน ถ้าหมู่บ้านใดมีวัฒนธรรมชุมชนเข้มแข็ง การรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ย่อมจะสำเร็จได้ไม่ยากเลย การต่อต้านและการเอารัดเอาเปรียบจากภายนอก จะกระทำไม่ได้เลย

นักคิดแนววัฒนธรรมชุมชนคนสำคัญ ที่ทำให้แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับในวงกว้างในสังคมไทยทั่วประเทศ นั่นคือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี อาจารย์ประเวศได้เสนอให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นกลุ่มและเป็นองค์กรย่อยๆ เพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกแต่ละคน กลุ่มและองค์กรเหล่านี้อาจปรากฏในรูปแบบชุมชน หรือหมู่บ้าน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือกลุ่มทางปัญญา ซึ่งความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มนั้น ให้เป็นไปแบบเท่าเทียมกัน ควรลดอำนาจและหน้าที่ของรัฐลง แล้วนำเอาอำนาจและหน้าที่นั้นกลับคืนมาที่องค์กร เมื่อหน้าที่เหล่านี้กลับมาเป็นขององค์กรย่อยแล้ว อาจจะไม่ต้องใช้อำนาจจากรัฐเลยก็ได้ นอกจากนี้แล้ว อาจารย์ประเวศยังต้องการให้ปรับปรุงวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่แล้ว โดยนำธรรมะในทางพระพุทธศาสนา สอดแทรกเข้าไปอย่างเหมาะสม และให้นำเอาวัฒนธรรมโดยเฉพาะวิชาการจากสากลเข้ามาผสมด้วย ในขณะเดียวกันชุมชนหมู่บ้านที่ปรับใหม่ก็จะมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น เพราะจะได้มีการโยกย้ายอำนาจหน้าที่ซึ่งขณะนี้ยังเป็นของรัฐ ในการพัฒนาให้กลับมาเป็นของชุมชนเอง และสลายอำนาจของรัฐลง

๓) การประยุกต์ใช้กับกิจกรรมชุมชน

สำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองของ ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา เริ่มการศึกษาชุมชนหมู่บ้านโดยใช้กรอบมาร์กซิสต์ แต่ต่อมาได้เคลื่อนตัวมาใกล้แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมากขึ้น มีความพยายามที่จะผสมผสานระหว่างแนวคิดมาร์กซิสต์กับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนเข้าด้วยกัน การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่บ้านไทยนั้น เขาได้เริ่มศึกษาชุมชนหมู่บ้านด้วยตนเอง โดยใช้ทฤษฎีการผลิตแบบเอเชียเป็นหลัก ซึ่งการใช้ทฤษฎีดังกล่าวทำให้ได้ข้อคิด ๒ ประการคือ

ประการแรก การที่หมู่บ้านไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่นั้น เพราะถูกรัฐดึงเอาส่วนเกินไป แต่หมู่บ้านยังคงมีศักยภาพ มีเอกลักษณ์ของตนเอง ยังคงเก็บลักษณะสังคมและวัฒนธรรมแห่งการช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งเป็นลักษณะของชุมชนบุพกาลเอาไว้ โดยสำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองของ ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ มีความเห็นว่า ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะพิเศษของสังคมและวัฒนธรรมไทย และเป็นเหตุผลพื้นฐานในการเสนอให้ใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นแนวทางของการพัฒนา

ประการที่สอง การใช้กรอบการวิเคราะห์แบบมาร์กซิสต์ทำให้ได้ความคิดว่า การที่จะเข้าใจชุมชนได้นั้น จะต้องรู้ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับรัฐ และจะต้องปฏิเสธรัฐที่มีลักษณะเดิม การปฏิเสธรัฐจะทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ฐานะและบทบาทของตนเองเด่นชัดขึ้น ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ดีของชุมชนซึ่งถูกทำลายโดยรัฐ มีความสำคัญสูงสุดต่อการรื้อฟื้นพลังของชุมชนขึ้นมา

การศึกษาชุมชนโดยใช้ทฤษฎีมาร์กซิสต์ของสำนักคิดวัฒนธรรมชุมชนนั้น ทำให้เห็นความสำคัญในการดำรงอยู่ของชุมชนหมู่บ้าน ที่ผ่านข้ามระบบสังคมเศรษฐกิจแบบต่างๆ และทำให้มี

ความเห็นที่ว่า ประเทศไทยไม่ควรพัฒนาในแนวทางแห่งทุนนิยม แต่ควรพัฒนาในแนวของชุมชนเอง ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับสำนักคิดวัฒนธรรมชุมชน

รวมความว่า แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เป็นแนวคิดเชิงวัฒนธรรมและชุมชนในหมู่บ้าน ที่ให้ความสำคัญแก่ความเป็นคนและแก่ความผสมกลมกลืนกันในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นแกนกลางของวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมองว่า ระบอบเศรษฐกิจที่ดีนั้นควรเป็นของประชาชน และบริหารจัดการโดยประชาชน ต้องไม่อยู่ใต้การกำกับของรัฐ จึงจะเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาชุมชนก็คือ ให้ประชาชนรวมตัวกัน ประสานกัน เป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นองค์กรย่อยๆ ที่เรียกว่า เป็นกลุ่มสหกรณ์ โดยให้ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเป็นแบบเท่าเทียมกัน เพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้มแข็งให้สมาชิกแต่ละคน โดยเริ่มจากฐาน คือ การปรับปรุงวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนนั้นๆ เพราะวัฒนธรรมชุมชนเป็นปรากฏการณ์ที่แข็งแกร่งที่สุดของชาวบ้าน ถ้าชุมชนมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง การรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมจะสำเร็จได้ไม่ยาก พร้อมทั้งนำหลักธรรมในพุทธศาสนา กับ หลักวิชาการสากลเข้ามาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้กับชุมชน จากนั้น จึงขยายเครือข่ายออกไป ซึ่งกลุ่มสหกรณ์ที่เกิดขึ้นตามหมู่บ้านทั่วราชอาณาจักรเหล่านี้ จะไม่ยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่จะเข้าสู่ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในวงจรของกิจกรรม จนเกิดเป็นเครือข่ายสหกรณ์ ที่เชื่อมโยงและครอบคลุมไปทั่วประเทศ

๒.๑.๓ แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์

พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นแนวคิดที่ต้องการแก้วิกฤตการณ์และปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักไม่สามารถจะแก้ปัญหาได้ โดยการนำหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยยึดหลักทางสายกลาง ในการพัฒนาชีวิตมนุษย์

๑) ความหมายของพุทธเศรษฐศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน ได้ให้ความหมายของคำว่า “พุทธเศรษฐศาสตร์” (Buddhist Economics) ว่าประกอบด้วยคำสองคำ คือ “พุทธ และ เศรษฐศาสตร์” คำว่า พุทธ นั้นเป็นคำย่อมาจากคำว่า พุทธธรรม คือคำสอนของพระพุทธเจ้า ในขณะที่คำว่า ธรรม นั้นหมายถึง ธรรมชาติ หรือ กฎธรรมชาติ ดังนั้น คำว่า พุทธธรรม ก็คือคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยลักษณะหรือกฎเกณฑ์ที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ ส่วนคำว่า “เศรษฐศาสตร์” เป็นวิชาที่ว่าด้วยพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโภคทรัพย์ หรือทรัพย์ที่ใช้เพื่อการบริโภค เพื่อดำรงสถานภาพของความเป็นมนุษย์หรือเหตุผลอื่นๆ ที่มนุษย์ปรุงแต่งขึ้นเอง เมื่อรวมเอาคำว่า พุทธธรรม และ เศรษฐศาสตร์ มาเข้าด้วยกัน จึงเป็น พุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งหมายถึง การนำคำสอนของพระพุทธเจ้า มาประยุกต์เข้ากับแนวคิดในวิชาเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนามาจากตะวันตก^{๑๕}

^{๑๕} ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน, “พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับ เศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ”, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๘), หน้า ๒-๓.

๒) ความเป็นมาของแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์

รชนี โตอาจ ได้กล่าวถึงความเป็นมาของแนวคิดนี้ว่า พุทธเศรษฐศาสตร์ เริ่มเป็นที่สนใจมากขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๖ นักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมัน อี เอฟ ชูมาเกอร์ (E F Schumacher, ๑๙๑๑-๑๙๗๗) พิมพ์หนังสือชื่อ Small Is Beautiful : A study of Economics as if people mattered เป็นครั้งแรก ซึ่งบทหนึ่งกล่าวถึง Buddhist Economics เป็นการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๔ ได้มีการแปลเป็นภาษาไทยครั้งแรก โดยสมบูรณ์ ศุภศิลา ในชื่อ จิวแต่แจ้ว : เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ และในปี พ.ศ.๒๕๔๙ กษิร ชีพเป็นสุข ได้แปลอีกครั้ง ชื่อ เล็กนั้นงาม : การศึกษาเศรษฐศาสตร์ โดยให้ความสำคัญกับชีวิตและพฤติกรรมความเป็นอยู่ของคนและชุมชน

จากการตีพิมพ์หนังสือและบทความต่างๆ เกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์ ถือเป็นจุดหนึ่งที่ทำให้บรรดานักเศรษฐศาสตร์และนักคิดทั้งหลายหันมาสนใจพุทธเศรษฐศาสตร์กันมากขึ้น ประกอบกับในขณะนั้นได้เกิดวิกฤตการณ์และปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงมากขึ้นด้วย ซึ่งแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักไม่สามารถจะแก้ปัญหาได้ จึงหันมาหาแนวคิดทางเลือกใหม่ เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับคุณค่าของมนุษย์มากขึ้น^{๑๖}

๓) สาระสำคัญของแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์

สาระสำคัญของแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์นั้น เป็นวิชาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้บรรลุซึ่งสันติสุขหรือความสุขที่เกิดจากความสงบ เป้าหมายของพุทธเศรษฐศาสตร์เพื่อแสวงหาความสุข อันเป็นความสุขจากการหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นความสุขที่พ้นไปจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และต้องเห็นแจ้งด้วยตนเอง หลังจากที่ได้ผ่านการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ได้แก่ การพัฒนาด้านพฤติกรรม สมรรถภาพทางจิต การมีคุณธรรม และเกิดปัญญาเพื่อพัฒนาชีวิตมนุษย์ไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือพระนิพพาน

พุทธเศรษฐศาสตร์ มีแนวทางในการดำเนินไปตามกฎของธรรมชาติ ใช้ชีวิตและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงของธรรมชาติ โดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาทางสายกลาง มีความพอดีพอประมาณ ได้ดุลยภาพ ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นตลอดถึงสิ่งแวดล้อม ใช้ชีวิตให้สมดุลสอดคล้องกับองค์ประกอบ ๓ อย่างคือมนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกัน จึงเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการศีล การประพฤติปฏิบัติให้คุ้นเคย มีสมาธิ คือการมีสติมั่นคง และนำไปสู่ปัญญาการเข้าใจกฎธรรมชาติตามความเป็นจริง ความไม่เที่ยง ความไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่มีตัวตน แล้วเกิดปัญญาที่ทำให้เข้าถึงความสุขที่แท้จริง ที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

^{๑๖} รชนี โตอาจ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, จากเว็บไซต์

<https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Alternative/poll.html> สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๓๒ น.

๔) การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์

ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์นั้น มีความสำคัญมาก เนื่องจากทั้งผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้บริโภค ต่างก็ยังมีกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลงด้วยกันทั้งสิ้น ผู้ผลิตเองก็ต้องการที่จะประหยัดต้นทุน ใช้ทุนในการผลิตให้น้อย ใช้กระบวนการผลิตแบบง่ายๆ ใช้เวลาน้อย แต่ให้ได้ผลผลิตเร็วและได้ปริมาณที่มาก ส่วนผู้ค้าเองก็ต้องการซื้อเข้ามาด้วยราคาต้นทุนที่ต่ำ แต่ต้องการสินค้าที่มีคุณภาพสูง มีปริมาณที่มาก และขายได้กำไรงาม ส่วนผู้บริโภคเองก็ต้องการซื้อเข้ามาด้วยราคาที่ต่ำ แต่สินค้ามีคุณภาพสูง และได้ปริมาณที่มาก หากไม่มีการควบคุมหรือจัดการกับกิเลสเหล่านั้นแล้ว ย่อมก่อให้เกิดปัญหามากมายประการตามมาอย่างไม่รู้จบ ดังนั้น ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมเข้ามากำกับไว้ด้วย เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบกัน และเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมหรือยุติธรรมทั้ง ๓ ฝ่าย ซึ่งจะยกมาพอเข้าใจ ดังนี้

สัมมาอาชีวะ คือการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย ไม่หลอกลวง บังคับขู่เข็ญผู้บริโภค จักต้องไม่โกงหรือเอารัดเอาเปรียบลูกค้าทั้งในแง่ของคุณภาพและปริมาณ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเปิดเผยผู้บริโภคให้เดือดร้อน และรวมไปถึงการไม่ประกอบอาชีพค้าขาย ๕ ประการ ได้แก่ การค้าขายอาวุธ การค้าขายมนุษย์ การค้าขายสัตว์สำหรับเอาไว้ม้า การค้าขายน้ำเมา และยาเสพติดให้โทษทุกชนิด การค้าขายยาพิษ เช่น ยาฆ่าแมลง สารเคมีต่างๆ ซึ่งจะวกกลับมาทำลายมนุษย์และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการไม่ดำเนินการผลิตหรือการบริโภคที่มากเกินไป จนสิ้นเปลืองทรัพยากรธรรมชาติและทำลายระบบนิเวศ

ความไม่ประมาท มีการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอ คอยระมัดระวัง และปรับปรุงซ่อมแซม ในส่วนที่บกพร่องหรือทรุดโทรมให้อยู่ในสภาพที่ดี รวมทั้งการหมั่นเพิ่มพูนความรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความสามารถพร้อมรับกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ก็ตาม จักต้องกระจายความเสี่ยง และมีการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมอยู่เสมอ

การพึ่งตนเอง ความสามารถในการดำเนินกิจการต่างๆ ได้ด้วยตนเองก็ดี และการผลิตเพื่อการบริโภคเองก็ดี จักว่าเป็นการพึ่งตนเอง ผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ย่อมจะส่งผลดีหลายประการ เช่น ช่วยลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ และทำให้ลดปัญหาการมีอำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกันได้ นอกจากนี้แล้ว การผลิตเพื่อการพึ่งตัวเองได้นั้น ยังสามารถช่วยลดการทำลายสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย

ความพอเพียง เป็นหลักการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้านให้เกิดความเหมาะสม ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป กิเลสทั้งหลายมีความโลภเป็นต้น นำไปสู่ความหลงผิด ความทุกข์ และปัญหาต่างๆ ประการ ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้น หากมีความโลภมากย่อมก่อให้เกิดความเสี่ยงที่สูงตามมาด้วย เพราะขาดความยั้งคิด ไม่มีเหตุผล ทำให้เกิดความเสียหายได้ ดังนั้น ควรละความโลภ มีความพอเพียงทั้งในการผลิตและการบริโภคใช้สอย หรือการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในขนาดที่เหมาะสมกับความจำเป็นของชีวิตและสภาพแวดล้อม เป็นต้น

๕) เปรียบเทียบแนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก

เพื่อให้เห็นแนวคิดของพุทธเศรษฐศาสตร์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอทำความเข้าใจความเหมือนและความต่างกัน ระหว่างเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก กับ พุทธเศรษฐศาสตร์ มาเปรียบเทียบกันในรูปแบบของการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต ดังนี้

การผลิต แนวคิดในด้านการผลิตของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนั้น มุ่งเน้นการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้ทรัพยากรในการผลิตให้น้อยที่สุด เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณมากที่สุด และถือว่าทุนเป็นปัจจัยที่สำคัญของการผลิต หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า ทุนนิยม โดยไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนที่หมดไปของทรัพยากรธรรมชาติหรือมลภาวะที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด

ส่วนแนวคิดของพุทธเศรษฐศาสตร์นั้น มุ่งเน้นการผลิตด้วยปัญญาซึ่งเกิดจากความรู้และเข้าใจตามความเป็นจริงของธรรมชาติที่มีลักษณะ ๓ ประการ คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไป จึงไม่ควรมีความยึดมั่นถือมั่นอะไรให้มากนัก ไม่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก แต่มุ่งเน้นปัญญาเป็นวิถีทางแห่งการผลิต ดังนั้น จึงถือว่าปัญญาเป็นปัจจัยที่สำคัญของการผลิต หรือที่เรียกกันว่า ปัญญานิยม ซึ่งจะมุ่งเน้นการผลิตที่เหมาะสม ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความเสี่ยงหรือต้นทุนที่จักต้องใช้ในกระบวนการผลิต

การบริโภค แนวคิดในการบริโภคของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนั้น ยึดหลักการบริโภคเพื่อให้ได้ความพึงพอใจสูงสุด อันเป็นสาเหตุให้เกิดความอยาก ความต้องการ กิเลส ตัณหา ซึ่งนำไปสู่ความทุกข์และปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น เมื่อมีการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จนเกิดปัญหามลภาวะ อากาศเป็นพิษ โลกร้อน ตลอดจนภัยธรรมชาติต่างๆ ซึ่งทุกประเทศกำลังประสบอยู่ในเวลานี้ และเริ่มให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศกันมากขึ้น

ส่วนแนวคิดของพุทธเศรษฐศาสตร์นั้น ยึดหลักการบริโภคแต่พอประมาณ เป็นไปตามหลักทางสายกลางที่เน้นการบริโภคโดยใช้ปัญญา ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นตลอดถึงสิ่งแวดล้อม เป็นการบริโภคเพื่อตอบสนองความจำเป็นตามธรรมชาติของร่างกาย หรือความจำเป็นขั้นพื้นฐานเท่านั้น ไม่ใช่การบริโภคเพื่อสนองความต้องการ ความอยาก ซึ่งกระตุ้นให้เกิดกิเลส ตัณหา และเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดความทุกข์ต่อไปอีก

การกระจายผลผลิต แนวคิดในการกระจายผลผลิตของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนั้น มองว่า เมื่อมีการผลิตก็ต้องมีการกระจายผลผลิตและการบริโภค ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการผลิตและรายได้ของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม หรือแต่ละองค์กรเป็นสำคัญ ทั้งนี้ มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการผลิต การบริโภค หรือการจำหน่ายก็ตาม จักต้องให้เกิดความเป็นธรรม และมีสวัสดิการแก่สังคมสูงสุด

ส่วนแนวคิดของพุทธเศรษฐศาสตร์ เน้นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ มุ่งหวังให้คนทุกคน สรรพสัตว์ทั้งหลาย และสังคม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่นตลอดถึงสิ่งแวดล้อม ส่วนการกระจายผลผลิตไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความสามารถในการผลิต แต่ทุกคนควรได้รับประโยชน์ตามความจำเป็นตามธรรมชาติของร่างกายในการดำรงชีวิตอยู่ โดยเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นน้อยที่สุด

รวมความว่า พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นแนวคิดที่นำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์ เพื่อปรับพฤติกรรมมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยยึดหลักทางสายกลางและความเป็นไปตามกฎธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ใช้ชีวิตด้วยความเข้าใจ

ทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงของธรรมชาติ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและให้ความสำคัญกับคุณค่าของมนุษย์มากขึ้น โดยยึดหลัก “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือ “ทางสายกลาง” คือ มีความพอดี พอประมาณ ได้ดุลยภาพ ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ใช้ชีวิตอย่างสมดุลสอดคล้องกับองค์ประกอบ ๓ อย่างคือ มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยผ่านกระบวนการแห่งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล คือความประพฤติดี สมาธิ คือความมีสติมั่นคง และปัญญา คือเข้าใจกฎธรรมชาติตามความเป็นจริง ที่มีลักษณะไม่เที่ยงแท้แน่นอน ไม่อาจตั้งอยู่ในสภาพเดิมได้ และไม่สามารถจะบังคับให้เป็นไปตามปรารถนา จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น เพื่อเข้าถึงความสุขที่แท้จริง

๒.๑.๔ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตน ให้ดำเนินไปในทางสายกลางของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา การบริหารประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อนำมาซึ่งความเจริญอันเป็นสิ่งที่ทุกสังคมปรารถนา และพยายามหาหนทางไปสู่เป้าหมายด้วยวิธีการต่างๆ ตามระบบความคิด ความเชื่อ และกำหนดอุดมการณ์ เป้าหมาย นโยบาย และกลยุทธ์ การพัฒนาที่มีผลสืบเนื่องไปถึงวิถีการดำรงชีวิตต่างๆ ของคนในสังคม

๑) ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นานกว่า ๓๐ ปี เพื่อนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ในยามที่ประเทศประสบปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ ใน พ.ศ.๒๕๔๐ ภายหลังเมื่อได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้ประชาชนรอดพ้นและสามารถอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๗ ว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานจากมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป”^{๑๗}

๒) ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตนเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้

^{๑๗} จากเว็บไซต์ <https://duangjai078.wordpress.com/2012/12/03/> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓

รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้^{๑๘}

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๑๙}

๓) ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะของความพอเพียงนั้น หมายถึง พอเพียงอย่างน้อย ๗ ประการ^{๒๐} ดังนี้

(๑) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกคนรอบรู้ ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน (๒) จิตใจพอเพียง รักกันและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก (๓) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน (๔) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ปัญหา ต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม (๕) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง (๖) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมเพียงพอ วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์อยู่และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง และ (๗) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่บู๊บาบ เดี่ยวจนเดี๋ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวทงงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประชาชนยุคทองไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ชำตัวตาย ติดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

เมื่อทุกอย่างพอเพียงแล้ว ย่อมเกิดความสมดุล มีความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่นๆ ได้อีก เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้ คือ เศรษฐกิจทางสายกลาง หรือ เศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิบัติ ที่เชื่อมโยงทุกเรื่องเข้าด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

^{๑๘} สำนักงาน ก.พ., “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้”, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์, หน้า ๖ จากเว็บไซต์ <http://www.ocsc.go.th/> สืบค้นเมื่อ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๐.๒๓ น.

^{๑๙} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร”, (ออนไลน์) แหล่งที่เข้าถึง : <http://www.sufficiencyeconomy.org/detail.swf>

^{๒๐} รศ.(พิเศษ) ดร.พรชัย เจตมานัน, บทความ, เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน, เว็บไซต์ <http://personnel.obec.go.th/hris-th/> HRISTHADMIN on ตุลาคม,10,2017 at 10.43 am สืบค้นเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๔.๓๐ น.

๔) แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบแนวคิด ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี^{๒๑}

ความพอประมาณ คือ การดำรงชีวิตให้เหมาะสม ซึ่งเราควรจะมี ความพอประมาณทั้งการหารายได้ และพอประมาณในการใช้จ่าย ความพอประมาณในการหารายได้ คือ ทำงานหารายได้ด้วยช่องทางสุจริต ทำงานให้เต็มความสามารถ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ส่วนความพอประมาณในการใช้จ่าย หมายถึง การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือใช้จ่ายเกินตัว และในขณะเดียวกัน ก็ใช้จ่ายในการดูแลตนเองและครอบครัวอย่างเหมาะสม ไม่อยู่อย่างลำบากและฝืดเคืองจนเกินไป

ความมีเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจหรือการดำรงชีวิตประจำวัน เราจำเป็นต้องมีการตัดสินใจตลอดเวลา ซึ่งการตัดสินใจที่ดีควรตั้งอยู่บนการไตร่ตรองถึงเหตุรวมทั้งคำนึงถึงผลที่อาจตามมาจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ตัดสินใจตามอารมณ์หรือจากสิ่งที่คนอื่นบอกมาโดยปราศจากการวิเคราะห์

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงในโลกที่ไม่มีอะไรแน่นอน ทั้งสภาพลม ฟ้า อากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร การเปลี่ยนแปลงในบริษัทคู่ค้า การเลิกจ้างพนักงานในบริษัทใหญ่ หรือแม้แต่ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศที่มีผลต่อการลงทุน เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง และตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอยู่เสมอ เช่น เตรียมแผนสำรองสำหรับแต่ละสถานการณ์ การมีรายได้หลายทางเพื่อลดความเสี่ยงในวันที่ถูกเลิกจ้าง หรือการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน

๕) จุดมุ่งหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

จุดมุ่งหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรินั้น มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

- ๑) สามารถพึ่งตนเองได้
- ๒) ให้พ้นจากความยากจน
- ๓) ให้พอมีพอกินและมีสัมมาอาชีพ
- ๔) ให้มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย
- ๕) ให้ยึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี และพอใจ

^{๒๑} แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากเว็บไซต์ <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/practical-self-sufficient-economy-philosophy.html> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๔๕ น.

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นความพอประมาณ ความพอเพียง ซึ่งเป็นไปตามหลักทางสายกลาง ไม่มากไม่น้อยเกินไป และไม่มีควมโลภจนเบียดเบียนผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม และมีเหตุผล คือการใช้ปัญญาในการตัดสินใจ ดำเนินการต่างๆ โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมซึ่งเป็นภูมิคุ้มกัน เพื่อเตรียมความพร้อมหากเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความไม่ประมาท การลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

๖) หลักการสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง^{๒๒}

หลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ประกอบด้วย

(๑) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็น การมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

(๒) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

(๓) คำนียาม ความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

^{๒๒} รศ.(พิเศษ) ดร.พรชัย เจตมานัน, บทความ, เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน, เว็บไซต์ <http://personnel.obec.go.th/hris-th/> HRISTHADMIN on ตุลาคม,10,2017 at 10.43 am สืบค้นเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๔.๓๐ น.

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ในอนาคตทั้งใกล้และไกล

(๔) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และมีความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

- เงื่อนไขที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียง โดยนัย คือ วิถีชีวิตที่พอเพียงและสมดุล ระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและจิตภาพ โดยมีผู้ผูกพัน ในส่วนของบุคคลพอเพียงทางเศรษฐกิจ คือ พอกินพอใจ อย่างมั่นคง และพอเพียงทางจิตพิสัยทั้งอุดมการณ์ โลกทัศน์ ค่านิยมและต่อสังคมมิติ ในส่วนของสังคม คือ พื้นฐานทางสังคมที่พอเพียงสมดุลเข้มแข็ง ของชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การบูรณาการและวัฒนธรรม

เงื่อนไขสำคัญของการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ ความทันสมัยและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยมการค้า ก็คือ ศักยภาพของชุมชนในการจัดระเบียบทางสังคมใหม่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ระบบคุณค่าและบรรทัดฐานที่ทำให้ชุมชน สามารถสร้างศักยภาพในการปรับตัวอย่างมีอำนาจต่อรองและดำรงความสามารถในการตอบสนอง ความต้องการของตนเองไว้ได้ ท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

จากแนวคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นว่า เป็นแนวคิดที่ยึดทางสายกลางหรือความพอดี ในการพึ่งพาตนเอง ๒ ระดับ คือ (๑) ระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสระ เสรีภาพไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด (๒) ระดับสังคม คือ ความสามารถของชุมชน สังคม ประเทศในการผลิต และบริการ เพื่อให้สังคมอยู่รอดอยู่ได้โดยการพึ่งตนเอง

รวมความว่า แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลาง หรือความพอดี ในการพึ่งพาตนเอง ๒ ระดับ ได้แก่ ๑) ระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสระเสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด ๒) ระดับสังคม คือ ความสามารถของ

ชุมชน สังคม ประเทศ ในการผลิตและบริการ เพื่อให้สังคมอยู่รอดอยู่ได้โดยการพึ่งตนเอง ทั้งนี้ ความพอเพียง จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน ที่ประสานอยู่ด้วยกันตลอด ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไข ๒ ประการ คือ ความรู้ และ คุณธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ ๕ ประการ คือ ๑) ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ๒) ให้พ้นจากความยากจน ๓) ให้พอมีพอกินและมีสัมมาอาชีพ ๔) ให้มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ๕) ให้ยึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี และพอใจ และมีจุดประสงค์สูงสุด คือ ความมั่นคงและยั่งยืนทั้งส่วนบุคคลและสังคม นำไปสู่สังคมที่เข้มแข็งและพึงประสงค์ ๔ ประการ คือ ๑) สังคมคุณภาพ ยึดหลักความสมดุล ความพอดี สร้างทุกคนเป็นคนดี คนเก่ง ๒) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีเหตุผลและสร้างสรรค์ ๓) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน รู้รักสามัคคี ๔) สังคมสมดุล คน สังคม ธรรมชาติ (สิ่งแวดล้อม)

๒.๑.๕ แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูมัตตสูตร

๑) ความหมายของภูมัตตสูตร

ภูมัตตสูตร^{๒๓} หมายถึง พระสูตรที่ว่าด้วยภูมัตตพราหมณ์ (ภูมัตตตะ แปลว่า ฟันเขยิบ) ที่มีชื่ออย่างนี้ เพราะเนื้อหาสำคัญของพระสูตรนี้เป็นข้อสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับภูมัตตพราหมณ์ โดยภูมัตตพราหมณ์เป็นผู้ถาม ส่วนพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสตอบ

๒) ความเป็นมาของภูมัตตสูตร

พระสูตรนี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่ภูมัตตพราหมณ์ขณะประทับอยู่ในสวนอัมพลัฏฐิกา ใกล้กับหมู่บ้านพราหมณ์ชื่อชาณุมัต ในแคว้นมคธ ซึ่งพระเจ้าพิมพิสารทรงพระราชทานหมู่บ้านนี้เป็นพรหมไทย (อ่านว่า พรหมมะไทย แปลว่า ของอันพรหมให้ คือ ของขวัญที่พิเศษที่สุด หมายถึง ของพระราชทานที่พระเจ้าแผ่นดินทรงปูนบำเหน็จให้เป็นรางวัลเพื่อตอบแทนความดีความชอบ ซึ่งพระราชทานพร้อมด้วยอำนาจเต็ม ที่ เช่น เมือง ที่ดิน บ้านส่วย เป็นต้น)^{๒๔} ให้แก่ภูมัตตพราหมณ์ปกครอง

ต่อมา พระพุทธเจ้าเสด็จแวะไปประทับที่นั่น ซึ่งเป็นเวลาที่ภูมัตตพราหมณ์กำลังเตรียมการจัดทำพิธีบูชาหายัญญ ๓ ประการ มีองค์ประกอบ ๑๖ ประการ เพื่อหวังความสุขความเจริญของตนเองและประชาชนในหมู่บ้านของเขา โดยเตรียมสัตว์ไว้ฆ่าบูชาหายัญญ คือ วัวเพศผู้ ลูกวัวเพศผู้ ลูกวัวเพศเมีย แพะ และแกะ อย่างละ ๗๐๐ ตัว แต่เนื่องจากภูมัตตพราหมณ์ไม่ทราบว่า จะทำพิธีนี้อย่างไรแน่ และทราบว่าพระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องนี้ดี ฉะนั้น เมื่อได้ยินจากพวกพราหมณ์ทั้งหลายว่าพระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับอยู่ที่สวนอัมพลัฏฐิกาแล้ว จึงได้ออกไปเฝ้า แม้จะถูกพวกพราหมณ์หลายร้อยคนที่มาพักเพื่อรับทานในพิธีบูชาหายัญญนั้นคัดค้านว่า ไม่สมควรไปเฝ้า

^{๒๓} ที.สี. (ไทย) ๙/๓๒๓-๓๕๘/๑๒๕-๑๕๐.

^{๒๔} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๖๓๒.

ควรให้พระพุทธรูปเจ้าเสด็จมาหาเองจึงจะเหมาะกว่า กฎันตพราหมณ์จึงได้ยกเอาพุทธรูปขึ้นมามอง เพื่อลบล้างเหตุผลของพวกพราหมณ์

๓) รูปแบบของกฎันตสูตร

พระสูตรนี้ เป็นการสนทนาแบบถาม-ตอบ ระหว่างกฎันตพราหมณ์เป็นผู้ถาม พระพุทธรูปเจ้าเป็นผู้ตอบ กล่าวคือ กฎันตพราหมณ์เข้าไปเฝ้าพระพุทธรูปเจ้าเพื่อทูลขอคำอธิบาย เกี่ยวกับการบูชามหาโยนิ พระพุทธรูปเจ้าทรงอธิบายถึงหลักการและวิธีการบูชามหาโยนิที่ถูกต้อง โดย นำเรื่องในอดีตของมหาราชพระองค์หนึ่งที่เคยทำพิธีบูชามหาโยนิได้ผลดีมาแล้ว มาตรัสเล่าให้ฟัง เมื่อกฎันตพราหมณ์ฟังแล้วมีความพึงพอใจต่อพระพุทธรูปเจ้าแล้ว แล้วทูลถามถึงวิธีการที่อำนวยผลดี ยิ่งขึ้น ซึ่งพระพุทธรูปเจ้าทรงอธิบายจนสิ้นความสงสัย

๔) สาระสำคัญของกฎันตสูตร

สาระสำคัญของพระสูตรนี้อยู่ที่พระพุทธรูปเจ้าที่ทรงอธิบายถึงพิธีบูชามหาโยนิ ๓ ประการ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๑๖ ประการ โดยยกเอาพิธีบูชามหาโยนิของพระเจ้ามหาวิจิตรราชมาตรัสเล่าให้กฎันตพราหมณ์ฟังว่า พระเจ้ามหาวิจิตรราชทรงมีพระราชทรัพย์มหาศาล ทรงมีพิชพันธัญญาหารเต็ม ท้องพระคลัง ทรงทำสงครามได้ชัยชนะจนได้ครองดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล วันหนึ่ง ทรงประสงค์จะทำพิธีบูชามหาโยนิเพื่อความสุขสวัสดิแก่พระองค์เองและอาณาประชาราษฎร์ จึงทรงปรึกษากับพราหมณ์ปุโรหิตว่าจะทำอย่างไรดี

ในเบื้องต้นพราหมณ์ปุโรหิตกราบทูลคัดค้านว่า บ้านเมืองของพระองค์ยังมีเสี้ยนหนามคือโจรผู้ร้ายคอยทำร้ายประชาชนด้วยการปล้นสะดม การกระทำเช่นนั้นเป็นการไม่สมควร ควรจะทำการปราบโจรเสียก่อน และจักต้องปราบแบบถอนรากถอนโคน ซึ่งการปราบโจรที่ได้ผลดีนั้น ไม่ต้องจับกุมจองจำ เนรเทศ หรือประหารชีวิต เพราะไม่สามารถจะปราบให้หมดไปได้ พวกโจรที่เหลือก็จะกลับมาแก้แค้นและเบียดเบียนบ้านเมืองอีก แต่ให้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ ๘ ขั้นตอน ซึ่งโดยสาระแท้จริงแล้วก็คือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มคนระดับล่าง ๓ กลุ่ม

- (๑) มอบพันธุ์พืชและอาหาร แก่เกษตรกรผู้ขยันในการทำเกษตร
- (๒) มอบเงินทุน แก่ราษฎรผู้ขยันในการค้าขาย
- (๓) มอบอาหารและเงินเดือน แก่ข้าราชการผู้ขยันในหน้าที่ราชการ

เมื่อพระเจ้ามหาวิจิตรราชทรงปฏิบัติตามคำแนะนำนี้โดยเคร่งครัดแล้ว ปรากฏว่าได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง คือ พระราชทรัพย์เพิ่มพูนมากขึ้นๆ บ้านเมืองไม่มีโจรผู้ร้าย บ้านเรือนไม่ต้องปิดประตู อาณาประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นสุขกันทั่วหน้า

ขั้นที่ ๒ ขอความร่วมมือจากกลุ่มคนระดับบน ๔ กลุ่ม

- (๑) กลุ่มเจ้าผู้ครองเมืองต่างๆ ที่ขึ้นกับพระเจ้ามหาวิจิตรราช
- (๒) กลุ่มอำมาตย์ราชบริพารผู้ใหญ่
- (๓) กลุ่มพราหมณ์มหาศาล (พราหมณ์ผู้มีทรัพย์มาก)
- (๔) กลุ่มคหบดีมหาศาล (คหบดีผู้มีทรัพย์มาก)

เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นรับทราบการพระราชพิธี และขอความเห็นชอบเข้าร่วมพิธีด้วย ซึ่งปรากฏว่าบุคคลเหล่านั้นได้ตอบรับรองการเข้าร่วมพิธีด้วยดี คำรับรองนี้เรียกว่า อนุมัติ ๔ (จากบุคคล ๔ พวก) ถือเป็นองค์ประกอบ ๔ ประการ ในองค์ประกอบทั้งหมด ๑๖ ประการ

ขั้นที่ ๓ ให้ตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของพิธี

เมื่อกลุ่มคนระดับบนทั้ง ๔ กลุ่ม ได้แสดงความเห็นชอบและตอบรับในการเข้าร่วมพิธีแล้ว พราหมณ์ปุโรหิตจึงถวายคำแนะนำต่อไปว่า ให้มีการตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของพิธี คือ พระเจ้ามหาวิชิตราช ด้วยการอ้างตำราที่เชื่อถือกันมาช้านาน ดังนี้

- (๑) ทรงมีพระชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายพระชนกและฝ่ายพระชนนี ถือปฏิสนธิบริสุทธิ์ดีตลอดเจ็ดชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านตำหนิได้เพราะอ้างถึงชาติตระกูล
- (๒) ทรงมีพระรูปร่างงามน่าดูน่าเลื่อมใส มีพระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพราหมณ์ มีพระวรกายดุจพราหมณ์ โอกาสที่จะได้พบเห็นยากนัก
- (๓) ทรงเป็นผู้มีมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีพืชพันธุ์ธัญญาหารเต็มท้องพระคลัง
- (๔) ทรงมีกองทหารที่เข้มแข็ง ประกอบด้วยกองทัพ ๔ เหล่า อยู่ในระเบียบวินัย คอยรับพระบัญชา มีพระบรมเดชานุภาพดังจะเผาผลาญข้าศึกได้ด้วยพระราชอิสริยยศ
- (๕) ทรงมีพระราชศรัทธา ทรงเป็นทายก ทรงเป็นทานบดี มิได้ทรงปิดประตู ทรงเป็นดุจโรงงานของสมณะพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทาง วณิก และยากกร ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอยู่เนืองๆ
- (๖) ทรงรู้เรื่องราวที่ได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมานั้นๆ ไว้มาก
- (๗) ทรงทราบความหมายแห่งภาษิตที่ได้ทรงศึกษานั้นว่า นี่คือจุดมุ่งหมายแห่งภาษิตนี้ๆ
- (๘) ทรงเป็นบัณฑิตมีพระปรีชาสามารถ ดำริเรื่องราวในอดีต อนาคตและปัจจุบันได้

ขั้นที่ ๔ ให้ตรวจสอบคุณสมบัติผู้อำนวยความสะดวก

จากนั้น จึงถวายคำแนะนำให้มีการตรวจสอบคุณสมบัติผู้อำนวยความสะดวกด้วย คือ พราหมณ์ปุโรหิต ด้วยการอ้างตำราที่เชื่อถือกันมาช้านานเช่นเดียวกัน ๔ ประการ ดังนี้

- (๑) เป็นผู้ที่มีชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดา ถือปฏิสนธิบริสุทธิ์ดีตลอดเจ็ดชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านตำหนิได้เพราะอ้างถึงชาติตระกูล
- (๒) เป็นผู้คงแก่เรียน ทรงจำมนตร์ รู้จบไตรเพท พร้อมทั้งนิพนธ์ศาสตร์ เกณศาสตร์ อักษรศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เข้าใจตัวบทและไวยากรณ์ ชำนาญโลกายตศาสตร์และลักษณะมหาบุรุษ
- (๓) เป็นผู้ที่มีศีล มีศีลที่เจริญ ประกอบด้วยศีลที่เจริญ
- (๔) เป็นบัณฑิตมีปัญญาเฉียบแหลมลำดับที่ ๑ หรือที่ ๒ ในบรรดาพราหมณ์ผู้รับการบูชา

ซึ่งปรากฏว่า ทั้งพระเจ้ามหาวิชิตราชและพราหมณ์ปุโรหิต ต่างก็มีคุณสมบัติครบถ้วนตามตำรา จึงเป็นอันได้องค์ประกอบของมหายุทธครบทั้ง ๑๖ ประการ ได้แก่ อนุมัติ ๔ คุณสมบัติของพระเจ้ามหาวิชิตราช ๘ และคุณสมบัติของพราหมณ์ปุโรหิต ๔ ต่อมาพราหมณ์ปุโรหิตจึงกราบทูลอธิบาย

เหตุผลให้ทรงสบายพระทัยว่า ผู้เป็นเจ้าของพิธีบูชามหาชัยภูมิที่มืองค์ประกอบ ๑๖ ประการอย่างนี้ จะไม่มีใครครหานินทาในภายหลังได้

ขั้นที่ ๕ ไม่ให้เสียดายทรัพย์ในการทำทาน

พราหมณ์ปุโรหิตได้ถวายคำแนะนำต่อไปว่า ในการประกอบพิธีบูชามหาชัยภูมินั้น ไม่ให้ทรงเดือดร้อนพระทัยอันเนื่องมาจากความเสียดายโภคสมบัติในเวลาบูชามหาชัยภูมิ ๓ วาระ คือ (๑) กองโภคสมบัติอันยิ่งใหญ่ของเรากำลังจะสิ้นเปลือง (๒) กองโภคสมบัติอันยิ่งใหญ่ของเรากำลังสิ้นเปลืองไป (๓) กองโภคสมบัติอันยิ่งใหญ่ของเราได้สิ้นเปลืองไปแล้ว

ขั้นที่ ๖ ให้ทานโดยไม่เลือกหน้า

พราหมณ์ปุโรหิตได้ถวายคำแนะนำต่อไปว่า ในการแจกทานนั้นจะมีทั้งคนดีและคนไม่ดีปะปนกันมาเพื่อรับทานจากพระองค์ ฉะนั้น จึงขอให้พระองค์ทรงวางใจให้เป็นกลาง ให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง แต่ให้ทรงตั้งพระทัยเจาะจงว่าจะให้แก่คนดีเท่านั้น ซึ่งคนดีตามนัยพระสูตรนี้หมายถึงบุคคลที่งดเว้นจากอกุศลกรรมบถ ๑๐ มีปาณาติบาตเป็นต้น

ขั้นที่ ๗ ไม่ต้องเบียดเบียนคนและสัตว์ตลอดถึงสิ่งแวดล้อม

พราหมณ์ปุโรหิต ได้ถวายคำแนะนำต่อไปว่า ในการทำพิธีบูชามหาชัยภูมินั้น ไม่ต้องฆ่าวัว แพะ แกะ ไก่ สุกร และสัตว์นานาชนิด และไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่าเพื่อเอามาทำหลักบูชาชัยภูมิ และไม่ต้องตัดหญ้าคา ส่วนพวงพาสกรรมกรของพระเจ้ามหาวิชัยตราชก็ไม่ต้องถูกบังคับให้ทำสิ่งที่ตนไม่ต้องการ ส่วนสิ่งที่ต้องใช้ในพิธีมีเพียงเนยใส เนยข้น นมเปรี้ยว น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อยเท่านั้น

เมื่อพระเจ้ามหาวิชัยตราชทรงเตรียมการเสร็จตามขั้นตอนนั้นแล้ว พวกเจ้าผู้ครองเมือง พวกอำมาตย์ พวกพราหมณ์มหาศาล และพวกคหบดีมหาศาลได้นำทรัพย์พวกละจำนวนมากมาถวายร่วมในพิธีนั้น แต่พระเจ้ามหาวิชัยตราชไม่ทรงรับ กลับพระราชทานพระราชทรัพย์ให้แก่บุคคลเหล่านั้นอีกด้วย บุคคลทั้ง ๔ พวกจึงได้จัดตั้งโรงทานขึ้นในทิศทั้ง ๔ ของหลุมชัยภูมิ คือ พวกเจ้าผู้ครองเมืองตั้งโรงทานในทิศตะวันออก พวกอำมาตย์ในทิศใต้ พวกพราหมณ์มหาศาลในทิศตะวันตก และพวกคหบดีในทิศเหนือ แล้วทำการแจกทานไปพร้อมๆ กับพระเจ้ามหาวิชัยตราช

รวมความว่า แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร เป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและความยากจน ด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาและค่านิยมหรือวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคมมาผสมผสานเข้ากับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนสังคมและประเทศชาติอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ ๗ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มชนระดับล่าง ๓ กลุ่มนั้น เป็นการสร้างรากฐานด้านเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้ผู้นำทำการส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มชนระดับรากหญ้า ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) มอบพันธุ์พืชเพื่อเป็นต้นทุนทางการผลิตให้แก่เกษตรกร (๒) มอบเงินทุนเพื่อเป็นต้นทุนทางการค้าให้แก่ผู้ค้าขาย (๓) มอบเงินเดือนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการ และกำหนดเงื่อนไขว่า ผู้ที่จะมีสิทธิ์ได้รับการส่งเสริมดังกล่าวนี้ จักต้องมีความขยันในหน้าที่การงานของตน เป็นการส่งเสริมความสามารถด้านการผลิตและการค้าในระดับชุมชน และสร้างคุณธรรมให้กับชุมชนไปพร้อมๆ กัน กล่าวคือ ผู้นำปฏิบัติตามหลัก สังคหวัตถุ ข้อ อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ส่วนคนในชุมชนก็ปฏิบัติตามธรรมะที่ชื่อ อุฏฐานสัมปทา คือ ความหมั่นแสวงหา ซึ่งอยู่ในหลักธรรมที่เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน หรือที่เรียกกันว่า หัวใจเศรษฐกิจ เพราะความหมั่นแสวงหาเป็นบันได

ขั้นแรกของการที่จะช่วยให้คนระดับรากหญ้าก้าวข้ามความยากจนไปได้ ซึ่งจะส่งผลดี คือ คนในชุมชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี มีกินมีใช้ มีอาชีพการงาน มีรายได้ และหลุดพ้นจากความยากจน ทำให้ชุมชนความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และไม่มีโจรผู้ร้ายเบียดเบียน

ขั้นตอนที่ ๒ การขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ๔ กลุ่มนั้น เป็นการสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้ผู้นำเชื่อมประสานกับกลุ่มคนระดับบน ๔ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มกษัตริย์ซึ่งมีอิทธิพลทางการเมือง (๒) กลุ่มอำมาตย์ซึ่งมีอิทธิพลทางการนักรบ (๓) กลุ่มพราหมณ์มหาศาลซึ่งมีอิทธิพลทางสังคมในฐานะเป็นที่เคารพนับถือ (๔) กลุ่มคหบดีมหาศาลซึ่งมีอิทธิพลทางการเงิน ให้มาร่วมมือด้วย เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและคุณธรรมให้กับชุมชน กล่าวคือ ผู้นำปฏิบัติตามหลัก สังคหะวัตถุ ๓ ข้อ ปิยวาจา คือ การเจรจาที่น่ารักน่าเชื่อถือ เชื่อมประสานกับกลุ่มคนผู้มีอิทธิพลทางสังคมสูงให้มาร่วมโครงการด้วย ซึ่งจะส่งผลดีทั้งในระดับบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ กล่าวคือ มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีเงินเหลือเก็บ ชุมชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการมีช่องทางและโอกาสในการผลิตและการจำหน่ายได้มากยิ่งขึ้น มีกำลังการส่งออกและมีตลาดใหญ่รองรับ เศรษฐกิจของประเทศเกิดสภาพคล่อง เกิดการขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ขั้นตอนที่ ๓ และ ๔ การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้นำและผู้ดำเนินโครงการ เป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งความสามัคคี โดยการนำค่านิยมและวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคม มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม ที่มีค่านิยมและวัฒนธรรมทางความเชื่อแบบดั้งเดิม ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้นำและผู้ดำเนินโครงการ ทำให้คนในสังคมเกิดความยอมรับ และไว้วางใจต่อผู้นำและผู้ดำเนินโครงการ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ (ความสามัคคี) สนับสนุน และจะปฏิบัติตามด้วยความยินดี

ขั้นตอนที่ ๕ การไม่ให้เสียตายทรัพย์ในการทำทาน เป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งบุญกุศล โดยให้ผู้นำปฏิบัติตามหลัก บุญ (ความดี) และกุศล (ความฉลาด) ทำให้ไม่ให้เกิดการเสียตายทรัพย์ในการทำทาน ทั้ง ๓ วาระ กล่าวคือ (๑) ก่อนให้ ก็ไม่เสียตายทรัพย์ที่กำลังจะหมดไป (๒) ขณะให้ ก็ไม่เสียตายทรัพย์ที่กำลังหมดไป (๓) หลังจากให้แล้ว ก็ไม่เสียตายทรัพย์ที่หมดไปแล้ว มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม อันเนื่องมาจากความเห็นแก่ตัว ไม่ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขั้นตอนนี้จะส่งผลดี คือ ทำให้ผู้นำเป็นที่รักที่ขบใจเป็นที่เคารพนับถือจากคนในสังคม ส่วนประชาชนผู้ได้รับทานย่อมได้รับความรู้สึกดี ๆ มีกำลังใจมากยิ่งขึ้น และยินดีให้ความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ ๖ การให้ทานโดยไม่เลือกหน้า เป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งการเอื้อเฟื้อ โดยให้ผู้นำปฏิบัติตามหลัก สังคหะวัตถุ ๓ ข้อในข้อที่ ๓ ว่าด้วย ทาน คือ การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้แก่คนทั่วไป แบบไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมประสานคนในชุมชน ขั้นตอนนี้จะส่งผลดีแก่ตัวผู้นำ ทำให้ไม่มีใครกล้าครหานินทา และได้รับการเคารพนับถือจากคนในสังคมโดยทั่วหน้า สามารถเข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจของคนในสังคมได้อย่างสนิทใจ

ขั้นตอนที่ ๗ การไม่ให้เบียดเบียนคนและสัตว์ตลอดถึงสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งความพอเพียง โดยใช้หลักธรรมที่ชื่อว่า ทิฐฐัมมิกัตถะ ข้อ สมชีวิตา คือ การเลี้ยงชีพอย่างเหมาะสม มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม ที่มีค่านิยมใน

การดำเนินชีวิตแบบฟุ่มเฟือยและใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า ขั้นตอนนี้จะส่งผลดี คือ ทำให้คนในสังคมมีการดำเนินชีวิตที่ดี กินอยู่และใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

๒.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

๒.๒.๑ ทฤษฎีการพึ่งตนเอง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบท ว่าเป็นภูมิคุ้มกันของชุมชนชนบท เพื่อป้องกันการเสียสมดุลอันเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์หรือภาวะวิกฤตที่มีผลต่อชุมชนตามตัวแบบของ “TERMS” ใน ๕ ด้าน^{๒๕} ซึ่งมีคำอธิบายได้ดังนี้

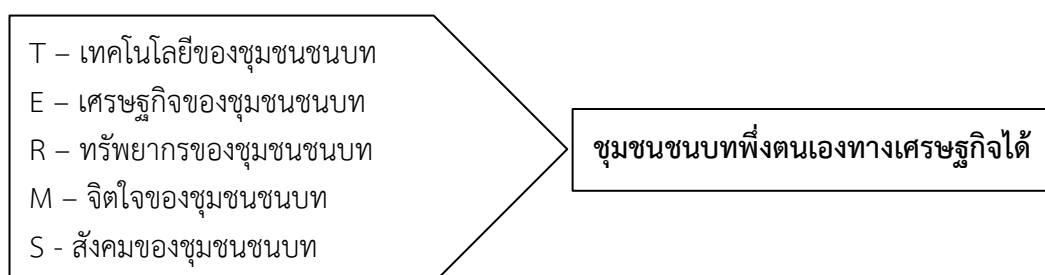
๑. การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี (Technology ; T) หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนา เช่น เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน องค์ความรู้ วิธีการพัฒนา และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

๒. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ (Economic ; E) หมายถึง การทำมาหากินอาชีพ การพอมีพอใช้ ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

๓. การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ (Resources ; R) หมายถึง ทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในชุมชน และชุมชนมีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ดิน ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

๔. การพึ่งตนเองทางจิตใจ (Moral ; M) หมายถึง จริยธรรม คุณธรรม ความขยันขันแข็ง ความเชื่อมั่นในการพัฒนา ทำให้ชุมชนชนบทพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

๕. การพึ่งตนเองทางสังคม (Socio-cultural ; S) หมายถึง ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง และครุภูมิปัญญาที่ใช้ความรู้ความสามารถในการช่วยเหลือชุมชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้

ภาพประกอบ ๑๖ กรอบแนวคิดตามตัวแบบของ “TERMS”

หากพิจารณาตามกรอบแนวคิดข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่า ทั้ง ๕ ข้อ มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเราทุกคน ทั้งในด้านของความเป็นอยู่ การกินการใช้ อาชีพการงาน และการปฏิสัมพันธ์กับ

^{๒๕} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๙-๕๑.

สังคมทั่วไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงสามารถนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิต เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบที่ต่าง ๆ จากเรื่องนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงระดับการพึ่งตนเองในเชิงปัจเจกบุคคล หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่กระทำโดยปัจเจกครัวเรือน เพื่อให้บรรลุถึงการมีหลักประกันในการดำรงชีพ และการพึ่งตนเองในเชิงกลุ่ม หมายถึง ชุมชนมีการจัดระบบเพื่อให้คนสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเองด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง การร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างแท้จริง และมีอิสระในการตั้งเป้าหมายการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยความพยายามและความสามัคคีของคนในกลุ่ม

รวมความว่า ทฤษฎีการพึ่งตนเอง เป็นกระบวนการสร้าง การพัฒนา และการพึ่งพาตนเองที่จะต้องอาศัยการดำเนินกิจกรรม ๓ อย่างนี้ ควบคู่กันไป ได้แก่ การสร้างความสมดุลในแต่ละตัวของ TERMS การสร้างความสมดุลระหว่าง ๕ ตัวของ TERMS การสร้างความสามารถในแต่ละด้าน ทั้ง ๕ ด้าน ของ TERMS และความสามารถในการจัดการชุมชน กล่าวคือ การมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับคน ครอบครัว ชุมชน และธรรมชาติรอบตัวอย่างมีอิสระ สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้โดยไม่เป็นภาระกับผู้อื่นมากนัก สามารถพึ่งตนเองได้ทั้ง ๕ ด้าน ภายใต้กรอบแนวคิดของ “TERMS” ได้อย่างสมดุล และมีความพอดีในชีวิต ซึ่งเป็นสภาวะทางกายที่สอดคล้องกับสภาวะทางจิตใจของคนในชุมชน

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๓.๑ งานวิจัยในประเทศ

พระมหาทวิช ธีรชาโต (ศรีพรหม) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองในคัมภีร์ที่มนิกาย” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดด้านการเมืองการปกครองตามพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนานั้น มุ่งที่จะสร้างบุคคลให้เป็นผู้นำที่ดี ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในสถานะใดๆ ก็ตาม ทุกคนล้วนสามารถที่จะพัฒนาตนให้มีศักยภาพที่สูงขึ้นไปได้ หากได้น้อมนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการปกครองตนเองและผู้อื่น แนวความคิดทางการเมืองของพระพุทธศาสนาจึงมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่สูงขึ้น คือ ถึงความเป็นอริยะได้ในที่สุด และพร้อมกันนั้นยังต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจภายในรัฐควบคู่กันไปด้วย ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนภายในรัฐ จึงต้องทำควบคู่กันไปด้วย จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้^{๒๖}

พระมหาทวิช ธีรชาโต (ศรีพรหม) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองในคัมภีร์ที่มนิกาย” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดด้านการเมืองการปกครองที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในกฎทนต์สูตรนั้น เป็นการนำเสนอหลักการบริหารรัฐให้มีความเจริญรุ่งเรืองและเกิดความสงบสุขในสังคมอย่างสมเหตุสมผล ซึ่งกล่าวถึงหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องบริหารบ้านเมือง เพื่อให้เกิดความสงบร่มเย็น ด้วยวิธีการ ๓ อย่าง คือ (๑) ให้การสนับสนุนในด้านพันธุ์พืชและอาหารแก่คนที่

^{๒๖} พระมหาทวิช ธีรชาโต (ศรีพรหม), “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองในคัมภีร์ที่มนิกาย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ขยันในการทำเกษตรกรรม ซึ่งทำให้คนระดับรากหญ้ามีเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเลี้ยงชีพได้อย่างไม่ขัดสน (๒) ให้การสนับสนุนเงินทุนแก่คนที่ขยันในการค้าขาย ส่งผลให้เกิดการลงทุนอย่างสม่ำเสมอไม่ขาดตอน ทำให้รัฐมีความมั่งคั่ง เพราะมีเศรษฐกิจดี (๓) ให้อาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการที่ขยันในการทำงาน ซึ่งจะทำให้ข้าราชการมีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่^{๒๗}

ทองจันทร์ หอมเนตร และคณะ ได้ศึกษาระบบวนเกษตรทางเลือกสำหรับการพึ่งตนเอง กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา กาฬสินธุ์ และขอนแก่น ภายใต้การนำร่องวนศาสตร์ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายใน ๓ ประเด็น คือ ลักษณะพื้นที่ ระบบการจัดการ และผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรได้พยายามนำองค์ความรู้ ประสบการณ์ด้านการคัดเลือกพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ จึงทำให้ระบบการจัดการมีความแตกต่างกัน เช่น บางพื้นที่เน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อป้อนตลาด บางพื้นที่ปลูกไว้เพื่อใช้สอยในครัวเรือน รวมทั้งรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินน้ำลำธารเป็นหลัก แต่ทุกพื้นที่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การช่วยแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจลดอัตราการพึ่งพิงตลาดได้ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรมีความพยายามขยายพื้นที่วนเกษตรของตนให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อการขาดทุนน้อยกว่าการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ข้อสำคัญระบบดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงต่อการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ ป่าไม้ และดินได้เป็นอย่างดี^{๒๘}

ทรงชัย ตียนานท์ ได้ศึกษาทักษะของเกษตรกร กรณีการสร้างความมั่นคงของรายได้ ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยวางกรอบแนวคิดการศึกษาทักษะของเกษตรกรต่อแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกรที่กู้ยืมเงิน ในวงเงินไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท จากธนาคารกสิกรไทย จำกัด สาขาหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๑๔๕ ราย เครื่องมือที่ใช้ศึกษาเพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ได้รับนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ผลวิจัยพบว่า ร้อยละ ๔๐.๔ ของประชากรที่ศึกษา มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี และมีสภาพสมรส ร้อยละ ๙๔.๗ มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ ๖๒.๘ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย ๔-๖ คน โดยแยกเป็นสมาชิกของครอบครัวที่ไม่สามารถนับเป็นแรงงานได้ ๑-๓ คน (ร้อยละ ๕๖.๔) และสมาชิกที่สามารถนับเป็นแรงงานได้ ๑-๓ คน (ร้อยละ ๔๓.๖) ทั้งนี้ ร้อยละ ๗๕.๐ ของเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพกสิกรรมเป็นหลัก โดยที่ร้อยละ ๙๒.๐ ของทั้งหมด โดยมีรายได้ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท ส่วนอาชีพเสริม ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ โดยที่เกษตรกรไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ร้อยละ ๗๔.๕

ผลการศึกษาความรู้ของเกษตรกรตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรรู้จักแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ ๖๙.๗ ในจำนวนนี้รับทราบข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ สูงถึงร้อยละ ๖๖.๐ ด้านการรับการอบรมเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ร้อยละ

^{๒๗} พระมหาทวีข ธีระโชโต (ศรีพรหม), “การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองในคัมภีร์ที่มโนกาย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๒๘} ทองจันทร์ หอมเนตร และคณะ, “วนเกษตร : ทางเลือกสำหรับการพึ่งตนเอง”, วนศาสตร์ชุมชน ๖ (๔), ๒๕๓๖, หน้า ๒-๓๖.

๘๔.๐ ของเกษตรกรไม่เคยได้รับการอบรม และร้อยละ ๘๗.๘ ไม่เคยได้ไปศึกษาดูงานด้านเกษตร ทฤษฎีใหม่

ผลการศึกษาความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการบริโภค พบว่า ร้อยละ ๙๐.๔ ของเกษตรกร เข้าใจว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการกินอยู่อย่างประหยัด เป็นการลด มลภาวะ มีผลทำให้สิ่งแวดล้อมดี นอกจากนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายได้ พบว่า ร้อยละ ๙๑.๕ ของ เกษตรกรมีความรู้ว่าการทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดการงดใช้สารเคมีซึ่ง เป็นการลดต้นทุนการผลิต ด้านความพึงพอใจในชีวิตของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ ๙๒.๐ ของ เกษตรกรตระหนักว่า หากชุมชนสามารถทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้มีความ พึงพอใจในชีวิตในด้านความสามัคคีในชุมชน ชุมชนแข็งแรงพึ่งตนเองได้ และสามารถเป็นที่พึ่งของ ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม ผลวิจัยด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดของปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ ๐.๘ ทั้งนี้ ในภาพรวมของทัศนคติการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน การสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว พบว่า ร้อยละ ๘๑.๙ ของเกษตรกรมีทัศนะเห็นด้วย อย่างมาก ร้อยละ ๑๘.๑ เห็นด้วยปานกลาง^{๒๙}

กัญญมน อินทว้าง ได้ศึกษาวิธีการรอดพ้นจากปัญหาเศรษฐกิจด้วยการนำวัฒนธรรม ชุมชนมาเป็นแนวทางสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรม ชุมชนกับเศรษฐกิจพอเพียงแบบพึ่งตนเองนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้ระบบการจัดการเศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเองสามารถสัมฤทธิ์ผลได้ โดยศึกษาให้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะตัวของวัฒนธรรมนั้นๆ รวมถึงศึกษาศักยภาพการพึ่งตนเองของชุมชนอย่างถ่องแท้ และทำความเข้าใจวิถีชีวิตในวัฒนธรรม ชุมชนที่เป็นบ่อเกิดการสั่งสมค่านิยม ทัศนคติ และวิถีทัศน์ของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการ เคลื่อนไหวที่นำไปสู่การสร้างชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามา แก้ปัญหา ด้วยการสร้างระบบการผลิต การบริโภคและการจัดการที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน โดย อาศัยตลาดในชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียงหรือตลาดเครือข่ายเป็นหลัก เน้นการพึ่งตนเองและพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความพร้อมมากขึ้น เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งระดับหนึ่งแล้วจึงขยายตัว สู่ภายนอก โดยประสานสัมพันธ์กับเครือข่ายองค์กรชุมชนอื่นๆ เพื่อร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาชุมชน ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืนต่อไป^{๓๐}

ประทีป พรหมสิทธิ์ ได้วิจัยเชิงวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในความหมาย ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน หมายถึง ความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่าง มาก และไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือความพอประมาณ และมีความมีเหตุผลซื่อตรงและไม่เบียดเบียนผู้อื่น ผลวิเคราะห์พบว่า เศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอประมาณ เน้นความพอประมาณและเน้นความ สมควรมีรากฐานแนวคิดมาจากพระพุทธศาสนาในหัวข้อที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา หรือรู้จักกัน โดยทั่วไปว่า “ทางสายกลาง” ส่วนเป้าหมายการผลิตและการบริโภคในพุทธศาสนาต้องการที่จะทำให้

^{๒๙} ทรงชัย ตียนานนท์, การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง, วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๓๐.

^{๓๐} กัญญมน อินทว้าง, “วัฒนธรรมชุมชนกับเศรษฐกิจพึ่งตนเอง”, วารสารเซนตจอร์น, ๓ (๓) : ๒๕๔๓, หน้า ๒๕๑-๒๕๖.

ระบบดำเนินไปในลักษณะที่ยั่งยืน โดยที่มนุษย์สามารถลดความทุกข์ และเข้าถึงความสุขในระดับชั้นต่างๆ เป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่นิพพาน ซึ่งเข้าถึงปัญญา^{๓๑}

วรรณิ แคมเกตุ ได้นำเสนอผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบทใน ๔ ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. ความสามารถในการพึ่งตนเองที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดของการวิจัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ความสามารถในการพึ่งตนเองด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านจิตใจ ด้านสาธารณสุข และด้านทรัพยากรธรรมชาติ ตามลำดับ

๒. ปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังของหัวหน้าครอบครัวและบริบทของครอบครัวมีผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวโดยรวม

๓. ครอบครัวที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีกิจกรรมหลักที่ใช้ในการพัฒนาสู่การพึ่งตนเองได้ คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ของตนเอง การสร้างรายได้เพิ่ม การลดรายจ่าย การรวมกลุ่มด้านการออมและด้านอาชีพเสริม และมีกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง^{๓๒}

สมคิด พรหมจ้อย ศึกษาเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ : ความอยู่รอดของชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของชุมชนอีสานใต้ ในช่วงห้าทศวรรษ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๕๔๔) และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนอีสานใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดนครราชสีมา โดยวิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการจดบันทึก ผลวิจัยพบว่า ในอดีตคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคอีสานใต้ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์กวย เขมร ลาว และไทย-โคราช มีกิจกรรมการผลิตแบบยังชีพภายใต้ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ และเปลี่ยนแปลงไปเน้นการผลิตเพื่อการค้าตามกระแสของโลกภายนอก และการรุกรายอย่างขนานใหญ่ของระบบทุนนิยม อย่างไรก็ตามปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการคงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ ได้แก่ วัฒนธรรมและความเชื่อ ความสามารถในการจัดการทรัพยากรในชุมชน ผู้นำองค์กรระดับชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรทางเศรษฐกิจและสังคมภายนอกชุมชน การสะสมทุนและแหล่งทุนเพื่อการผลิต การใช้อำนาจรัฐ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภายนอกชุมชน^{๓๓}

สุกัญญา เอ็มอัมธรรม ได้ศึกษาการประกอบธุรกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน พบว่า ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญหลายประการ ได้แก่ ๑) เปิดโอกาสให้มีการประกอบการธุรกิจชุมชน เป็นช่องทางและโอกาสสำหรับผู้

^{๓๑} ประทีป พรหมสิทธิ์, การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง, วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕, หน้า ๓๗.

^{๓๒} วรรณิ แคมเกตุ, “การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบท : การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง”, วารสารครุศาสตร์, ๓๑ (๒) พฤศจิกายน ๒๕๔๕, หน้า ๔๑-๖๓.

^{๓๓} สมคิด พรหมจ้อย, “เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ : ความอยู่รอดของชุมชนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง”, วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, ๒๐ (๓) เมษายน - มิถุนายน, ๒๕๔๖, หน้า ๕๓-๕๘.

ที่มีความต้องการประกอบธุรกิจด้วยตนเอง ร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๒) เกิดการจ้างงานการพัฒนาธุรกิจชุมชน ทำให้เกิดการว่าจ้างแรงงานในท้องถิ่น และมีการพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่อง ๓) ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม ธุรกิจอุตสาหกรรมบางประเภทต้องอาศัยวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนประกอบจากชุมชน ทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นในการผลิต ๔) สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน การเพิ่มจำนวนธุรกิจชุมชนก่อให้เกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจไปสู่กลุ่มผู้ประกอบการ และเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง ทั้งยังช่วยลดปัญหาสังคม ลดอัตราการว่างงาน และลดปัญหาอาชญากรรมในสังคม และ ๕) ลดปัญหาสังคมที่เป็นภัยคุกคามประเทศ เมื่อสมาชิกชุมชนมีรายได้เพิ่ม ชุมชนมีความเข้มแข็ง ปัญหาสังคมด้านต่างๆ ก็จะได้รับ การบรรเทาไปพร้อมกัน^{๓๔}

ภมรรัตน์ สุธรรม ได้ศึกษาพลวัตชุมชนกับการพึ่งตนเองในภาคตะวันตก การวิจัยได้ข้อค้นพบความสำคัญ ๓ ประเด็น คือ ๑) เศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ประกอบด้วยเศรษฐกิจสองระบบ คือระบบเศรษฐกิจชุมชนและระบบเศรษฐกิจทุน ทั้งนี้ ลักษณะการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชน คือครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยการผลิต โดยที่รายได้ของครัวเรือนในชนบทมากกว่าครึ่งหนึ่งมาจากการผลิตภาคเกษตรกรรม เป้าหมายของการผลิตคือการดำรงอยู่ การรักษาตัวให้รอด ให้สามารถเลี้ยงตัวเองในระดับครอบครัวและชุมชนได้ ๒) การแปรรูปของเศรษฐกิจ ครอบครัวและชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจทุน เป็นกระบวนการที่มีความหนีตัวสูงมาก กล่าวคือ เป็นไปทีละเล็กละน้อยและใช้เวลานานมาก ทั้งยังเกิดขึ้นจำกัด และ ๓) เส้นทางที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและความมุ่งหวังของประเทศ ควรเป็นเส้นทางที่ชุมชนและวัฒนธรรมชุมชนมีบทบาทนำ เพราะชุมชนเป็นแกนของสังคมและวัฒนธรรม^{๓๕}

จุลศักดิ์ จิรวุฒโน ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของปราชญ์อีสาน โดยวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปราชญ์อีสานนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาเศรษฐกิจ จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์อีสาน ๓ ท่าน ได้แก่ พ่อทัศน์ กระจอม, พ่อทองดี นันทะ, และพ่อผอง เกตุพิบูลย์, พบว่า หลักพุทธธรรมที่ปราชญ์อีสานนำมาประยุกต์ใช้ คือ

๑. หลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
๒. หลักทวิฐิธัมมิกัตถะ ๔ ได้แก่ อุทฺธานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตา สมชีวิต
๓. หลักฆราวาสธรรม ๔ ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ
๔. หลัก อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ได้แก่ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า หลักพุทธธรรมที่ปราชญ์อีสานนำมาประยุกต์ใช้ในแต่ละหมวดนั้น ไม่จำเป็นต้องใช้ครบทุกข้อก็สามารถที่จะทำให้บรรลุผลแก่ผู้ปฏิบัติได้^{๓๖}

^{๓๔} สุกัญญา เออมอัมธรรม, “การประกอบธุรกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพ”, วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, ๒๐ (๓) เมษายน – มิถุนายน ๒๕๔๖, หน้า ๘๗-๙๙.

^{๓๕} ภมรรัตน์ สุธรรม, พลวัตชุมชนกับการพึ่งตนเองในภาคตะวันตก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖-๑๙.

^{๓๖} พระจุลศักดิ์ จิรวุฒโน, “แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของปราชญ์อีสาน”, วารสารธรรมทรรศน์, ๗ (๑) มีนาคม – มิถุนายน ๒๕๔๙, หน้า ๑๐๖-๑๑๓.

วีระศักดิ์ จุลตาลัย และคณะ ได้ทำการวิจัยการจัดการความรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง กลุ่มเกษตรกรทำไร่สับปะรด ในพื้นที่ตำบลโนนตาล อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการทำไร่สับปะรดจากเดิมที่เคยปฏิบัติ ไปเป็นรูปแบบการผลิตแบบเกษตรปลอดภัย รวมทั้งการพัฒนากระบวนการแปรรูปผลผลิตให้เป็นผลิตภัณฑ์จากสับปะรดรูปแบบต่างๆ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในพื้นที่ตำบลโนนตาล ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ประมาณ ๘๑ ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ๓ หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านกลาง หมู่บ้านตาล และหมู่บ้านนาฝักปอด มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น ๗,๓๖๕ คน จำแนกเป็นชาย ๓,๖๓๕ คน และหญิง ๓,๗๓๐ คน โดยประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าไทยญ้อ ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนาและทำไร่สับปะรดภายหลังจากการทำนาเป็นหลัก ผลวิจัยพบว่า ผลจากการนำกระบวนการจัดการความรู้เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ทำให้เกษตรกรตำบลโนนตาลที่ปลูกสับปะรดภายหลังจากการทำนา สามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิดวิเคราะห์และนำความรู้เชิงวิชาการมาประยุกต์ใช้เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการนำปุ๋ยคอกที่เป็นผลพลอยได้จากการเลี้ยงสัตว์ที่ตนเองมีอยู่แล้วมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งการผสมผสานองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงจุลินทรีย์เพื่อผลิตปุ๋ยชีวภาพ จนทำให้เกษตรกรสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีในไร่สับปะรด และลดต้นทุนการทำไร่สับปะรด โดยเน้นการใช้พืชสมุนไพรมันฝรั่งที่ผลิตโดยใช้ทุนจากทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชน ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการถนอมอาหารมาประยุกต์ ใช้ในกระบวนการแปรรูปผลผลิตจากสับปะรดให้เป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายภายในชุมชนใกล้เคียง รวมทั้งหน่วยงานราชการในพื้นที่ นอกจากนี้ทางกลุ่มยังมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำกระดาดจากใบสับปะรดที่เหลือทิ้งภายหลังเก็บเกี่ยวมาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยมุ่งเน้นการผลิตที่ยึดหลักความพอประมาณ ตั้งแต่การวางแผนการผลิตที่คำนึงถึงความต้องการของลูกค้า ตลอดจนการผลิตที่เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งนี้ ผลการเปรียบเทียบต้นทุนการทำไร่สับปะรดแบบเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรหมู่บ้านกลาง กับรูปแบบการผลิตโดยใช้สารเคมีของหมู่บ้านตาลและหมู่บ้านนาฝักปอด พบว่าปริมาณผลผลิตที่ได้ของทั้งสองพื้นที่ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ต้นทุนการผลิตแบบเกษตรปลอดภัยของเกษตรกรตำบลโนนตาลเฉลี่ย ๕๒,๑๘๓ บาทต่อครัวเรือน ต่ำกว่าการผลิตโดยใช้สารเคมีโดยทั่วไปเกือบร้อยละ ๕๐ ส่งผลให้เกษตรกรหมู่บ้านกลางขายผลผลิตนารายได้เข้าสู่ครัวเรือนเฉลี่ย ๒๑๑,๖๕๐ บาท ส่งผลให้เกษตรกรมีกำไรเข้าสู่ครัวเรือนเฉลี่ย ๑๕๙,๔๖๖ บาทต่อปี ในขณะที่เกษตรกรหมู่บ้านตาลและหมู่บ้านนาฝักปอดสามารถขายผลผลิตโดยมีกำไรเข้าสู่ครัวเรือนเพียง ๗๖,๔๔๓ บาท และ ๘๗,๔๖๕ บาท ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายถึงที่มาของผลสัมฤทธิ์ของชุมชนว่า ชุมชนสามารถนำศักยภาพของพื้นที่มาสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยลดการพึ่งพิงปัจจัยจากภายนอกให้มากที่สุด ซึ่งเป็นความพอเพียงในระดับชุมชน เป็นลักษณะพอเพียงแบบก้าวหน้าตามทฤษฎีใหม่ขั้นที่ ๒ ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็กำลังพัฒนาตนเองเข้าสู่ทฤษฎีขั้นที่ ๓ โดยการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรต่างๆ ภายนอกชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์และบทเรียนจากการ

พัฒนา และร่วมมือกันพัฒนาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกันเป็น “เครือข่ายชุมชนพอเพียง” ในที่สุด^{๓๗}

สุทิน ลีปิยะชาติ และคณะ ศึกษาวิถีชีวิตพอเพียงในชุมชน : กรณีศึกษา ๑๓ ชุมชนเข้มแข็งในพื้นที่ ๔ ภูมิภาค คือ ภาคกลาง ๖ ชุมชน ได้แก่ ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี, ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง, ตำบลพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี, ตำบลบางซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา, และตำบลสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี, ภาคเหนือ ๓ ชุมชน ได้แก่ ตำบลภูน้ำหยด อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์, ตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน, และตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓ ชุมชน ได้แก่ ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา, ตำบลโคกยาง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์, และตำบลบ้านใหม่ อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา, และภาคใต้ ๑ ชุมชน ได้แก่ ตำบลวังตะกอก อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงของทั้ง ๑๓ ชุมชนที่มีการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เข้มแข็งในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงค้นพบได้ในชุมชนเข้มแข็งซึ่งเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการเผยแพร่และขยายผลการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากมีหลักคิด กระบวนการพัฒนาและกิจกรรมพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีของชุมชนที่มีความพอเพียงเป็นพื้นฐาน โดยยึดประโยชน์ชุมชนส่วนรวมเป็นหลัก มีกระบวนการคิด ตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำของคนในชุมชนบนฐานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรและศักยภาพของชุมชนที่เน้นการพึ่งตนเอง การช่วยเหลือแบ่งปัน และพึ่งพากันและกัน^{๓๘}

ปิณฑช ไสลบาท และคณะ ได้ทำการวิจัยด้านการจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษำบ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยในแต่ละด้านได้แก่ ๑) ด้านการจัดการฐานทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต ๒) ด้านการจัดการโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม ๓) วิเคราะห์ปัจจัยหลักด้านการจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านสู่เศรษฐกิจพอเพียง และ ๔) บทบาทภารกิจหลักสถาบันและองค์กรชุมชนที่สนับสนุนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลวิจัยเป็นดังนี้ คือ

๑. การจัดการฐานทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิต

๑.๑ การจัดการด้านทรัพยากรน้ำของครัวเรือน พบว่า ด้านการหาแหล่งน้ำหลักที่ครัวเรือนใช้บริโภคและอุปโภค คือ น้ำฝนที่แต่ละครัวเรือนกักเก็บเองและแหล่งน้ำ

^{๓๗} วีระศักดิ์ จุลดาลัย และคณะ, “การวิจัยการจัดการความรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง กลุ่มเกษตรกรทำไร่สับปะรด ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม”, ในเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ : จากงานวิจัยขยายผลสู่ชุมชน, (หนองคาย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), ๒๕๕๒), หน้า ๒๕-๓๗.

^{๓๘} สุทิน ลีปิยะชาติ และคณะ, “วิถีชีวิตพอเพียงในชุมชน : กรณีศึกษา ๑๓ ชุมชนเข้มแข็ง”, วารสารเศรษฐกิจและสังคม, ๔๔ (๔) ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๐, หน้า ๒๒-๓๐.

จากประปาหมู่บ้าน โดยแต่ละครัวเรือนมีการใช้น้ำเพื่อการบริโภคเฉลี่ย ๑๑-๓๐ ลิตรต่อครัวเรือนต่อวัน และใช้น้ำเพื่อการอุปโภคเฉลี่ย ๔๐๑-๑,๒๐๐ ลิตรต่อครัวเรือนต่อวัน

๑.๒ การจัดการด้านทรัพยากรที่ดินของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนมีการสิทธิถือครองที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยเป็นของตนเองร้อยละ ๙๗.๑๐ โดยจำแนกเป็น ที่อยู่อาศัย ยุ้งนาง คอกปศุสัตว์ และพื้นที่ปลูกผักสวนครัว

๑.๓ การจัดการด้านทรัพยากรพืช พบว่า ครัวเรือนมีวิธีกำจัดและป้องกันศัตรูพืชในพื้นที่เพาะปลูกแบบผสมผสาน รวมทั้งใช้กลวิธีในการจัดการ ร้อยละ ๕๘.๓๐

๑.๔ การจัดการด้านปศุสัตว์ พบว่า ครัวเรือนเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคและจำหน่ายยังตลาดภายในและภายนอกหมู่บ้าน ร้อยละ ๖๓.๑๐

๒. การจัดโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม พบว่า จำนวนครัวเรือนมีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ ๘๘.๓๐ จำนวนครัวเรือนที่มีเงินออมคิดเป็น ร้อยละ ๙๘.๑๐ ทั้งนี้ รายได้หลักของครัวเรือนนั้นมาจากการขายผลผลิตทางการเกษตร โดยร้อยละ ๘๘.๓๐ มีรายได้เฉลี่ยมากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี

๓. ผลวิเคราะห์ปัจจัยหลักด้านการจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกแตกต่างกัน รวมทั้งเลือกใช้ปัจจัยการผลิตต่างกัน ส่งผลทำให้ส่วนต่างของรายได้ของครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

๔. บทบาทภารกิจหลักของสถาบันและองค์กรชุมชนที่สนับสนุนการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หน่วยงานบางหน่วยงานมีการทำงานเพียงแต่เฉพาะเพื่อให้บรรลุตามหน้าที่ โดยไม่มองถึงประสิทธิผลการสร้างความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ขาดการมีส่วนร่วม^{๓๔}

สม นาสอำนาจ ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้านชนบทอีสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และโมเดลของชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้านชนบทอีสาน ผลการวิจัยสรุปว่า การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้านชนบทอีสาน มีกระบวนการพัฒนาทั้งหมด ๔ ขั้นตอน คือ การสร้างและพัฒนา จากแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาจากฐานชุมชน การพัฒนาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการตรวจคุณภาพตัวชี้วัดขององค์ประกอบ ผลการพัฒนาดังกล่าวได้องค์ประกอบหลัก ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร องค์ประกอบด้านสุขภาพดี องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ที่เหมาะสม องค์ประกอบด้านสังคมวัฒนธรรมดี มีคุณธรรม และองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการชุมชนที่เข้มแข็ง โดยทั้ง ๖ องค์ประกอบหลักดังกล่าวนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๒๒ องค์ประกอบ และตัวชี้วัดทั้งหมด ๑๐๗ ตัวชี้วัด นอกจากนี้ ผลการวิจัยรูปแบบและแนวทางการพัฒนาชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขที่เหมาะสม

ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา ๕ ขั้นตอน คือ การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับ การวิเคราะห์สภาพปัญหาอุปสรรค การวิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสการพัฒนา การกำหนดอนาคต และ

^{๓๔} ปิณฑช ไสลบาท, ยรรยง อินทร์ม่วง, และมนีรัตน์ องค์กรวัฒนดี, “การจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาบ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอกาบัง จังหวัดมหาสารคาม”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๗ (๑) มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๑, หน้า ๑๑๑-๑๑๘.

การสังเคราะห์ กำหนดรูปแบบ แนวทาง และกิจกรรมหลักได้ตามรูปแบบ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขที่เหมาะสมตาม ๖ องค์ประกอบหลัก^{๔๐}

สมาน พัวโพธิ์ และคณะ ศึกษาแบบการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระบบบริหารจัดการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ งานวิจัยนี้กำหนดบุคคลเป้าหมายออกเป็น ๒ กลุ่ม โดยวิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ กลุ่มแรกเป็นผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและครัวเรือนตัวอย่างด้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน ๓๘ คน และกลุ่มที่สอง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน และภาคีการพัฒนาที่มีส่วนสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน ๑๓ คน ผลการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงระดับครัวเรือน พบว่า มีกระบวนการดำเนินงาน ๖ ขั้นตอน ประกอบด้วย การปรับแนวคิดของคนในครัวเรือน การสร้างจิตสำนึกความพอเพียง การวิเคราะห์ศักยภาพของครัวเรือน การหาทางออกและเลือกกิจกรรมความพอเพียง การวางแผนปฏิบัติการความพอเพียงในครัวเรือน การดำเนินกิจกรรม การรักษาระดับและขยายผลกิจกรรม โดยมีเป้าหมายสุดท้าย คือ การทำให้ครัวเรือนสามารถลดค่าใช้จ่าย มีรายได้เสริม เงินออมเพิ่ม สร้างหลักประกันให้ครัวเรือน มีความเอื้ออาทรต่อชุมชน และสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ผลศึกษารูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ามีการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการในระดับหมู่บ้าน โดยมีพระสงฆ์ ครู และผู้นำในหมู่บ้านเป็นคณะที่ปรึกษา มีผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการหมู่บ้าน ผู้แทนกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน หัวหน้าคุ้มบ้าน อาสาสมัครอื่นๆ ในหมู่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้านเป็นชุดปฏิบัติการ โดยมีคณะทำงานสนับสนุนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับตำบล เป็นทีมสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ในการบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนทีมปฏิบัติการระดับหมู่บ้าน ให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ มีปัจจัยภายในและภายนอกชุมชนที่เป็นตัวแปรความสำเร็จของพัฒนา (Input) ได้แก่ การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การค้นหาปัญหาความต้องการและศักยภาพของชุมชน การหาทางออกและเลือกกิจกรรมความพอเพียง การวางแผนปฏิบัติหรือปรับแผนชุมชนที่มีอยู่เดิม การดำเนินกิจกรรมตามแผน การติดตาม การเรียนรู้และขยายผล โดยมีผลผลิต (Output) ที่สำคัญ คือ มีบุคคลตัวอย่าง มีชุมชนตัวอย่าง มีผู้นำต้นแบบ มีศูนย์การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์สุดท้าย คือ ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนพึ่งตนเองได้ รวมทั้งผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ทุกตัวชี้วัด^{๔๑}

เทิดศักดิ์ คำเหม็ง และคณะ ศึกษาการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนรวม ๑๑ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดหนองคาย จังหวัดเลย จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร โดยมี

^{๔๐} สม นาสอ้าน, “การพัฒนารูปแบบชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้านชนบทอีสาน”, วารสารวิจัย มข. ๘ (๔), ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๑, หน้า ๗๗-๘๗.

^{๔๑} สมาน พัวโพธิ์, ทศพล สมพงษ์, และปทุมทิพย์ ม่านโคกสูง, “รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๕ (๑๙) พฤษภาคม-กรกฎาคม ๒๕๕๑, หน้า ๗๓-๘๒.

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจของเกษตรกรในการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ทดสอบและขยายผลการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสม สมกับสภาพการผลิตในแต่ละพื้นที่และชุมชน โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบพบกันโดยตรง (Face to Face Interview) ระหว่างผู้สัมภาษณ์และบุคคลเป้าหมายคือเกษตรกรแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) กับ เกษตรจำนวน ๒๑๗ ครัวเรือน จาก ๒๖ ชุมชนของทั้ง ๑๑ จังหวัด ผลการศึกษาพบว่า มีเกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยนำหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ร้อยละ ๗๕.๑ มีเกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยไม่มีการนำหลักเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ร้อยละ ๒๔.๙ ทั้งนี้ เกษตรกรที่นำหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ร่วมกับการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ร้อยละ ๖๕.๖ ผลการศึกษาพื้นฐานความรู้หรือแนวคิดของเกษตรกร ประสบการณ์ การสนับสนุน และถ่ายทอดจากผู้นำ และการประชาสัมพันธ์สภาพพื้นที่ชุมชน และอาชีพของสมาชิกล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยกล่าวว่าการนำกระบวนการจัดการความรู้ ทั้งในรูปแบบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับกลุ่มจังหวัด และระดับชุมชนในพื้นที่ และการใช้ชุดทดสอบความรู้ในชุมชน มีบทบาทสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้เป็นภูมิคุ้มกันให้กับสังคมและชุมชนมากขึ้น รวมทั้งเป็นวิธีช่วยในการขยายผลการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้กว้างขวางมากขึ้นในชุมชน อย่างไรก็ตามผลงาน วิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนอันดับแรกในการส่งเสริมสนับสนุน และทำงานวิจัยเชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มระดับการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่และชุมชนของกลุ่มจังหวัดอีสานตอนบน^{๔๒}

รวิชัย เฟ็งพิณิจ และแสงอรุณ สุนทรี ทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษารูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรกรรม โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงในกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรกรรมรุ่นแรก รุ่นกลาง และรุ่นใหม่ จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย พ่อจันทร์ที่ ประทุมภา ปราชญ์ชาวบ้านแห่งอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พ่อทัศน์ กระจยม ปราชญ์ชาวบ้านแห่งอำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น พ่อบุญเต็ม ชัยลา ปราชญ์ชาวบ้านแห่งอำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น พ่อผอง เกตพิบูลย์ ปราชญ์ชาวบ้านแห่งอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น พ่อผาย สร้อยสระกลาง ปราชญ์ชาวบ้านแห่งอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้การศึกษาภาคสนามและบันทึกข้อมูล ๒ วิธี คือ ๑) การสังเกต ใช้วิธีสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อหาหลักฐานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยคณะศึกษาวิจัยจะสังเกตและจดบันทึกปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลทุกด้าน และ ๒) ใช้วิธีสัมภาษณ์ปราชญ์ในพื้นที่จริงแบบไม่เป็นทางการด้วยข้อคำถามผ่านแบบสัมภาษณ์ อาทิ ประวัติส่วนตัว แนวปฏิบัติวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หลักศาสนาธรรม การประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ แนวทางปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่า ปราชญ์ชาวบ้านล้วนต่างเคยประสบปัญหาความทุกข์ยากและบอบช้ำจากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวหรือเกษตรเคมีหรือเกษตรเพื่อขายทั้งสิ้น ด้วยความคิดอยากรวยเร็วเอาเงิน

^{๔๒} เทิดศักดิ์ คำเหม็ง และคณะ, “การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน”, ในเอกสารประกอบการสัมมนาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ : จากงานวิจัยขยายผลสู่ชุมชน, (หนองคาย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), ๒๕๕๒), หน้า ๒๕-๓๗.

เป็นตัวตั้ง จนนำไปสู่ความล่มสลายกลายเป็นภาระหนี้สินและวังวนแห่งทุกข์ ระบบนิเวศเสียสมดุล ครอบครัแตกแยก เกิดการละทิ้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมและภูมิปัญญาถูกทอดทิ้ง ประชาชนชาวบ้านเรียนรู้ และส่งสมประสบการณ์จากการทำจริง ลงมือปฏิบัติเอง ลองถูกลองผิด สังเกตพิจารณาและพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถย่อส่วนการทำการเกษตรของตนเองลงมาให้เห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นที่เรียกว่า “เกษตรประณีต” ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าทั้งบนดิน ใต้ดิน และบนอากาศ มีทั้งที่นา บ่อน้ำ พืชผักสวนครัว ไม้ผลไม้ยืนต้น สัตว์เลี้ยง และสิ่งปลูกสร้าง จนเกิดเป็นภาพการประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่อย่างเป็นขั้นเป็นตอนชัดเจนและเป็นรูปธรรม ตลอดทั้งเป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรทั่วไป^{๔๓}

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ ศึกษาการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนในมิติต่างๆ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับความรู้ ความเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน และเปรียบเทียบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับบุคคลเป้าหมายทั่วทุกภาคของประเทศ รวมทั้งสิ้น ๕,๑๑๑ คน ผลการประเมินระดับความรู้และความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากในด้านหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้พบว่า ประชาชนประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจผิดในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

๑. เข้าใจว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เหมาะสมกับคนยากจน ซึ่งมีรายได้น้อยและเป็นเกษตรกรเท่านั้น
๒. เข้าใจว่า ความพอเพียงเป็นเรื่องของเศรษฐกิจเท่านั้น มิได้รวมถึงสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความรู้
๓. เข้าใจว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่มีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงสาเหตุและแก้ไขปัญหาแบบก้าวกระโดด โดยคำนึงถึงผลกระทบเฉพาะที่จะเกิดกับตัวเอง
๔. เข้าใจว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีรูปแบบการนำไปใช้ หรือหลักปฏิบัติที่แน่นอนตายตัว
๕. เข้าใจว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่สามารถให้มีของหรูหราหรือมีมากได้
๖. เข้าใจว่า การเพิ่มการใช้จ่ายเพื่อให้ชีวิตสะดวกสบาย ไม่เป็นแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๗. เข้าใจว่า การนำทรัพยากรธรรมชาติมาผลิตให้ได้สินค้ามากที่สุด เพื่อจำหน่ายให้มีรายได้สูงสุด เป็นแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านความเข้าใจและการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ พบว่า ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่เข้าใจและนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้น้อย

^{๔๓} ธวัชชัย เพ็งพิณิจ และแสงอรุณ สุนทรีย์, “รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านดำนเกษตรกรรม”, ในเอกสารประกอบการสัมมนาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ : จากงานวิจัยขยายผลสู่ชุมชน, (หนองคาย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), ๒๕๕๒), หน้า ๕๕-๗๐.

ที่สุด ผลการศึกษาความเข้าใจและการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในมิติต่างๆ เป็นดังนี้ คือ

๑. มิติทางวัฒนธรรม พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันน้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เช่น การเข้าวัด การทำบุญใส่บาตร การแต่งกายตามประเพณีท้องถิ่น และการละเล่นพื้นบ้านไทยในโอกาสต่างๆ

๒. มิติทางสิ่งแวดล้อม พบว่ามีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันน้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการอนุรักษ์พลังงาน เช่น การเปิดเครื่องปรับอากาศในอุณหภูมิที่ไม่เหมาะสม และการไม่นิยมใช้รถสาธารณะ

๓. มิติทางการเรียนรู้แบบมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล พบว่า มีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันน้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เช่น การอบรมหลักสูตรต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ การใช้บริการห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือทางวิชาการ การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและประเมินผลของการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างชุมชนพื้นที่ หรือหน่วยงานแนวปฏิบัติการทำเกษตรกรรมของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้จริงและเป็นขั้นเป็นตอน โดยปรับปรุงพื้นที่ทำการเกษตรให้มีแหล่งน้ำสำหรับเพาะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และสิ่งปลูกสร้างตามความเหมาะสมของพื้นที่ตามกำลังศักยภาพของเกษตรกรเอง การทำเกษตรกรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านยังนำไปสู่การสั่งสมภูมิความรู้และประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง ทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้นเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ เป็นความรู้ที่ไม่จบสิ้น เพราะเรียนรู้ทุกวัน เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากสิ่งรอบตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลสำเร็จจากการทำเกษตรกรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านนั้นก่อให้เกิดปัจจัย ๔ ครบถ้วน มีความสุขทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ไม่มีหนี้ มีเงินออม ครอบครัวอบอุ่น นำมาสู่ความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็ง ชีวิตเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งรอบตัวอย่างองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ทั้งต่อตนเองและคนรอบข้าง ทั้งกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเองและต่ออนุชนคนรุ่นหลัง หากพิจารณาภาพรวมของงานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านและการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จะเห็นว่า นักวิจัยส่วนใหญ่มุ่งความสนใจและทำวิจัยเชิงคุณภาพด้านนี้อย่างจริงจังในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ภายหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในประเทศไทย โดยงานวิจัยที่ปรากฏเผยแพร่ส่วนใหญ่เป็นลักษณะการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรูปแบบต่างๆ เพื่อความอยู่รอดของชุมชนอย่างยั่งยืนท่ามกลางผลกระทบของกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายนอก เช่น งานวิจัยของ ทรงชัย ติยานนท์ (๒๕๔๑ : ๓๐) วรณี แกมเกตุ (๒๕๔๕ : ๔๑-๕๖) สมคิด พรหมจ้อย (๒๕๔๖ : ๕๓-๕๘) สุทิน ลิ้มยะชาติ และคณะ (๒๕๕๐ : ๒๒-๓๐) สมานพัวโพธิ์ และคณะ (๒๕๕๑ : ๗๓-๘๒) เทิดศักดิ์ คำเหม็ง และคณะ (๒๕๕๒ : ๒๕-๓๗) วีระศักดิ์ จุลดาวัลย์ และคณะ (๒๕๕๒ : ๓๘-๕๔) และทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (๒๕๕๒ : ๗๑-๙๑) มีเพียงงานวิจัยของประทีป พรหมสิทธิ์ (๒๕๕๕ : ๓๗) จุลศักดิ์ จิรวทมน (๒๕๕๙ : ๑๐๖-๑๑๓) และธวัชชัย เพ็งพิณิจ และแสงอรุณ สุนทรีย์ (๒๕๕๒ : ๕๕-๗๐) เท่านั้นที่นำเสนอผลงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของปราชญ์พื้นบ้าน

อีสานที่มีส่วนเป็นผู้นำและเป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จของผู้ที่ยืนหยัดต่อสู้จนพาตนเองให้ผ่านพ้นวิกฤตและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข^{๔๔}

๒.๓.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

Allen และ Kovach ได้รายงานผลการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความต้องการทางการตลาดและความจำเป็นในการพัฒนาผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ และศึกษาผลกระทบที่เกิดจากผลพลอยได้จากการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ซึ่งได้แก่ ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม และผลกระทบทางด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดที่เกิดจากปัญหามาตรฐานคุณภาพของสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่กำหนดขึ้นตามนโยบายกีดกันสินค้าและทุ้มตลาด ซึ่งผู้วิจัยเกรงว่าข้อจำกัดดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบการผลิตของเกษตรกรรายย่อยในชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น^{๔๕}

Rigby และคณะ ได้วิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการและแนวโน้มในอนาคตของการผลิตภาคการเกษตรรูปแบบเกษตรอินทรีย์ในสหราชอาณาจักรซึ่งเป็นตลาดใหญ่ของผลผลิตที่ได้จากเกษตรอินทรีย์ โดยงานวิจัยได้นำเสนอภาพรวมของแนวโน้มการตลาดของผลผลิตอินทรีย์ จุดเปลี่ยนความนิยมของผู้บริโภคในกลุ่มประเทศยุโรปและสหรัฐอเมริกาที่นิยมบริโภคผลผลิตจากอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐาน ทดแทนผลผลิตที่ได้จากการผลิตที่ใช้สารเคมีเป็นปัจจัยหลักในการผลิต ตลอดจนพัฒนาการของกระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังนำเสนองานวิจัยและทิศทางการวิจัยรูปแบบเกษตรอินทรีย์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรในประเทศต่าง ๆ เพื่อขยายพื้นที่การผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ให้ได้คุณภาพมาตรฐานป้อนสู่ตลาดต่อไป พร้อมกันนี้ Rigby and Caceres^{๔๖} ได้ศึกษาขนาดพื้นที่และรูปแบบการจัดสรรพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมในการทำเกษตรยั่งยืนและการเกษตรแบบอินทรีย์เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว โดยกล่าวถึงกรณีตัวอย่างเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ รูปแบบการผลิต การแปรรูป และการตลาด ตลอดจนความสำเร็จและผลตอบแทนที่ได้รับทั้งในลักษณะที่เป็นรายได้และความสุขเพิ่มขึ้น^{๔๗}

Wand และ Weber ได้ประมวลข้อเสนอแนะที่ได้จากฐานข้อมูลเพื่อจัดทำรูปแบบ (Conceptual Model) การจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อ

^{๔๔} ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ, “การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชน”, ในเอกสารประกอบการสัมมนาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้: จากงานวิจัยขยายผลสู่ชุมชน, (หนองคาย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), ๒๕๕๒), หน้า ๗๑-๙๑.

^{๔๕} Allan, P and M Kovach. “The Capitalist Composition of or Ganic: the Potential of Markets”, *Agriculture and Human Values*, 17: 221-232, 2000.

^{๔๖} Rigby, D. and D Caceres. “Organic farming and the Sustainability of Agricultural Systems”, *Agricultural Systems*, 68: 21-40, 2001.

^{๔๗} Rigby, D., and others. “The Development of and Prospects for Organic Farming in the UK”, *Food Policy*, 26(6): 599-613, 2001.

ป้องกันความสับสนในการสืบค้น ป้องกันการตกหล่นหรือสูญหายของข้อมูล นอกจากนี้รูปแบบดังกล่าวยังช่วยในการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลเพื่อความสะดวกในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใต้หัวใจพื้นฐาน คือ รูปแบบการจัดกลุ่มข้อมูลที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ง่ายต่อการทำความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ การจัดการรวมทั้งสามารถเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของข้อมูลได้อย่างไร^{๔๘}

Johnson ได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ของประเทศสหรัฐอเมริกา ภายหลังเข้าสู่สหัสวรรษที่ ๒๑ โดยที่ชุมชนมีความจำเป็นต้องทบทวนตัวเองและปรับเปลี่ยนโครงสร้างและบริบทของชุมชนทั้งหมด ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านกายภาพ ด้านงบประมาณ ด้านมนุษย์ ด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม ซึ่งเนื้อหาของรูปแบบการพัฒนานี้ได้กล่าวถึงเหตุผลความจำเป็นในการปรับตัวของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาความยากจนที่อาจเกิดขึ้นจากผลกระทบของเศรษฐกิจตลอดจนส่งเสริมการสร้างงานในท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนเกิดพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เป้าหมายของรูปแบบการพัฒนาดังกล่าวก็เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของชุมชนให้เข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสุขอนามัยของคนในชุมชนภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจโลกยุคใหม่^{๔๙}

Intravisit ได้ศึกษาเทคนิคและความชำนาญในการเลือกสำนวนภาษาเพื่อให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจในเนื้อหาของพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวเนื่องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ทรงชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยในวันที่ ๔ ธันวาคมของปี ๑๙๙๗, ๑๙๙๘, ๑๙๙๙, และ ๒๐๐๐ ซึ่งเป็นวันก่อนวันคล้ายวันพระราชสมภพ ฯ (วันที่ ๕ ธันวาคม) ที่ทรงนำมาใช้ชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตด้านเศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นระหว่างปี ๑๙๙๗-๒๐๐๐ ผลการวิเคราะห์พบว่า การที่พระองค์ทรงค้นพบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นยิ่งใหญ่มากกว่าการเปรียบเทียบกับสำนวนใดๆ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้เป็นกฎเกณฑ์สำคัญสำหรับแก้ปัญหาให้คนไทยทุกระดับได้รอดพ้นจากวิกฤต โดยใช้หลักแนวคิดทางศาสนาพุทธ และ กฎแห่งธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตที่ต่างฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยกัน ผู้วิจัยสรุปว่าที่มาของสำนวนในเนื้อหาของพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีแก่พสกนิกรของพระองค์นั้นมาจากความมีอัจฉริยภาพใน ๕ ด้านด้วยกัน คือ ด้านการนำเสนอ ด้านการยกตัวอย่างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ด้านการสอน ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการใช้สำนวนภาษา^{๕๐}

พร้อมกันนี้ **Dahlin และคณะ** ได้วิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการทำการเกษตรแบบพอเพียง (Agricultural Self-sufficiency) ณ เมือง Chunchucmil มณฑล Yucatan ประเทศเม็กซิโก โดยมี

^{๔๘} Wand, Y. and R. Weber. "Research Commentary: Information System and Conceptual Modeling - A Research Agenda", **Information System Research**, 13(4): 363-376, 2002.

^{๔๙} Johnson, H. J. A. "Conceptual Model for Enhancing Community Competitiveness in the New Economy", **Urban Affairs Review**, 37(6): 763-779, 2002.

^{๕๐} Intravisit, A. "The Rhetoric of King Bhumibol's Sufficiency Economy: Rhetorical Analyses of Genre and Burke's Dramatism of the December 4th Speeches of 1997, 1998, 1999, and 2000", **BU Academic Review**, 4(1): 131-144, 2005.

วัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาความเป็นอยู่ของเกษตรกรในพื้นที่ที่ต้องประสบปัญหาความไม่พอเพียงของอาหารเพื่อการยังชีพที่เกษตรกรผลิตได้บนพื้นที่ของตนเองเหมือนครั้งอดีต ส่งผลให้ครัวเรือนต้องมียค่าใช้จ่ายในการซื้อแหล่งอาหารเพิ่มเติมจากที่อื่น ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าแนวทางการทำการเกษตรแบบพอเพียงจะเป็นทางออกของการแก้ปัญหาได้ดีที่สุด

อย่างไรก็ตาม เกษตรกรในพื้นที่นั้นขาดความรู้และความเข้าใจในรูปแบบและกระบวนการทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนครั้งบรรพบุรุษ ทั้งนี้เนื่องจากคนรุ่นปัจจุบันละทิ้งและไม่สนใจสืบถอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีมาแต่บรรพบุรุษ^{๕๑}

Henningsen และคณะ ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อการผลิตด้านการเกษตรรายได้เกษตรกร และความอยู่รอดของฟาร์ม โดยวิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณ กรณีศึกษาในพื้นที่ชนบทของเมือง Schleswig-Holstein ประเทศเยอรมนี พบว่า แต่ละฟาร์มมีรูปแบบและศักยภาพการผลิตแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้าที่ผลิตและทรัพยากรที่ใช้ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรในประเทศเยอรมนีต่างได้รับการสนับสนุนด้านแหล่งทุนและปัจจัยการผลิตจากรัฐบาล รวมทั้งหน่วยงานในท้องถิ่น ทำให้ไม่ประสบปัญหาการขาดทุนที่ส่งผลกระทบต่อรายได้และความอยู่รอดของฟาร์ม^{๕๒}

Blanquart ได้วิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการคุณภาพน้ำ เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทดแทนการใช้เทคโนโลยีด้านการจัดการสมัยใหม่ ผลวิจัยพบว่า เหตุผลที่เกษตรกรเลือกใช้วิธีการจัดการน้ำโดยประยุกต์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากเป็นการลดต้นทุนการผลิตและเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว เกษตรกรยังได้ผลพลอยได้จากวิธีการดังกล่าว คือ สามารถนำไปบูรณาการเพื่อช่วยลดภาระการจัดการแมลงศัตรูพืชด้วยวิธีกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๓}

Gross และคณะ ได้นำเสนอรูปแบบการเบื้องต้นที่พัฒนาจากผลการศึกษานโยบายด้านการจัดการพื้นที่ดินเสื่อมโทรมเพื่อการใช้ประโยชน์ในประเทศออสเตรเลีย ภายใต้บริบทความสัมพันธ์ด้านความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของสังคม และด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในพื้นที่ รวมทั้งเงื่อนไขทางด้านกายภาพของพื้นที่ สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสถานะของผู้ประกอบการในแต่ละเดือน รูปแบบดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ได้แก่ การขยายตัวของพื้นที่ป่าไม้ และกิจกรรมด้านปศุสัตว์

^{๕๑} Dahlin, B. H. and others. "Reconstructing Agricultural Self-Sufficiency at Chunchucmil, Yucatan, Mexico", **Ancient Mesoamerica**, 16: 229 - 247. 2005.

^{๕๒} Henningsen, A. and others. "Economic Impact of the Mid-Term Review on Agricultural Production, Farm Income and Farm Survival: A Quantitative Analysis for Local SubRegions of Schleswig-Holstein in Germany", **Modelling Agricultural Policies: Stat of the Art and New Challenges**, 4(2): 757-772, 2005.

^{๕๓} Blanquart S. "Multi-Criteria Decision-aid: Local Method for Sustainable Management of Groundwater Quality in the Agricultural Sector", **International Journal of Sustainable Development**, 9(2): 138-160, 2006.

ของพื้นที่ศึกษา รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรโดยรวม และการเรียนรู้ของคนในพื้นที่^{๕๔}

Greenwell ได้วิเคราะห์ขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมกับการจัดการปัจจัยการผลิตและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อการผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพในประเทศมาลาวี ซึ่งตั้งอยู่ในทวีปแอฟริกา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของขนาดพื้นที่ที่ใช้ให้น้อยที่สุด เพื่อให้เหมาะสมต่อการดำเนินการผลิตทางการเกษตรแบบพึ่งตนเอง ทดแทนรูปแบบการผลิตตามกระแสตลาด เนื่องจากข้อจำกัดด้านปัจจัยการผลิตและทรัพยากรของประเทศขนาดเล็กในแอฟริกา ผลศึกษาพบว่า ข้อบ่งชี้ของขนาดพื้นที่เหมาะสมต่อกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรแบบพึ่งตนเอง เพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศมาลาวีนั้น มีความสัมพันธ์กับนโยบายและศักยภาพในการให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิตจากรัฐและกลุ่มคนที่มีฐานะทางการเงินในประเทศเป็นหลัก^{๕๕}

Alfred และ Martin ได้ศึกษาการพัฒนาความสัมพันธ์ของดัชนีความสุขที่เกิดขึ้นจากเศรษฐกิจพึ่งตนเอง โดยใช้กรณีศึกษาดัชนีความสุขของเมือง Wisconsin เป็นพื้นที่นำร่อง เพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการดังกล่าว ผลวิจัยพบตัวชี้วัดที่บ่งบอกถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการและความสุขของประชากร ได้แก่ สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นอุปสรรค การศึกษาและประสบการณ์การเรียนรู้แนวคิดเศรษฐกิจพึ่งตนเองที่เป็นอุปสรรค และข้อขัดแย้งของบุคคลที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนใช้แรงงานที่มีรายได้น้อย อย่างไรก็ตาม การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจพึ่งตนเองจะสำเร็จได้จะต้องได้รับการสนับสนุนและได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งการให้ความรู้เพื่อให้สามารถเข้าใจหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพึ่งตนเอง การจ้างงานเพื่อลดปัญหาการว่างงาน รวมทั้งการรวมกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน^{๕๖}

Chalapati ได้นำเสนอผลการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีการตอบสนองต่อการแก้ปัญหาความยากจนของคนไทย โดยชี้ให้เห็นว่า บทเรียนที่ประเทศไทยได้รับจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี ๑๙๙๗ นั้น ทำให้ผู้ที่กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารประเทศหันกลับมาให้ความสำคัญต่อการศึกษา และเน้นนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว^{๕๗}

Sachayansrisakul ได้นำเสนอบทวิจัยหัวข้อ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : เหตุผลที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและเผยแพร่การนำ

^{๕๔} Gross, J.E and others. "Australin Rangelands as Complex Adaptive Systems: A Conceptual Model and Preliminary Results", *Environmental Modelling & Software*, 21(9): 1264-1272 April, 2005.

^{๕๕} Greenwell M.C. "Does Size of Operated Area matter? Evidence from Malawi's Agricultural Production", *International Journal of Agriculture and Rural Development*, 2(10): 114-125, 2007.

^{๕๖} Alfred, M.V. and L.G Martin. "The Development of Economic Self-Sufficiency Among farmer Welfare Recipients: Lessons Learned from Wisconsin's Welfare to work Program", *International Journal of Training and Development*, 11(1): 1360-6736, 2007.

^{๕๗} Chalapati, S. "Sufficiency Economy as a Response to the Problem of Poverty in Thailand", *Asian Social Science*, 4(7): 3-6, 2008.

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติใช้ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน โดยชี้ให้เห็นว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแนวคิดที่เน้นทางสายกลาง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน ไม่ใช่เพื่อตอบสนองต่อความโลภ และเป็นแนวคิดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาคนไทยและประเทศไทยอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะของบทวิจัยยังระบุว่า การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต^{๕๘}

Wongdeethai ได้ตีพิมพ์บทความงานวิจัยหัวข้อ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความยั่งยืนในอนาคตของประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ IOP Conference Series : Earth and Environmental Science ตามรายละเอียดได้กล่าวถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของชาติเมื่อปี ๑๙๙๗ เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลแบบองค์รวมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรธุรกิจ รวมทั้งระดับรัฐ โดยพระองค์ได้ทรงใช้กิจกรรมการผลิตภาคเกษตรกรรมและโครงการวิจัยส่วนพระองค์ด้านพลังงานทดแทนเป็นต้น แบบการชี้แนะแนวปฏิบัติตามหลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของโครงการพระราชดำริต่างๆ ที่สามารถยกระดับคุณภาพและวิถีชีวิตของคนไทยที่ประกอบอาชีพการเกษตรแบบเลื่อนลอยไปสู่การเกษตรแบบยั่งยืน ควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ทำให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายนอกได้^{๕๙}

Kongsat และคณะ ได้ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการน้ำและพัฒนาชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำ กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยเชิงบูรณาการเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการจัดการน้ำและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคลอง จังหวัดนครราชสีมา ด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม ผลวิจัยพบว่า คนในชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำมีการบูรณาการวิธีการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์โดยส่วนหนึ่งยังคงใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอีกส่วนหนึ่งมีการเลือกใช้วิธีการจัดการน้ำด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในส่วนของการเลือกใช้วิธีการจัดการน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การทำเขื่อนดิน เขื่อนหิน หินกั้นน้ำ ฝายไม้ขนาดเล็ก และกังหันวิดน้ำ ซึ่งสามารถพบได้ในเขตต้นน้ำและตอนกลางของพื้นที่ลุ่มน้ำ ส่วนเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่คนในพื้นที่เลือกใช้ คือ เขื่อนที่มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำขนาดต่างๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บกักน้ำไว้ในฤดูแล้งและป้องกันน้ำท่วมในช่วงฤดูน้ำหลาก ทั้งนี้ การบูรณาการด้านการบริหารจัดการน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์โดยวิธีประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ การสร้างเขื่อนคอนกรีต การสร้างประตูน้ำ ท่อส่งน้ำ คลองส่งน้ำ บั๊มน้ำ การขุดเจาะน้ำบาดาล ซึ่งพบในตอนกลางและตอนล่างของพื้นที่ลุ่มน้ำ ผู้วิจัยสรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการน้ำถือว่ามืบทบาทและมีความสำคัญอย่าง

^{๕๘} Sachayansrisakul, N. "Sufficiency Economy: A Reasonable Approach for Thailand's Future", **NIDA Development Journal**, 49(2): 1-21, 2009.

^{๕๙} Wongdeethai, A. "Sufficiency Economy Philosophy for Sustainable Future: Lessons of Thailand for Other Developing Countries", **Earth and Environmental Science**, 6: 26, 2009.

ยังต่อชุมชน เพื่อให้สามารถนำน้ำจากแหล่งน้ำมาใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร และบริโภคอุปโภคในอดีต แม้ว่าปัจจุบันส่วนราชการจะมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อแก้ปัญหาการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ผลิตไฟฟ้า และป้องกันน้ำท่วม แต่คนในชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคลองก็ยังคงเลือกใช้วิธีการบริหารจัดการน้ำด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยบูรณาการร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยสรุปภาพรวมของงานวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เห็นได้ว่านักวิจัยส่วนใหญ่ได้มีการเริ่มศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้านนี้อย่างจริงจัง ภายหลังจากเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นในประเทศไทย โดยผลงานวิจัยที่ปรากฏเผยแพร่ ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ท่ามกลางผลกระทบของกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่างถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ แนวคิด และวิธีการปฏิบัติตามหลักคำสอนของตน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่เกิดจากการบูรณาการ เพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีพื้นบ้านเศรษฐกิจชุมชนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น การพึ่งตนเองทางจิตใจ และการพึ่งตนเองทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการภูมิปัญญาพื้นบ้านให้เข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบันอย่างสมดุลและยั่งยืน^{๖๐}

รวมแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันตสูตร และทฤษฎีการพึ่งตนเอง ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งงานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาองค์ความรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พอประมวลได้ดังนี้

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน เป็นแนวคิดที่มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง และมีพลวัตเป็นของตัวเอง มีความสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาด้วยตัวเองได้ และกำหนดทางเดินของตัวเองจนสามารถกลายเป็นองค์กรชุมชนที่พึ่งตนเองได้ โดยการนำเอาศักยภาพของคนในชุมชนมาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกัน คือ การผลิต การแปรรูป การจำหน่ายผลผลิต การซื้อ และการบริโภคในชุมชน ทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ที่คนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ มีส่วนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยการพัฒนาจากฐาน คือ “ศักยภาพของท้องถิ่น” (ทุนในชุมชน) ได้แก่ คน สรรพทรัพยากรธรรมชาติ เงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถาน วัฒนธรรม แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ และลักษณะภูมิอากาศ เป็นต้น

เป้าหมายสำคัญ คือ การปัญหาเศรษฐกิจและพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนนั้น ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ “สร้างกระบวนการเรียนรู้” ซึ่งจะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ และในขณะเดียวกันก็ยังมุ่งพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม พื้นฟู

^{๖๐} Kongsat, S. and others. “An Applied Local Wisdom to Manage Water for Developing Riverside Community: A Case Study of the Lam Ta Kong River Basin”, *Journal of Sciences*, 5(2): 134-138, 2009.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ

มีอุดมการณ์สำคัญ คือ มุ่งเน้นการพึ่งตนเองและการเติบโตโดยมีทุกอย่างพอเพียง ได้แก่ มีการแบ่งปันพอเพียง มีตลาดพอเพียง มีวัตถุพอเพียง มีความรู้พอเพียง มีการผลิตพอเพียง และมีความดีพอเพียง โดยค่อยๆ เติบโตในสังคมชนบทนั้น ที่มีพื้นฐานทางการเกษตร ความพอเพียงในสังคมชนบท คือ การปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก ที่เหลือก็ขาย พอขายได้ก็มีเงินออม

มีหลักการสำคัญ คือ ครอบครัวยุคใหม่เป็นหน่วยการผลิต แรงงานคือสมาชิกของครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด โดยการพึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น และพึ่งกันเองในชุมชนก่อน และหากจะขายก็ขายในตลาดใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ โดยคำนึงถึง “ศีลธรรม ครอบครัว ชุมชน เพื่อนบ้าน และท้องถิ่น” เป็นหลัก

มีวิธีการสำคัญ คือ ชาวบ้านรวมกลุ่มกัน อาทิ การปลูกพืช กิจกรรมการผลิตนอก การเกษตร การบริการ เพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการลงทุนหรือเพื่อกำไร ผลที่เกิดขึ้นตามมาทำให้คนมีความสุข ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เป็นแนวคิดเชิงวัฒนธรรมและชุมชนในหมู่บ้าน ที่ให้ความสำคัญแก่ความเป็นคนและแก่ความผสมกลมกลืนกันในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นแกนกลางของวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมองว่า ระบอบเศรษฐกิจที่ดีนั้นควรเป็นของประชาชน และบริหารจัดการโดยประชาชน ต้องไม่อยู่ใต้การกำกับของรัฐ จึงจะเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาชุมชนก็คือ ให้ประชาชนรวมตัวกัน ประสานกัน เป็นกลุ่มเป็นชุมชน เป็นองค์กรย่อยๆ ที่เรียกว่า เป็นกลุ่มสหกรณ์ โดยให้ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเป็นแบบเท่าเทียมกัน เพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้มแข็งให้สมาชิกแต่ละคน โดยเริ่มจากฐานคือ การปรับปรุงวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนนั้นๆ เพราะวัฒนธรรมชุมชนเป็นปรากฏการณ์ที่แข็งแกร่งที่สุดของชาวบ้าน ถ้าชุมชนมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง การรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมจะสำเร็จได้ไม่ยาก พร้อมทั้งนำหลักธรรมในพุทธศาสนา กับ หลักวิชาการสากลเข้ามาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้กับชุมชน จากนั้น จึงขยายเครือข่ายออกไป ซึ่งกลุ่มสหกรณ์ที่เกิดขึ้นตามหมู่บ้านทั่วราชอาณาจักรเหล่านี้ จะไม่ยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่จะเข้าสู่ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในวงจรของกิจกรรม จนเกิดเป็นเครือข่ายสหกรณ์ ที่เชื่อมโยงและครอบคลุมไปทั่วประเทศ

แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นแนวคิดที่นำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์ เพื่อปรับพฤติกรรมมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยยึดหลักทางสายกลางและความเป็นไปตามกฎธรรมชาติ ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและให้ความสำคัญกับคุณค่าของมนุษย์มากขึ้น

พุทธเศรษฐศาสตร์ มีแนวทางดำเนินไปตามกฎธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ใช้ชีวิตด้วยความเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงของธรรมชาติ โดยยึดหลัก “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือ “ทางสายกลาง” คือ มีความพอดี พอประมาณ ได้คุณภาพ ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ใช้ชีวิตอย่างสมดุลสอดคล้องกับองค์ประกอบ ๓ อย่างคือ มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยผ่านกระบวนการแห่งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล คือความประพฤติดี สมาธิ คือความมีสติมั่นคง และปัญญา คือเข้าใจกฎธรรมชาติตามความเป็นจริง ที่มีลักษณะไม่เที่ยง

แท้แน่นอน ไม่อาจตั้งอยู่ในสภาพเดิมได้ และไม่สามารถจะบังคับให้เป็นไปตามปรารถนา จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ควรทำความเข้าใจ เพื่อเข้าถึงความสุขที่แท้จริง โดยไม่มีการเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ยึดหลัก “ทางสายกลาง” หรือ “ความพอดี” ในการพึ่งพาตนเอง ๒ ระดับ ได้แก่ ๑) ระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาทตามฐานะ ตามอัตภาพ และไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสระเสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด ๒) ระดับสังคม คือ ความสามารถของชุมชน สังคม ประเทศ ในการผลิตและบริการ เพื่อให้สังคมอยู่รอดอยู่ได้โดยการพึ่งตนเอง

โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ ๕ ประการ คือ ๑) ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ๒) ให้พ้นจากความยากจน ๓) ให้พอมีพอกินและมีสัมมาอาชีพ ๔) ให้มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ๕) ให้ยึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี และพอใจ และมีจุดประสงค์สูงสุด คือ ความมั่นคงและยั่งยืนทั้งส่วนบุคคลและสังคม นำไปสู่สังคมที่เข้มแข็งและพึงประสงค์ ๔ ประการ คือ

- ๑) สังคมคุณภาพ ยึดหลักความสมดุล ความพอดี สร้างทุกคนเป็นคนดี คนเก่ง
- ๒) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีเหตุผลและสร้างสรรค์
- ๓) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน รู้รักสามัคคี
- ๔) สังคมสมดุล คน + สังคม + ธรรมชาติ (สิ่งแวดล้อม)

ทั้งนี้ ความพอเพียง จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน ที่ประสานอยู่ด้วยกันตลอด ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไข ๒ ประการ คือ ความรู้ และ คุณธรรม (๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข) ดังนี้

- ๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี พอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยเกินไป จนเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นไปตามพุทธเศรษฐศาสตร์ ยึดหลักทางสายกลางและความไม่โลภ
- ๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการใดอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ ใช้หลักเหตุผลตามความพอเพียง ตามหลักวิชาการ กฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งเป็นไปตามพุทธเศรษฐศาสตร์ ใช้ปัญญาในการพิจารณาตัดสินใจ ใช้หลักเหตุผล มิใช่คำนึงถึงความอยาก ความโลภ หรือตัณหา
- ๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ ซึ่งเป็นไปตามพุทธเศรษฐศาสตร์ที่มีความไม่ประมาท ต้องเตรียมพร้อมและเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามธรรมชาติ
- ๔) เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีความรู้ในการตัดสินใจได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ที่เน้นการใช้ปัญญา

- ๕) เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การยึดหลักคุณธรรมเป็นแนวทาง มีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่โลภ รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น มีความสามัคคี ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นไปตามพุทธเศรษฐศาสตร์

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานสูตร เป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและความยากจน ด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาและค่านิยมหรือวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคมมาผสมผสานเข้ากับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อแก้ปัญหาสังคมและประเทศชาติอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ ๗ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มชนระดับล่าง ๓ กลุ่มนั้น เป็นการสร้างรากฐานด้านเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้ผู้นำทำการส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มชนระดับรากหญ้า ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) มอบพันธุ์พืชเพื่อเป็นต้นทุนทางการผลิตให้แก่เกษตรกร (๒) มอบเงินทุนเพื่อเป็นต้นทุนทางการค้าให้แก่ผู้ค้าขาย (๓) มอบเงินเดือนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการ และกำหนดเงื่อนไขว่า ผู้ที่จะมีสิทธิ์ได้รับการส่งเสริมดังกล่าวนั้น จำต้องมีความขยันในหน้าที่การงานของตน เป็นการส่งเสริมความสามารถด้านการผลิตและการค้าในระดับชุมชน และสร้างคุณธรรมให้กับชุมชนไปพร้อมๆ กัน กล่าวคือ ผู้นำปฏิบัติตามหลัก สังคหวัตถุ ข้อ อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ส่วนคนในชุมชนก็ปฏิบัติตามธรรมะที่ชื่อ อุฏฐานสัมปทา คือ ความหมั่นแสวงหา ซึ่งอยู่ในหลักธรรมที่เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน หรือที่เรียกกันว่า หัวใจเศรษฐกิจ เพราะความหมั่นแสวงหาเป็นบันไดขั้นแรกของการที่จะช่วยให้คนระดับรากหญ้าว้าวข้ามความยากจนไปได้ ซึ่งจะส่งผลดี คือ คนในชุมชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี มีกินมีใช้ มีอาชีพการงาน มีรายได้ และหลุดพ้นจากความยากจน ทำให้ชุมชนด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง

ขั้นตอนที่ ๒ การขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ๔ กลุ่มนั้น เป็นการสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้ผู้นำเชื่อมประสานกับกลุ่มคนระดับบน ๔ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มกษัตริย์ซึ่งมีอิทธิพลทางการปกครอง (๒) กลุ่มอำมาตย์ซึ่งมีอิทธิพลทางการนักรบบริหาร (๓) กลุ่มพราหมณ์มหาศาลซึ่งมีอิทธิพลทางสังคมในฐานะเป็นที่เคารพนับถือ (๔) กลุ่มคหบดีมหาศาลซึ่งมีอิทธิพลทางการเงิน ให้มาร่วมมือด้วย เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและคุณธรรมให้กับชุมชน กล่าวคือ ผู้นำปฏิบัติตามหลัก สังคหวัตถุ ข้อ ปิยวาจา คือ การเจรจาที่น่ารักน่าเชื่อถือ เชื่อมประสานกับกลุ่มคนผู้มีอิทธิพลทางสังคมสูงให้มาร่วมโครงการด้วย ซึ่งจะส่งผลดีทั้งในระดับบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ กล่าวคือ มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีเงินเหลือเก็บ ชุมชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการมีช่องทางและโอกาสในการผลิตและการจำหน่ายได้มากยิ่งขึ้น มีกำลังการส่งออกและมีตลาดใหญ่รองรับ เศรษฐกิจของประเทศเกิดสภาพคล่อง เกิดการขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ขั้นตอนที่ ๓ และ ๔ การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้นำและผู้ดำเนินโครงการ เป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งความสามัคคี โดยการนำค่านิยมและวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคม มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม ที่มีค่านิยมและวัฒนธรรมทางความเชื่อแบบดั้งเดิม ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้นำและผู้ดำเนินโครงการ ทำให้คนในสังคมเกิดความยอมรับ และไว้วางใจต่อผู้นำและผู้ดำเนินโครงการ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ (ความสามัคคี) สนับสนุน และจะปฏิบัติตามด้วยความยินดี

ขั้นตอนที่ ๕ การให้ทานโดยไม่เลือกหน้า เป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งการเอื้อเฟื้อ โดยให้ผู้นำปฏิบัติตามหลัก สังคหวัตถุ ในข้อที่ว่าด้วย ทาน คือ การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้แก่คนทั่วไป แบบไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมประสานคนในชุมชน ขั้นตอนนี้จะส่งผลดีแก่ตัวผู้นำ ทำให้ไม่มีใครกล้าครหาในทา และได้รับการเคารพนับถือจากคนในสังคมโดยทั่วหน้า สามารถเข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจของคนในสังคมได้อย่างสนิทใจ

ขั้นตอนที่ ๖ การไม่ให้เสียตายทรัพย์ในการทำทาน เป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งบุญกุศล โดยให้ผู้นำปฏิบัติตามหลัก บุญ (ความดี) และกุศล (ความฉลาด) ทำใจไม่ให้เสียตายทรัพย์ในการทำทาน ทั้ง ๓ วาระ กล่าวคือ (๑) ก่อนให้ ก็ไม่เสียตายทรัพย์ที่กำลังจะหมดไป (๒) ขณะให้ ก็ไม่เสียตายทรัพย์ที่กำลังหมดไป (๓) หลังจากให้แล้ว ก็ไม่เสียตายทรัพย์ที่หมดไปแล้ว มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม อันเนื่องมาจากความเห็นแก่ตัว ไม่ยอมเสียผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขั้นตอนนี้จะส่งผลดี คือ ทำให้ผู้นำเป็นที่รักที่ชอบใจ เป็นที่เคารพนับถือจากคนในสังคม ส่วนประชาชนผู้ได้รับทานย่อมได้รับความรู้สึกดี ๆ มีกำลังใจมากยิ่งขึ้น และยินดีให้ความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ ๗ การไม่ให้เบียดเบียนคนและสัตว์ตลอดถึงสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งความพอเพียง โดยใช้หลักธรรมที่ชื่อว่า ทิฐุธัมมิกัตถะ ข้อ สมชีวิตา คือ การเลี้ยงชีพอย่างเหมาะสม มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม ที่มีค่านิยมในการดำเนินชีวิตแบบฟุ่มเฟือยและใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า ขั้นตอนนี้จะส่งผลดี คือ ทำให้คนในสังคมมีการดำเนินชีวิตที่ดี กินอยู่และใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

ทฤษฎีการพึ่งตนเอง เป็นกระบวนการสร้าง การพัฒนา และการพึ่งพาตนเอง ที่อาศัยกิจกรรม ๓ อย่างนี้ควบคู่กันไป คือ การสร้างความสมดุลและความสามารถ ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ การมีวิถีชีวิต ที่สัมพันธ์กับ คน ครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างมีอิสระ สามารถพึ่งตนเองได้อย่างสมดุล และช่วยเหลือกันได้ในชุมชนอย่างมีความพอดีในชีวิต ซึ่งเป็นสภาวะทางกายที่สอดคล้องกับสภาวะทางจิตใจของคนในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันการเสียสมดุล อันเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์หรือภาวะวิกฤตที่มีผลกระทบต่อชุมชน โดยการพึ่งตนเองใน ๕ ด้าน

- ๑) พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี หมายถึง ผลิตเครื่องมือใช้เอง ด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน
- ๒) พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลิตของกินของใช้เอง ลดการพึ่งพาจากภายนอก
- ๓) พึ่งตนเองทางทรัพยากร หมายถึง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนร่วมกันอย่างคุ้มค่า
- ๔) พึ่งตนเองทางจิตใจ หมายถึง มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและคนในชุมชน
- ๕) พึ่งตนเองทางสังคม หมายถึง ชุมชนไม่ทอดทิ้งกัน มีการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ซึ่งจะทำให้คนและชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และพึ่งพาซึ่งกันและกันได้ ในทุกด้านของชีวิต อย่างมีอิสระและมีความสุขในการอยู่ร่วมกัน โดยไม่เกิดผลกระทบใดๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทุกแนวคิดและทุกทฤษฎี ต่างมีความคิดเห็นที่สอดคล้องและมีเป้าหมายที่ตรงกัน คือ การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยการลดอัตราการพึ่งพิงจากปัจจัยภายนอก ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองจากปัจจัยภายในของชุมชน เพราะชุมชนมีองค์ความรู้ มีประสบการณ์ และมีศักยภาพ ในการดำเนินชีวิตเป็นต้นทุนอยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งเพียงพอแก่การบริหารจัดการอยู่แล้ว

หากแต่ขาดความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำอย่างเป็นระบบเท่านั้น การที่จะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ได้ผลดีนั้น จำต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ ทักษะ และวิชาการ ควบคู่ไปกับคุณธรรมและจริยธรรมอย่างสอดคล้องกลมกลืนกัน วิธีการปฏิบัติเพื่อให้รอดพ้นจากปัญหาเศรษฐกิจนั้น ควรนำค่านิยมและวัฒนธรรมชุมชนมาเป็นแนวทางในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมชุมชนกับเศรษฐกิจชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ที่สามารถทำให้ระบบการจัดการเศรษฐกิจชุมชนสัมฤทธิ์ผลได้ โดยศึกษาให้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะตัวของวัฒนธรรมนั้นๆ รวมถึงศึกษาศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนอย่างถ่องแท้ และทำความเข้าใจวิถีชีวิตในวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นบ่อเกิดการสั่งสมค่านิยม ทศนคติ และวิสัยทัศน์ของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาแก้ปัญหา ด้วยการสร้างระบบการผลิต การบริโภค และการจัดการ ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนเอง โดยอาศัยตลาดในชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียงหรือตลาดเครือข่ายเป็นหลัก เน้นการพึ่งตนเองและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความพร้อมมากขึ้น เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งระดับหนึ่งแล้ว จึงขยายตัวสู่ภายนอก โดยประสานสัมพันธ์กับเครือข่ายองค์กรชุมชนอื่นๆ เพื่อร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

เศรษฐกิจพอเพียงจะค้นพบได้ในชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการแพร่ขยายผลจากการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากมีหลักคิด กระบวนการพัฒนาและกิจกรรมพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีของชุมชนที่มีความพอเพียงเป็นพื้นฐาน โดยยึดประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก มีกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรม ที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชน บนฐานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน ที่เน้นการพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือแบ่งปัน และพึ่งพากันและกัน

ปัจจัยภายในและภายนอกที่เป็นตัวแปรสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การรู้จักปัญหาและความต้องการตลอดถึงศักยภาพของชุมชน การหาทางออกและเลือกกิจกรรม การวางแผนปฏิบัติหรือปรับแผนชุมชนที่มีอยู่เดิม การดำเนินกิจกรรมตามแผน การติดตาม การเรียนรู้และขยายผล โดยมีผลผลิตที่สำคัญ นั่นคือ มีบุคคลตัวอย่าง มีชุมชนตัวอย่าง มีผู้นำต้นแบบ มีศูนย์การเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ชุมชน ที่ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ คือ ความมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวมีความสุข ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้

๒.๔ บริบทของชุมชนตำบลวังสาว^{๖๑}

๒.๔.๑ บริบทของชุมชนบ้านวังสาว หมู่ที่ ๑

เหตุที่ได้ชื่อ วังสาว เพราะเป็นการนำเอาคำว่า วัง กับคำว่า สาว มารวมกัน ซึ่งคำว่า วัง เป็นคำที่เรียกร่องน้ำลึกที่มีน้ำท่วมขังตลอดปี และคำว่า สาว เป็นคำเรียกชื่อพืชน้ำชนิดหนึ่ง ที่ชาวบ้านใช้รับประทานกับน้ำพริกทุกชนิด หรือลาบ เป็นต้น ซึ่งเกิดขึ้นทุกฤดูกาล ตามลำน้ำที่มีน้ำท่วมขัง และมีน้ำไหลผ่านถ่ายเทตลอดปี และ นำเอาคำสองคำนี้มารวมกัน จึงเป็น วังสาว ซึ่งเป็นชื่อ

^{๖๑} <http://www.wangsawab.com/> สืบค้นเมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๒๑.๔๕ น.

หมู่บ้านคือ บ้านวังสวาบ และต่อมาได้แยกเขตการปกครองจากตำบลนาฝาย มาเป็นตำบลใหม่ และเอาชื่อหมู่บ้านวังสวาบ มาตั้งเป็นชื่อตำบล เพราะเป็นชื่อที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นศูนย์กลางของตำบล

ที่ตั้ง ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เป็น ๑ ใน ๑๐ หมู่บ้านของเขตตำบลวังสวาบ ห่างจากที่ว่าการอำเภอกุฉินารายณ์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นระยะทางประมาณ ๑๔ กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดขอนแก่น ประมาณ ๑๒๔ กิโลเมตร

อาณาเขต ชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ติดต่อกับอาณาเขตอื่น ดังนี้

ทิศเหนือ จรด เขตอุทยานภูผาม่าน

ทิศใต้ จรด บ้านวังใหม่ หมู่ที่ ๖ ตำบลวังสวาบ

ทิศตะวันออก จรด บ้านห้วยม่วง ตำบลห้วยม่วง อำเภอกุฉินารายณ์

ทิศตะวันตก จรด อุทยานภูผาม่าน

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ ชุมชนบ้านวังสวาบ ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบในหุบเขาขนาดใหญ่ มีภูเขาล้อมรอบ ซึ่งมีเทือกเขาภูผาม่าน อยู่ทางทิศเหนือทอดยาว สภาพพื้นที่ราบสลับกับเนินภูเขา โดยภาพรวมของลักษณะพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก เช่น ข้าว อ้อย ถั่วเหลือง ข้าวโพด ไม้ผล และพืชผักทุกชนิด ลักษณะภูมิอากาศโดยส่วนใหญ่เป็นอากาศค่อนข้างเย็น ฝนตกเกือบตลอดปี ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ยโดยประมาณ ๓๒ องศา ในฤดูหนาวอากาศหนาวจัด เฉลี่ย ๑๔ องศา

อาชีพ การประกอบอาชีพหลัก คือ อาชีพการเกษตร ทำนาข้าว และ ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๐ เช่น การปลูก อ้อย ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพด ไม้ผลยืนต้น และพืชผัก เช่น กะหล่ำปลี ผักชี อาชีพรอง คือ ทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ ๑๕ อาชีพเสริม คือ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ ๕

แหล่งท่องเที่ยว คือ ถ้ำภูตาหลอ เป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ เต็มไปด้วยหินย้อย รูปลักษณ์สวยงาม แปลกตา ตั้งอยู่ที่บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑

ประชากร มีจำนวน ๑๕๒ ครัวเรือน ชาย ๒๙๓ คน หญิง ๒๘๗ คน รวม ๕๘๐ คน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ชุมชนบ้านวังสวาบ มีพื้นที่เป็นส่วนหนึ่งของเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีสถานที่ธรรมชาติเหมาะสำหรับจัดทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สภาพพื้นดินส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์

ด้านสังคม มีโรงเรียนบ้านวังสวาบ ข้าราชการครู ๙ คน อัตราจ้าง (ครู) ๑ คน ลูกจ้าง ๔ คน จำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน ๒๒ คน ระดับประถมศึกษา ป.๑-๖ จำนวน ๑๐๘ คน และระดับมัธยม ม.๑-๓ จำนวน ๒๙ คน

ศาสนา/วัฒนธรรมประเพณี ประชาชนร้อยละ ๑๐๐ นับถือ ศาสนาพุทธ โดยมีศาสนสถานคือ วัด จำนวน ๑ วัด คือ วัดป่าเจริญผล มีขนบธรรมเนียมประเพณี คือ ประเพณีตรุษไทย วันสงกรานต์ และงานทอดเทียนฯ

๒.๔.๒ บริบทของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

สภาพทั่วไป

ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนที่ดั่งใหม่ มีประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๕ และได้รับการแยกเป็นหมู่บ้านของตนเอง เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๔ ลักษณะของสังคมเป็นแบบผสมผสาน จากประชากรในเขตอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั้น จำนวน ๔๕ % กับประชากรที่ย้ายถิ่นฐานมาจากอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๕๐% และจากถิ่นอื่นๆ อันเนื่องมาจากการมีคูครอง อีกจำนวน ๕% จึงทำให้มีความหลากหลายทางสังคม

สภาพพื้นที่ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เป็น ๑ ใน ๑๐ หมู่บ้านของเขตตำบลวังสวาบ ห่างจากที่ว่าการอำเภอกุฉินารายณ์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นระยะทางประมาณ ๑๐ กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดขอนแก่น ประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ราบสูงอยู่ติดกับเชิงภูเขา ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ราบ

อาณาเขต อยู่ใกล้กับเชิงภูเขา ส่วนหนึ่งเป็นป่าเขา อีกส่วนหนึ่งเป็นไร่นาและสวน ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านนาฝายเหนือ หมู่ที่ ๕ ตำบลนาฝาย ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับเทือกเขา ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมคือโรงโม่หินขนาดใหญ่ถือสัมประทานอยู่ และทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านวังใหม่ หมู่ที่ ๖ ตำบลวังสวาบ และเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ ชุมชนบ้านวังผาดำ ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบและเชิงภูเขา มีภูเขาล้อม ๒ ด้าน ซึ่งมีเทือกเขาภูผาม่าน อยู่ทางทิศเหนือทอดยาว สภาพพื้นที่ราบสลับกับเนินภูเขา โดยภาพรวมของลักษณะพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก เช่น ข้าว อ้อย ถั่วเหลือง ข้าวโพด สวนไม้ผล และพืชผักทุกชนิด ลักษณะภูมิอากาศโดยส่วนใหญ่เป็นอากาศค่อนข้างเย็น ฝนตกเกือบตลอดปี ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ยโดยประมาณ ๓๒ องศา ในฤดูหนาวอากาศหนาวมาก เฉลี่ย ๑๔ องศา

อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม เช่น ทำนาข้าว ทำสวนผลไม้ ทำผักสวนครัว และทำไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๐ เช่น การปลูก อ้อย ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพด ไม้ผล ยืนต้น และพืชผัก เช่น กะหล่ำปลี อาชีพรอง คือ ทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ ๑๕ อาชีพเสริม คือ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ ๕

แหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำผุดตาเต่า ซึ่งเป็นน้ำผุดที่เกิดตามธรรมชาติ มีน้ำผุดเป็นจำนวนมาก ผุดขึ้นมาตลอดทั้งปี ไหลมารวมกันเป็นลำห้วยขนาดใหญ่ น้ำใสสะอาด เยือกเย็น และมีสีเขียวมรกต ตั้งอยู่ที่บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

ประชากรและอาชีพ ชุมชนบ้านวังผาดำ จัดเป็นชุมชนชนบทขนาดเล็ก มีบ้านเรือนจำนวน ๗๐ ครัวเรือน ปัจจุบันมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน ๒๓๐ คน แบ่งประชากรตามวัยได้ดังนี้ อายุระหว่าง ๑-๑๐ ปี มีจำนวน ๒๒ คน อายุระหว่าง ๑๑-๒๐ ปี มีจำนวน ๓๑ คน อายุระหว่าง ๒๑-๓๐ จำนวน ๒๙ คน อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๓๕ คน อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๔๒ คน อายุตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๗๐ คน แบ่งประชากรตามกลุ่มอาชีพได้ดังนี้ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นต้น จำนวน ๓๕ คน ประกอบอาชีพข้าราชการ เช่น ครู

และพนักงานของรัฐ จำนวน ๖ คน ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน ๘ คน ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน ๙๓ คน ประกอบอาชีพส่วนตัว จำนวน ๑๒ คน และประชากรผู้ว่างงาน จำนวน ๓๔ คน ซึ่งทั้งหมดนี้ คิดจากจำนวนประชากรทั้งหมดบ้าน อันเนื่องมาจากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองบ้าง หรือมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง แต่ไม่สามารถทำกินได้ตลอดทุกฤดูกาล

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ชุมชนบ้านวังผาดำ มีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นของเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีสถานที่ธรรมชาติเหมาะสำหรับจัดทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สภาพพื้นดินส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ ที่สำคัญคือมีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กที่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี กับมีน้ำผุดขนาดใหญ่ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ผุดขึ้นมาจากใต้พื้นดินและหินตามธรรมชาติ

ศาสนา/วัฒนธรรมประเพณี ประชาชนร้อยละ ๑๐๐ นับถือศาสนาพุทธ โดยมีศาสนสถานคือ วัด ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน จำนวน ๑ วัด คือ วัดถ้ำเทพนิมิต มีขนบธรรมเนียมประเพณี คือ ประเพณีสงกรานต์ในวันสงกรานต์ ประเพณีแข่งเรือพาย ประเพณีลอยกระทง

๒.๔.๓ บริบทของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘

สภาพทั่วไป

ชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนที่ตั้งใหม่ มีประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๕ และได้รับการแยกเป็นหมู่บ้านของตนเอง เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๔ ลักษณะของสังคมเป็นแบบผสมผสาน จากประชากรในเขตอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั้น จำนวน ๖๕ % กับประชากรที่ย้ายถิ่นฐานมาจากถิ่นอื่นๆ อีกจำนวน ๓๕% จึงทำให้มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม

สภาพพื้นที่ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น เป็น ๑ ใน ๑๐ หมู่บ้านของเขตตำบลวังสวาบ ห่างจากที่ว่าการอำเภอภูผาม่านไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นระยะทางประมาณ ๑๐ กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดขอนแก่น ประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ มีแหล่งน้ำคือลำห้วยไหลผ่านตลอดทั้งปี พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การเกษตรกรรม

อาณาเขต ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านชำเปิบ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาฝาย ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านนาฝายเหนือ หมู่ที่ ๕ ตำบลนาฝาย ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ ส่วนทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ ชุมชนบ้านฝายตาสวน ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบ โดยรวมของลักษณะพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก เช่น ข้าว อ้อย ถั่วเหลือง ข้าวโพด สวนไม้ผล และพืชผักทุกชนิด ลักษณะภูมิอากาศโดยส่วนใหญ่เป็นอากาศค่อนข้างเย็น มีฝนตกชุก ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ยโดยประมาณ ๓๓ องศา ในฤดูหนาวอากาศค่อนข้างหนาว เฉลี่ย ๑๘ องศา

อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม เช่น ทำนาข้าว ทำสวนผลไม้ ทำผักสวนครัว และทำไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙๐ เช่น การปลูก อ้อย ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพด ไม้ผล

ยืนต้น และพืชผัก เช่น กะหล่ำปลี อาชีพรอง คือ ทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ ๘ อาชีพเสริม คือ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ ๒

แหล่งท่องเที่ยว คือ ฝายสังขยวน ซึ่งเป็นฝายน้ำล้นที่ไหลมาจากน้ำผุดตาตเต่าบ้านวังผาดำ ที่ไหลมาตลอดทั้งปี น้ำใสสะอาด ตั้งอยู่ที่บ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘

ประชากรและอาชีพ ชุมชนบ้านฝายตาสวน จัดเป็นชุมชนชนบทขนาดเล็ก มีบ้านเรือนจำนวน ๘๐ ครัวเรือน ปัจจุบันมีประชากรที่เป็นชาย จำนวน ๑๕๑ คน เป็นหญิง จำนวน ๑๖๑ คน รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน ๓๑๒ คน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ และปลูกผัก เป็นต้น

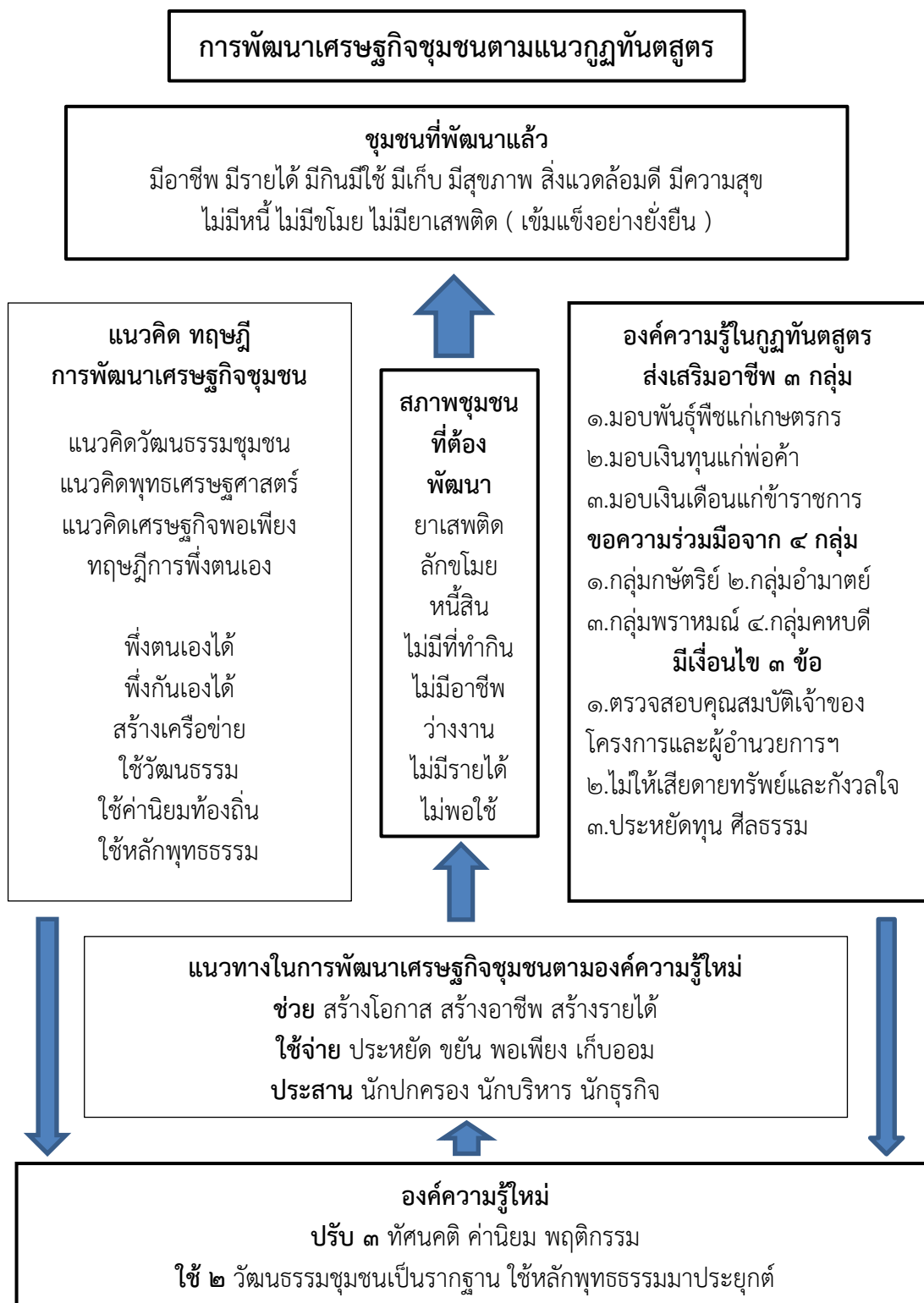
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ชุมชนบ้านฝายตาสวน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการเพาะปลูกพืช มีลำห้วยสังขยวน ซึ่งเป็นลำห้วยขนาดใหญ่ที่มีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี สามารถนำมาใช้เพื่อทำการเกษตรได้ตลอด

ศาสนา/วัฒนธรรมประเพณี ประชาชนร้อยละ ๑๐๐ นับถือศาสนาพุทธ โดยมีศาสนสถานคือ วัดสุวรรณคีรี ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน มีขนบธรรมเนียมประเพณี คือ ประเพณีลอยกระทงในช่วงเดือน ๑๒ ของทุกปี

จากการศึกษาบริบทชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบทั้ง ๓ ชุมชน คือ ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ และชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอกงหรา จังหวัดขอนแก่น ดังกล่าวแล้ว พบว่า ชุมชนตำบลวังสวาบมีลักษณะที่เป็นสังคมแบบผสมผสาน ที่มีทั้งประชากรในท้องถิ่นและประชากรที่ย้ายถิ่นฐานมาจากถิ่นอื่น จึงทำให้มีความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรม ส่วนจำนวนครัวเรือนและประชากรในระดับกลางๆ ไม่มากหรือน้อย มีความสมดุลกับพื้นที่และท้องถิ่น ทั้งนี้ สภาพพื้นที่โดยภาพรวมแล้วค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์ดี เป็นพื้นที่ชุ่มชื้น มีน้ำอุดมสมบูรณ์อันเนื่องมาจากมีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี ประกอบกับมีอากาศที่เอื้ออำนวยต่ออาชีพเกษตรกรรมมาก ดังนั้น ชุมชนตำบลวังสวาบจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนเมืองมาก จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจเข้าถึงได้ช้ากว่า ปัญหาหลักจึงอยู่ที่การขาดที่ดินทำกิน การมีหนี้สิน ซึ่งเป็นปัจจัยของความยากจน บางคนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จึงต้องกู้ยืมเพื่อการลงทุน หรือเช่าที่ดินทำกิน หรือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นหลัก แต่อาชีพเหล่านี้เป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน ไม่คงที่เหมือนข้าราชการ มีภาวะผันผวนทางเศรษฐกิจและการเมือง แต่มีความได้เปรียบทางชีวภาพที่มีแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่ดี มีมาก และหลากหลาย ดังนั้น จึงเห็นว่า มีช่องทางและโอกาสในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ ข้อสำคัญสำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ คือ การรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมมือกันร่วมคิด ร่วมทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในรูปแบบของชุมชน โดยการดำเนินการตามวิถีแห่งเศรษฐกิจชุมชน ที่อาศัยปัจจัยพื้นฐานของชุมชน คือ ทรัพยากรบุคคลที่หลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรม ประกอบกับทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย มาเป็นต้นทุนร่วมกัน เชื่อว่าจักสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ทำให้สามารถมีชีวิตที่ดี มีกินมีใช้ มีอาชีพการงาน มีรายได้หลุดพ้นจากความยากจนได้ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุขต่อไป

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิจัย โดยเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมของการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิจัยดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการศึกษา โดยสรุปดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏันตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งภาคเอกสาร (Documentary Research) และภาคสนาม (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและกำหนดการศึกษาเป็นเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์นั้น มาวิเคราะห์เรียบเรียงข้อมูลในเชิงพรรณนา โดยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยไว้ดังนี้

๓.๑.๑ รวบรวมข้อมูลทางเอกสาร (Document Investigation) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ พระไตรปิฎกอรรถกถาแปล ๙๑ เล่ม ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๒๕

๓.๑.๒ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือเอกสาร วารสาร สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนเอกสารงานวิจัย และข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

๓.๑.๓ ศึกษาจากแหล่งสถานที่จริง ได้แก่ การลงพื้นที่ภาคสนาม และการสัมภาษณ์ (in-depth interview) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ และชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

๓.๒ ขอบเขตการวิจัย

๓.๒.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

๑) ชั้นปฐมภูมิ ศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙.

๒) ชั้นทุติยภูมิ ศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์ ตำรา เอกสาร งานนิพนธ์ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และสิ่งพิมพ์หรือแหล่งข้อมูลจาก Internet เป็นต้น

แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารดังกล่าวนั้น มาเรียบเรียงตามความสำคัญของเนื้อหา จากนั้น จึงนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาองค์ความรู้ต่อไป

๓.๒.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัยไว้ดังนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร มีวิธีการอย่างไร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของนักปราชญ์ นักคิด และนักวิชาการเป็นอย่างไร ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น มีความเป็นอยู่และดำเนินชีวิต โดยทั่วไปอย่างไร มีปัญหาโดยตรงด้านใดบ้าง ปัญหาเหล่านั้นมีอะไรเป็นปัจจัยหลักและปัจจัยรองให้เกิดขึ้น ปัญหาเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อส่วนใดบ้าง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่การนำองค์ความรู้ที่ได้ มาศึกษาวิเคราะห์หาองค์ความรู้ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ให้มีความเข้มแข็งและเจริญอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นอุปการะต่อการพัฒนางานวิจัยต่อไป

๓.๒.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ที่จะทำการวิจัย ซึ่งอยู่ในเขตชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น โดยการเลือกชุมชนที่จะทำการวิจัย จำนวน ๓ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ และชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าสภาพของชุมชนดังกล่าวมีความสอดคล้องกันกับชุมชนบ้านขามมุด ตามที่ปรากฏในภูฏานตสูตรนั้น หากได้นำวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภูฏานตสูตรมาศึกษาวิเคราะห์แล้ว จักสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนดังกล่าว ให้มีความเข้มแข็งและเจริญงอกงามอย่างยั่งยืนตลอดไป

๓.๒.๔ ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การกำหนดขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดแบบเจาะจง การได้มาของประชากรกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว นั้น ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงเป็นรายบุคคล (Purposive random) เนื่องจากผู้วิจัยมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาการศึกษา จึงใช้วิธีเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการตอบแบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มาจากการสุ่มเป้าหมายเหล่านั้นมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ และชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น เริ่มตั้งแต่อายุ ๒๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๒๖ คน โดยผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น ๖ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มกรรมการ ได้แก่ ผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน ๔ คน

๒) กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ เกษตรกรผู้ทำนาข้าว ๔ คน และเกษตรกรผู้ทำพืชไร่ ๓ คน รวมกลุ่มเกษตรกร จำนวน ๗ คน

๓) กลุ่มผู้ค้าขาย ได้แก่ ผู้ค้าขายที่ตั้งร้านค้าอยู่กับที่ จำนวน ๒ คน

๔) กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ๓ คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ๒ คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ ๑ คน รวมกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน ๖ คน

๕) กลุ่มข้าราชการ ข้าราชการครู ๓ คน พนักงานราชการ ๑ คน ลูกจ้างของรัฐ ๑ คน รวมกลุ่มข้าราชการ จำนวน ๕ คน

๖) กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจรับเหมา ๑ คน ผู้ประกอบธุรกิจการค้า ๑ คน รวมกลุ่มนักธุรกิจ จำนวน ๒ คน

รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างที่จัดทำสัมภาษณ์ทั้งสิ้น จำนวน ๒๖ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน และการศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้แล้ว โดยผู้อื่น (Unobtrusive Research) โดยลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) จากผู้ให้สัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๖ กลุ่ม จำนวน ๒๖ คน การสัมภาษณ์มีลักษณะคล้ายกับการใช้แบบสอบถาม โดยกำหนดเป็นคำถามปลายเปิด คำถามต่างๆ ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแล้ว เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน (Standardized Questionnaire) มีลำดับขั้นตอนเหมือนกัน

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่างๆ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตามแนวภูมิต้านตูด

การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย ๓ ชุด ประกอบด้วย วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลความรู้ มาสรุปเป็นกรอบแนวคิด กำหนดขอบเขตการวิจัย และกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓) สร้างแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

๕) นำแบบสัมภาษณ์กลับมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติ

๓.๓.๒ การตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ รูป/คน ได้แก่

- ๑) พระมหามิตร จิตปัญโญ, รศ.ดร. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณฯ
- ๒) ผศ.ดร.ประยูร แสงใส อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๓) ผศ.ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพจน์ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณฯ
- ๔) ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๕) ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา จากนั้น นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ลงพื้นที่ใช้กับกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล

๓.๓.๓ การสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ จำนวน ๗ ท่าน ได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้แนวทางในการจัดทำข้อมูลและการวิจัยครั้งนี้ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆ ดังนี้

- ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร. ประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์
- ๒) พระครูสุธีศัมภีรญาณ, วิ., ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์
- ๓) ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา อาจารย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ๔) ผศ.ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ๕) ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๖) ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๗) ดร.นิเทศ สนั่นนารี อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๓.๔ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลระหว่างการสัมภาษณ์ ว่ามีปัญหาหรือข้อสงสัยในประเด็นต่างๆ อย่างไรบ้าง มากน้อยเพียงใด ควบคู่ไปกับการดำเนินการตามแผน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง และนำไปศึกษาหาองค์ความรู้ต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑) **ติดต่อประสานงาน** ผู้วิจัยได้นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อการขออนุญาตสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยได้ติดต่อประสานงานกับผู้นำ ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ และชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำของชุมชน เช่น ส.อ.บ.ต. เป็นต้น เพื่อขออนุมัติในการวิจัย

โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดบริหารวิชาการและรายละเอียดของกิจกรรม รวมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒) กำหนดวันและเวลาในการเก็บข้อมูล ภายหลังการได้รับอนุมัติจากผู้นำชุมชนแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดวันและเวลาในการเก็บข้อมูลการวิจัย และการจัดบริการวิชาการ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจทราบ

๓) การเก็บข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ให้ความรู้ในด้านหลักวิชาการ การพิทักษ์คุ้มครองสิทธิของประชาชนที่ให้การสัมภาษณ์ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากประชาชนที่เข้าร่วมการวิจัย โดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และอธิบายให้ประชาชนทราบว่า การเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายอะไรแก่ประชาชนที่ให้การสัมภาษณ์ เช่น ความรู้สึกไม่สบายใจ จากการถูกซักถามข้อมูลส่วนบุคคล ประวัติการประกอบอาชีพ ความสามารถในการประกอบอาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น และอธิบายประโยชน์จากการเข้าร่วมการวิจัยว่า จะทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเอง เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปเป็นแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป การเข้าร่วมการวิจัยหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยจะไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ คำตอบหรือข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกเก็บไว้เป็นความลับ ผลการวิจัยจะถูกนำเสนอในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลจะถูกนำมาใช้เฉพาะตามวัตถุประสงค์การวิจัยเท่านั้น

๔) การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ (Interview) ที่ใช้สัมภาษณ์ความรู้สึกทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

๕) การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ประชาชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เป็นรายบุคคล จำนวน ๒๖ คน ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการชวนพูดคุย ให้เล่าและแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนสิ่งที่ตนเองได้กระทำมาตลอด ระยะเวลาที่เข้าร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ โดยประเด็นที่ชวนพูดคุยจะแบ่งออกตามองค์ประกอบของเจตคติ (Attitude)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการดำเนินการวิจัย เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดการวิจัย และนำไปใช้ประกอบการอภิปรายผลร่วมกับข้อมูลอื่นๆ เพื่อสรุปผลการวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แล้วนำมาเขียนสรุปผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนา ดังนี้

๑) วิเคราะห์ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ จากคำสัมภาษณ์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันทสุตร ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณธรรมจริยธรรม

๒) วิเคราะห์ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์ ตำรา เอกสาร งานนิพนธ์ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนสิ่งพิมพ์หรือแหล่งข้อมูลจาก Internet เป็นต้น

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาจัดลำดับแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสาร แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงาน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา จะไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นตัวเลข แต่จะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มีรายละเอียดและลึก และมีการอ้างอิงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากการค้นคว้า หรือข้อมูลทางเอกสาร

๔) การสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือ การสัมมนาย่อย (Seminar) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จากภาคสนามในการลงพื้นที่ ๓ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านวังผาด้า หมู่ที่ ๒ และชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๕) การนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น

๖) เมื่อได้ผลสรุปของการวิจัยแล้ว จากนั้น ผู้วิจัยจักนำผลของการวิจัยมาเขียนสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลของการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาความ

ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผล โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผล ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนาไปสู่คำตอบในการศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงาน เพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูมิต้านตูดของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

จากการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางทฤษฎีทุนธนู จากคัมภีร์ พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ รวมทั้งจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในครั้งนี้ ผู้วิจัย พบองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ดังนี้

๔.๑ เศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางทฤษฎีทุนธนู ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผลการศึกษา เศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางทฤษฎีทุนธนู พบว่า เป็นยุทธศาสตร์ในการ แก้ปัญหาชุมชนอันเนื่องมาจากใจผู้ร้ายและความยากจนของคนในชาติ ด้วยการพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และระดับชาติ โดยนำหลักพุทธธรรม ค่านิยมและ วัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคม มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติของคนในชาติ เพื่อแก้ปัญหา อย่างบูรณาการ ตามขั้นตอน ดังนี้

๔.๑.๑ ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มคนระดับรากหญ้า ๓ กลุ่ม พบว่า เป็นการสร้างรากฐาน เศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๓ ข้อ อัตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ มาเป็น เครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งของผู้นำและประชาชน ด้วยการส่งเสริม อาชีพแก่กลุ่มคนระดับรากหญ้า ๓ กลุ่ม คือ (๑) มอบพันธุ์พืชแก่เกษตรกร เป็นการส่งเสริมด้านการ ผลิต เพื่อเป็นต้นทุนทางการผลิต (๒) มอบเงินทุนแก่พ่อค้า เป็นการส่งเสริมด้านการจำหน่าย เพื่อเป็น ต้นทุนทางการค้า (๓) มอบเงินเดือนและสวัสดิการแก่ข้าราชการ เป็นการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการ โดยมีเงื่อนไขทางจริยธรรมว่า ผู้ที่จะมีสิทธิ์ได้รับการส่งเสริม ดังกล่าวนั้น จะต้องประพฤติตนอยู่ในหลักธรรมที่เรียกว่า ทิฐุธัมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน หรือที่เรียกกันว่า หัวใจเศรษฐกิจ ในข้อ อุฏฐานสัมปทา คือ ความหมั่นแสวงหา เนื่องจากเป็นบันไดขั้น แรกของการที่จะก้าวข้ามความยากจนไปได้ ซึ่งจะส่งผลดีทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ กล่าวคือ กลุ่มชนชั้นรากหญ้าทั้ง ๓ กลุ่มนี้ ย่อมมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีกินมี ใช้ มีอาชีพการงาน มีรายได้ และหลุดพ้นจากความยากจน เนื่องจากเกษตรกรมีต้นทุนทางการผลิต พ่อค้ามีต้นทุนทางการค้า ข้าราชการมีรายได้เพิ่มและมีกำลังใจในการทำหน้าที่ ทำให้เกิดการกระตุ้น ต่อเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน ระบบเศรษฐกิจของประเทศย่อมเกิดสภาพคล่อง เมื่อคนดีมีกำลังมีอำนาจ มากกว่า ใจมีกำลังน้อยกว่า ย่อมมีความเป็นอยู่ลำบาก ในที่สุดก็ต้องเปลี่ยนพฤติกรรมมาประกอบ สัมมาชีพ เมื่อบ้านเมืองไม่มีใจผู้ร้าย ประชาชนย่อมอยู่อย่างสงบสุข และที่สำคัญ คือ ทำให้เศรษฐกิจ ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

^๑ ที.สี. (ไทย) ๙/๓๒๓-๓๕๘/๑๒๕-๑๕๐.

๔.๑.๒ ขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ๔ กลุ่ม พบว่า เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน โดยใช้หลักสังคหะวัตถุ ๕ ข้อ ปียาวจา คือ การเจรจาที่น่ารักน่าเชื่อถือ มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้นำและสังคมชั้นสูง ๔ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มกษัตริย์ ซึ่งมีอิทธิพลทางการเมืองการปกครอง (๒) กลุ่มอำมาตย์ ซึ่งมีอิทธิพลทางการเมืองการปกครอง (๓) กลุ่มพราหมณ์ มหาศาล ซึ่งมีอิทธิพลทางสังคมในฐานะเป็นที่เคารพนับถือ (๔) กลุ่มคหบดีมหาศาล ซึ่งมีอิทธิพลทางการเงิน ให้มาร่วมมือด้วยนั้น เป็นการระดมทุนทางทรัพย์สินและความคิด จากผู้มีความรู้ความสามารถและมีทรัพยากรทั้งหลาย ให้มาเข้าร่วมโครงการหรือร่วมลงทุนมีหุ้นส่วนด้วย เพื่อให้โครงการดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างราบรื่น เนื่องจากชนกลุ่มบนทั้ง ๔ กลุ่มนี้ เป็นชนชั้นผู้นำหรือชนระดับสูง ซึ่งอยู่ในระดับแนวหน้าของสังคม มีขีดความสามารถทางการเมือง และมีอิทธิพลต่อสังคม หากไม่เห็นชอบด้วยย่อมเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน อาจทำให้โครงการสะดุดหรือหยุดชะงักลงได้ ซึ่งการที่จะให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความเห็นชอบและเข้าร่วมโครงการด้วยความยินดีนั้น ผู้นำจะต้องใช้ความสามารถของตนปฏิสัมพันธ์ นำเสนอ และเจรจาเชิญชวนให้ประสบความสำเร็จให้ได้ ซึ่งจะส่งผลดีทั้งในระดับบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ กล่าวคือ ทำให้เกิดแหล่งทุนที่สามารถนำไปขยายโอกาสทั้งการผลิตและการจำหน่ายได้มากยิ่งขึ้น สามารถกระจายผลผลิตได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีกำลังการผลิตและตลาดใหญ่ เศรษฐกิจของประเทศย่อมเกิดสภาพคล่องมากขึ้น เกิดการขยายตัวมากขึ้น รวดเร็วยิ่งขึ้น ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีเหลือเก็บ ชุมชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

๔.๑.๓ การตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของโครงการ พบว่า เป็นการเลือกผู้นำที่มีคุณสมบัติเหมาะสม โดยใช้ค่านิยมและวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคม มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม ที่มีค่านิยมและวัฒนธรรมทางความเชื่อแบบดั้งเดิม กล่าวคือ คุณสมบัติทั้ง ๘ ข้อข้างต้น ข้อที่ ๑) เป็นคุณสมบัติด้านชาติตระกูล ที่เป็นเหตุให้เกิดการยอมรับของสังคมทุกระดับชั้น เรียกว่า อภิขังจพลัง ความเป็นผู้ที่เกิดสูง กำเนิดในตระกูลสูง เป็นชาติดียาติ^๒ ข้อที่ ๒) เป็นคุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ เรียกว่า กายพลัง^๓ ความเป็นผู้มีบุคลิกลักษณะที่ดีเป็นที่นิยมชอบใจและเชิดหน้าชูตาของปวงชนทั้งหลาย ข้อที่ ๓) เป็นคุณสมบัติด้านคุณภาพ ที่เป็นที่เชื่อถือให้เห็นว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จอย่างสูง มีหลักทรัพย์และฐานะที่มั่นคง พร้อมทั้งจะนำมาใช้ดำเนินงานได้ทุกเมื่อ เรียกว่า โภคพลัง ความเป็นผู้มีกำลังแห่งโภคสมบัติ^๔ ข้อที่ ๔) เป็นคุณสมบัติด้านความมียศศักดิ์และบริวารที่ดี มีกองกำลังที่ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย กล้าหาญชาญชัย คอยคุ้มครองรักษาและพร้อมที่จะสละชีพแทนได้ทุกเมื่อ เรียกว่า อมัจจพลัง มีกำลังแห่งอำมาตย์ หรือกำลังข้าราชการ ข้อที่ ๕) เป็นคุณสมบัติด้านความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว สามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยแก่ชนทั้งหลายได้ เรียกว่า ศรัทธา ความเชื่อมั่น ข้อที่ ๖) เป็นคุณสมบัติด้านความเชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์ สามารถจดจำและรอบรู้เรื่องราวต่างๆ แม้เกิดมานานแล้วได้อย่างถูกต้องแม่นยำ เรียกว่า พหุสูต ความเป็นผู้ได้ฟังมาก ข้อที่ ๗) เป็นคุณสมบัติด้านความมีปัญญาสุขุมลุ่มลึก สามารถที่จะวิเคราะห์ให้เข้าใจความหมายหรือวัตถุประสงค์ของคำพูดต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้ง เรียกว่า

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๐.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๑.

อัตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล ข้อที่ ๘) เป็นคุณสมบัติด้านความเป็นผู้ฉลาดมีปฏิภาณไหวพริบ หรือเก่งคิด สามารถแทงตลอดหรือคาดการณ์ต่างๆ ทั้งที่ผ่านมาแล้ว ที่ยังไม่เกิด และที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร จักเป็นไปอย่างไรบ้าง และจักหาทางออกที่ดีได้อย่างไร เรียกว่า สัมปยุตตจินต วิจัยอย่างสัตบุรุษ คุณสมบัติทั้ง ๘ ประการดังกล่าวมานี้ ๔ ข้อแรกจัดเป็นพลังของกษัตริย์หรือบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งผู้อยู่ในฐานะผู้นำหรือผู้ปกครองจำเป็นต้องมี เพราะเป็นยอดแห่งกำลังทั้งปวงที่กำกับ ควบคุม และนำทางกำลังอื่นทุกอย่าง ส่วนคุณสมบัติอีก ๔ ข้อหลังจัดเป็น สัมปยุตธรรม คือคุณธรรมของคนดี เป็นธรรมของสัตบุรุษ หรือธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้นำและผู้ดำเนินโครงการ เป็นทั้งเกาะป้องกันปัญหาที่อาจเกิดการคัดค้านต่อต้านจากกลุ่มชนที่ไม่ประสพคดี เห็นต่าง หรือต้องการโค่นล้มอำนาจ ทำให้โครงการดังกล่าวปราศจากกระแสลบ หรือเสียงคัดค้าน เกิดกระแสบวกคือความเห็นชอบ และยังเกิดแนวร่วมหรือพันธมิตร เกิดพลังมวลชน เป็นการสร้างความเชื่อมั่น ทำให้คนในชุมชนเกิดความยอมรับและไว้วางใจต่อผู้นำและผู้ดำเนินโครงการ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ (ความสามัคคี) สนับสนุน และปฏิบัติตามด้วยความยินดี

๔.๑.๔ ตรวจสอบคุณสมบัติผู้อำนวยการโครงการ พบว่า เป็นการเลือกผู้อำนวยการหรือคณะกรรมการดำเนินงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เพื่อสร้างค่านิยมให้รู้จักเลือกผู้ที่จะมาทำงาน โดยการนำค่านิยมและวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคม มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม ที่มีค่านิยมและวัฒนธรรมทางความเชื่อแบบดั้งเดิม กล่าวคือ คุณสมบัติทั้ง ๔ ประการ ของพราหมณ์บุโรหิตนั้น เป็นองค์คุณของบุคคลที่ได้ชื่อว่า สัตบุรุษ ซึ่งเปรียบได้กับบุคคลผู้เป็นองคมนตรี คือ ที่ปรึกษาของพระราชา ข้อที่ ๑) เรียกว่า อภิจจพลัง เป็นคุณสมบัติด้านความมีชื่อเสียงและเกียรติคุณเป็นที่รู้จักและยอมรับกันทั้งในสังคม ความเป็นผู้มีชาติตระกูลที่ดีกำเนิดในตระกูลสูง ข้อที่ ๒) เรียกว่า พหุสูต เป็นคุณสมบัติด้านความเป็นบัณฑิต ความเป็นผู้ทรงจำได้มาก หรือมีข้อมูลมาก มีการศึกษาสูง มีความรู้ความสามารถอย่างรอบด้าน และยังชำนาญการอีกด้วย ข้อที่ ๓) เรียกว่า ศील เป็นคุณสมบัติด้านความประพฤติ เป็นผู้ประพฤติดี มีศีลธรรมประจักษ์เป็นที่เคารพนับถือและยอมรับของสังคมได้อย่างสนิทใจ ข้อที่ ๔) เรียกว่า ปัญญา เป็นคุณสมบัติด้านความฉลาดรอบรู้ เป็นผู้ฉลาดรอบรู้เท่าทันสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงไปของโลกและสังคมต่างๆ เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของปัญญาชน ซึ่งทั้ง ๔ ประการดังกล่าวมานี้ บุคคลผู้ที่อยู่ในฐานะผู้อำนวยการโครงการนั้น จำต้องมีคุณสมบัตินี้้อย่างเพียงพอพร้อมบริบูรณ์ ซึ่งเมื่อมีอยู่ในบุคคลใดแล้ว จักเป็นกำลังเสริมทั้งในด้านความคิดและสติปัญญา สามารถให้คำปรึกษาและเสนอแนะงานต่างๆ แก่ผู้นำได้อย่างถูกต้องแม่นยำ มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อบุคคลใดมีคุณสมบัติดังกล่าวนี้แล้ว จะส่งผลดีต่อผู้อำนวยการหรือคณะกรรมการเป็นทั้งเกาะป้องกันปัญหาที่อาจเกิดการคัดค้านต่อต้านจากกลุ่มชนที่ไม่ประสพคดี เห็นต่าง หรือต้องการโค่นล้มอำนาจ ทำให้โครงการดังกล่าวปราศจากกระแสลบหรือเสียงคัดค้าน เกิดกระแสบวกคือความเห็นชอบ และยังเกิดแนวร่วมหรือพันธมิตร เกิดพลังมวลชน เป็นการสร้างความเชื่อมั่น ทำให้คนในชุมชนเกิดความยอมรับและไว้วางใจต่อผู้อำนวยการหรือคณะกรรมการดำเนินงาน พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ สนับสนุน และปฏิบัติตามด้วยความยินดี

๔.๑.๕ ไม่ให้เสียทรัพยากรในการทำทาน พบว่า เป็นการสร้างค่านิยมชุมชนแห่งบุญกุศล โดยการนำหลัก บุญ (ความดี) และกุศล (ความฉลาด) มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ นำให้ทำใจไม่ให้เสียตายทรัพย์ในการทำทาน ทั้ง ๓ วาระ กล่าวคือ (๑) ก่อนให้ ก็ไม่เสียตายทรัพย์ที่กำลังจะหมดไป (๒) ขณะให้ ก็ไม่เสียตายทรัพย์ที่กำลังหมดไป (๓) หลังจากให้แล้ว ก็ไม่เสียตายทรัพย์ที่หมดไปแล้ว อันเนื่องมาจากความเห็นแก่ตัว ไม่ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขั้นตอนนี้จะส่งผลดี คือ ทำให้ผู้นำเป็นที่รักที่ชอบใจ เป็นที่เคารพนับถือจากคนในสังคม ส่วนประชาชนผู้ได้รับทานย่อมได้รับความรู้สึกดีๆ มีกำลังใจมากยิ่งขึ้น และยินดีให้ความร่วมมือ

เป็นการนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการขัดเกลาหรือฝึกอบรมจิตใจของผู้ นำ คือ พระเจ้ามหา วิชิตราช ในฐานะผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีจิตใจดีงามเป็นบุญกุศล และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เป็นการยกระดับจิตใจของผู้ นำให้สูงขึ้น ละเอียดยิ่งขึ้น ด้วยหลักของการบำเพ็ญทานที่เห็นผลเร็ว ซึ่งการ บำเพ็ญทานดังกล่าว จัดว่าเป็นทานอันบริสุทธิ์ และก่อให้เกิดผลดี เรียกว่า จิตตสมบัติ หมายถึง ความ ถึงพร้อมด้วยเจตนา ให้ความความตั้งใจ มุ่งหวังจะให้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้รับอย่างแท้จริง โดยไม่หวัง สิ่งตอบแทนด้วยอามิสใดๆ ซึ่งจักต้องประกอบด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ต่อการบำเพ็ญทานตลอดทั้ง ๓ กาล คือ ๑) ก่อนให้ ต้องมีใจยินดีที่จะให้ ไม่ลังเลหรือเคลือบแคลงสงสัยต่อผู้รับว่าจะเป็นเช่นไร ๒) ขณะให้ ต้องมีจิตใจผ่องใส ไม่ขุนมัว เศร้าหมอง หรือหงุดหงิดใจเพราะเหตุต่างๆ ๓) หลังจากให้แล้ว มีความแช่มชื่นเบิกบานใจว่าตนได้ให้ดีแล้ว^๕ การบำเพ็ญทานที่ประกอบด้วยองค์ ๓ ดังกล่าวมานี้ เป็น อุบายในการกำจัดกิเลสคือความตระหนี่หรือความเสียตายในทรัพย์ที่บริจจาค นับเป็นยุทธศาสตร์ใน การยกระดับจิตใจของผู้ นำ เป็นการเสริมสร้างเสน่ห์ให้แก่ผู้นำ ให้เป็นที่รักที่ชอบใจของชนทั้งหลาย เพราะเหตุว่า ผู้นำใดที่ชอบรับ ไม่ชอบให้ ย่อมเป็นผู้นำที่น่าเบื่อ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้นำใดที่ชอบให้ ไม่ชอบรับ เป็นผู้นำที่น่ารัก น่าเคารพ น่ายกย่อง ซึ่งผู้นำเช่นนี้จักเป็นผู้นำที่สามารถเข้าไปนั่งอยู่ใน หัวใจของประชาชนได้อย่างสนิทใจ ซึ่งจักอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงาน ทำให้ได้รับการสนับสนุน จากสังคมเป็นอย่างดี และยังเป็นเกาะป้องกันภัยอันตรายนานาประการ อันเนื่องมาจากความอิจฉา ริษยาของคนบางกลุ่มได้อีกด้วย

๔.๑.๖ ให้วางใจต่อผู้ที่มารับทาน พบว่า เป็นการประสานสัมพันธ์คนในชุมชนให้รู้จัก สามัคคี สร้างค่านิยมชุมชนแห่งการเอื้อเฟื้อ โดยใช้หลัก สังคหวัตถุ ในข้อ ทาน คือ การให้ การ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้แก่คนทั่วไปแบบไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมประสานคนใน ชุมชน ขั้นตอนนี้จะส่งผลดีแก่ตัวผู้นำ ทำให้ไม่มีใครกล้าครหานินทา และได้รับการเคารพนับถือจาก คนในสังคมโดยทั่วหน้า สามารถเข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจของคนในสังคมได้อย่างสนิทใจ และทำให้คนใน ชุมชนมีความสมานสามัคคี พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ และร่วมสุข ร่วมทุกข์ไปด้วยกัน

ก่อนที่จะประกอบพิธีบูชามหาโยนิ นั้น พราหมณ์ปุโรหิตพยายามขจัดความเดือดร้อน พระทัยของพระเจ้ามหาวิชิตราช โดยการถวายนามให้ทราบว่า ผู้ที่จะมารับทานในครั้งนี้ จะมีคน อยู่ ๒ จำพวก คือ มีทั้งคนดีและคนชั่ว แต่ให้ตั้งพระทัยเจาะจงไปว่าจะให้แก่คนดีมีศีลธรรมเท่านั้น พร้อมทั้งอธิบายให้เห็นถึงคุณสมบัติของคนดี โดยใช้หลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ มาเป็น หลักเกณฑ์ในการตัดสินว่าเป็นคนดี ได้แก่ ๑) บุคคลที่เว้นจากการฆ่าสัตว์ ๒) เว้นจากการถือเอา

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๒-๑๒๓.

สิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ๓) เว้นจากการประพฤติผิดในกาม ๔) เว้นจากการกล่าวคำเท็จ ๕) เว้นจากการกล่าวคำส่อเสียด ๖) เว้นจากการกล่าวคำหยาบ ๗) เว้นจากการกล่าวคำเพ้อเจ้อ ๘) ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น ๙) ไม่มีจิตพยาบาทผู้อื่น และ ๑๐) เป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิคือความเห็นตรง นี่จัดว่าเป็นคนดีอันเป็นบุญเขต ที่ควรแก่การบำเพ็ญทานอย่างยิ่ง ส่วนคนชั่วนั้นมีความประพฤติในทางตรงกันข้ามทั้ง ๑๐ ประการดังกล่าวนี้ ซึ่งบุคคลทั้ง ๒ จำพวกนี้ จักมุ่งหน้าพากันมาสู่พิธีบูชาญูของพระองค์ ดังนั้น จึงขอให้พระองค์ทรงวางพระทัยไม่ให้เดือดร้อน ไม่ต้องสนใจว่าผู้ที่มารับทานนั้นเป็นคนเช่นไร จะดีจะชั่วก็เรื่องของเขา เพราะเขาจักได้รับผลกรรมของเขาเอง แต่ให้ตั้งพระทัยเจาะจงเฉพาะต่อคนดีว่าเราได้ให้กับคนดีมีศีลธรรมเท่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาคนั้น ทรงอนุโมทนา และทรงทำพระทัยให้เลื่อมใสในภายในเถิด

จะเห็นว่า คำแนะนำทั้ง ๑๐ ข้อดังกล่าวมานี้ เป็นวิธีคิดที่ชาญฉลาด (กุศล) ซึ่งเป็นแบบอย่างการคิดของนักทำบุญทำทานทั้งหลายได้เป็นอย่างดีว่า หากให้เฉพาะกับคนดีหรือคนที่ชอบใจเท่านั้น ไม่ให้แก่คนที่ไม่ดีหรือคนที่ไม่ชอบใจ ย่อมได้ใจเฉพาะกับคนที่ได้รับ แต่คนที่ไม่ได้รับอาจไม่พอใจ รู้สึกเกียจชัง และครหานินทาตามมามากมายหลังได้ว่า ทรงเป็นกษัตริย์เฉพาะกับบุคคลบางพวกเท่านั้น ไม่ใช่กษัตริย์ของประชาชนทั่วไป ซึ่งอาจไม่ได้รับความร่วมมือและก่อปัญหาตามมาในภายหลัง ฉะนั้น พราหมณ์ปุโรหิตจึงถวายคำแนะนำให้ทำทานโดยไม่เลือกหน้า เพียงแต่ให้ทรงตั้งพระทัยว่าทรงให้กับคนดี การตั้งใจให้อย่างนี้ เรียกว่า ทานสมบัติ^๖ คือ ความถึงพร้อมสมบูรณ์แห่งการบำเพ็ญทาน ซึ่งทำให้ทานที่บริจาคนั้น เป็นทานอันยอดเยี่ยม มีผลมาก มีประโยชน์มาก เพราะอาศัยบริสุทธิ์หรือความดีพร้อมทั้ง ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) เขตสมบัติ ถึงพร้อมด้วยเขต คือผู้รับ หมายถึง ผู้รับเป็นผู้มีความประพฤติดี มีศีลธรรมประจำใจ ๒) ไทยธรรมสมบัติ ถึงพร้อมด้วยไทยธรรม หมายถึง สิ่งที่ให้คือไทยธรรมก็บริสุทธิ์ ๓) จิตตสมบัติ ถึงพร้อมด้วยเจตนา หมายถึง ผู้ให้มีเจตนาดี มีเจตนาอันบริสุทธิ์ในกาล ทั้ง ๓ คือ ก่อนจะให้ก็ใจยินดี ไม่คิดเสียดายว่าทรัพย์ของเราจะสิ้นเปลืองไป ขณะที่กำลังให้อยู่ก็มีใจผ่องใส ไม่คิดเสียดายว่าทรัพย์ของเรากำลังสิ้นเปลืองไป แม้เมื่อให้แล้วก็เบิกบานใจ ไม่คิดเสียดายในภายหลังทรัพย์ของเราได้สิ้นเปลืองไปแล้ว ไม่ได้มุ่งหวังประโยชน์ในทางอามิสแก่ตนเอง มุ่งหวังเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้รับอย่างแท้จริง ซึ่งเปรียบได้กับ สังฆทาน คือ การให้ที่ไม่เจาะจงตัวบุคคล แต่มุ่งให้เกิดประโยชน์ที่สูงไปกว่านั้น นั่นคือประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่า สูงกว่า เป็นการปรับความคิดให้สุขุมละเอียดอ่อนและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อความสบายใจในเวลาบำเพ็ญทาน โดยไม่ต้องสนใจว่าผู้รับจะเป็นคนดีหรือชั่ว ขอเพียงแต่ตั้งใจว่าเราจะให้กับคนดีมีศีลธรรม เป็นอันว่าใช้ได้แล้ว ส่วนผู้รับจะเป็นคนดีหรือชั่วก็ตาม ไม่ต้องไปเก็บเอาส่วนนั้นมาใส่ใจ เพราะว่า เมื่อบุคคลใดทำเหตุอย่างใด บุคคลนั้นย่อมได้รับผลอย่างนั้นเอง ไม่มีใครทำให้ใครดีหรือชั่วได้ จึงไม่จำเป็นต้องเก็บมาใส่ใจให้วุ่นวาย อันจะเป็นอุปสรรคขวางกั้นในการดำเนินงานต่างๆ ตลอดถึงการประกอบคุณงามความดีของเรา ให้มุ่งมั่นทำความดีอย่างจริงจัง อย่าหวั่นไหวต่อสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจะเป็นเหตุให้ล้มเลิกงานไปเสีย ควรพยายามทำไปให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้ได้ นับเป็นยุทธศาสตร์ในการปรับทัศนคติของผู้นำให้เป็นนักเสียสละ ไม่ให้มีความตระหนี่เสียดายทรัพย์ ซึ่งจะอำนวยผลดีต่อการดำเนินงาน

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๒-๑๒๓.

เป็นเหตุให้ได้รับความเคารพนับถือจากกลุ่มชนทุกระดับชั้นว่า เป็นผู้เสียสละ ทำงานด้วยความจริงใจ และมุ่งมั่นให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง

๔.๑.๗ ไม่ให้เบียดเบียนคน สัตว์ และตัดต้นไม้ พบว่า เป็นการสร้างค่านิยมชุมชนแห่งความพอเพียง โดยใช้หลัก ทิฐุธรรมมีกัตถะ ในข้อ สมชีวิตา คือ การเลี้ยงชีพอย่างเหมาะสม มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม ที่มีค่านิยมในการดำเนินชีวิตแบบฟุ่มเฟือย มีการเบียดเบียนคนอื่นเนื่องมาจากการใช้อำนาจบังคับขู่เข็ญให้ผู้น้อยต้องทำในสิ่งที่ตนเองไม่ยินดีที่จะทำ และเบียดเบียนสัตว์เพื่อบูชาเทพเจ้า ตลอดจนการตัดไม้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่จำเป็น ใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า ขั้นตอนนี้จะส่งผลดี คือ ทำให้คนในสังคมมีค่านิยมในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง รู้จักกินและรู้จักใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป ทุกคนรู้สึกสบายใจเพราะไม่ได้ถูกบังคับขู่เข็ญให้ทำในสิ่งที่ตนเองไม่ยินดีที่จะทำ แม้โคกทรัพยากรก็ยังคงอยู่อย่างเดิม และที่สำคัญคือเกิดประโยชน์อย่างบูรณาการ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจของชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไปได้

ต่อมา พราหมณ์ปุโรหิตจึงถวายคำแนะนำแด่พระเจ้ามหาวชิตราชว่า ในพิธีการบูชามหายัญนั้น ไม่ต้องฆ่าวัว แพะ แกะ ไก่ สุกร และสัตว์นานาชนิด ไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่ามาทำหลักบูชายัญ ไม่ต้องตัดหญ้าคา แม้พวกทาสกรรมกรของพระเจ้ามหาวชิตราก็ไม่ต้องถูกบังคับให้ทำสิ่งที่ตนไม่ต้องการ ส่วนสิ่งที่ต้องใช้ในพิธีมีไม่มาก มีเพียง ๖ อย่างคือ เนยใส เนยข้น นมเปรี้ยว น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อยเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า คำแนะนำของพราหมณ์ปุโรหิตในข้อนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับทัศนคติด้านค่านิยมของผู้นำคือพระเจ้ามหาวชิตราชและคนในสังคมทั้งหลาย จากความเชื่อแบบเดิมที่ใช้วิธีการฆ่า การเบียดเบียนชีวิตคนและสัตว์ทั้งหลาย ตลอดจนการตัดไม้ทำลายป่าอันเป็นทรัพยากรที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ครั้งละมากๆ มาเป็นการใช้วัตถุที่เป็นธัญญาหารและมีอยู่แล้วในบ้านเรือน หาได้ง่าย ประหยัดไม่สิ้นเปลือง ไม่ต้องเบียดเบียนมนุษย์และสัตว์น้อยใหญ่ทั้งหลายให้ทุกข์ทรมาน ใช้เพียงวัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ตัวและหาง่าย ปรากฏว่าได้ผลเกินคาด เพราะเมื่อพระเจ้ามหาวชิตราชทรงเตรียมการเสร็จตามขั้นตอนนั้นแล้ว พวกเจ้าผู้ครองเมือง พวกอำมาตย์ พวกพราหมณ์มหาศาล และพวกคหบดีมหาศาล ต่างนำทรัพย์พวกละจำนวนมากมาถวายเพื่อร่วมในพิธีดังกล่าว แต่พระเจ้ามหาวชิตราชไม่ทรงรับ นอกจากจะไม่ทรงรับแล้วยังได้พระราชทานทรัพย์เพิ่มให้แก่บุคคลทั้ง ๔ กลุ่มนั้นอีกด้วย ฝ่ายบุคคลทั้ง ๔ กลุ่ม เมื่อถูกปฏิเสธ จึงไปปรึกษาหารือกันว่า การที่พวกเราจะรับทรัพย์สินเหล่านี้กลับคืนไปยังบ้านเมืองของตนอีกนั้น ไม่เป็นการสมควรเลย พระเจ้ามหาวชิตราชกำลังทรงบูชามหายัญ เอาเถอะพวกเราร่วมบูชายัญโดยเสด็จพระราชกุศลกันเถิด ต่างยินดีปรีดาและจัดตั้งโรงทานขึ้นในทิศทั้ง ๔ ของหลุมยัญ คือ พวกเจ้าผู้ครองเมืองตั้งโรงทานในทิศตะวันออก พวกอำมาตย์ในทิศใต้ พวกพราหมณ์มหาศาลในทิศตะวันตก และพวกคหบดีในทิศเหนือ แล้วทำการแจกทานไปพร้อมๆ กับพระเจ้ามหาวชิตราช

แม้ในยัญของเจ้าผู้ครองเมืองเป็นต้นเหล่านั้น ก็ไม่ต้องฆ่าโค แพะ แกะ ไก่ สุกร และสัตว์นานาชนิด ไม่ต้องตัดต้นไม้มาทำหลักบูชายัญ ไม่ต้องเกี่ยวหญ้าคาเพื่อเบียดเบียนสัตว์อื่น แม้เหล่าคนที่เป็มหาส คนรับใช้ กรรมกรของเจ้าผู้ครองเมืองเป็นต้นเหล่านั้นก็ไม่ถูกลงอาชญา ไม่มีภัยคุกคาม ไม่

ต้องร้องให้พุ่มพ่ายทำปฏิกิริยา แท้จริง คนที่ปรารถนาจะทำจึงได้ทำ ที่ไม่ปรารถนาก็ไม่ต้องทำ ทำแต่สิ่งที่ปรารถนาเท่านั้น สิ่งที่ไม่ปรารถนาไม่ต้องทำ ยัญพิธีนั้นสำเร็จลงได้ด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายและมีอยู่แล้วทุกครัวเรือน คือเกสร ๖ อย่าง ได้แก่ เนยใส น้ำมัน เนยข้น นมเปรี้ยว น้ำผึ้ง และน้ำอ้อยเท่านั้น ทำให้ข้าทาสบริวารทั้งหลายได้ความชุ่มชื่นเบิกบานใจ อันเนื่องมาจากการไม่ต้องถูกบังคับขู่เข็ญให้ต้องทำงานที่ตนไม่ปรารถนาจะทำ ไม่ต้องเบียดเบียนสัตว์น้อยใหญ่ทั้งหลายให้ต้องล้มตายเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากการฆ่าเพื่อเซ่นสรวงบูชาญัตต่อเทพเจ้า และไม่ต้องทำลายสรรพยากรธรรมชาติ อันเนื่องมาจากการตัดไม้ต่างๆ ชนิดและหญ้าคา ซึ่งเป็นเหตุให้สิ่งแวดล้อมสรรพยากรธรรมชาติ นับเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศชาติ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้ได้ประโยชน์สูงสุด^๗ ซึ่งจะอำนวยผลดีต่อการดำเนินงานในทุกๆ ด้าน

การบูชามหาญัตของพระเจ้ามหาวชิราวุธและของชนทั้ง ๔ กลุ่มนั้น ต่างสำเร็จลงได้โดยง่าย ประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะไม่ต้องเตรียมการมาก ไม่ต้องฆ่าและเบียดเบียนชีวิตของสัตว์น้อยใหญ่ ไม่ต้องทำลายสรรพยากรของชาติเพื่อมาทำเป็นอุปกรณ์ให้สิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนครั้งละหลายๆ ส่วนของที่จะใช้ในพิธีก็ใช้ของที่หาได้ง่าย เพราะมีในครัวเรือนกันอยู่แล้ว เมื่อทำเสร็จแล้วทุกฝ่ายต่างชื่นบานยินดีปรีดาไปด้วยกัน

รวมความว่า ยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาสังคม ทั้ง ๗ ขั้นตอนดังกล่าวมานี้ เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างบูรณาการ ด้วยการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนซึ่งเป็นฐานล่างของความมั่นคงของประเทศเกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ พึ่งพากันเองได้ และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ความเจริญงอกงาม ด้วยความสามัคคี ร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมทำไปด้วยกัน โดยอาศัยหลักพุทธธรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในประสานคนในชุมชน ให้มาร่วมกันวางแผน กำหนดแนวทางที่ควรจะเป็น และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

๔.๒ สภาพเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ

ผลการศึกษา สภาพเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ของชุมชนตำบลวังสวาบ ทั้ง ๓ ชุมชน คือ

๑) ชุมชนบ้านวังสวาบ โดยใช้สถานที่ศาลากลางบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ระหว่างเวลา ๑๙.๓๐-๒๑.๓๐ น.

๒) ชุมชนบ้านวังผาดำ โดยใช้สถานที่ศาลากลางบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ระหว่างเวลา ๑๙.๐๐-๒๑.๓๐ น.

๓) ชุมชนบ้านฝายตาสวน โดยใช้สถานที่ศาลาหอฉัน วัดสุวรรณศิริ บ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ระหว่างเวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น.

^๗ วงศ์ อินทรเทพ, “เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน”, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

โดยกำหนดหัวข้อที่สัมภาษณ์ จำนวน ๘ ข้อ และข้ออื่นๆ อีก ๑ ข้อ รวมเป็น ๙ ข้อ เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดแบบเจาะจง ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยส่วนนี้ มีตั้งแต่ อายุ ๒๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๒๖ คน ตามลำดับชุมชน ดังนี้

๔.๒.๑ การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว)

๑) การประกอบอาชีพปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) ของชุมชนบ้านวังสาว

การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล ของชุมชนบ้านวังสาวนั้น จากการสอบถามและสนทนา ตลอดจนการสังเกตพื้นที่จริง พบว่า การประกอบอาชีพนั้นส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกมากกว่า ๑ อย่าง และอาชีพหลักก็คือเกษตรกรรม บางรายรับราชการครู ด้วยและประกอบอาชีพทางการเกษตรด้วย เช่น ทำนาข้าว ทำไร่อ่อน ไร่ข้าวโพด ปลูกยางพารา และค้าขาย บางประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและรับราชการด้วย เนื่องจากงานราชการก็มีข้อจำกัดเรื่องของอายุ เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วจะไม่ทำอะไรเลยนั้นไม่ได้ ส่วนเกษตรกรรมนั้นเป็นอาชีพแต่ส่วนมากมักประสบปัญหาเดียวกันคือราคาพืชผลทางการเกษตรมักมีราคาไม่แน่นอนส่วนมมาราคาพืชผลมักถูกกำหนดราคาโดยพ่อค้าคนกลางส่วนคนทำเกษตรไม่มีโอกาสตั้งราคาสินค้าเองได้เลยทำให้รายได้ของชาวบ้านที่ทำอาชีพเกษตรกรรมไม่แน่นอน ขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และยังมีปัญหา และอุปสรรคในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอื่น ๆ ที่ผ่านมามีทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ได้ลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากชาวบ้านทำเกษตรยุคใหม่แบบอุตสาหกรรมและหันมาพึ่งพาสารเคมีปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตคุณภาพของดินจึงเสื่อมลงเรื่อย ๆ จึงมีการเพิ่มสารเคมีขึ้นทุก ๆ ปีส่งผลให้ดินเสื่อมสภาพหนักขึ้นและเร็วขึ้นทั้งชีวิตหรือตลอดชีวิต^{๘๘} บางรายประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวมีรายได้ไม่มากพออยู่พอกิน มีปัญหาเรื่องที่ดินไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองต้องเช่าที่ดินทำกิน แต่บางรายมีที่ดินทำกินแต่พบปัญหาไม่มีเงินในการลงทุนทำการเกษตรจึงต้องกู้เงินนอกระบบ ไม่มีเงินใช้หนี้จึงสูญเสียที่ดินทำกินให้กับเจ้าหนี้ นอกจากนี้ยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร และขาดแคลนพันธ์พืชและสัตว์เลี้ยง แม้บางพื้นที่จะไม่สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี แต่ก็มีบางพื้นที่ทำเกษตรแบบหมุนเวียนได้ โดยการปลูกพืชล้มลุก หรือพืชอายุสั้น^{๘๙} บางรายทำการเกษตรเพื่อพออยู่พอกินในครอบครัวเพื่อลดค่าใช้จ่ายและเป็นอาชีพเสริมนอกจากอาชีพหลักรับราชการและทำเกษตรกรรมไปด้วยกันแต่ไม่มีเวลามากพอที่จะดูแล เพียงแต่บริหารจัดการให้เหมาะสมเท่านั้นจึงถือเอาวันหยุดราชการคือเสาร์และอาทิตย์หรือเวลาเลิกงาน อีกประการหนึ่งมองว่าราชการนั้นไม่ได้ทำทุกวัน ยังมีวันหยุด จึงสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่กันไปได้ โดยไม่ลำบาก^{๙๐} ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมบางรายประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไปเพราะเป็นอาชีพที่ไม่ต้องลงทุน เนื่องจากเกษตรกรรมบางอย่างอาศัยน้ำฝนจึงต้องทำเกษตรกรรมแต่ในช่วงฤดูฝน เช่น การทำนาปี หลังจากการปักดำนาเสร็จช่วงรอเก็บเกี่ยวอยู่นั้นจึงใช้เวลานั้นมารับจ้างหารายได้เพิ่มเพื่อนำมาใช้จ่ายในช่วงทำนาถ้าปีไหนฝนน้อยก็จะ

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายอภัย ยศรุ่งเรือง, ผู้ใหญ่บ้านวังสาว, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางบัวผัน บุญรักษา, ชาวบ้านวังสาว, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยโทสุนทร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสาว, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ทำให้เกษตรกร เกือบเกี่ยวผลผลิตได้น้อยจึงทำได้เฉพาะบางฤดูกาล^{๑๑} บางรายรับราชการครูด้วย และทำการเกษตร เช่น ปลูกยางพารา ทำสวนผลไม้ สวนผัก โดยให้เหตุผลว่า ยางพารานั้น ในบางครั้ง แม้ว่าเราจะไม่สามารถไปทำเองได้ ก็สามารถว่าจ้างคนอื่นไปทำแทนก็ได้และคนในครอบครัวก็จะช่วยกันดูแลผลัดเปลี่ยนกันในเวลาของแต่ละคนว่างไม่ตรงกัน^{๑๒} รับราชการเป็นอาชีพหลัก ปัจจุบันคนเราสามารถประกอบอาชีพเสริมได้มากกว่าโดยเฉพาะการทำเกษตรกรรมขอแต่เพียงเราใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้านที่อยู่อาศัยให้เป็นพื้นที่ในการเพาะปลูกได้มากที่สุดก็จะทำให้ผู้ที่รับราชการเสริมรายได้ อาศัยอาชีพเสริมเกษตรกรรมยางพาราและการเกษตรอย่างอื่นเป็นอาชีพรอง^{๑๓} เกษตรกรรม ทำไร่นาเป็นอาชีพหลักในการทำเกษตรกรรม เช่น ทำนาปี ทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง การทำนามีการลงทุนมากแต่ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอนจึงต้องขึ้นราคาอาชีพเสริมหารายได้เพิ่มด้วยการค้าขาย^{๑๔} เกษตรกรรม ทำไร่นา^{๑๕} ก็พอได้อยู่ได้กิน แต่มีปัญหาสุขภาพเพราะคนทำเกษตรในชุมชนบางคนใช้สารเคมีรุนแรง เช่น ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้าทำให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคนที่อยู่ใกล้เคียงได้รับอันตรายเกิดความเจ็บป่วย

๒) การประกอบอาชีพปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) ของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

การประกอบอาชีพหลักนั้น ทำเกษตรกรรม คือ ทำนาข้าวบ้าง ทำไร่โกโก้บ้าง และปลูกพืชผักสวนครัว โดยผสมผสานระหว่างต้นโกโก้กับผักสวนครัว และอาชีพรับจ้างทั่วไป^{๑๖} ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม การทำนาข้าว ทำไร่โกโก้สลับปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับฤดูกาลความต้องการของตลาดและราคาของพืชเกษตรที่ผู้ผลิตไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ในบางปีสินค้าเกษตรก็ได้รับราคาต่ำกว่าต้นทุนทำให้เกษตรกรเกิดการขาดทุนทั้งสภาพของดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีมากเกินไป และปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล เช่น ปลูกผักสวนครัว^{๑๗} อาชีพหลัก คือ ทำเกษตรกรรมการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้นมีรายได้ไม่แน่นอน ขาดความมั่นคง และยังมีปัญหา และอุปสรรคในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอื่น ๆ ได้แก่ ที่ผ่านมาจะพบเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ได้ลดลงอย่างรวดเร็วเนื่องจากชาวบ้านทำการเกษตรยุคใหม่ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่อนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อม หันมาพึ่งพาสารเคมีซึ่งเชื่อว่าจะให้ผลผลิตมากขึ้น ใช้ทั้งปุ๋ย ยาฆ่าแมลงทำให้สภาพดินเสื่อมลงเรื่อย ๆ ทำให้เกษตรกร ต้องทำงานเพิ่มโดย รับจ้างทั่วไป และทำเกษตรหมุนเวียนตามฤดูกาล เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน คือ ปลา^{๑๘} อาชีพหลัก คือ รับราชการ บางรายไปด้วยกันแต่ไม่มีเวลามากพอที่จะดูแล เพียงแต่บริหารจัดการให้เหมาะสมเท่านั้นจึงถือเอาวันหยุดราชการคือเสาร์และอาทิตย์หรือเวลาเลิกงาน อีกประการหนึ่งมองว่าราชการนั้นไม่ได้ทำทุกวันยังมีวันหยุด จึงสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อบริโภคในครัวเรือน และทำเกษตรกรรม ทำ

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายสมบัติ โยธาทรรณ, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายนุโยค บุบผา, ครูโรงเรียนบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นางชบาไพร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางสาวยุภาวดี สีสวัสดิ์, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายอุเทน ยศจำรัส, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายสุริยันต์ ตลับเงิน, ผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายสมยศ เฉลิมรัมย์, อ.บ.ต.บ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

นาบ้างบางคนที่ได้รับมรดกจากพ่อแม่ยึดหลักต่อบรรพบุรุษ^{๑๙} อาชีพหลัก คือ รับราชการครูบางรายทำการเกษตรเพื่อพออยู่พอกินในครอบครัวเพื่อลดค่าใช้จ่ายและเป็นอาชีพเสริมนอกจากอาชีพหลักรับราชการและทำเกษตรกรรมไปด้วยกันแต่ไม่มีเวลามากพอที่จะดูแล เพียงแต่บริหารจัดการให้เหมาะสมเท่านั้นจึงถือเอาวันหยุดราชการคือเสาร์และอาทิตย์หรือเวลาเลิกงาน อีกประการหนึ่งมองว่าราชการนั้นไม่ได้ทำทุกวัน ยังมีวันหยุด จึงสามารถทำการเกษตรกรรมได้อีกด้วย^{๒๐} ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมปลูกพืช หนุมเวียน ปลูกพืชผักสวนครัวเอาไว้กินเองบ้าง จำหน่ายบ้าง ทำไร่อ้อยทำไร่มันสำปะหลัง และเลี้ยงไก่เอาไว้บริโภคในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายให้น้อยลง มีรายได้ไม่มากแต่พออยู่พอกิน มีไม่มีปัญหาเรื่องที่ดินทำกินบางคน แต่ไม่มีเงินลงทุนทำไร่ ต้องไปกู้เงินนอกระบบ ไม่มีเงินจึงต้องสูญเสียที่ดินของตนเองให้เจ้าหนี้^{๒๑} ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมทำนาตามบรรพบุรุษก็พอได้อยู่ได้กินแต่ก็มีปัญหาสุขภาพทำเกษตรโดยใช้สารเคมีเข้ามาช่วยตามความเชื่อว่าจะได้ผลผลิตมากขึ้นแต่สารเคมีหรือปุ๋ยเคมีกับส่งผลเสียให้กับสภาพของดินทำให้ดินมีสภาพเสื่อมเร็วขึ้นต้องหันมาหารายได้เสริมด้วยการค้าขายด้วย^{๒๒} อาชีพหลัก คือ รับจ้างทั่วไปเพราะเป็นอาชีพที่ไม่ต้องมีการลงทุนมากนักเพียงแต่ต้องทำงานให้ผู้อื่น ถึงอย่างไรก็เป็นอาชีพสุจริตอาชีพหนึ่ง แต่ด้วยความขยันและอดทน และความสามารถประกอบอาชีพนี้ได้ เป็นอาชีพที่ค่อนข้างเป็นอิสระ ไม่เครียด เพราะส่วนใหญ่ในชุมชนเรียนไม่สูงนัก^{๒๓} อาชีพหลัก คือ บริษัทรับเหมาทำความสะอาดและงานดูแลสวนทั่วไปก็จะเป็นงานที่มีคู่แข่งมากเพราะทุกวันนี้มีบริษัทที่รับเหมาทำความสะอาดตามสถานที่ราชการ บริษัทต่าง ๆ ก็ปัญหาหาอีกอย่างหนึ่งก็คือ ขาดแรงงาน ลูกจ้างที่มีความรู้ต้องจัดอบรมให้สมาชิกในบริษัทและจัดหาเงินหมุนเวียนในบริษัทตามกฎหมายบังคับ อาชีพรอง เล่นหุ้น ผู้จัดการทีมฟุตบอล ลีค เด็กอายุ ๖-๑๔ ปี^{๒๔} ตนเองประกอบอาชีพธุรกิจค้าขายส่วนตัว^{๒๕} การค้าขายมีทั้งขายวัสดุก่อสร้าง ซึ่งขณะนี้ก็จะมีการรับเหมาสร้างบ้าน ก็จะเป็นการสร้างงานให้กับคนในชุมชนเป็นการก่อเกิดรายได้ให้กับคนในชุมชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปการขายของเบ็ดเตล็ดก็จะทำให้มีรายได้ที่มั่นคงได้พร้อมทั้งก่อเกิดรายได้เสริมให้กับครอบครัว แต่ผลเสียของการเล่นหุ้นก็จะทำให้ขาดทุนได้เช่นกัน

๓) การประกอบอาชีพปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) ของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘

ที่บ้านประกอบอาชีพทำนาข้าว ทำไร่อ้อย ปลูกยางพารา สวนมะขามหวาน แต่ส่วนมากประสบปัญหาเรื่องราคาพืชผลทางการเกษตร มีราคาที่ไม่แน่นอน ราคาพืชผลมักถูกกำหนดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง ส่วนคนที่ทำเกษตรกรรมไม่มีโอกาสตั้งราคาสินค้าเองได้เลย ทำให้รายได้ของชาวบ้านจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่แน่นอน ขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และมีปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอื่นๆ ได้แก่ ที่ผ่านมามีภัยธรรมชาติที่มีอยู่ได้ลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากชาวบ้านทำเกษตรยุคใหม่แบบอุตสาหกรรม ให้เกษตรกรส่วนใหญ่ ทั้งวิธี

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางโฉมยงค์ ฉายติลก, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนเมือง, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายทวี บุญคำ, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางสาวโสภာ แสนตา, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางสาวสมศรี เกิดมงคล, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหม่าน, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ชีวิตการทำเกษตรแบบดั้งเดิมที่อนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หันมาทำการเกษตรที่ต้องพึ่งพาสารเคมี ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต สารเคมีเหล่านี้เป็นตัวละครสำคัญในการทำลายหน้าดินทำให้ดินเสื่อมสภาพ คุณภาพของดินลดลงเรื่อยๆ หากต้องการปริมาณผลผลิตเท่าเดิมต้องใช้สารเคมีในปริมาณที่มากขึ้น ส่งผลให้ดินเสียหายหนักขึ้นและเร็วขึ้น^{๒๖} อาชีพหลักของคนในชุมชนนี้ คือ อาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าวบ้าง ไร่อ้อยบ้าง บ้างครอบครัวก็ปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ข้าวโพดและพริก อาชีพเกษตรกรรมในชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นอาชีพหลักในชุมชน ด้วยเหตุผลที่คนทุกคนล้วนแต่มีความต้องการบริโภคสินค้าทางการเกษตรด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชผัก และเนื้อสัตว์หรือปลา ทุกคนในชุมชนหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องจับจ่ายกับสินค้าประเภทนี้อยู่เสมอ ดังนั้น คงไม่แปลกอะไรหากคนส่วนใหญ่ในชุมชนจะทำอาชีพเกษตรกรรม^{๒๗} ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าว ทำไร่อ้อย และเลี้ยงไก่เอาไว้บริโภคเองในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายให้น้อยลง มีรายได้ไม่มากแต่พออยู่พอกิน มีปัญหาเรื่องที่ดินไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินทำกิน แต่ก่อนมีที่ดินเป็นของตนเอง แต่ไม่มีเงินลงทุนทำไร่อ้อย ต้องไปกู้เงินนอกระบบ ไม่มีเงินใช้หนี้ จึงสูญเสียที่ดินทำกินให้กับเจ้าหนี้ นอกจากนี้การทำเกษตรยังขาดแคลนน้ำและพันธุ์พืชด้วย^{๒๘} อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ทำนาข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืชหมุนเวียนที่มีอายุสั้น ให้ผลผลิตเร็ว เช่น พริกและถั่วเหลือง แต่ราคาผลผลิตไม่แน่นอน รายได้จึงน้อยไม่เพียงพอที่จะนำมาลงทุนต่อ เพราะราคาปุ๋ย ราคาอุปกรณ์การเกษตรสูงขึ้น จึงต้องลงทุนมากเพิ่มขึ้น แต่ราคาผลผลิตไม่แน่นอนทำให้เกิดปัญหาการลงทุนมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาไม่มีที่ขายผลผลิต หาแหล่งรับซื้อไม่ได้^{๒๙} อาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกผักสวนครัวเอาไว้กินเองบ้าง จำหน่ายบ้าง และเลี้ยงปลาไว้บริโภคเองด้วย พอได้อยู่พอได้กิน แต่มีปัญหาสุขภาพ เพราะคนที่ทำเกษตรในชุมชนบางคนใช้สารเคมีรุนแรง เช่นยาฆ่าหญ้า ทำให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อมคนที่อยู่ใกล้เคียงได้รับอันตรายเกิดความเจ็บป่วย^{๓๐} ประกอบอาชีพอาชีพหลักเกษตรกรรมตลอดมา ทำนาข้าว ทำไร่อ้อย ทำไร่ข้าวโพด แล้วแต่เหตุการณ์ด้วย แต่ก็เลือกไม่ได้มาก อาชีพเสริมคือรับจ้างทั่วไป ทำไร่ทำนาลงทุนมาก แต่ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอน จึงต้องดิ้นรนทำอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เพิ่มเติม^{๓๑} ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง และเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์เพื่อเอาไว้บริโภคเองในครัวเรือนด้วย แต่ราคาผลผลิตไม่แน่นอน ต้องลงทุนสูง จึงมีปัญหาหนี้สิน เพราะต้องไปกู้เงินมาลงทุนทำไร่อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง ถึงอย่างไรก็ต้องทำมาหากินตามอาชีพนี้ต่อไป เพราะเป็นอาชีพหลักที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้^{๓๒} อาชีพหลัก คือ รับจ้างทั่วไป เพราะเป็นอาชีพที่ไม่ต้องมีการลงทุนมากนัก เพียงแต่ต้องทำงานให้ผู้อื่น แต่เป็นอาชีพที่สุจริตอาชีพหนึ่ง เป็นอาชีพที่ต้องมีความขยัน ความอดทน และความสามารถ จึงสามารถประกอบอาชีพนี้ได้ดี แต่ค่อนข้างเป็นอาชีพที่มีความอิสระ ไม่ต้องเครียด

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ, ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายจอม จันทร์เกิด, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา ชันประเสริฐ, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายณรงค์การ โปร่งจิตร, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ จินดาทิพย์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ดอนแพง, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนเรียนไม่สูงมากนัก อาชีพนี้จึงเหมาะกับคนที่ไม่ต้องอาศัยความรู้มากนัก นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน ถ้ามีมากก็ขายไปบ้าง^{๓๓}

รวมความว่า การประกอบอาชีพปัจเจกบุคคล ของชุมชนตำบลวังสวาบนั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เช่น ทำนาข้าว ไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด ถั่วเหลือง ยางพารา โกโก้ และมะขามหวาน เป็นต้น เนื่องจากสภาพทางภูมิประเทศเหมาะแก่การเกษตรมากกว่าอาชีพอื่น แต่ประสบปัญหาด้านราคาที่ไม่แน่นอน เนื่องจากถูกกำหนดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง จึงทำให้ขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ได้ลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากชาวบ้านทำเกษตรยุคใหม่แบบอุตสาหกรรม ที่พึ่งสารเคมี ปุ๋ยเคมี และสารกำจัดศัตรูพืช เป็นเหตุให้ดินเสื่อมคุณภาพ และรับจ้างทั่วไป เนื่องจากการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองและเป็นอาชีพที่ไม่ต้องลงทุนมากนัก และอาชีพค้าขาย ปลุกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลาและไก่เอาไว้กินเอง เพื่อลดรายจ่าย

๔.๒.๒ รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว)

๑) รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) ของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑

รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล ของชุมชนบ้านวังสวาบนั้น พบว่า มีรายได้ต่างๆ กันออกไป บางรายมีรายได้ รายได้ ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อปี^{๓๔} ๑๐๐,๐๐๐ บาท ต่อปี^{๓๕} ๗๐,๐๐๐ บาท ต่อเดือน^{๓๖} ๑๗,๐๐๐ บาท ต่อเดือน^{๓๗} ๕๐,๐๐๐ ต่อเดือน^{๓๘} รายได้ ๗๐,๐๐๐ บาท ต่อเดือน^{๓๙} ๑๐๐,๐๐๐ บาท ต่อปี^{๔๐} ๒๐,๐๐๐ บาท ต่อปี^{๔๑} พออยู่ได้ รายได้พออยู่พอกิน ไม่ร่ำรวย

๒) รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) ของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

รายได้เฉพาะส่วนตัวนั้น เฉลี่ยต่อเดือนๆ ละประมาณ ๘,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ยังมีรายได้เสริมจากการรับจ้างทั่วไปอีก เดือนละประมาณ ๑๒,๐๐๐ บาท รวมรายได้ต่อเดือนๆ ละ ๒๐,๐๐๐ บาท ถ้าคิดเป็นปี เป็นเงินปีละ ๒๔๐,๐๐๐ บาท^{๔๒} พอกินพอใช้ บางครั้งก็ผิดเคือง ส่วนผู้ที่ไม่เดือดร้อนนั้นส่วนมากจะเป็นข้าราชการ^{๔๓} พออยู่ได้ พอเป็นไปได้ พอกินพอใช้ พอได้เก็บออมไว้บ้าง นิดหน่อย^{๔๔} พออยู่ได้ พอได้อยู่ได้กิน^{๔๕} พออยู่ได้ มีเก็บออมบ้างนิดหน่อย^{๔๖} พออยู่ได้ มีบ้าง ขาดบ้าง

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางสาววงเดือน บัวระภา, ชาวบ้านผายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายอภัย ยศรุ่งเรือง, ผู้ใหญ่บ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางบัวผัน บุญรักษา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๖} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยโทสุนทร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายสมบัติ โยธาทรรณ, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายบุญโยค บุบผา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางชบาไพร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางสาวยุภาวดี สีสวัสดิ์, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายอุเทน ยศจำรัส, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายสุริยันต์ ตลับเงิน, ผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายสมยศ เฉลิมรัมย์, อ.บ.ต.บ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นางโฉมยงค์ ฉายติลก, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ไม่แน่นอน^{๔๗} พออยู่ได้ บางครั้งก็ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพคล่องของคนในชุมชน^{๔๘} พออยู่ได้ มีกินมีใช้ และพอมีเก็บออม^{๔๙} รายได้โดยประมาณ ๕๐ ล้านบาท^{๕๐} รายได้ส่วนตัวโดยประมาณ ๑ แสนบาทต่อเดือน^{๕๑}

๓) รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) ของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘

เรื่องรายได้นั้น พออยู่ได้ ไม่ผิดเคือง แต่ไม่ถึงกับร่ำรวย แต่เป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน เนื่องจากราคาสินค้าการเกษตรไม่แน่นอน บางครั้งราคาก็ตกต่ำ ทำให้เกษตรกรขาดทุนเพราะต้นทุนการผลิตสูงขึ้นทุกๆปีเพราะวัสดุ อุปกรณ์ และค่าจ้างแรงงานภาคเกษตรกรรมมีราคาสูง ถ้าเราไม่ซื้อเกียจซื้อร้าน ขยันทำก็มีรายได้เพียงพอ มีใช้ได้ตลอด^{๕๒} มีรายได้เพียงพอแก่การใช้จ่ายไปได้ตลอด ไม่ถึงผิดเคือง แต่ก็ไม่ถึงกับร่ำรวยอะไร พออยู่พอกิน ถ้ารู้จักประหยัดและพอเพียง ขยันขันแข็งในการทำงานรายได้ก็พอใช้จ่ายในครอบครัว^{๕๓} มีรายได้ที่ไม่แน่นอน บางครั้งมีงานทำก็มีรายได้ดี พออยู่ได้ แต่บางครั้งก็ไม่พอใช้ โดยเฉพาะถ้ามีหนี้อยู่ด้วย ก็ต้องลำบากมาก หนี้สินเกิดจากการกู้มาลงทุนทำไร่ อ้อยและส่งลูกเรียนหนังสือจึงต้องดิ้นรนหารายได้เสริมเพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัวและใช้หนี้^{๕๔} มีรายได้พออยู่พอกิน บางครั้งก็ได้เป็นก้อนเป็นกอบเป็นกำ แต่บางครั้งก็ยอเยิบ แต่ก็อยู่ได้ มีข้าวกิน มีบ้านอยู่ มีเสื้อผ้าใส่ก็พอใจแล้วชีวิตนี้ รายได้เกิดจากการทำไร่ อ้อย ทำนาเป็นหลัก บางปีก็ได้ราคา บางปีก็ไม่ได้ราคาไม่แน่นอน จึงได้ปลูกพืชหมุนเวียนพอเป็นรายได้เสริมและปลูกพืชผักสวนครัวขายได้ตลอดปีแต่ได้ไม่มาก พอเสริมกับรายได้ส่วนอื่นก็พออยู่ได้^{๕๕} มีรายได้พออยู่พอกิน มีใช้บ้าง บางครั้งก็ขาดไปบ้าง เอาแน่นอนไม่ได้ รายได้หลักได้จากการทำไร่ อ้อย ไร่ข้าวโพดแต่ราคาไม่แน่นอนจึงหารายได้เสริม คือรับจ้างทั่วไปเมื่อว่างจากอาชีพหลักพอมีรายได้มาเจือจุนครอบครัวจึงพอมีกินมีใช้ บางครั้งก็เหลือเก็บบ้างแต่ไม่มาก^{๕๖} มีรายได้พอมีพอกิน เอาแน่นอนไม่ได้ แต่ก็พอใจ รายได้หลักเกิดจากการรับจ้างทั่วไปทำได้หลายอย่างแล้วแต่จะมีคนจ้างให้ทำ รายได้ไม่แน่นอนบางครั้งก็มีงานมากก็พออยู่ได้ บางครั้งไม่มีคนว่าจ้างรายได้ก็ไม่พอใช้จ่ายต้องทำอาชีพเสริมอย่างอื่น^{๕๗} มีรายได้ที่ไม่แน่นอนโดยเฉลี่ยแล้วก็พออยู่ได้ รายได้หลักเกิดจากการทำไร่ อ้อย และทำนา ราคาอ้อยและราคาข้าวไม่แน่นอนบางปีก็ได้สูง บางปีก็ราคาต่ำจึงทำให้ขาดทุน ต้องหารายได้เสริมอย่างอื่นทำเพิ่มเติมเพื่อหา

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนมเมือง, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายทวี บุญคำ, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวโสภา แสนตา, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นางสมศรี เกิดมงคล, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหมั่น, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ, ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายจอม จันทร์เกิด, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา ชันประเสริฐ, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายณรงค์การ โปร่งจิตร, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายสรยุทธ์ จินดาทิพย์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

เงินมาใช้จ่ายในครอบครัว^{๕๘} มีรายได้ที่ไม่แน่นอน พอได้กินได้ใช้ บางครั้งก็อาจจะขาดแคลนไปบ้าง เป็นบางช่วงเพราะมีรายจ่ายมากจากการใช้หนี้ที่กู้ยืมมาลงทุน จึงต้องทำอาชีพเสริมอย่างอื่นและกินอยู่อย่างประหยัดปลูกผักกินเอง เลี้ยงปลาไว้กินเองถ้าเหลือก็ขายนำเงินมาจุนเจือครอบครัว^{๕๙} โดยภาพรวมแล้วชุมชนบ้านฝายตาสวนส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีรายได้ที่ไม่แน่นอน อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ มีข้อสังเกตว่า ผู้ที่มีรายได้ที่แน่นอนนั้น คงมีเพียงกลุ่มข้าราชการหรือพนักงานของรัฐเท่านั้นที่มีรายได้ชัดเจนแน่นอน แต่ทุกอาชีพมีข้อสรุปที่เหมือนกัน คือ พออยู่ได้ พอได้กินได้ใช้ และพอมีเหลือเก็บบ้างนิดหน่อย ไม่ถึงกับฝืดเคืองและไม่ถึงกับร่ำรวย เรียกว่า พออยู่ได้เรื่อยๆ

รวมความว่า รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) นั้น ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอาชีพรับจ้าง อาชีพค้าขาย ๓ อาชีพนี้ เป็นอาชีพที่ไม่สามารถกำหนดนับได้แน่นอนว่ามีรายได้เท่าไร เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่แน่นอน อาชีพเกษตรกรรมมีปัจจัยเสี่ยงสูงหลายอย่าง เช่น ภัยธรรมชาติและราคาสินค้าที่ถูกกำหนดโดยคนอื่นเป็นต้น ส่วนอาชีพค้าขายขึ้นอยู่กับรายได้ของคนในชุมชนว่าจะมีกำลังซื้อได้ขนาดไหนเป็นต้น ส่วนอาชีพที่มีรายได้แน่นอนนั้น ได้แก่ อาชีพรับราชการ แต่โดยรวมแล้วก็ยังมีใช้และเหลือเก็บบ้างนิดหน่อย แต่ไม่ถึงกับเหลือเก็บมากหรือร่ำรวยมากนัก ส่วนอาชีพที่มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ มีความเจริญทางฐานะอย่างรวดเร็ว คือ อาชีพประกอบธุรกิจ โดยภาพรวมแล้วพออยู่ได้ พอมีกินมีใช้ไปได้เรื่อยๆ หรือแม้บางครั้งจะไม่มีรายได้ ก็ยังอยู่ได้ เนื่องจากการอยู่ง่ายกินง่าย และการมีทรัพยากรอยู่ใกล้บ้านที่หลากหลาย

๔.๒.๓ เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ

๑) เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบ ของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑

เศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบนั้น พบว่า มีการรวมกลุ่มกัน คือ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ธนาคารขยะ โครงการทำน้ำดื่มในชุมชน^{๖๐} กลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำดื่มหมู่บ้าน^{๖๑} กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มน้ำดื่มหมู่บ้าน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร^{๖๒} กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำดื่มหมู่บ้าน กลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร^{๖๓} กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผลิตน้ำดื่ม กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มฌาปนกิจ^{๖๔} กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่ม

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ดอนแพง, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นางสาววงเดือน บัวระภา, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายอภัย ยศรุ่งเรือง, ผู้ใหญ่บ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นางบัวผัน บุญรักษา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๒} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยโทสุนทร พิณจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นายสมบัติ โยธาทรรณ, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายบุญโค บุปผา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

น้ำดื่มหมู่บ้าน กลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร^{๖๕} กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำดื่ม^{๖๖} กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแปรรูป
ผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มทำน้ำดื่ม^{๖๗}

๒) เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบ ของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

สำหรับเศรษฐกิจชุมชนนั้น ประกอบด้วย กลุ่มผลิตน้ำดื่มและน้ำแข็ง กลุ่มกองทุนขยะ
กลุ่ม สวัสดิการชุมชน และกลุ่มโครงการหมู่บ้านนวัตวิถี ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย จำนวน ๑๐ ชนิด
ได้แก่ ๑) กลุ่มทอผ้าขาวม้า ๒) กลุ่มทอเสื่อกก ๓) กลุ่มทำพรมเช็ดเท้า ๔) กลุ่มทำอาหารพื้นบ้าน ๕)
กลุ่มจักรสาน ๖) กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ๗) กลุ่มทำกระเป๋ากก ๘) กลุ่มทำไข่เค็ม ๙) กลุ่มทำแจวบอง
และ ๑๐) กลุ่มทำกล้วยอบเนย^{๖๘} ผลิตน้ำดื่มและน้ำแข็ง โครงการนวัตวิถี มีการผลิตสินค้าเพื่อใช้สอย
๑๐ อย่าง ทำผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดเท้า ทอเสื่อ ทำอาหารแจวบอง ไข่เค็ม^{๖๙} ผลิตน้ำดื่มเพื่อบริโภคเอง
โครงการนวัตวิถีผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย ๑๐ อย่าง คือ ทอเสื่อ ทำผ้าเช็ดเท้า ขยะชุมชน กองทุน
สวัสดิการ^{๗๐} โรงผลิตน้ำดื่มและโรงน้ำแข็งขนาดเล็ก โครงการนวัตวิถี ๑๐ อย่าง คือ ทำผ้าเช็ดเท้า ทอ
เสื่อ ทำอาหารไข่เค็ม^{๗๑} ผลิตโรงน้ำดื่มและโรงน้ำแข็งขนาดเล็กเพื่อสร้างรายได้และจำหน่ายในชุมชน
โครงการหมู่บ้านนวัตวิถี ทำแจวบองจำหน่าย กองทุนขยะชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชน^{๗๒} ผลิตโรง
น้ำดื่มบริโภคในชุมชน ทำน้ำแข็ง โครงการนวัตวิถี ทำไข่เค็ม กองทุนขยะ กองทุนสวัสดิการชุมชน^{๗๓}
ผลิตน้ำดื่มเพื่อจำหน่าย โครงการนวัตวิถีผลิตสินค้า ๑๐ อย่าง เช่น ทำผ้าพันคอ ขยะชุมชน กองทุน
สวัสดิการ^{๗๔} ผลิตน้ำดื่มในหมู่บ้าน แจกจ่ายในชุมชน ทำตู้น้ำแข็งเพื่อให้มีรายได้ โครงการนวัตวิถี ๑๐
อย่าง เช่น ทอเสื่อ ผ้าเช็ดเท้า จักรสาน และยังมีกองทุนขยะ กับสวัสดิการชุมชน^{๗๕} ผลิตน้ำดื่มและ
น้ำแข็ง เพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย มีกองทุนขยะ มีแหล่งท่องเที่ยว ผลิตสินค้าโอท็อป เช่น
ของใช้ ของกิน^{๗๖} เตาที่เห็นเป็นผลิตน้ำดื่ม / โครงการรับซื้อขยะ (เห็นเจียบแล้ว) เห็นมีสินค้า และสิ่ง
ของต่างๆ แต่ยังไม่เห็นเป็นรูปร่าง^{๗๗}

๔) เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบ ของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๔

เศรษฐกิจที่เป็นของชุมชนนั้น ได้แก่ กองทุนขยะ กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนเงินล้าน
และกลุ่มสมาชิกที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นสมาชิกรวมกลุ่มร่วมกันดำเนินการตามหลักการสำคัญ

^{๖๕} สัมภาษณ์ นางขบาไพร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นางสาวภาวดี สีสวัสดิ์, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายอุเทน ยศจำรัส, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายสุริยันต์ ตลับเงิน, ผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นายสมยศ เฉลิมรัมย์, อ.บ.ต.บ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นางโหมยงค์ ฉายติลล, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนเมือง, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นายทวี บุญคำ, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นางสาวโสภา แสนตา, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นางสมศรี เกิดมงคล, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหม่าน, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์, ชาวบ้านวังผาดำ, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ของการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน^{๗๘} เศรษฐกิจที่เป็นของชุมชนนั้น ได้แก่ มีกองทุนเงิน
 ล้วน กองทุนขยะ กลุ่มทุนสัมมาชีพ และสวัสดิการชุมชน ซึ่งสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ
 ดำเนินการตามข้อตกลงของแต่ละกลุ่มเพื่อประโยชน์ของสมาชิก นำผลกำไร หรือผลผลิตที่ได้มาแบ่งปัน
 แจกจ่ายไปตามสัดส่วนและเงื่อนไขของการเป็นสมาชิก ทำให้เกิดประโยชน์ และการพัฒนาอย่าง
 แท้จริง แต่บางส่วนยังมีปัญหาเรื่องการลงทุน และการส่งใช้ และความคล่องตัวในการดำเนินการอาจ
 เกิดจากสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง^{๗๙} กลุ่มสัมมาชีพ กองทุน
 ขยะ สวัสดิการชุมชน กองทุนเงินล้วน มีการรวมกลุ่มพัฒนา และสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สมาชิกทุก
 คนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ถ้ามีความสามัคคีกันดีก็ทำให้เกิดผลดี เป็นการกระจายรายได้แก่มวล
 สมาชิก แต่ยังมีปัญหาขาดแรงสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๘๐} มีกองทุนขยะ กองทุนเงินล้วน
 สวัสดิการชุมชน กลุ่มสัมมาชีพ เกิดจากการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของ
 ชุมชน สมาชิกทุกคนช่วยกันรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเพื่อสร้างความมั่นคง อันจะนำไปสู่การพัฒนา
 ที่ยั่งยืนต่อไป^{๘๑} กลุ่มสัมมาชีพ กลุ่มกองทุนเงินล้วน กองทุนขยะ และสวัสดิการชุมชน ทุกการรวมกลุ่ม
 ของเศรษฐกิจชุมชนเกิดจากการต้องการพัฒนาสร้างเสริมความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน แต่ยังมี
 อุปสรรค ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่ม เช่น การไม่ร่วมรับผิดชอบ การไม่ปฏิบัติตาม
 ข้อตกลง ทำให้การพัฒนาไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เช่นการกู้เงินกองทุน เมื่อถึงเวลาส่งใช้หนี้ก็ไม่ส่งตาม
 เวลาที่กำหนด หรือส่งล่าช้า จึงเกิดผลกระทบเป็นวงกว้างต่อมวลสมาชิก^{๘๒} การดำเนินการกองทุนเงิน
 ล้วน กองทุนขยะ มีสวัสดิการชุมชน มีกลุ่มสัมมาชีพ สมาชิกในกลุ่มที่ร่วมพัฒนายังไม่ตระหนักใน
 หลักการของการรวมกลุ่มมีความแตกแยกทางความคิดและการปฏิบัติ ต้องให้การอบรมและพัฒนา
 ทักษะต่างของมวลสมาชิกเพิ่มเติม^{๘๓} มีการพัฒนาสวัสดิการชุมชน กลุ่มสัมมาชีพ กองทุนเงินล้วน
 กองทุนขยะ เพื่อประโยชน์สูงสุดของมวลสมาชิก เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา^{๘๔}
 กองทุนเงินล้วน กองทุนขยะ กลุ่มสัมมาชีพ และสวัสดิการชุมชน เหล่านี้เป็นองค์หลักของการ
 พัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน^{๘๕}

รวมความว่า เศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบ ที่คนภายในชุมชนมีการรวมตัวกัน จัดตั้งกลุ่ม
 กันมา คือ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนขยะ กลุ่มสวัสดิการชุมชน กลุ่มกองทุนสัมมาชีพ กลุ่มกองทุน
 เงินล้วน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มทำน้ำดื่มและน้ำแข็ง กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มฉาบปูนกิจ
 โครงการหมู่บ้านนวัตกรรมวิถีสืบค้นค้าเพื่อจำหน่าย ๑๐ ชนิด กลุ่มทอผ้าขาวม้า กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มทำ
 พรหมเช็ดเท้า กลุ่มทำอาหารพื้นบ้าน กลุ่มจักรสาน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มทำกระเป๋า กลุ่มทำไข่เค็ม
 กลุ่มทำแจวบอง กลุ่มทำกล้วยอบเนย

^{๗๘} สัมภาษณ์ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ, ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นายจอม จันทรเกิด, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา ชันประเสริฐ, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๒} สัมภาษณ์ นายณรงค์การ โปร่งจิตร, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ จินดาทิพย์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ดอนแพง, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นางสาววงเดือน บัวระภา, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๔.๒.๔ แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ

๑) แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑

แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบนั้น นั้น พบว่า เกิดจากการรวมกลุ่มในชุมชน^{๘๖} ไปดูงานจากต่างอำเภอ มีการสร้างรายได้ จึงมาตั้งกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว และการรวมกลุ่ม^{๘๗} หลายคนได้พบเห็นจากการดูสื่อต่างๆ เช่น เห็นจากสื่อต่างๆ เช่น นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ เป็นต้น และจากประสบการณ์การศึกษาดูงานจากสถานที่ต่างๆ แต่ละประเภทของงาน ตลอดถึงความหวังที่จะมีกำไร หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายของการดำรงชีวิตประจำวัน เห็นเขามีการสร้างรายได้ แต่ละประเภทของงาน จึงนำมาประยุกต์ใช้^{๘๘} แรงจูงใจ เกิดจากความต้องการขยายรายได้ของคนในชุมชน และเกิดจากมีหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามาส่งเสริมด้วย^{๘๙} ระบบทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่ค่อยยั่งยืน เพราะขาดการเรียนรู้ ขาดทุนทรัพย์ และอุปกรณ์^{๙๐} กำไรจากการทำกลุ่มออมทรัพย์ มีการปันผลกำไร มีรายได้ (๒) เนื่องจากมีมลพิษทางอากาศ การทำน้ำดื่มจะทำให้มีน้ำดื่มที่สะอาดไว้บริโภค (๓) เพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว โดยมีการไปดูงานจากหลายๆ ที่ แล้วนำมาประยุกต์ใช้^{๙๑} เกิดจาก (๑) กลุ่มออมทรัพย์ เพราะว่า จะได้เก็บเงินไว้ใช้ในเวลาจำเป็นและมีผลกำไร (๒) กลุ่มน้ำดื่ม เพราะจะได้มีน้ำดื่มที่สะอาด^{๙๒} แรงจูงใจมาจากการดูสื่อต่างๆ ที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจดีขึ้น พัฒนาขึ้นไป^{๙๓}

ตั้งกลุ่มรวมกลุ่มในชุมชน เพื่อต้องการขยายรายได้ของคนในชุมชน และเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ตลอดถึงความหวังที่จะมีกำไร หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายของการดำรงชีวิตประจำวัน และเกิดจากมีหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามาส่งเสริมด้วย ซึ่งจะช่วยให้เกิดระบบเศรษฐกิจดีขึ้น พัฒนาขึ้นไป กลุ่มออมทรัพย์นั้น มีแรงบันดาลใจมาจากการไปศึกษาดูงานจากสถานที่ต่างๆ เห็นเขามีการสร้างรายได้ มีผลกำไรดี และมีการปันผลกำไร จึงคิดอยากทำเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว จะได้เก็บเงินไว้ใช้ในเวลาจำเป็นและมีผลกำไร ส่วนกลุ่มผลิตน้ำดื่ม นั้น สืบเนื่องจากการที่มีมลพิษทางอากาศ เมื่อผลิตน้ำดื่มได้แล้ว จะทำให้มีน้ำดื่มที่สะอาดไว้บริโภค

๒) แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

แรงจูงใจในการผลิตน้ำดื่มและน้ำแข็งนั้น สาเหตุเนื่องมาจากมีมลพิษในอากาศ ซึ่งดื่มน้ำฝนไม่ได้ ชาวบ้านต้องซื้อน้ำมาบริโภค จึงทำให้มีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น และประกอบกับหมู่บ้านแห่งนี้มีแหล่งน้ำผุดตามธรรมชาติอยู่แล้ว จึงปรึกษาชาวบ้านของบประมาณจากทางส่วนราชการมาทำโรง

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายอภัย ยศรุ่งเรือง, ผู้ใหญ่บ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นางบัวผัน บุญรักษา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๘} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยโทสุนทร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นายสมบัติ โยธาทรรณ, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๐} สัมภาษณ์ นายนุโยค บุปผา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นางชบาไพร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๒} สัมภาษณ์ นางสาวยุภาวดี สีสวัสดิ์, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๓} สัมภาษณ์ นายอุเทน ยศจำรัส, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ผลิตน้ำดื่ม โดยจำหน่ายภายในชุมชนในราคาที่คุ้มทุน และจำหน่ายภายนอกชุมชนนี้ในราคาที่มีกำไร เพื่อนำผลกำไรนั้นกลับมาชดเชยในส่วนที่ต้องจ่าย ต่อมาจึงคิดกันว่า เมื่อมีเครื่องมือผลิตน้ำแล้วก็น่าจะมีเครื่องทำน้ำแข็งด้วย เพราะน้ำแข็งก็ต้องกินกันเป็นประจำ เพื่อจำหน่ายให้กับคนในชุมชนนี้ และชุมชนอื่นด้วย^{๙๔} เนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมเป็นมลพิษจากโรงงาน จึงต้องการมีน้ำดื่มที่มีคุณภาพ และปลอดภัย ประกอบกับที่หมู่บ้านแห่งนี้มีแหล่งน้ำผุดธรรมชาติอยู่ด้วย^{๙๕} สิ่งแวดล้อมเป็นพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม จึงต้องการน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย^{๙๖} สิ่งแวดล้อมจากโรงงานเป็นมลพิษ ต้องการมีน้ำดื่มที่มีคุณภาพและปลอดภัย มีแหล่งน้ำผุด^{๙๗} สาเหตุเพราะน้ำฝนเป็นมลพิษ จึงต้องการน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย^{๙๘} สิ่งแวดล้อมเป็นมลพิษ ต้องการน้ำดื่มสะอาด^{๙๙} สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และเพื่อลดรายจ่าย^{๑๐๐} สาเหตุที่สิ่งแวดล้อมเป็นมลพิษเนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรม เลยคิดที่จะทำน้ำดื่มเอง โดยจำหน่ายในราคาคุ้มทุน และประกอบกับมีแหล่งน้ำผุดอยู่กับหมู่บ้านอยู่แล้ว^{๑๐๑} การผลิตน้ำดื่มเกิดจากสภาพแวดล้อมที่เป็นมลพิษ แหล่งท่องเที่ยวเป็นสรวพรพยากรณ์ธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว และพัฒนาจากเดิมให้มีมากกว่าเดิม จึงรวมกลุ่มชาวบ้าน+รัฐบาล^{๑๐๒} เข้าใจว่าผู้นำหมู่บ้าน / ภาครัฐ ต้องการส่งเสริมชุมชนให้มีอาชีพ และมีรายได้^{๑๐๓}

๓) แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสน หมู่ที่ ๘

แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนแห่งนี้ ส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการดูข่าวสารตามสื่อออนไลน์บ้าง ทิวบ้าง และบางครั้งก็มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานที่ต่างจังหวัด (จังหวัดบึงกาฬ) โดยเป็นโครงการที่จัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ไปเห็นเขาทำกองทุนขยะแล้วประสบความสำเร็จได้ดี จึงคิดอยากจะนำมาทำบ้าง^{๑๐๔} หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจ และนอกจากนี้เคยดูจากข่าวในทีวีแล้วพอดีมีการประชุมหมู่บ้าน แล้วมีคนเสนอเรื่องนี้ ก็รู้สึกว่ามันดี ไม่ทิ้งขว้างไปเฉยๆ เอามาทำประโยชน์ได้อีกมากมาย จึงคิดอยากจะทำดูบ้าง อยากให้ชุมชนร่วมคิดร่วมทำกันภายในชุมชนกัน^{๑๐๕} หลักคำสอนของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เรื่องการประหยัดและอดออม ความพอเพียง พออยู่พอกินควรนำมาใช้ในการดำรงชีวิต และการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และรู้สึกว่าเป็นการออมทรัพย์เป็นหลักประกันความเป็นอยู่ของตัวเองและค้า

^{๙๔} สัมภาษณ์ นายสุริยันต์ ตลับเงิน, ผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๕} สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๖} สัมภาษณ์ นายสมยศ เฉลิมรัมย์, อ.บ.ต.บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นางโฉมยงค์ ฉายติลล, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนเมือง, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นายทวี บุญคำ, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นางสาวโสภา แสนตา, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นางสมศรี เกิดมงคล, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหมั่น, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ, ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นายจอม จันทร์เกิด, ชาวบ้านฝายตาสน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ประกันครอบครัว^{๑๐๖} เกิดจากการดูข่าว ดูตามทีวีที่แชร์กันอยู่ในโซเซียล ก็คิดเห็นว่ามันน่าจะเป็นแนวคิดที่ดี เพราะถ้าทำได้มันจะทำให้เรามีรายได้ ถึงจะไม่มากมายอะไร มันก็เป็นรายได้ฟรีๆ พอได้เป็นค่าขนมลูก หรือเป็นค่ากับข้าวบ้างก็ยิ่งดี และชุมชนของเราก็จะเข้มแข็งขึ้นด้วย^{๑๐๗} แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน คือปัญหาความยากจน และความแตกแยกของคนในสังคมที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม ถ้าไม่สามัคคีรวมกลุ่มกันพัฒนาจะทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย ถ้าร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์ความเจริญของเศรษฐกิจในชุมชนจึงจะรู้สึกช่วยทำให้มีรายได้ และได้รู้จักการประหยัดอดออมไปในตัว^{๑๐๘} ภาวะโลกร้อน ภัยแล้ง ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนเป็นสิ่งที่ควรห็นมองและสร้างความตระหนักในการแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้น ด้วยวิธีการที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการนำสิ่งที่ไม่ได้ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดรายได้^{๑๐๙} ปัญหาความยากจน และปัญหาหนี้สิน และการมีรายได้ที่ไม่แน่นอนทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาถ้าไม่ได้รับการแก้ไข ก็จะลุกลามทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของเศรษฐกิจชุมชน ต้องมีการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริม เช่น การส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน^{๑๑๐} หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เป็นแรงจูงใจในการสร้างนิสัยให้เป็นคนไม่สุรุ่ยสุร่าย ประหยัดอดออมภายในครอบครัวและชุมชน^{๑๑๑}

รวมความว่า แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน เกิดจากการดูสื่อต่างๆ คือโทรทัศน์ สื่อออนไลน์จากอินเทอร์เน็ต วิทยุ หนังสือทั่วไป หนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ เกิดจากการเดินทางไปศึกษาดูงานนอกพื้นที่ แล้วเห็นเขาทำได้ดี ประสบผลสำเร็จ ก็คิดว่าน่าจะนำเอามาทำที่ชุมชนบ้านเราบ้าง บางอย่างเกิดจากการสนทนากันบ้าง หลายทาง แล้วนำมาเสนอในที่ประชุมประจำเดือนหมู่บ้าน แล้วโหวตเสียงขอมติ บางอย่างก็ประกอบกับการมีความหวังเรื่องกำไรและดอกผลที่จะได้ บางอย่างก็เกิดจากนโยบายของรัฐ ส่วนน้ำดื่มที่เกิดจากการที่น้ำฝนไม่สามารถดื่มได้ เนื่องจากการมีฝุ่นละอองอยู่ในอากาศ เนื่องจากการประกอบกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม จึงขอยกงบประมาณมาซื้อเครื่องและอุปกรณ์ผลิตน้ำดื่ม จำหน่ายภายในชุมชนในราคาที่ถูกทุน จำหน่ายนอกชุมชนในราคาที่มีกำไร เพื่อนำรายได้จากกำไรมาทดแทนในการซื้อน้ำดื่ม ส่วนการผลิตน้ำแข็งนั้นเป็นการต่อยอดจากน้ำดื่ม

๔.๒.๕ กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ

๑) กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑

กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบนั้น พบว่า คนในชุมชนและผู้นำหมู่บ้านปรึกษาหารือกันในเวลาประจำเดือนของหมู่บ้าน^{๑๑๒} ทำการประชาสัมพันธ์เพื่อเปิด

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา ชันประเสริฐ, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายณรงค์การ โปร่งจิตร, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ์ จินดาพิทย์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ดอนแพง, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นางสาววงเดือน บัวระภา, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นายอภัย ยศรุ่งเรือง, ผู้ใหญ่บ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

โอกาสให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสาร การเสนอข้อมูลของแต่ละคน แล้วนำมาสร้างเป็นกลุ่ม^{๑๑๓} เกิดจากคนในชุมชนและผู้นำหมู่บ้าน ตลอดถึงการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ^{๑๑๔} มีการขยายกลุ่ม ออมทรัพย์ กลุ่มน้ำดื่ม กลุ่มฌาปนกิจ^{๑๑๕} การรวมกลุ่มจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการออมเงิน และมีการปัน ผล มีผลกำไรจากการออม จากนั้นจึงมีการประชาสัมพันธ์แก่ผู้สนใจ และมีการรับสมัครโดยการลงหุ้น จากนั้น จึงมีการขยายเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น และเกิดกลุ่มฌาปนกิจตามมา^{๑๑๖} กลุ่มออมทรัพย์ ขยาย ออกทางครอบครัวและสมาชิกในกลุ่ม กลุ่มน้ำดื่ม จากการบรรจุถึงแล้วก็จะขยายเป็นชุดเพื่อ จำหน่ายต่อไป^{๑๑๗} การเสนอข้อมูลของแต่ละคน แล้วนำมาสร้างเป็นกลุ่ม และขยายไปเรื่อยๆ^{๑๑๘}

๒) กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

กระบวนการสร้างเครือข่ายนั้น เริ่มต้นการตั้งกลุ่มครั้งแรกมีเพียงกลุ่มเดียว และมีสมาชิก อยู่จำนวน ๑๐ คนเท่านั้น เนื่องจากส่วนหนึ่งยังมีความไม่มั่นใจในประโยชน์ของโครงการ ต่อมาได้ ชักชวนชาวบ้านเข้าร่วมด้วย จึงได้สมาชิกเพิ่มขึ้นอีก เป็นจำนวน ๓๖ คน และได้ขยายเครือข่ายไปยัง ชุมชนอื่นอีก ซึ่งมีหมู่บ้านที่เข้าร่วมด้วยอีก จำนวน ๔ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวังสวาบ บ้านวังกกแก้ว บ้านวังใหม่ บ้านฝายตาสวน^{๑๑๙} ใช้วิธีการประชุมชาวบ้านประจำเดือน จึงเสนอความคิดเห็น แล้ว โหวตเสียงเพื่อลงมติ เสนอแต่งตั้งคนรับผิดชอบงาน แต่ไม่ได้สร้างเครือข่ายออกไปภายนอก^{๑๒๐} เสนอ โหวตเสียง และเสนอให้มีผู้จัดทำดูแล^{๑๒๑} ประชุมชาวบ้านประจำเดือน แล้วเสนอความคิดเห็น โหวตเสียงเพื่อลงมติ เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการ แต่ขาดการสร้างเครือข่ายในภายนอก^{๑๒๒} ประชุม ช่วยกันออกความคิดเห็น โหวตเสียง ลงมติ และจัดตั้งผู้ดูแล^{๑๒๓} บอกต่อญาติพี่น้องให้ช่วยกันทำในข้อ ที่ประชุมมา^{๑๒๔} ได้นำสิ่งดีๆ ที่ผู้นำเสนอผ่านการประชุมมาแล้ว^{๑๒๕} ประชุมหมู่บ้านจำเดือน ช่วยกันคิด โหวตเสียงลงมติ ตั้งผู้ดูแลเฉพาะเรื่องเฉพาะกิจ^{๑๒๖} เป็นระบบภายในชุมชน ไม่มีการกระจายข่าวไป ภายนอก^{๑๒๗} ภาครัฐส่งเสริม ส่งมายังผู้นำแต่ละระดับ และผู้นำส่งต่อมายังชาวบ้าน^{๑๒๘}

๑๑๓ สัมภาษณ์ นางบัวผัน บุญรักษา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๑๔ สัมภาษณ์ นายสมบัติ โยธาทรรณ, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๑๕ สัมภาษณ์ นายบุญโยค บุบผา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๑๖ สัมภาษณ์ นางชบาไพร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๑๗ สัมภาษณ์ นางสาวยุภาวดี สีสวัสดิ์, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๑๘ สัมภาษณ์ นายอุเทน ยศจำรัส, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๑๙ สัมภาษณ์ นายสุริยันต์ ตลับเงิน, ผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๒๐ สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๒๑ สัมภาษณ์ นายสมยศ เฉลิมรัมย์, อ.บ.ต.บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๒๒ สัมภาษณ์ นางโฉมยงค์ ฉายติลล, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๒๓ สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนเมือง, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๒๔ สัมภาษณ์ นายทวี บุญคำ, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๒๕ สัมภาษณ์ นางสาวโสภา แสนตา, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๒๖ สัมภาษณ์ นางสมิคร เกิดมงคล, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๒๗ สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหมาน, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๒๘ สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๓) กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘

กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวนนั้น บางคนเมื่อได้ไปพบเห็นสิ่งดีๆ ก็นำมาเสนอในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาหารือ แล้วทำการโหวตเสียงเพื่อขอความเห็นชอบจากที่ประชุม การรวมกลุ่มชุมชนในรูปแบบเครือข่าย จึงเป็นการประสานความร่วมมือเชิงพื้นที่ และต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการมาสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ผู้นำร่วม แผนงาน งบประมาณ หน่วยงานสนับสนุน ทรัพยากร พื้นที่เป้าหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมของมวลสมาชิกของเครือข่าย ดังนั้นการบริหารจัดการเครือข่าย จึงต้องเตรียมความพร้อมขององค์ประกอบเหล่านี้ เพื่อให้สามารถสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม^{๑๒๙} ปรึกษาหารือในที่ประชุมหมู่บ้าน แล้วจึงทำการโหวตเสียงกันต้องสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยการสร้างเครือข่ายนั้นต้องสนับสนุนให้กลุ่มเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และ ร่วมมือกันอย่างสมัครใจ โดยผู้นำกลุ่มจะต้องมีความสามารถในการโน้มน้าว จูงใจ และสร้างการเรียนรู้ของคนใน กลุ่มให้ทำงานบรรลุตามเป้าหมายได้ โดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เพื่อพัฒนาให้เป็นไปตามความ ต้องการของประชาชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๑๓๐} ได้ฟังมาจากการประชุมหมู่บ้าน แล้วก็นำไปเล่าในคนในครอบครัวฟัง เล่าให้ญาติพี่น้องฟัง ก็บอกต่อกัน การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน ในการกระบวนการสร้างเครือข่ายควรเริ่มต้นที่การพัฒนาบทบาทของผู้นำชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยควรส่งเสริม ชักนำ และโน้มน้าวใจให้บุคคลเหล่านี้ให้ความร่วมมือกับรัฐในการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงต้องขยายแนวร่วมในการดำเนินงานในรูปของเครือข่ายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น^{๑๓๑} เมื่อพบสิ่งที่ดีๆ แล้วปรึกษาผู้นำ แล้วนำไปเข้าที่ประชุมในแต่ละครั้ง^{๑๓๒} บอกต่อข้อมูลดีๆ ว่าทำแล้วเกิดผลดีจริง ปังจ้ายจะพัฒนาชุมชน ต้องน้อมนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ เพื่อวางรากฐานเศรษฐกิจชุมชน และรูปแบบของยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้จาก “การค้าขายแลกเปลี่ยนที่ตะเกียกตะกายช่วยตัวเองแบบพอมีพอกิน” สู่“ความได้ เปรียบจากเครือข่ายค้าขายระหว่าง รัฐ ท้องถิ่นและข้ามพรมแดน” ซึ่งมีแนวทางที่ ประกอบด้วย การมี เศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของคนใน ชุมชน การยึดหลักศาสนา การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้คนใน ชุมชน มีจิตที่รักท้องถิ่นของตนเอง และการปลูกฝังจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ^{๑๓๓} ได้นำข้อเสนอแนะของผู้นำมาบอกต่อญาติ^{๑๓๔} ได้นำสิ่งดีๆ ที่ผู้นำเสนอแนะมา แล้วนำไปสอนลูกหลาน^{๑๓๕} สอนหลานให้ทำตามผู้นำ และได้บอกต่อแก่คนรู้จัก^{๑๓๖}

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ, ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นายจอม จันทร์เกิด, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา ชันประเสริฐ, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นายณรงค์การ โปร่งจิตร, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ์ จินดาทิพย์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ดอนแพง, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นางสาววงเดือน บัวระภา, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

รวมความว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน สำหรับวิธีการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนนั้น ใช้วิธีการนำเสนอในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และทำการโหวตเพื่อลงมติกัน รวมถึงการพิจารณาคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมรับผิดชอบงาน ส่วนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนออกไปภายนอกนั้น เป็นเพียงการสนทนากัน บอกต่อกัน และชักชวนกันในระหว่างชุมชนใกล้เคียง โดยไม่ได้ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันการสร้างเครือข่ายนั้นเกือบทั้งหมดยังอยู่ภายในชุมชนตนเองเท่านั้น ไม่ได้ขยายออกไปภายนอก คงมีเพียงกลุ่มน้ำดื่มและน้ำแข็งที่มีการสร้างเครือข่ายในการจำหน่ายไปยังชุมชนอื่นๆ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์บางชนิด โดยไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์

๔.๒.๖ จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ

๑) จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑

จุดอ่อนโดยรวม ของระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบ จุดอ่อน คือ ปัญหายาเสพติด เกษตรกรพึ่งพาสารเคมี ขาดน้ำทำการเกษตร ส่วนจุดแข็งมีทรัพยากรป่า มีอากาศดี มีแหล่งท่องเที่ยวถ้ำภูตาคาหลอ^{๑๓๗} ๑) กลุ่มออมทรัพย์ จุดแข็ง คือ ความสามัคคีของคนในชุมชน ส่วนจุดอ่อน คือ คณะกรรมการในการทำกลุ่มยังขาดความรู้อย่างถ่องแท้ในการบริหารจัดการออมทรัพย์ให้มีผลกำไรมากขึ้น ๒) กลุ่มแปรรูป จุดแข็ง คือ สินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีหลายชนิด เพียงพอตลอดปี ส่วนจุดอ่อน คือ บรรจุภัณฑ์ยังไม่สวยงามดึงดูดลูกค้า^{๑๓๘} จุดอ่อน คือ ขาดความเข้าใจในการทำงานเป็นกลุ่ม ขาดความพร้อมในเรื่องที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ขาดความเข้มแข็งและความเสียสละเวลา ส่วนจุดแข็ง คือ ทรัพยากรบุคคลมีจำนวนมาก วัตถุดิบในการผลิตมีจำนวนมาก^{๑๓๙} จุดอ่อน คือ การเล็งเห็นประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนมีน้อย ส่วนจุดแข็ง คือ การมีส่วนร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน^{๑๔๐} จุดอ่อน คือ ขาดความรู้ด้านการตลาด ส่วนจุดแข็ง คือ ในพื้นที่มีแหล่งเรียนรู้ มีวัตถุดิบในการผลิตอยู่มากเพียงพอต่อการผลิต^{๑๔๑} ๑) กลุ่มออมทรัพย์ จุดแข็ง คือ คนในชุมชนมีความสามัคคี ส่วนจุดอ่อน คือ คณะกรรมการที่บริหารจัดการกลุ่มยังขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการบริหารจัดการการออมทรัพย์ให้มีผลกำไรมากขึ้น อาจต้องมีการศึกษาดูงานเพิ่มเติม ๒) กลุ่มแปรรูป จุดแข็ง คือ ผลผลิตทางการเกษตรมีหลากหลายชนิด เพียงพอในการแปรรูปตลอดทั้งปี ส่วนจุดอ่อน คือ บรรจุภัณฑ์ยังไม่สวยงามดึงดูดลูกค้า^{๑๔๒} กลุ่มออมทรัพย์ จุดอ่อน คือ การประชาสัมพันธ์ชักชวนสมาชิกใหม่ ส่วนจุดแข็ง คือ มีความร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มเป็นอย่างดี^{๑๔๓} จุดอ่อน คือ การใช้สารเคมีซึ่งเป็นมลพิษต่อสภาพอากาศ ส่วนจุดแข็ง คือ มีความสามัคคี มีความร่วมมือและให้การช่วยเหลือกัน^{๑๔๔}

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ นายอภัย ยศรุ่งเรือง, ผู้ใหญ่บ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นางบัวผัน บุญรักษา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยโทสุนทร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นายสมบัติ โยธาทรรณ, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ นายบุญโค บุนผา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นางชบาไพร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นางสาวยุภาวดี สีสวัสดิ์, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นายอุเทน ยศจำรัส, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒) จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

จุดอ่อน คือ คนในชุมชนขาดความสามัคคีกัน ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับกลุ่มเท่าที่ควร ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมของกลุ่ม ส่วนจุดแข็ง คือ ชุมชนมีทรัพยากรทางธรรมชาติอยู่แล้ว คือ น้ำผุดธรรมชาติ ซึ่งสามารถนำน้ำที่ผุดอยู่ต้นน้ำนั้นมาผ่านกระบวนการทำให้สะอาดเพื่อการบริโภค และจำหน่าย ส่วนปลายทางจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว เรียกว่า น้ำผุดตาตเต่า และยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กที่สามารถนำมาใช้ทางการเกษตรได้ตลอดทั้งปี^{๑๔๕} จุดอ่อน คือ ขาดความสามัคคี จับกลุ่มกันยาก ส่วนจุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยว น้ำผุดตาตเต่า และมีอ่างเก็บน้ำสำหรับไว้ใช้ในการเกษตร^{๑๔๖} จุดอ่อน คือ ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ช่วยกัน ส่วนจุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยว มีสิ่งแวดล้อมเป็นธรรมชาติ^{๑๔๗} จุดอ่อน คือ ขาดความสามัคคี ส่วนจุดแข็ง คือ มีนายทุนและมีแหล่งท่องเที่ยว และวัดกับบ้านช่วยเหลือกันได้ดี^{๑๔๘} จุดอ่อน คือ ไม่รวมตัวกัน ไม่ทำงานเป็นทีม ส่วนจุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยว^{๑๔๙} จุดอ่อน คือ ไม่ช่วยเหลือกัน ไม่สามัคคีกัน จับกลุ่มกันยาก ส่วนจุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยว น้ำผุดตาตเต่า^{๑๕๐} จุดอ่อน คือ ไม่สามัคคี ไม่ช่วยเหลือกัน ส่วนจุดแข็ง คือ มีสิ่งแวดล้อมดี^{๑๕๑} จุดอ่อน คือ ไม่สามัคคีกัน ส่วนจุดแข็ง คือ มีน้ำผุดตาตเต่า และพระกับชาวบ้านเข้ากันได้ดี^{๑๕๒} จุดอ่อน คือ ขาดความสามัคคี ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน คนไม่มีการพัฒนาในด้านดี ขาดความกระตือรือร้นในการดำรงชีวิต^{๑๕๓} จุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนา และก่อให้เกิดรายได้ชุมชน มีวัดถ้ำเพนนิมิต ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ ท่องเที่ยว และกิจกรรมต่างๆ มีอ่างเก็บน้ำ มีน้ำดี ดินดี ยังมีภูเขาและแหล่งธรรมชาติ จุดอ่อน คือ ทำอะไรแบบประเดี๋ยวประด๋าว ไม่ยั่งยืน หรือยืดยาวให้สำเร็จ ศึกษาอะไรไม่จริงจัง และไม่ลงมือแบบจริงจัง ความสามัคคี ความร่วมมือ และความเสียสละมีน้อย การรับฟังน้อยมาก พูดเยอะ ลงมือทำน้อย ควรเป็นผู้นำได้และเป็นผู้ตามได้ การเปิดรับโอกาส ได้รับความรู้ใหม่ๆ น้อยมากๆ ปราชญ์ชาวบ้านตัวจริงๆ ไม่มีเลย^{๑๕๔}

๓) จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘

จุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจชุมชนแห่งนี้ คือ คนทำงานที่รับผิดชอบนั้นมักจะไม่ค่อยมีเวลาทำ เพราะมีภาระหลายด้านบ้าง และต้องทำงานที่อาชีพหลักของตนเป็นสำคัญ จึงไม่สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนจุดแข็ง คือ คนในชุมชนนี้มีความสามัคคีกันดี ให้ความร่วมมือดี และมีความเชื่อมั่นคณะกรรมการบริหารกองทุน^{๑๕๕} จุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจชุมชนแห่งนี้ คือ ผู้รับผิดชอบงาน

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นายสุริยันต์ ตลับเงิน, ผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นายสมยศ เฉลิมรัมย์, อ.บ.ต.บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นางโฉมยงค์ ฉายติลก, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนเมือง, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ นายทวี บุญคำ, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวโสภา แสนตา, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นางสมศรี เกิดมงคล, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหมั่น, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ, ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

บางคนทำงานไม่เป็น ส่วนจุดแข็ง คือ เมื่อจะเสนอให้ทำอะไรก็มักจะได้ตามกันด้วย^{๑๕๖} จุดอ่อน คือ คนทำไม่ค่อยอยู่บ้าน ส่วนจุดแข็ง คือ มีความสามัคคีกัน^{๑๕๗} จุดอ่อน คือ คนทำงานขาดประสบการณ์ ทำงานไม่ค่อยเข้าใจงาน ส่วนจุดแข็งคือ ชาวบ้านพึงพอใจ ร่วมคิดร่วมทำ^{๑๕๘} จุดอ่อน คือ ไม่มีใครรับหน้าที่ทำ เพราะว่าอาชีพอื่นอาจมีรายได้มากกว่า เลยขาดความเอาใจใส่ ส่วนจุดแข็ง คือ ช่วยกันทำดี^{๑๕๙} จุดอ่อน คือ มีคนทำเป็นบ้าง ทำไม่เป็นบ้าง จุดแข็ง คือ มีความพร้อมเพียงช่วยเหลือกัน^{๑๖๐} จุดอ่อน คือ เปลี่ยนคนรับผิดชอบหน้าที่บ่อย ทำงานไม่ต่อเนื่อง ไม่นานก็ลาออก เลิกทำเสีย ส่วนจุดแข็ง คือ มีความปองดองสามัคคี^{๑๖๑} จุดอ่อน คือ คนทำงานมีเวลาน้อย จุดแข็ง คือ ทุกคนให้ความร่วมมือ^{๑๖๒}

รวมความว่า จุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยรวม คือ บางแห่งขาดความสามัคคีบ้าง บุคลากรทำงานไม่เป็นบ้าง ไม่ค่อยมีเวลาว่างบ้าง ขาดประสบการณ์บ้าง ทำไม่ต่อเนื่อง ขาดการประชาสัมพันธ์บ้าง การบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่เหมาะสม ส่วนจุดแข็ง คือ ความมีทรัพยากรธรรมชาติมาก สินค้าบางอย่างขาดการแปรรูป มีแหล่งน้ำผุด มีอ่างเก็บน้ำ มีแหล่งท่องเที่ยว มีสภาพภูมิอากาศที่ดี ความสามัคคีของชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลดี มีวัดและพระสงฆ์ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันกับชาวบ้าน

๔.๒.๗ ผลผลิตเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบ

๑) ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑

ผลผลิตของเศรษฐกิจในชุมชน ประชาชนในหมู่บ้านมีงานทำ มีโรงน้ำดื่มสะอาด มีรายได้ตลอดปี^{๑๖๓} (๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีรายได้มากขึ้น มีการปันผลกำไรมาออม นำไปลงทุนทำกลุ่ม ฅนปนกิจเพื่อสร้างรายได้อีกทาง (๒) กลุ่มแปรรูป มีการสร้างรายได้เพิ่มจากเกษตรกรรม และขยาย เครือข่ายส่งขายเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบล ส่งขายตามแหล่งท่องเที่ยว แหล่งของฝาก^{๑๖๔} คนใน ชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายจากการที่กลุ่มมีความเข้มแข็ง ประสบผลสำเร็จของกิจกรรมใน แต่ละกลุ่ม สินค้าแปรรูปมีคุณภาพ สะอาด สวยงาม ปลอดภัยมีประโยชน์ต่อสุขภาพ^{๑๖๕} ผลผลิตของ เศรษฐกิจในชุมชน เกิดการขาดทุนจากต้นทุนที่สูงเกินในปัจจุบัน ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการ ใช้ชีวิตให้มีความสุขได้^{๑๖๖} ขายผลผลิตไม่ได้ราคา เกิดจากผลผลิตไม่มีคุณภาพ และการมีรายได้ของ

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นายจอม จันทรเกิด, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา ชันประเสริฐ, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นายณรงค์การ โปรงจิตร, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ จินดาพิทย์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ดอนแพง, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นางสาววงเดือน บัวระภา, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ นายอภัย ยศรุ่งเรือง, ผู้ใหญ่บ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นางบัวผัน บุญรักษา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยโทสุนทร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นายสมบัติ โยธาทรรณ, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ชุมชนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ^{๑๖๗} (๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผลกำไรออกเงย แต่ยังไม่มากพอ ยังสามารถต่อยอดได้อีกหากบริหารจัดการดี ๆ (๒) กลุ่มแปรรูป มีการสร้างรายได้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง เพิ่มจากการทำเกษตรกรรม มีสมาชิกเครือข่ายเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ^{๑๖๘} กลุ่มน้ำดื่มสุขภาพร่างกายของผู้บริโภค มีรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน^{๑๖๙} ไม่มากและไม่น้อย แต่ก็พออยู่ได้^{๑๗๐}

๒) ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

ผลิตได้ แต่ยังหาตลาดรองรับสินค้าต่างๆ ไม่ค่อยชัดเจน^{๑๗๑} พออยู่พอกิน แต่ไม่มีเงินเก็บ^{๑๗๒} พออยู่ได้ ไม่อดไม่ยาก^{๑๗๓} แค่ออกรับได้ไปวันๆ ไม่ถึงกับเหลือเก็บ มีผลผลิตที่มีคุณภาพ^{๑๗๔} พออยู่ได้ พอใช้ได้ไปวันๆ^{๑๗๕} พออยู่ได้ ไม่ขาดแคลนจนเกินไป มีกินมีใช้^{๑๗๖} พออยู่ได้ ไม่ฝืดเคือง พอได้กิน^{๑๗๗} ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนนั้นไม่มากมายอะไร แต่ออกรับได้^{๑๗๘} น้ำดื่มผลิตไม่ทันต่อความต้องการ แหล่งท่องเที่ยวยังต้องปรับปรุงในการประชาสัมพันธ์ และปรับปรุงให้เป็นที่ยอมรับให้มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี^{๑๗๙} ผลผลิตที่ได้ยังไม่ค่อยจะมีความแน่นอนสักเท่าไร เท่าที่เห็นนั้นอย่างมากที่สุดก็มีกินมีใช้เท่านั้น ไม่สามารถทำให้เป็นกอบเป็นกำได้^{๑๘๐}

๓) ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘

ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวนนั้น ทำให้พออยู่ได้ พอมีพอกิน ภายใต้ระบบการผลิตแบบดั้งเดิม ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนดำรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมแบบหนึ่ง แต่เมื่อเปลี่ยนมาปลูกพืชพาณิชย์ ทำให้ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ส่งผลให้ความสัมพันธ์ภายในชุมชนปรับเปลี่ยนไปด้วย พืชพาณิชย์ไม่ได้มีความสำคัญเฉพาะในด้านเศรษฐกิจการมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้นจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และอ้อยทำให้กลุ่มคนที่เคยมีฐานะยากจนมีโอกาสขยายฐานะทางสังคมขึ้น พร้อม ๆ กับเกณฑ์ในการจัดช่วงชั้นคนรวยคนจนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป^{๑๘๑} พอใช้ พอกินในอดีตชุมชนบ้านฝายตาสวนคล้ายกับชุมชนอื่นๆ อีกจำนวนมากที่ฐานะทางเศรษฐกิจซบเซาจากการปลูกได้ข้าวพอกินตลอดทั้งปี คราวเรือนที่นับว่ามีฐานะดีมักเป็น

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นายบุญโค บุปผา, ชาวบ้านวังสวาท, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นางชบาไพร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาท, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นางสาวยุภาวดี สีสวัสดิ์, ชาวบ้านวังสวาท, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ นายอุเทน ยศจำรัส, ชาวบ้านวังสวาท, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นายสุริยันต์ ตลับเงิน, ผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นายสมยศ เจริญรัมย์, อ.บ.ต.บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นางโหมยงค์ ฉายติลก, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนเมือง, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นายทวี บุญคำ, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นางสาวโสภา แสนตา, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นางสมศรี เกิดมงคล, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหม่าน, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ, ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ครัวเรือนที่มีนาจำนวนมากจึงมีผลผลิตข้าวค่อนข้างแน่นอนสม่ำเสมอและมีอัตราผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่สูง ส่วนครัวเรือนที่ยากจนมักเป็นครัวเรือนที่มีนาน้อยหรือไม่มีเลย อาศัยผลผลิตข้าวจากการทำไร่เป็นหลักซึ่งต้องเผชิญกับความผันผวนของดินฟ้าอากาศโรคและแมลงที่ทำให้ผลผลิตข้าวแต่ละปีไม่แน่นอน^{๑๘๒} มีเงินออม อยู่ได้ การทำไร่ของบ้านฝายตาสวน เป็น“ไร่หมุนเวียน” คือเพาะปลูกข้าวผสมผสานกับพืชอาหารต่าง ๆ โดยอาศัยน้ำฝน มีการปลูกในพื้นที่เพาะปลูกเดิมในแต่ละปี ทำการผลิตซ้ำที่ดินเดิมจนกว่าที่ดินแปลงนั้นๆ ตลอดจนไม่ได้พักตัวเพื่อฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์เสียก่อนเป็นเวลา ๕-๗ ปี แล้วจึงค่อยหมุนเวียนกลับมาใช้ที่ดินทำการเพาะปลูกอีกครั้งหนึ่งดินจึงขาดความอุดมสมบูรณ์ทำให้ผลผลิตลดลงทุกปี^{๑๘๓} มีกินมีอยู่ มีออมบ้างนิดหน่อย แต่ยังรวมถึงการมีรายได้ มีทรัพย์สินต่าง ๆ ทั้งเครื่องจักรกลและเครื่องมือในการเกษตร ยานพาหนะ รวมไปถึงที่ดินที่มีการซื้อเพิ่มเติมนอกเขตชุมชน ที่ทำให้ชาวบ้านสามารถทำการผลิตและหารายได้ (เช่นจากการรับจ้าง) เพื่อสะสมทุนได้เพิ่มขึ้น ในสภาวะนี้ผู้ที่เคยจัดว่ามีฐานะยากจนเพราะไม่มีที่นามีโอกาสขยายฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นไปด้วยรายได้จากการปลูกพืชเศรษฐกิจ และฐานะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปย่อมส่งผลถึงสิทธิเสียงหรือความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างครัวเรือนเหล่านั้นกับครัวเรือนอื่น ๆ ในชุมชน^{๑๘๔} มีเงินออม อยู่ได้^{๑๘๕} อยู่ได้ มีกิน พอได้ใช้ไปวันๆ^{๑๘๖} มีกินมีใช้ ไม่ถึงกับรวย^{๑๘๗} พอมี พอกิน และอยู่ได้^{๑๘๘}

รวมความว่า ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ โดยภาพรวมนั้น กลุ่มผลิตน้ำดื่ม นั้น ชาวบ้านมีน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย สุขภาพร่างกายของผู้บริโภค มีรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน ไม่มากและไม่น้อย แต่ก็พออยู่ได้มีกำไรนิดหน่อย กลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกมีรายได้มากขึ้น มีการปันผลกำไรมาออม นำไปลงทุนต่อยอดทำกลุ่มฌาปนกิจเพื่อสร้างรายได้อีกทาง กลุ่มแปรรูป มีการสร้างรายได้เพิ่มจากเกษตรกรรม และขยายเครือข่ายส่งขายเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบล ส่งขายตามแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งจำหน่ายของฝาก คนในชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายจากการที่กลุ่มมีความเข้มแข็ง ประสบผลสำเร็จของกิจกรรมในแต่ละกลุ่ม สินค้าแปรรูปมีคุณภาพ สะอาด สวยงาม ปลอดภัยมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ผลผลิตของเศรษฐกิจในชุมชน เกิดการขาดทุนจากต้นทุนที่สูงเกินในปัจจุบัน ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตให้มีความสุขได้ ขยายผลผลิตไม่ได้อีก เกิดจากผลผลิตไม่มีคุณภาพ และการมีรายได้ของชุมชนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ กลุ่มออมทรัพย์ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผลกำไรออกเงย แต่ยังไม่มีมากพอ ยังสามารถต่อยอดได้อีกหากบริหารจัดการดี ๆ

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ นายจอม จันทรเกิด, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา ชันประเสริฐ, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ นายณรงค์การ โปร้งจิตร, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ จินดาทิพย์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ดอนแพง, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ นางสาววงเดือน บัวระภา, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๔.๒.๘ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

๑) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑

จากการสังเกตการณ์ทำงานของกลุ่มต่างๆ น่าจะมีทิศทางที่ดีขึ้น เพราะชุมชนกลุ่มต่างๆ ที่มีการขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น ชุมชนมีความรู้ ซึ่งอยู่ในยุค ๔.๐ ด้านเทคโนโลยี แนวโน้มอาจจะมียุคทิศทางที่ดีขึ้น เพราะเห็นกลุ่มต่างๆ พัฒนาไปเรื่อยๆ

(๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น มีการขยายกลุ่มสมาชิกมากขึ้น นำไปสู่การสร้างกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน เพิ่มเติมรับสมัครสมาชิกเข้าเครือข่ายของกลุ่ม และเกิดการออมขึ้น^{๑๘๙} (๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น มีการขยายกลุ่มและสมาชิกมากขึ้น (๒) กลุ่มแปรรูป มีแนวโน้มดีขึ้น มีการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจ สวยงาม ดึงดูดลูกค้า สมาชิกกลุ่มมีความเข้มแข็งและชำนาญในการแปรรูป (๓) กลุ่มน้ำดื่มมีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น ขยายสาขาจาก ๑ หมู่บ้าน เพิ่มเครือข่ายไปเป็น ๓ หมู่บ้าน และคาดว่าจะขยายไปยังหลายๆ หมู่บ้านต่อไป เนื่องจากชุมชนมองเห็นว่า น้ำดื่มที่ผลิตเองมีความสะอาดเหมาะสมแก่การอุปโภคบริโภค^{๑๙๐} ต้องทำให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นสถานที่ทำงานในอนาคตต่อไป^{๑๙๑} ควรเป็นผู้กำหนดราคาทางการเกษตรเองให้ได้ หรือมีส่วนร่วมในการผลิต การขาย เพื่อให้ชุมชนมีความสุขขึ้น^{๑๙๒} น่าจะมีทิศทางที่ดีขึ้น เพราะชุมชนมีกลุ่มต่างๆ ที่มีการขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น ชุมชนมีความรู้ ซึ่งอยู่ในยุค ๔.๐ ด้านเทคโนโลยี^{๑๙๓} (๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น มีการขยายกลุ่มสมาชิกมากขึ้น นำไปสู่การสร้างกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน (๒) กลุ่มแปรรูป มีแนวโน้มดีขึ้น สมาชิกกลุ่มมีการประชุมและคิดบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม เพื่อดึงดูดลูกค้า มีการนำสินค้าส่งจำหน่ายตามแหล่งของฝากต่างๆ เพิ่มยอดการจำหน่ายมากขึ้น (๓) กลุ่มน้ำดื่ม มีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น เริ่มขยายสาขามากขึ้น จาก ๑ หมู่บ้านไปเป็น ๓ หมู่บ้าน และคาดว่าจะขยายเพิ่มไปยังชุมชนอื่นมากขึ้น เนื่องจากน้ำดื่มที่ผลิตเองดังกล่าว มีความสะอาด เหมาะแก่การอุปโภคบริโภคซึ่งดีต่อสุขภาพ^{๑๙๔} (๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีแนวโน้มว่าสมาชิกจะเพิ่มมากขึ้น (๒) กลุ่มน้ำดื่ม มีการที่จะขยายออกนอกชุมชน^{๑๙๕} แนวโน้มอาจจะมียุคทิศทางที่ดีขึ้น เพราะเห็นกลุ่มต่างๆ พัฒนาไปเรื่อยๆ^{๑๙๖}

๒) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาคำ หมู่ที่ ๒

ในอนาคตตอยากจะให้มีการต่อยอดของกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้ก้าวไกลไปกว่านี้^{๑๙๗} ได้รับความเชื่อมั่น เพราะผลผลิตมีคุณภาพ^{๑๙๘} ผลผลิตทางการเกษตรน่าจะดีกว่า แต่รายได้ไม่แน่นอน

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ นายอภัย ยศรุ่งเรือง, ผู้ใหญ่บ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ นางบัวผัน บุญรักษา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยโทสุนทร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ นายสมบัติ โยธาทรรณ, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นายบุญโค บุปผา, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นางขบาไพร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นางสาวยุภาวดี สีสวัสดิ์, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นายอุเทน ยศจำรัส, ชาวบ้านวังสวาบ, เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นายสุริยันต์ ตลับเงิน, ผู้ใหญ่บ้านวังผาคำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ความเสี่ยงสูง เพราะต้นทุนสูง^{๑๙๙} คาดว่าจะสร้างเครือข่ายไปข้างนอกได้ เพราะมีนักธุรกิจ^{๒๐๐} ชุมชน จะให้ความร่วมมือกันมากขึ้น^{๒๐๑} สร้างตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ภายในชุมชนให้มากขึ้น^{๒๐๒} สามารถส่ง ตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ได้^{๒๐๓} ได้รับความเชื่อมั่นว่าผลผลิตมีคุณภาพ คาดว่าจะขยายตัวได้ ชุมชนจะให้ความร่วมมือกันมากขึ้น จะสามารถสร้างเครือข่ายไปภายนอกได้ สิ่งที่ยังบอกคือที่นี้มีนักธุรกิจ^{๒๐๔} น้ำดื่ม ความต้องการมีมากขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเริ่มเป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกมากขึ้น สินค้าโอท็อปชุมชนมีการพัฒนาดีขึ้นกว่าเดิม^{๒๐๕} ควรเอื้อต่อส่วนรวมทั้งด้านผลประโยชน์ทุกครัวเรือน คือ มีรายได้ และ ละครวเรือนควรให้ความร่วมมือในการสร้างเช่นกัน เช่น หากจะทำการเกษตร ควรเรียนรู้การทำ การเกษตรแบบนั้นๆ อย่างจริงจัง ทั้งระบบ คือ ตั้งแต่การปลูก การตลาด หากจะทำชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ต้องเพิ่มให้ครบวงจร ทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ น้ำพุ และตลาดสินค้าเกษตร สินค้า กลุ่มสิ่งทอ สินค้ากลุ่มอาหารแปรรูป^{๒๐๖}

๓) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘

คิดว่าสมาชิกในชุมชนจักให้ความร่วมมือในโครงการต่างๆ เป็นอย่างดี และมีความมั่นใจว่า กองทุนต่างๆ จะเพิ่มขึ้นมากกว่านี้ และควรสร้างเวทีการเรียนรู้ เช่น เวทีประชาคมตำบล/อำเภอ ร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ วิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่น (ทุนในชุมชน) วางแผนพัฒนา “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ตามขั้นตอนของ “ทฤษฎีใหม่” ส่งเสริมการรวมกลุ่ม (กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์) และการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน^{๒๐๗} น่าจะดีขึ้น แข็งแรงยิ่งขึ้น เพราะชุมชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือดี นอกจากนี้ควรพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป การบรรจุหีบห่อ การพัฒนา สิ่งแวดล้อม ฯลฯ พัฒนาระบบตลาด เช่น ตลาดในท้องถิ่น สร้างเครือข่ายผู้ผลิต ผู้บริโภค เชื่อมโยง ผู้ผลิตกับตลาดในเมือง/โรงงาน อุตสาหกรรมการเกษตร ฯลฯ พัฒนากิจการกรมทางด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม^{๒๐๘} ทุกคนช่วยกันในเรื่องต่างๆ ที่ดี ทำร่วมกันไปในทิศทางที่ดีๆ ควรมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จระดับอำเภอ/จังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่น สร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และพัฒนาสถานที่ศึกษาดูงาน พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อใช้ช่วยตัดสินใจในการทำธุรกิจชุมชน เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสู่สังคมในวงกว้าง^{๒๐๙} สมาชิกในชุมชนร่วมมือกันดี

๑๙๘ สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๑๙๙ สัมภาษณ์ นายสมยศ เฉลิมรัมย์, อ.บ.ต.บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๐ สัมภาษณ์ นางโฉมยงค์ ฉายติลก, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๑ สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนมเมือง, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๒ สัมภาษณ์ นายทวี บุญคำ, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๓ สัมภาษณ์ นางสาวโสภา แสนตา, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๔ สัมภาษณ์ นางสมิคร เกิดมงคล, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๕ สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหมาน, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๖ สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๗ สัมภาษณ์ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ, ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๘ สัมภาษณ์ นายจอม จันทร์เกิด, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒๐๙ สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา ชันประเสริฐ, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

มากขึ้น และกองทุนต่างๆ จะเพิ่มขึ้นหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของชุมชน ให้เกษตรกรมีความพอเพียง โดยเลี้ยงตัวเองได้ระดับชีวิตที่ประหยัดก่อนผลิต เพื่อให้บริโภคในครัวเรือน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น พอเพียงในระดับชุมชนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรงในการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีตติการ การศึกษา และศาสนา^{๒๑๐} ร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ และกองทุนจะเพิ่มขึ้น ควรมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในทุกๆ ด้าน เพราะจะทำให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อจะได้มองเห็นปัญหาของชุมชน เข้าใจความเชื่อมโยงภายในสังคมของตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้คนเข้ามาร่วมกันคิดแก้ปัญหา^{๒๑๑} ช่วยกัน ทิศทางที่ดี และเงินกองทุนเพิ่มขึ้น ส่งเสริมความปลอดภัยในชุมชน ให้ชุมชนเกิดความสงบสุขในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อจะได้เกิดสติในการทำงานและเสียสละให้แก่ชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้นส่งเสริมความปลอดภัยในชุมชน ให้ชุมชนเกิดความสงบสุขในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อจะได้เกิดสติในการทำงานและเสียสละให้แก่ชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น^{๒๑๒} เป็นไปอย่างดี คิดว่าจะเป็นไปได้ในทางที่ดี ควรหาทางช่วยเหลือและส่งเสริมในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน การแนะนำอาชีพที่เหมาะสมให้กับประชาชนในท้องถิ่น การจัดหางาน และการสร้างงานในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น^{๒๑๓} เชื่อว่ากองทุนต่างๆ จะเพิ่มขึ้นส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หรือการใช้อย่างอนุรักษ์ ละเว้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เกินกำลังความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติที่จะสร้างเสริมตัวเองได้ ส่งเสริมให้มีการนำทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ (Recycle) นำมาใช้ในระดับชุมชน ท้องถิ่นและระดับชาติมากยิ่งขึ้น^{๒๑๔}

แนวโน้มเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบนั้น ชุมชนคิดว่าสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในโครงการต่างๆ เป็นอย่างดี มีความมั่นใจว่ากองทุนต่างๆ จะเพิ่มขึ้น เพราะทุกคนช่วยกันในเรื่องต่างๆ ที่ดี ทำร่วมกันไปในทิศทางที่ดีๆ สมาชิกในชุมชนร่วมมือกันดีมาก และกองทุนต่างๆ จะเพิ่มขึ้น ควรหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของชุมชน โครงการต่างๆ สำเร็จ ร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ และกองทุนจะเพิ่มขึ้น โดยภาพรวมที่เป็นแนวโน้มของเศรษฐกิจชุมชนแห่งนี้แล้ว ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาต่อไป การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น (ทุนในชุมชน) ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้รู้จักมัธยัสถ์ รักสันโดษ สร้างจิตสำนึกให้รู้จักคุณค่าของการมีชีวิตที่พอดี มีการบูรณาการระหว่างกายกับจิตวิญญาณและควรมีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและในเรื่องส่วนรวม

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ นายณรงค์การ โปร่งจิตร, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ์ จินดาทิพย์, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ดอนแพง, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นางสาววงเดือน บัวระภา, ชาวบ้านฝายตาสวน, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งรู้จักคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติรอบๆ ตัวเองดังคำขวัญที่ว่า “มีชีวิตที่พอดี มีชีวิตที่พอเพียง” นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ และลดการบริโภคนิยม

๔.๒.๙ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตำบลวังสวาบ

๑) ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑

จากอดีตที่ผ่านมา ระบบทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่ค่อยยั่งยืน เพราะขาดการเรียนรู้ ขาดทุนทรัพย์ และอุปกรณ์ คนในชุมชนหรือกลุ่มต่างๆ ต้องไปศึกษาดูงานยังสถานที่ต่างๆ นั้น เป็นการเพิ่มรายจ่าย ในอนาคต ชุมชนหรือกลุ่มต่างๆ ควรจะพัฒนางานของตนให้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานให้คนในชุมชนอื่นมาศึกษาดูงานจากผลสำเร็จของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เป็นการเพิ่มรายได้ในชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป ส่งเสริมหารายได้เพิ่มขึ้น หรือการเพิ่มมูลค่าผลผลิตในชุมชน^{๒๑๕}

๒) ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒

อยากให้รัฐบาลสนับสนุนจัดสรรงบประมาณมาให้ชุมชนบ้านวังผาดำ เพื่อต่อยอดในเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น^{๒๑๖} แหล่งท่องเที่ยวแม่น้ำผาดำแต่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่สามารถเที่ยวได้ทุกฤดูกาล^{๒๑๗} บ้านวังผาดำยังมีโอกาสพัฒนาไปได้อีกมาก เพราะมีต้นทุนทางธรรมชาติที่ดีมาก^{๒๑๘} ชุมชนบ้านวังผาดำยังสามารถสร้างรายได้อีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย^{๒๑๙} มีอ่างเก็บน้ำไว้ใช้ และมีน้ำผุดไว้ใช้ในการเกษตรตลอดทั้งปี^{๒๒๐} การใช้ขวดในการผลิตน้ำดื่ม ควรจะใช้ขวดรีไซเคิลหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณการใช้ขวดพลาสติก (ช่วยลดภาวะโลกร้อน)^{๒๒๑} เศรษฐกิจจะดีหรือไม่ดี บางที่ไม่ได้อยู่กับเศรษฐกิจโลก หรือดินฟ้าอากาศ แต่ขึ้นอยู่กับตนเองที่รู้จักหา พัฒนา ลงมือทำ และรู้จักใช้ รู้จักเก็บ (ถ้าไม่ใช้เกียจตัวเป็นชน ความจนก็ไม่มาเยือน)^{๒๒๒}

๓) ชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๔

ภายหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จแล้ว นายชัยฤทธิ์ แสนทิ ผู้ใหญ่บ้าน ได้นำหนังสือ “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ ความเปลี่ยนแปลงและกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในชนบทอีสาน” โดย มานะ นาคำ, มนต์ชัย ผ่องศิริ, ณัฐพล มีแก้ว, เมื่อ มีนาคม ๒๕๕๙ มามอบให้เพื่อศึกษาข้อมูลของชุมชนแห่งนี้เพิ่มเติม เนื่องจากเกรงว่าข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์มานั้นจะยังไม่ครอบคลุมด้วย และอาจจะมีบางอย่างอาจหลงลืมหรือมองข้ามไปได้

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยโทสุนทร พินิจมนตรี, ชาวบ้านวังสวาบ, วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นายสุริยันต์ ตลับเงิน, ผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ์, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ นางโฉมยงค์ ฉายติลก, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนเมือง, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ นางสมิคร เกิดมงคล, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหมั่น, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์, ชาวบ้านวังผาดำ, วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

รวมความจากเรื่องอื่นๆ ซึ่งมีบางท่านแสดงความคิดเห็นว่า จากอดีตที่ผ่านมา ระบบทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่ค่อยยั่งยืน เพราะขาดการเรียนรู้ ขาดทุนทรัพย์และอุปกรณ์ คนในชุมชนหรือกลุ่มต่างๆ ต้องไปศึกษาดูงานยังสถานที่อื่นๆ นั้น เป็นการเพิ่มรายจ่าย ดังนั้น ในอนาคตชุมชนหรือกลุ่มต่างๆ ควรจะพัฒนางานของตนให้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงาน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและจากชุมชนอื่นได้มาศึกษาดูงานจากผลสำเร็จของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป เป็นการส่งเสริมรายได้หรือเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้เพิ่มขึ้นแก่ชุมชน

บางท่านเสนอให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณมาให้ชุมชน เพื่อต่อยอดเศรษฐกิจชุมชนให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่น้ำผุดตาต่า เนื่องจากไม่สามารถเที่ยวได้ทุกฤดูกาล บางท่านให้ข้อคิดว่า ชุมชนยังมีโอกาสที่จะพัฒนาและสามารถสร้างรายได้อีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีสรรพากรธรรมชาติซึ่งเป็นต้นทุนที่หลากหลาย มีอ่างเก็บน้ำและมีน้ำผุดไว้ใช้ทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี การใช้ขุดในการผลิตน้ำดื่มนั้น ควรใช้ขวดรีไซเคิลหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่อีก เพื่อลดปริมาณการใช้ขวดพลาสติกและช่วยลดภาวะโลกร้อนด้วย เศรษฐกิจจะดีหรือไม่ดีบางทีก็ไม่ได้อยู่กับเศรษฐกิจโลกหรือดินฟ้าอากาศ แต่ขึ้นอยู่กับตนเองที่รู้จักหา พัฒนา ลงมือทำ และรู้จักใช้รู้จักเก็บ

๔.๓. วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ

ผลการวิเคราะห์ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ ทั้ง ๓ ชุมชน คือ ชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ และชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น นั้นมีความสอดคล้องกันในทุกๆ ด้าน ซึ่งสามารถนำมาอธิบายได้โดยลำดับ ดังนี้

๔.๓.๑ การสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง

ผลการวิเคราะห์ การส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มชนระดับรากหญ้า ทั้ง ๓ กลุ่ม ได้แก่

(๑) การมอบพันธุ์พืชเพื่อเป็นต้นทุนแก่กลุ่มเกษตรกรนั้น พบว่า เกษตรกรได้รับมอบพันธุ์พืชจากหน่วยงานของรัฐเป็นระยะๆ ในลักษณะรายปีบ้าง และบางโอกาสบ้าง ซึ่งเป็นการมอบให้แบบกระจายทั่วไป โดยไม่มีการตั้งเงื่อนไขหรือกติกาในด้านคุณสมบัติของผู้รับ ไม่มีการพิจารณาคัดเลือกผู้มีความเหมาะสมซึ่งสมควรจะได้รับ เป็นเพียงการมอบโดยผ่านหน่วยงานย่อยของรัฐบ้าง ผ่านผู้นำชุมชนบ้าง ซึ่งเกษตรกรทุกครัวเรือนมีสิทธิ์ได้รับแบบเสมอภาคกัน แต่ละคนจึงได้รับในจำนวนที่จำกัด เนื่องจากต้องให้แบ่งกันอย่างทั่วถึง นอกจากนี้แล้ว ยังมีการเปิดช่องทางให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินเพื่อใช้ทางการเกษตรอีกด้วย ซึ่งดูเหมือนว่าภาครัฐมีความพยายามที่จะช่วยเหลือเกษตรกรอย่างจริงจัง แต่เป็นการให้กู้ยืมโดยผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐ โดยมีดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ ซึ่งไม่ใช่เป็นการให้เปล่า แต่เป็นลักษณะของการผูกพันระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับรัฐด้วยหนี้สิน

(๒) การมอบเงินทุนเพื่อเป็นต้นทุนแก่กลุ่มพ่อค้า นั้น พบว่า ไม่เคยมีหน่วยงานของรัฐได้มอบเงินทุนเพื่อใช้เป็นต้นทุนในการค้าขายแก่กลุ่มผู้ค้าขายรายย่อยในชุมชน คงมีแต่การให้กู้ยืมโดยผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐ โดยมีดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ

ซึ่งไม่ใช่เป็นการให้เปล่า แต่เป็นลักษณะของการผูกพันระหว่างกลุ่มผู้ค้าขายกับรัฐด้วยหนี้สิน เช่นเดียวกัน

(๓) การมอบเงินเดือนและสวัสดิการเพื่อเป็นกำลังใจแก่ข้าราชการนั้น พบว่า รัฐให้การส่งเสริมข้าราชการและพนักงานของรัฐเป็นปกติอยู่แล้ว แต่จะเหมาะสมเฉพาะกับข้าราชการที่มีฐานะมั่นคงอยู่แล้วเท่านั้น ส่วนข้าราชการที่มีหนี้สิน ยังคงมีสภาพเพียงแค่พออยู่ได้เท่านั้น ด้วยภาระหนี้สินที่ผูกพัน ประกอบกับสังคมที่มีค่านิยมในการบริโภคใช้สอยแบบฟุ้งเฟ้อ

จะเห็นได้ว่า การสร้างเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎพันตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบนั้น ปัจจัยด้านการผลิต ที่เกษตรกรได้รับการส่งเสริมจากรัฐซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกนั้น มีลักษณะไม่จริงจาง เป็นเพียงเล็กน้อย ยังไม่เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มชุมชนระดับรากหญ้าอย่างแท้จริง แต่การที่กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มผู้ค้าขายรายย่อยของชุมชนตำบลวังสวาบยังคงดำเนินต่อไปได้นั้น เป็นเพราะส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายในของชุมชนเองมากกว่า กล่าวคือ คนในชุมชนมีการดำเนินชีวิตที่ผสมผสานกับคุณธรรมในด้านของความสามัคคี ความขยัน ความมีวัฒนธรรม ดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่าย อยู่อย่างกินง่าย ประกอบกับสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและมีสภาพภูมิอากาศมีสภาพที่เอื้อต่อการผลิตสินค้าทางการเกษตรค่อนข้างสูง แม้จะมีบ้างในบางพื้นที่ (ซึ่งเป็นส่วนน้อย) ที่ไม่สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี แต่ก็สามารถทำเกษตรแบบหมุนเวียนได้ โดยการปลูกพืชประเภทล้มลุกหรือพืชอายุสั้น เพื่อการบริโภคในครอบครัวและเพื่อการจำหน่าย ช่วยลดค่าใช้จ่ายและเป็นอาชีพเสริม และปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล เพื่อให้เข้ากับฤดูกาลความต้องการของตลาด จึงส่งผลดีต่อปัจจัยด้านการบริโภคด้วย

๔.๓.๒ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์ การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน ของชุมชนตำบลวังสวาบทั้ง ๓ ชุมชนนั้น พบว่า ชุมชนเองยังไม่มีมีการเชื่อมประสานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่สามารถจะเข้ามาช่วยเหลือในด้านการจำหน่ายแต่ประการใด พบเห็นเพียงการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเข้ามาช่วยในลักษณะของการรับนโยบายมาจากรัฐหรือผู้บริหารในระดับบน ให้มาแนะนำหรือชี้แนะแนวทางเท่านั้น เป็นเพียงการบอกให้ทำตามนโยบายของรัฐ ไม่ได้ทำให้เกิดระบบที่สามารถช่วยให้เศรษฐกิจของชุมชนเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง จึงเท่ากับเป็นการถูกกำหนดหรือถูกควบคุมจากรัฐอยู่เช่นเดิม เนื่องจากชุมชนยังอยู่ในสถานะเป็นผู้รับจ้างรัฐ นอกจากนี้ การจำหน่ายและการกระจายสินค้าออกสู่ภายนอกหรือตลาดใหญ่ ยังคงเป็นภาระหน้าที่ของเกษตรกรและผู้ค้าขายรายย่อยในชุมชนชนวนขาย บริหารจัดการและช่วยเหลือกันเองมากกว่า

๔.๓.๓ สร้างค่านิยมให้รู้จักเลือกผู้นำ

ผลการวิเคราะห์ การสร้างค่านิยมให้รู้จักเลือกผู้นำ ของชุมชนตำบลวังสวาบ ทั้ง ๓ ชุมชนนั้น พบว่า มีข้อกำหนดในด้านคุณสมบัติของผู้นำในระดับสูงขึ้นไปจากชุมชน ด้วยกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่างๆ แต่ไม่มีการตรวจสอบใดๆ เนื่องจากความเกรงกลัวต่ออำนาจรัฐ และความไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ส่วนสำหรับภายในชุมชนเองนั้น ไม่พบว่ามีข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้นำโดยสมาชิกของชุมชนแต่ประการใดเลย จึงไม่เกิดกระบวนการในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้นำดังกล่าว โดยส่วนใหญ่แล้วชุมชนมักยกฐานะในการเป็นผู้นำให้กับคนที่มีฐานะทางการเงินและวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าไปโดยบรรยาย และรวมไปถึงการมีญาติพี่น้องหรือมีพวกมาก

ประกอบกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความเรียบง่าย รักสงบ และเกรงใจกัน จึงขาดกระบวนการในการตรวจสอบผู้นำไปอย่างน่าเสียดาย

๔.๓.๔ สร้างค่านิยมให้รู้จักเลือกผู้ทำงาน

ผลการวิเคราะห์ การสร้างค่านิยมให้รู้จักเลือกผู้ทำงาน ของชุมชนตำบลวังสวาบ ทั้ง ๓ ชุมชนนั้น พบว่า มีความเหมือนกันกับการเลือกผู้นำ กล่าวคือ มีข้อกำหนดในด้านคุณสมบัติของผู้ทำงานหรือคณะทำงานด้วยกฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่างๆ แต่ไม่มีการตรวจสอบใดๆ เนื่องจากความเกรงกลัวต่ออำนาจรัฐ และและและไม่เชื่อถือต่อกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ส่วนภายในชุมชนเองนั้น ไม่พบว่ามีข้อกำหนดคุณสมบัติของผู้ทำงานหรือคณะทำงานแต่อย่างใด จึงไม่เกิดกระบวนการในการตรวจสอบคุณสมบัติดังกล่าว โดยส่วนใหญ่แล้วชุมชนมักยกหน้าที่ในการเลือกผู้ทำงานหรือคณะทำงานให้ผู้นำเป็นผู้เลือก ประกอบกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความเรียบง่าย รักสงบ และเกรงใจกัน จึงขาดกระบวนการในการตรวจสอบผู้นำไปอย่างน่าเสียดาย

๔.๓.๕ สร้างค่านิยมชุมชนแห่งบุญกุศล

ผลการวิเคราะห์ การสร้างค่านิยมชุมชนแห่งบุญกุศล ของชุมชนตำบลวังสวาบ ทั้ง ๓ ชุมชนนั้น พบว่า ชุมชนมีวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันและดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยใช้หลักแห่งบุญ คือ ความดี และกุศล คือ ความฉลาด เข้ามาประกอบด้วยเสมอ เนื่องจากชุมชนมีพื้นฐานมาจากการนับถือพระพุทธศาสนา ถูกหล่อหลอมมาจากวัดและบรรพบุรุษที่สอนให้ละความชั่ว ทำความดี จึงทำให้ชุมชนมีความสงบสุข ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่ยังไม่พบว่าผู้นำของชุมชนได้มีการแจกทานที่ครอบคลุมทั่วถึงทั้งชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ส่วนใหญ่นั้นต่างก็มีฐานะพออยู่ได้เท่านั้น ไม่ใช่ผู้มีฐานะที่สูงส่งแต่ประการใด จึงไม่สามารถทำให้เกิดอิทธิพลทางความดีที่ครอบคลุมได้ทั้งชุมชน

๔.๓.๖ สร้างค่านิยมชุมชนแห่งการเอื้อเฟื้อ

ผลการวิเคราะห์ การสร้างค่านิยมชุมชนแห่งการเอื้อเฟื้อ ของชุมชนตำบลวังสวาบ ทั้ง ๓ ชุมชนนั้น พบว่า ชุมชนมีค่านิยมในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน นิยมช่วยเหลือและเอื้ออาทรต่อกัน ในระดับปานกลาง เป็นการเอื้อเฟื้อแบบพื้นฐานทั่วไป ซึ่งเป็นการเอื้อเฟื้อที่บ่อยมาก

๔.๓.๗ สร้างค่านิยมชุมชนแห่งความพอเพียง

ผลการวิเคราะห์ การสร้างค่านิยมชุมชนแห่งความพอเพียง ของชุมชนตำบลวังสวาบ ทั้ง ๓ ชุมชนนั้น พบว่า ภาพรวมโดยประมาณ ๕๐% ของชุมชนมีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง รู้จักหา รู้จักกิน รู้จักใช้ตามควรแก่ฐานะ ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้มีอายุเกิน ๔๐ ปีขึ้นไปแล้ว เนื่องจากการมีภาวะของความเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์มาก จึงสามารถเลือกที่จะกินและใช้จ่ายอย่างประหยัด ส่วนอีก ๕๐% นั้น ยังคงดำเนินชีวิตแบบฟุ่มเฟือย หรุหร่า ซึ่งส่วนมากจะเป็นคนกลุ่มผู้มีอายุน้อยกว่า ๔๐ ลงมา เนื่องจากยังอยู่ในภาวะที่รักสนุก ความต้องการมีพวกพ้องมาก เป็นต้น จึงใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ขาดความยั้งคิดในการบริโภคและใช้สอยสิ่งต่างๆ อย่างคุ้มค่า

จากการศึกษาวิเคราะห์ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปได้เป็น ๓ ประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การวางแผน : เริ่มต้น ผู้นำชุมชนได้ประชาสัมพันธ์นัดประชุมชาวบ้านเพื่อปรึกษาหารือถึงปัญหาในด้านต่างๆ ของชุมชน พร้อมทั้งหาแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งที่ประชุมได้

แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งมีมติเห็นชอบให้ดำเนินโครงการเศรษฐกิจชุมชน โดยมีเป้าหมายในเบื้องต้นว่า อย่างน้อยต้องให้สมาชิกสามารถลดรายจ่ายประจำวัน โดยจัดตั้งกลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มกองทุนขยะ กลุ่มสัมมาชีพ เป็นต้น จากนั้น จึงให้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบงานของแต่ละกลุ่ม และให้สมาชิกของแต่ละกลุ่มไปร่วมกันคิดวางแผนการทำงานในกลุ่มที่ตนรับผิดชอบ ว่าควรจะเป็นอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ ๒ การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง : สมาชิกแต่ละกลุ่มได้เพิ่มสมาชิกและขยายกลุ่มเพิ่มขึ้น เช่น กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มสวัสดิการชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำอาหารเป็นต้น ในส่วนของผู้นำชุมชนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานของรัฐในระดับอำเภอ เพื่อให้พัฒนาการอำเภอเข้ามาแนะนำในด้านการผลิตและการจำหน่าย พร้อมทั้งช่วยเหลือในด้านของงบประมาณ เพื่อทำการส่งเสริมให้กลุ่มต่างๆ มีความรู้ทั้งในด้านวิชาการและการตลาด ตลอดจนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การบรรจุภัณฑ์ พร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายการตลาดด้วยความเชื่อมโยงกับหมู่บ้านต่างๆ

ประเด็นที่ ๓ การส่งเสริมเศรษฐกิจให้มั่นคง : ชุมชนมีความคิดเห็นตรงกันว่า การที่จะทำให้เศรษฐกิจชุมชนเกิดความมั่นคงอยู่ได้นั้น ไม่ใช่การพยายามเพิ่มรายได้ให้มากที่สุด แต่มองว่าคนในชุมชนต้องดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป ไม่ฟุ่มเฟือย และที่สำคัญชุมชนจักต้องช่วยกันปลูกฝังค่านิยมในการกินการใช้ของพื้นบ้านภายในชุมชนกันเอง ส่วนผู้นำชุมชนนั้น ให้หาช่องทางในการขยายตลาดหรือสร้างตลาดขึ้นมา ซึ่งในปัจจุบันนี้ ชุมชนกำลังวางแผนทำร้านค้าชุมชนหรือร้านค้าสวัสดิการชุมชน เพื่อรองรับและจำหน่ายผลผลิตของชุมชน ให้สมาชิกสามารถผลิตและจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนมีความมั่นคงต่อไปได้

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น และ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผลการวิจัยนั้นสามารถ สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

เศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและความยากจนของคนในชาติ ด้วยการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยการนำหลักพุทธธรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคม มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติของคนในชาติ เพื่อแก้ปัญหาเชิงบูรณาการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นตอนได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มคนระดับรากหญ้า ๓ กลุ่ม เป็นการสร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยให้ผู้นำบำเพ็ญประโยชน์ ด้วยการส่งเสริมอาชีพแก่คนระดับรากหญ้า ๓ กลุ่ม คือ ๑) มอบพันธุ์พืชแก่เกษตรกร เพื่อส่งเสริมด้านการผลิต ๒) มอบเงินทุนแก่พ่อค้า เพื่อส่งเสริมด้านการจำหน่าย ๓) มอบเงินเดือนแก่ข้าราชการ เพื่อส่งเสริมด้านการบริหารจัดการ โดยมีเงื่อนไขว่า ผู้ที่จะมีสิทธิ์ได้รับการส่งเสริมดังกล่าว จะต้องเป็นผู้ขยันในหน้าที่ของตน ซึ่งจะอำนวยผลดี ทำให้ชุมชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี มีกินมีใช้ มีรายได้ หลุดพ้นจากความยากจน ทำให้เศรษฐกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ขั้นตอนที่ ๒ การขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ๔ กลุ่ม เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน โดยให้ผู้นำใช้ ปิยวาจา คือ การเจรจาที่น่ายก เชื่อมประสานกับคน ๔ กลุ่ม ๑) กลุ่มกษัตริย์ซึ่งมีอิทธิพลทางการปกครอง ๒) กลุ่มอำมาตย์ซึ่งมีอิทธิพลทางการบริหาร ๓) กลุ่มพราหมณ์มหาศาลซึ่งมีอิทธิพลทางสังคม ๔) กลุ่มคหบดีมหาศาลซึ่งมีอิทธิพลทางการเงิน ให้มาร่วมมือด้วย เพื่อสร้างพันธมิตรทางการค้า ซึ่งจะอำนวยผลดี ทำให้ชุมชนมีตลาดรองรับได้มากขึ้น ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และทำให้เศรษฐกิจชุมชนเกิดความยั่งยืน

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของโครงการ เป็นการเลือกผู้นำที่มีคุณสมบัติเหมาะสม โดยใช้ค่านิยมและวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคมมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดคุณสมบัติของผู้นำ ๘ ด้าน ๑) คุณสมบัติด้านชาติตระกูล ๒) คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ ๓) คุณสมบัติด้านคุณภาพ ๔) คุณสมบัติด้านความมีศรัทธาและบริวารที่ดี ๕) คุณสมบัติด้านความมีน้ำใจ

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๖) คุณสมบัติด้านความเชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์ ๗) คุณสมบัติด้านความมีปัญญา สุขุมลุ่มลึก ๘) คุณสมบัติด้านความเป็นผู้ฉลาด ซึ่งจะอำนวยผลดี ทำให้ได้ผู้นำที่เพียบพร้อมด้วย คุณสมบัติ ที่จะช่วยนำให้เศรษฐกิจชุมชนเจริญรุ่งเรืองและก้าวไกลไปในอนาคต

ขั้นตอนที่ ๔ การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้อำนวยการโครงการ เป็นการเลือก ผู้อำนวยการหรือคณะกรรมการดำเนินงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสม โดยใช้ค่านิยมและวัฒนธรรมทาง ความเชื่อของสังคม มาเป็นเครื่องมือในการกำหนดคุณสมบัติของผู้อำนวยการหรือคณะกรรมการ ดำเนินงาน ๔ ด้าน ๑) คุณสมบัติด้านความมีชื่อเสียงและเกียรติคุณ ๒) คุณสมบัติด้านความเป็น บัณฑิต ๓) คุณสมบัติด้านความประพฤติดี ๔) คุณสมบัติด้านความฉลาดรอบรู้

ขั้นตอนที่ ๕ การไม่ให้เสียสายทรัพยากรในการทำทาน เป็นการสร้างค่านิยมชุมชนแห่งบุญ กุศล โดยการนำหลัก บุญและกุศล มาเป็นเครื่องมือในการปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของผู้นำ ให้ทำใจไม่ให้เสียสายทรัพยากรในการทำทาน ทั้ง ๓ วาระ ๑) ก่อนให้ ก็ไม่เสียสายทรัพยากรที่กำลัง จะหมดไป ๒) ขณะให้ ก็ไม่เสียสายทรัพยากรที่กำลังหมดไป ๓) หลังจากให้แล้ว ก็ไม่เสียสายทรัพยากรที่หมด ไปแล้ว จะส่งผลดี คือ ทำให้ผู้นำเป็นที่รักที่ชอบใจ เป็นที่เคารพนับถือจากคนในสังคม ส่วนประชาชน ผู้ได้รับทานย่อมได้รับความรู้สึกดีๆ มีกำลังใจมากยิ่งขึ้น และยินดีให้ความร่วมมือ

ขั้นตอนที่ ๖ การให้วางใจต่อผู้ที่มารับทาน เป็นการประสานสัมพันธ์คนในชุมชนให้รู้จัก สามัคคี สร้างค่านิยมชุมชนแห่งการเอื้อเฟื้อ โดยใช้ธรรมข้อ ทาน คือ การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้แก่ คนทั่วไปแบบไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมประสานคนในชุมชน ขั้นตอนนี้จะ ส่งผลดีแก่ตัวผู้นำ ทำให้ไม่มีใครกล้าครหานินทา และได้รับการเคารพนับถือจากคนในสังคมโดยทั่ว หนา สามารถเข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจของคนในสังคมได้อย่างสนิทใจ และทำให้คนในชุมชนมีความสามา ยสามัคคี พร้อมที่จะให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ และร่วมสุขร่วมทุกข์ไปด้วยกัน

ขั้นตอนที่ ๗ การไม่ให้เบียดเบียนคน สัตว์ และตัดต้นไม้ เป็นการสร้างค่านิยมชุมชนแห่ง ความพอเพียง โดยใช้ธรรมข้อ สมชีวิตา คือ การเลี้ยงชีพอย่างเหมาะสม มาเป็นเครื่องมือในการปรับ ทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม ที่มีค่านิยมในการดำเนินชีวิตแบบฟุ่มเฟือย ขั้นตอนนี้จะส่งผลดี คือ ทำให้คนในสังคมมีค่านิยมในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง รู้จักกินและรู้จักใช้ จำอย่างเหมาะสม และรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ ตลอดไป ทุกคนรู้สึกสบายใจเพราะไม่ได้ถูกบังคับขู่เข็ญให้ทำในสิ่งที่ตนเองไม่ยินดีที่จะทำ แม้โรค ทรัพยากรก็ยังคงอยู่อย่างเดิม และที่สำคัญคือเกิดประโยชน์อย่างบูรณาการ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจ ของชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไปได้

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
การประกอบอาชีพที่เป็นปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) นั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ และสวน เป็นต้น เนื่องจากสภาพทางภูมิประเทศเหมาะแก่การเกษตร แต่ประสบ ปัญหาด้านราคาที่ไม่แน่นอน เนื่องจากถูกกำหนดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง จึงทำให้ขาดความมั่นคงใน การประกอบอาชีพ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ได้ลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากชาวบ้านทำเกษตรยุค ใหม่แบบอุตสาหกรรม ที่พึ่งพาสารเคมี ปุ๋ยเคมี และสารกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นเหตุให้ดินเสื่อมคุณภาพ รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไป เนื่องจากการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และไม่ต้องมีการลงทุน

มากนัก ต่อมาคืออาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพที่บริการคนอื่นอยู่กับบ้าน นอกจากนี้ก็ยังมีการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลาและไก่เอาไว้กินเอง เพื่อลดรายจ่าย

รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) นั้น ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร อาชีพรับจ้าง อาชีพค้าขาย ๓ อาชีพนี้ เป็นอาชีพที่ไม่สามารถกำหนดนับเป็นตัวเลขได้แน่นอนว่ามีรายได้เท่าไร เนื่องจากมีที่ไม่แน่นอน และมีปัจจัยเสี่ยงสูงหลายด้าน เนื่องจากฤดูกาลทางธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลง และราคาสินค้าที่ถูกกำหนดโดยคนอื่นเป็นต้น ส่วนอาชีพค้าขายนั้นขึ้นอยู่กับรายได้ของคนในชุมชนว่ามีกำลังซื้อได้มากน้อยอย่างไรเป็นต้น ส่วนอาชีพที่มีรายได้แน่นอนนั้น ได้แก่ อาชีพรับราชการ ซึ่งโดยรวมแล้วต่างก็พอมีกินมีใช้และเหลือเก็บบ้างนิดหน่อย ไม่ถึงกับเหลือเก็บมากหรือร่ำรวยมากนัก ส่วนอาชีพที่มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ มีความเจริญทางฐานะอย่างรวดเร็ว คือ อาชีพประกอบธุรกิจบริษัทรับเหมา หากบริหารจัดการไม่ดีก็มีความเสี่ยงสูง โดยภาพรวมส่วนใหญ่ของชุมชนแล้วพออยู่ได้ พอมีกินมีใช้ไปได้เรื่อยๆ หรือแม้บางครั้งจะไม่มีรายได้ ก็ยังอยู่ได้ เนื่องจากการอยู่ง่ายกินง่าย และการมีทรัพยากรอยู่ใกล้บ้านที่หลากหลาย

เศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละอย่างนั้น เกิดจากการที่คนภายในชุมชนรวมตัวกัน จัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมา คือ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนขยะ กลุ่มสวัสดิการชุมชน กลุ่มกองทุนสัมมาชีพ กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มทำน้ำดื่มและน้ำแข็ง กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มฌาปนกิจ โครงการหมู่บ้านนวัตกรรมวิสาหกิจสินค้าเพื่อจำหน่าย ๑๐ ชนิด กลุ่มทอผ้าขาวม้า กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มทำพรมเช็ดเท้า กลุ่มทำอาหารพื้นบ้าน กลุ่มจักรสาน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มทำกระเป๋ากว้าง กลุ่มทำไข่เค็ม กลุ่มทำแจวบอง กลุ่มทำกล้วยอบเนย

แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน เกิดจากการดูสื่อออนไลน์ต่างๆ จากโทรทัศน์ จากอินเทอร์เน็ต วิทยุ หนังสือพิมพ์ และวารสารเป็นต้น จากการเดินทางไปศึกษาดูงานนอกพื้นที่ แล้วเห็นเขาทำประสบผลสำเร็จ จึงนำเอามาทำที่ชุมชนของตนเองบ้าง บางอย่างเกิดจากการสนทนากันบ้าง จึงนำมาเสนอในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน แล้วโหวตเสียงเพื่อขอมติ ซึ่งประกอบกับการมีความหวังเรื่องกำไรและดอกผลที่จะได้ด้วย บางอย่างเกิดจากนโยบายของรัฐ บางอย่างเกิดจากสภาพปัญหาของชุมชน เช่น การผลิตน้ำดื่ม เกิดจากการที่น้ำฝนไม่สามารถดื่มได้ เพราะมีฝุ่นละอองอยู่ในอากาศ เนื่องจากการประกอบการของโรงงานอุตสาหกรรม จึงได้ของบประมาณจากรัฐมาซื้อเครื่องผลิตน้ำดื่ม เพื่อจำหน่ายภายในชุมชนในราคาที่คุ้มทุน จำหน่ายนอกชุมชนในราคาที่มิกำไร เพื่อนำรายได้จากกำไรมาทดแทนในการซื้อน้ำดื่ม ส่วนการผลิตน้ำแข็งนั้นเป็นการต่อยอดจากน้ำดื่ม

กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน วิธีการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนนั้น ใช้วิธีการนำเสนอในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และทำการโหวตเพื่อลงมติกัน รวมถึงการพิจารณาคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมรับผิดชอบงาน ส่วนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนออกไปภายนอกนั้น เป็นเพียงการสนทนากัน บอกต่อกัน และชักชวนกันกับชุมชนใกล้เคียง โดยไม่ได้ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันการสร้างเครือข่ายนั้นเกือบทั้งหมดยังอยู่ภายในชุมชนตนเองเท่านั้น ไม่ได้ขยายเครือข่ายออกไปภายนอก คงมีเพียงกลุ่มน้ำดื่มและน้ำแข็ง และการแปรรูปผลิตภัณฑ์บางชนิด ที่มีการสร้างเครือข่ายในการจำหน่ายไปยังชุมชนอื่นๆ

จุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยรวม คือ บางแห่งขาดความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนบ้าง บุคลากรทำงานไม่เป็น ไม่ค่อยมีเวลาว่าง ขาดประสบการณ์ในการทำงาน ทำงานไม่

ต่อเนื่อง ขาดการประชาสัมพันธ์ การบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่เหมาะสม และสินค้าบางอย่างขาดการแปรรูป ส่วนจุดแข็งของระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยรวม คือ ความมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำผุด มีอ่างเก็บน้ำ มีแหล่งท่องเที่ยว มีสภาพภูมิอากาศที่ดี ความสามัคคีของชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลดี มีวัดและพระสงฆ์ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันกับชาวบ้าน

ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ เมื่อดูจากภาพรวมจะเห็นว่า กลุ่มผลิตน้ำดื่ม ชาวบ้านมีน้ำที่สะอาดและปลอดภัยไว้บริโภค มีความปลอดภัยด้านสุขภาพ มีรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน ไม่มากและไม่น้อย และมีกำไรปนผลนิดหน่อย ส่วนกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกมีรายได้มากขึ้น มีการปันผลกำไรมาออม และนำไปลงทุนต่อยอดทำกลุ่มฅาปนกิจเพื่อสร้างรายได้อีกทางหนึ่งด้วย กลุ่มแปรรูป มีการสร้างรายได้เพิ่มจากเกษตรกรรม และขยายเครือข่ายส่งขายเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบล ตามแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งจำหน่ายของฝาก คนในชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายจากการที่กลุ่มมีความเข้มแข็ง สินค้าแปรรูปมีคุณภาพ สะอาด สวยงาม ปลอดภัย และมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ปัจจุบันผลผลิตของเศรษฐกิจในชุมชนบางอย่างเกิดการขาดทุน เนื่องจากต้นทุนที่สูงเกินไป ผลผลิตไม่มีคุณภาพ และการมีรายได้ของชุมชนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

รวมความจากเรื่องอื่นๆ ซึ่งมีบางท่านแสดงความคิดเห็นว่า ในอนาคตชุมชนหรือกลุ่มต่างๆ ควรจะพัฒนางานของตนให้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงาน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและจากชุมชนอื่นได้มาศึกษาดูงานจากผลสำเร็จของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป เป็นการส่งเสริมรายได้หรือเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้เพิ่มขึ้นแก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณ เพื่อต่อยอดเศรษฐกิจชุมชนให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยว น้ำผุดตาตเตา เนื่องจากไม่สามารถเที่ยวได้ทุกฤดูกาล ชุมชนยังมีโอกาสที่จะพัฒนาและสามารถสร้างรายได้อีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นต้นทุนที่หลากหลาย การผลิตน้ำดื่มควรใช้ขวดรีไซเคิลนำกลับมาใช้ใหม่อีก เพื่อลดปริมาณต้นทุนและลดภาวะโลกร้อน เศรษฐกิจชุมชนจะดีหรือไม่ ไม่ได้อยู่กับเศรษฐกิจโลกหรือดินฟ้าอากาศ แต่ขึ้นอยู่กับตนเองที่รู้จักคิด พัฒนา ลงมือทำ และรู้จักใช้รู้จักเก็บ

วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษาวิเคราะห์ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า สามารถสรุปได้เป็น ๓ ประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การวางแผน : จากการที่พระเจ้ามหาวิชิตราชประสงค์จะทำพิธีบูชาญ เพื่อฉลองความสำเร็จ แต่ไม่ทราบวิธีทำ จึงปรึกษาพราหมณ์ปุโรหิต ซึ่งพราหมณ์ปุโรหิตได้ทูลคัดค้านว่า การฟื้นฟูพิธีกรรมในขณะที่บ้านเมืองยังมีโจรผู้ร้ายอยู่นั้น เป็นสิ่งที่ไม่สมควร เพราะไม่ใช่เรื่องเร่งด่วน แต่ภารกิจเร่งด่วนคือการกำจัดโจรผู้ร้าย ซึ่งจะต้องกำจัดแบบถอนรากถอนโคน และวิธีการกำจัดที่ถูกต้องนั้น ไม่ใช่ด้วยการประหาร จองจำ ปรับไหม แต่เป็นการส่งเสริมด้านอาชีพ

จากคำแนะนำของพราหมณ์ปุโรหิต ที่ให้ทำการปราบโจรผู้ร้ายเสียก่อนนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการปราบโจรแบบไม่ต้องปราบ แต่เป็นการวางแผนในการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชาติ เพราะเมื่อคนมีอาชีพการงานมั่นคง ย่อมมีรายได้ที่มั่นคง มีกินมีใช้ มีความสุข สิ่งเหล่านี้ก็จะ

นำไปสู่ดุลยภาพชีวิตที่ดี เศรษฐกิจที่เข้มแข็ง จากคำแนะนำของพราหมณ์ปุโรหิตนั้น เป็นการมองว่า ไม่ใช่เพียงแค่โจรอย่างเดียวเท่านั้นที่เป็นข้าศึกของแผ่นดิน แต่ยังมีความยากจนของคนในชาติด้วย

ประเด็นที่ ๒ การเสริมสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง : แผนในการปราบโจรและความยากจน คือ การส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มชนระดับล่าง ๓ กลุ่ม คือ (๑) ให้มอบพันธุ์พืชแก่เกษตรกรที่ขยันในหน้าที่ (๒) ให้มอบทุนแก่กลุ่มพ่อค้าที่ขยันในหน้าที่ (๓) ให้มอบเงินเดือนแก่กลุ่มข้าราชการ ที่ขยันในหน้าที่ ซึ่งปรากฏว่าเมื่อพระเจ้ามหาวชิตราชทรงปฏิบัติตามคำแนะนำนั้นแล้ว ปรากฏว่าได้ผลดี บ้านเมืองปราศจากโจรผู้ร้าย ประชาชนมีชีวิตที่ดี มีกินมีใช้ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

จากประเด็นดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า พราหมณ์ปุโรหิตมองว่า ไม่ใช่โจรอย่างเดียวที่เป็นข้าศึกของแผ่นดิน แต่ยังมีความยากจนของคนในชาติด้วย ดังนั้น การมอบพันธุ์พืชแก่เกษตรกร เป็นการเสริมสร้างปัจจัยด้านการผลิต ซึ่งเป็นรากฐานของประเทศให้เข้มแข็ง การมอบทุนแก่พ่อค้า เป็นการส่งเสริมปัจจัยด้านการส่งออก ซึ่งเป็นการกระจายสินค้า การมอบเงินเดือนให้แก่ข้าราชการ เป็นการส่งเสริมปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการวางระบบ ที่นำมาซึ่งความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

ประเด็นที่ ๓ การส่งเสริมเศรษฐกิจให้มั่นคง : พราหมณ์ปุโรหิตได้ถวายคำแนะนำให้พระเจ้ามหาวชิตราช เชิญกลุ่มชนชั้นบน ๔ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มกษัตริย์ผู้เป็นประเทศราชของพระเจ้ามหาวชิตราช (๒) กลุ่มอำมาตย์ซึ่งเป็นนักการเมืองระดับสูง (๓) กลุ่มพราหมณ์มหาศาล (๔) กลุ่มคหบดีมหาศาล เพื่อขอความเห็นชอบและเข้าร่วมโครงการ ผลปรากฏว่าชนทั้ง ๔ กลุ่มนั้น ได้รับความเห็นชอบและการเข้าร่วมโครงการจากกลุ่มชนทั้ง ๔ กลุ่มนั้นด้วยดี

จากประเด็นดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า เป็นการหาแนวร่วมหรือพันธมิตรทางการเมือง เพื่อเสริมกำลังทางความคิด และกำลังทางการเมือง เนื่องจากทั้ง ๔ กลุ่ม เป็นกลุ่มชนที่มีอิทธิพลทางสังคมสูง กลุ่มกษัตริย์มีอิทธิพลด้านปกครอง กลุ่มอำมาตย์มีอิทธิพลด้านการบริหาร กลุ่มพราหมณ์มหาศาลมีอิทธิพลทางความเชื่อ และกลุ่มคหบดีมีอิทธิพลทางการเงิน ซึ่งสามารถจะทำให้มีตลอดใหญ่รองรับ เกิดกระจายผลผลิตได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจเกิดความยั่งยืนตลอดไป

วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม : การประกอบอาชีพปัจเจกบุคคล ของชุมชนตำบลวังสวาบ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะสภาพภูมิประเทศเหมาะแก่การเกษตร รายได้ในระดับปัจเจกบุคคลนั้น อาชีพเกษตรกร รับจ้าง และค้าขาย ๓ อาชีพนี้ มีรายได้ไม่แน่นอน เศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบ เป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาทำการเพิ่มรายได้ แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน เกิดจากความคิดของชุมชน แล้วนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนภายในกระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ใช้วิธีการนำเสนอในที่ประชุม ส่วนการสร้างเครือข่ายภายนอก เป็นการสนทนาและชักชวนกัน โดยไม่ได้ประชาสัมพันธ์ จุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยรวมขาดความสามัคคี บุคลากรทำงานไม่เป็น ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าขาดการแปรรูป ส่วนจุดแข็ง คือ มีทรัพยากร มีแหล่งน้ำ มีแหล่งท่องเที่ยว มีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวม ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชน สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ครัวเรือน มีผลกำไรพออยู่พอใช้ไปได้เรื่อยๆ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ที่กล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

จากการศึกษาวิจัย เศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร พบว่า เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ในระดับประเทศ เพื่อแก้ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน เชื่อมโยง และส่งผลกระทบไปทั่วทุกภาคส่วนของประเทศแบบเป็นลูกโซ่ ในทุกด้านของประเทศ ทั้งสังคม การปกครอง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคนเป็นสำคัญ เพราะคนถือเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศและทุกๆ อย่าง สอดคล้องกับ คັນสนีย์ ชุมพลปัญชร ที่แสดงทัศนคติไว้ว่า “แนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจในภูฏานตสูตรนั้น มีความเป็นเศรษฐศาสตร์มหภาคอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งนอกจากจะเกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว ยังเกิดการพัฒนาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลด้วย แต่จุดมุ่งหมายที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดคือการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจให้อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรม อีกทั้งยังปลูกฝังศีลธรรมอันดีงามให้เจริญยิ่งขึ้น เมื่อคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาได้รับการพัฒนาดีแล้ว ย่อมเป็นพลังขับเคลื่อนให้ประเทศเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน” สอดคล้องกับ พระภวนาวินัยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว) ที่แสดงทัศนคติไว้ว่า “หัวใจในการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาคน เพราะคนคือตัวจักรกลสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งการจะพัฒนาคนจะต้องพัฒนาที่จิตใจ ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องทำควบคู่กับการพัฒนาจิตใจของคนด้วย มิฉะนั้น ผลแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจก็จะไม่ยั่งยืน จะประสบความล้มเหลวในที่สุด” และสิ่งที่สำคัญของการพัฒนาทางจิตใจที่จะต้องเร่งทำก่อนสิ่งอื่นๆ คือ การปรับทัศนคติของผู้นำให้ได้เสียก่อน เนื่องจากผู้นำเป็นผู้มีอำนาจ หากผู้นำดีย่อมใช้อำนาจในทางที่เป็นคุณประโยชน์ หากผู้นำไม่ดี ย่อมใช้อำนาจไปในทางที่เสียหาย

เศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร ยังได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาสังคม อันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและความยากจนเบียดเบียน พร้อมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งพราหมณ์บุโรหิตได้ถวายคำแนะนำให้ทำการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนระดับรากหญ้าปรับพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีสอดคล้องกับ พระครูภวนาโพธิคุณ (สมชาย กนตสีโล, ดร.) ที่แสดงทัศนคติไว้ว่า “ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมีสาเหตุสำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ ๑) พระราชาไม่ตั้งอยู่ในธรรม และ ๒) การบริหารจัดการเรื่องเศรษฐกิจไม่ดี จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดสนแพร่หลาย ส่งผลให้เกิดการลักขโมยและการทำผิดศีลผิดธรรมโดยประการต่างๆ ตามมา ดังนั้น เมื่อต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้ปกครองประเทศจะต้องตั้งอยู่ในธรรมและการบริหารจัดการเรื่องเศรษฐกิจให้ดี” ซึ่งผลดีหรือผลเสียมากน้อยอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ใช้อำนาจนั้นดำรงอยู่ในสถานะที่มีอำนาจมากน้อยอย่างไร ประกอบกับการใช้อำนาจนั้นเป็นประการสำคัญ สอดคล้องกับ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. ที่แสดงทัศนคติไว้ว่า “พราหมณ์บุโรหิตได้นำเสนอนโยบายคู่ขนาน (Dualistic Policy) อันเป็นการดำเนินนโยบายเชิงรัฐประศาสนศาสตร์ ควบคู่ไปกับนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งนโยบายคู่ขนานนั้นประกอบไปด้วย ไตรภาค หรือ กลยุทธ์สามเส้า

กล่าวคือ (๑) การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับขั้นรากหญ้า (๒) การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับกลาง และระดับสูง (๓) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่คณะผู้บริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งนโยบายสามเส้าดังกล่าว จัดเป็นเครื่องยนต์สามตัว ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป”

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น แม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในระดับที่น้อย แต่ชุมชนยังสามารถตั้งตนอยู่ได้ ดำเนินงานกลุ่มต่างๆ มาได้ตลอดนั้น เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ด้านปัจจัยภายในที่หลากหลาย นั่นคือ สภาพภูมิประเทศที่มีความหลากหลายทางสรรพยากรธรรมชาติ ความสามัคคีของคนในชุมชน การมีค่านิยมและวัฒนธรรมในการเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินไปเป็นปัจจัยสำคัญ จึงช่วยให้เศรษฐกิจชุมชนสามารถอยู่รอดและทรงตัวอยู่ได้ สอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชน ของ ดร.ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์ ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับเป้าหมายสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนนั้น ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ให้มีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งในด้านของการผลิต การบริโภคใช้สอย และจำหน่ายจ่ายแจก โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสร้างกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ของ สด คุรุมาโรหิต ที่ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับสาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน คือ ชุมชนนั้นๆ ต่างก็มีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว มีระบบคุณค่าที่มีการหล่อหลอมและรวบรวมมาได้จากประวัติศาสตร์ เป็นบทสรุปของความคิดและการปฏิบัติของชุมชนนั้นๆ เกิดเป็นวิถีชีวิตและทิศทางของการพัฒนาชุมชนที่ชาวบ้านสรุปกันขึ้นมา มีวัฒนธรรมชุมชน คือ การให้ความสำคัญแก่ความเป็นคนเป็นหลัก ที่ช่วยเหลือหลอมผู้คนในชุมชนนั้นจนเกิดความผสมกลมกลืนกันในชุมชนอย่างลงตัว ซึ่งการที่ชุมชนหรือผู้คนในหมู่บ้านสามารถอยู่ร่วมกันมาได้เป็นเวลายาวนาน ก็เพราะมีความผสมกลมกลืนกันในชุมชนนั่นเอง ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มจากฐานคือวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่แข็งแกร่งที่สุดของชาวบ้าน ถ้าหมู่บ้านใดมีวัฒนธรรมชุมชนเข้มแข็ง การรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ย่อมจะสำเร็จได้ไม่ยากเลย การต่อต้านและการเอาเปรียบจากภายนอก จะกระทำไม่ได้เลย สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานโอวาทไว้ว่า การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานจากมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป

วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น จากการที่ชุมชนมีปัจจัยภายในที่ดีนั้น ทั้งด้านภูมิประเทศที่เหมาะสม สรรพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ความสามัคคีของคนในชุมชน และค่านิยมหรือวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ชุมชนมีโอกาที่จะพัฒนาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพไปได้อีกมากมาย แต่ปรากฏว่าชุมชนยังไม่สามารถดึงเอาศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่มากมายนั้น ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าได้ไม่เต็มที่ ทั้งนี้เพราะขาดปัจจัยสำคัญบางอย่างไป เช่น ความรู้ในด้านวิชาการที่จะช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบที่ดี มีแผนที่ที่ดี ขาดการเชื่อมประสานและการเข้าถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ขาดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ขาดการเชื่อมโยงกับตลาดภายนอก

ตลอดถึงการปรับทัศนคติในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงกับส่วนต่างๆ อย่างบูรณาการ สอดคล้องกับ อดิศัย ทองบุญ ที่ได้แสดงทัศนคติว่า แนวคิดในกฎทันตสูตรนั้น เป็นการนำเสนอแนวทางการปฏิบัติแนวความคิดทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจขั้นมูลฐานที่สัมพันธ์กับแนวคิดทางการเมืองแบบธรรมาธิปไตย เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของผู้นำจากเดิมที่มุ่งสร้างความมั่งคั่งและอำนาจทางการเมืองให้แก่ตน มามุ่งมั่นพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชน ภายใต้การปกครองอันชอบธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญทิพย์ สุริยวงศ์ ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์สำหรับสถาบันการเงินชุมชน”

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ครบทุกขั้นตอนแล้ว ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) รัฐบาลหรือหน่วยงานทางการปกครองควรกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนและนำกลยุทธ์ไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างจริงจัง

๒) รัฐบาลหรือหน่วยงานทางการปกครองควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยนำหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของชุมชนมาประยุกต์ใช้ในพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ

๓) รัฐบาลหรือหน่วยงานทางการปกครอง ควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ และทุกระดับ เพื่อการเตรียมคนก้าวขึ้นสู่ยุคประเทศไทย ๔.๐ และศตวรรษที่ ๒๑ โดยการระบุไว้ในแผนพัฒนายุทธศาสตร์ หรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีบทบาทในการสร้างความตระหนักถึงสาเหตุของความยากจน ต้องทำให้ประชาชนรู้ถึงหลักเศรษฐกิจชุมชนและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง และเป็นองค์กรที่คอยช่วยประสาน เชื่อมโยง เป็นเสาหลักให้กับชุมชนทุกชุมชนและหน่วยงานของรัฐในการช่วยกันแก้ไขปัญหาความยากจน จากล่างขึ้นสู่บนเป็นอย่างดี

๕) กลไกหรือกระบวนการในการแก้ปัญหาความยากจนของรัฐบาล ตั้งแต่การวางแผน และนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ ควรมีการสร้างเครือข่ายบริหารที่เชื่อมโยงอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ระดับ บุคคล ชุมชน และร่วมกับทุกภาคส่วนสู่ระดับประเทศ ให้เกิดความเข้มแข็งและนำไปสู่ความยั่งยืน โดยดำเนินตามแนวแห่งกฎทันตสูตร

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

๑) ชุมชนแต่ละชุมชนควรมีการรวมตัวกัน เพื่อตั้งกลุ่มเพื่อร่วมกันทำการศึกษาวิจัยเศรษฐกิจชุมชนภายในชุมชนของตนเอง และควรมีหลายๆ กลุ่ม ให้ครอบคลุมด้านต่างๆ เพื่อร่วมกันสร้างรากฐานของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

๒) ชุมชนควรเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่นั้นๆ เช่น ความประพฤติดี มีทั้งความรู้และความสามารถเป็นที่ยอมรับของคนชุมชนและสังคมทั่วไป ให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการ เพื่อเป็นตัวแทนในการดำเนินงานแทนประชาชน

๓) ชุมชนแต่ละชุมชนควรมีเวทีกลาง ในการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย เพื่อระดมความคิดและร่วมกันกำหนดทิศทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

๔) การจัดประชุมสม่ำเสมอ และกำหนดเวลาให้เหมาะสม

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาระบบการผลิต การเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย เพื่อพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป

๒) ควรศึกษารวบรวมภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชน การเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาที่มีให้สามารถนำมาใช้ในชุมชนต่อไปได้อีก

๓) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมต่างๆ ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานตสูตร และเหมาะสมกับชุมชนแต่ละแห่ง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

กัญญมน อินทวาท. วัฒนธรรมชุมชนกับเศรษฐกิจพึ่งตนเอง. วารสารเซนต์จอห์น, ๓ (๓) : ๒๕๔๓.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม.

กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๔.

ทรงชัย ตียนานนท์. การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

๒๕๔๑.

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ. การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของ

ประชาชน. ในเอกสารประกอบการสัมมนาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ : จาก

งานวิจัยขยายผลสู่ชุมชน. (หนองคาย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

๒๕๕๒.

ทองจันทร์ หอมเนตร และคณะ. วนเกษตร : ทางเลือกสำหรับการพึ่งตนเอง, วนศาสตร์ชุมชน ๖ (๔),

๒๕๓๖.

เทิดศักดิ์ คำเหม็ง และคณะ. การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่ม

เกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ในเอกสารประกอบการสัมมนาเศรษฐกิจ

พอเพียงกับการประยุกต์ใช้ : จากงานวิจัยขยายผลสู่ชุมชน. (หนองคาย : สำนักงาน

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.). ๒๕๕๒).

ดร.ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์, ดร. มุลนิธิพลังนิเวศและชุมชน.

http://www.banrainarao.com/column/commu_econ_02 สืบค้นเมื่อ ๑ ก.พ.

๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๒๔ น.

ธวัชชัย เพ็งพินิจ และแสงอรุณ สุนทรีย์. รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้านด้าน

เกษตรกรรม. ในเอกสารประกอบการสัมมนาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ : จาก

งานวิจัยขยายผลสู่ชุมชน. (หนองคาย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

๒๕๕๒).

ปิตินซ์ ไสลบาท. ยรรยง อินทร์ม่วง. และมณีรัตน์ องค์กรวรรณี. การจัดการฐานทรัพยากรและ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา

- บ้านนาฝาย ตำบลหัวเรือ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครราชสีมา. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ๒๗ (๑) มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๑.
- ประทีป พรหมสิทธิ์. การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๕.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. วรรณคดีการเมืองของพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งแรก. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สามัคคีสาส์น จำกัด. ๒๕๔๐).
- แผนพัฒนาตำบลสามปี องค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๑.
- พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย กนตสีโล, ดร.). การเมืองใหม่วิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. (ขอนแก่น : หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา. ๒๕๕๔)
- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรตร ธีรธมฺโม). รัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).
- พระจุลศักดิ์ จิรวทมน. แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของปราชญ์อีสาน. วารสารธรรมทรรศน์, ๗ (๑) มีนาคม – มิถุนายน ๒๕๕๙.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๘. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘).
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ. “๒๐๙ คำสอนพ่อ เศรษฐกิจพอเพียง”. (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๒).
- พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). รัฐศาสตร์เชิงพุทธและบทวิเคราะห์ทักษิณมิก. (กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้ากรีน, ๒๕๔๗)
- พระมหาทิวช ธีรชาติ (ศรีพรหม). การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองในคัมภีร์ที่ชนิกาย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๐).
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ผศ.ดร. “เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ : การจัดการความขัดแย้ง ผ่านมิติของการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ”. วารสารสันติศึกษาปริทัศน์ มจร.. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).
- ภมรรัตน์ สุธรรม. พลวัตชุมชนกับการพึ่งตนเองในภาคตะวันตก. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๔๖).
- ภัทรธิดา ผลงาม. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (เลย : รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์. ๒๕๔๗).
- มงคล ด้านธานินทร์. เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ : หลักการและแนวการปฏิบัติในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์. (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง. ๒๕๔๑).
- รศ.(พิเศษ) ดร.พรชัย เจดามาน. เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. บทความ. เว็บไซต์ <http://personnel.obec.go.th/hris-th/HRISTHADMIN> on ตุลาคม 10, 2017 at 10.43 am สืบค้นเมื่อ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๔.๓๐ น.

รศ.ดร.ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน”. ตำราเรียนวิชา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๕๘.

รศ.ศิริพร สัจจามันท์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. จากเว็บไซต์ <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Alternative/poll.html> สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๓๒ น.

รัชณี โตอาจ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. จากเว็บไซต์ <https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Alternative/poll.html> สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๓๒

ลิ่งากุมาร (พระมหาพจน์ สุวโจ). **กรณีพระสงฆ์ศรีลังกาเล่นการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ ๒** (นนทบุรี : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด. ๒๕๕๓).

วรรณิ แกมเกตุ. **การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบท : การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง**. วารสารเศรษฐศาสตร์. ๓๑ (๒) พฤศจิกายน ๒๕๕๕.

วีระศักดิ์ จุลตาลัย และคณะ. **การวิจัยการจัดการความรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง กลุ่มเกษตรกรทำไร่สับปะรด ตำบลโนนตาล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครพนม**. ในเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ : จากงานวิจัยขยายผลสู่ชุมชน. (หนองคาย : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.). ๒๕๕๒).

ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน. “**พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ**”. พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๘).

คันสนีย์ ชุมพลบุญชร. **กฎทันตสูตรกับการจัดการเศรษฐศาสตร์มหภาค**. (ธรรมธारा : วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา ฉบับรวมที่ ๓ ปี ๒๕๕๙).

สมคิด พรหมจ้อย. **เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ : ความอยู่รอดของชุมชนท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง**. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์. ๒๐ (๓) เมษายน – มิถุนายน. ๒๕๕๖.

สม นาสอาน. **การพัฒนารูปแบบชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขในหมู่บ้านชนบทอีสาน**. วารสารวิจัย มข. ๘ (๔). ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๑.

สมาน พัวโพธิ์, ทศพล สมพงษ์, และปทุมทิพย์ ม่านโคกสูง. **รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง**. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. ๕ (๑๙) พฤษภาคม-กรกฎาคม ๒๕๕๑.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท**. (กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔).

สุกัญญา เอ็มอัมธรรม. **การประกอบธุรกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพ**. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์. ๒๐ (๓) เมษายน – มิถุนายน ๒๕๕๖.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **องค์ประกอบที่ทำให้สมบูรณ์**. ธรรมจักขุ ฉบับ ๘๔ ปีที่ ๘๔ ฉบับที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐.

สุทิน ลีปิยะชาติ และคณะ. **วิถีชีวิตพอเพียงในชุมชน : กรณีศึกษา ๑๓ ชุมชนเข้มแข็ง**. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ๔๔ (๔) ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๐.

โสภณ สุภาพงษ์. **เศรษฐกิจพอเพียงทางรอดสังคมไทย**. (นิตยสารสารคดีครอบครัว (กันยายน). ๒๕๔๑).

อดิศักดิ์ ทองบุญ. **วิเคราะห์มหายัญในกฎพันธุสูตร** [ออนไลน์] แหล่งที่มา
http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=๒๑๒&articlegroup_id=๖๐ [๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔].

อัครเจตน์ ชัยภูมิ. **แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน : เหลียวหลัง แลหน้า นำพาเศรษฐกิจชุมชนสู่ทางรอด**. อ้างอิงจาก สุเทพ พันประสิทธิ์. เอกสารคำสอนวิชา **เศรษฐกิจพอเพียง**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕). หน้าบทคัดย่อ.

ทิพย์สุดา พุฒจร. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖).

ทรงยศ สาโรจน์. “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา ชุมชนเรือนแพ ลุ่มน้ำสะแกกรัง”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗).

บุญทิพย์ สุริยวงศ์. “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์สำหรับสถาบันการเงินชุมชน”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕).

พรเพ็ญ ทับเปลี่ยน. “การวิเคราะห์การอยู่รอดของชุมชนในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). ๒๕๔๒.

พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์. “การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตก”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗).

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. “การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ภมรรัตน์ สุธรรม. “การศึกษาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งในภาคตะวันตกของประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕).

วงศ อินทรเทพ. “**เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน**”. พิมพ์ครั้งแรก. (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

วราณิษฐ์ ลำไย. “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรบริหารส่วนตำบลเพื่อพัฒนาชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตก”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗).

สมศรี จินะวงษ์. “การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

อดุลย์ วังศรีคุณ. “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาน”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๓).

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากเว็บไซต์ <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/practical-self-sufficient-economy-philosophy.html> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๔๕ น.

สำนักงาน ก.พ., “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้”, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์, จากเว็บไซต์ <http://www.ocsc.go.th/> สืบค้นเมื่อ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๐.๒๓ น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, “เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร”, (ออนไลน์) แหล่งที่เข้าถึง : <http://www.sufficiencyeconomy.org/detail.swf> จากเว็บไซต์ <https://duangjai078.wordpress.com/2012/12/03/> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๑๐ น.

จากเว็บไซต์ <http://www.wangsawab.com/> สืบค้นเมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๒๑.๔๕ น.

๒. ภาษาอังกฤษ

Alfred, M.V. and L.G Martin. “The Development of Economic Self-Sufficiency Among farmer Welfare Recipients: Lessons Learned from Wisconsin’s Welfare to work Program”, **International Journal of Training and Development**, 11(1): 1360-6736, 2007.

Allan, P and M Kovach. “The Capitalist Composition of or Ganic: the Potential of Markets”, **Agriculture and Human Values**, 17: 221-232, 2000.

Blanquart S. “Multi-Criteria Decision-aid: Local Method for Sustainable Management of Groundwater Quality in the Agricultural Sector”, **International Journal of Sustainable Development**, 9(2): 138-160, 2006.

Chalapathi, S. “Sufficiency Economy as a Response to the Problem of Poverty in Thailand”, **Asian Social Science**, 4(7): 3-6, 2008.

Dahlin, B. H. and others. “Reconstructing Agricultural Self-Sufficiency at Chunchucmil, Yucatan, Mexico”, **Ancient Mesoamerica**, 16: 229 - 247. 2005.

Gross, J.E and others. “Australin Rangelands as Complex Adaptive Systems: A Conceptual Model and Preliminary Results”, **Environmental Modelling & Software**, 21(9): 1264-1272 April, 2005.

- Greenwell M.C. “Does Size of Operated Area matter? Evidence from Malawi’s Agricultural Production”, **International Journal of Agriculture and Rural Development**, 2(10): 114-125, 2007.
- Henningsen, A. and others. “Economic Impact of the Mid-Term Review on Agricultural Production, Farm Income and Farm Survival: A Quantitative Analysis for Local SubRegions of Schleswig-Holstein in Germany”, **Modelling Agricultural Policies: Stat of the Art and New Challenges**, 4(2): 757-772, 2005.
- Intravisit, A. “The Rhetoric of King Bhumibol’s Sufficiency Economy: Rhetorical Analyses of Genre and Burke’s Dramatism of the December 4th Speeches of 1997, 1998, 1999, and 2000”, **BU Academic Review**, 4(1): 131-144, 2005.
- Johnson, H. J. A. “Conceptual Model for Enhancing Community Competitiveness in the New Economy”, **Urban Affairs Review**, 37(6): 763-779, 2002.
- Kongsat, S. and others. “An Applied Local Wisdom to Manage Water for Developing Riverside Community: A Case Study of the Lam Ta Kong River Basin”, **Journal of Sciences**, 5(2): 134-138, 2009.
- Rigby, D. and D Caceres. “Organic farming and the Sustainability of Agricultural Systems”, **Agricultural Systems**, 68: 21-40, 2001.
- Rigby, D., and others. “The Development of and Prospects for Organic Farming in the UK”, **Food Policy**, 26(6): 599-613, 2001.
- Sachayansrisakul, N. “Sufficiency Economy: A Reasonable Approach for Thailand’s Future”, **NIDA Development Journal**, 49(2): 1-21, 2009.
- Wand, Y. and R. Weber. “Research Commentary: Information System and Conceptual Modeling - A Research Agenda”, **Information System Research**, 13(4): 363-376, 2002.
- Wongdeethai, A. “Sufficiency Economy Philosophy for Sustainable Future: Lessons of Thailand for Other Developing Countries”, **Earth and Environmental Science**, 6: 26, 2009.

ภาคผนวก

ผนวก ก
บันทึกข้อความ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น บันทึกศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร ๐๘๒-๘๙๒-๘๗๙๗

ที่ ศธ๐๑๓๒.๑/ว. ๗๘.๑

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน พระสมณมิตร จิตมโน, มศ.๓ร.

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างคู่มือฉบับร่าง จำนวน ๑ ชุด
๒. เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิติ ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา คู่มือ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานต้นสูตรของชุมชนตำบลวังสวาบอำเภอกุมภวาปี จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคู่มือฉบับร่าง ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมปทาน, ผศ.ดร.

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บันทึกศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของ นิสิตท่านนี้

บันทึกศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบันทึกศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

๓๓๐๓๖๖

๑-๒

พระสมณมิตร จิตมโน, มศ.๓ร.

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร ๐๘๒-๘๙๒-๘๗๙๗

ที่ ศธ๖๑๓๒.๑/ว. ๗๘.๑

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร. ประยุทธ์ เบลวโล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างคุษณินพนธ์ จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้การศึกษา
คุษณินพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสตรของชุมชนตำบลวังสวาบอำเภอกุมภวาณ
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคุษณินพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีศิมมภิรญาณ,ผศ.ดร.

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย
บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญ
ในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของ
นิสิตท่านนี้

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

๓๗๐๐ เครื่องมือวิจัยแล้ว
เมื่อ๑๓ในพฤษภาคม ๒๕๖๑/๒๕๖๑
หม่อมราชวงศ์ ร่มเกล้า
(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น
๑๕ ก.พ. ๒๕๖๑
ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บันทึกข้อความ

ผลงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร ๐๘๒-๘๔๒-๘๗๙๗

ที่ ศธ๖๑๓๒.๑/ ๖. ๗๘.๑

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร พศ.๑๙.จักรพรรดิ ณ ศักดิ์พระพรหม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างคุณสมบัติ จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รัทสประจําตัวนิติศ ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิติปริญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
คุณิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทศตรของชุมชนตำบลวังสวาบอำเภอกุฬามาน
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสืคัมภีรญาณ,ผศ.ดร.

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของ นิสิตท่านนี้

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี
ขออโนทนา มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

Jim Foxworth

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ ชัยสุพันธุ์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

(นาย อ. ศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ ชัยสุพันธุ์)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น บันทึกศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร ๐๘๒-๘๔๒-๘๗๔๗

ที่ ศธ๖๑๓๒.๑/ว. ๗๘.๑

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร. จรัส ลิภา

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างดัชนีพนธ์ จำนวน ๑ ชุด
๒. เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาดุษฎีพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทันตสูตรของชุมชนตำบลวังสวาบอำเภอกุมภวาปี จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมดัชนีพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุศีลัมภิรักษ์,ผศ.ดร.

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของนิสิตท่านนี้

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ได้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยแล้ว
เห็นควรให้ผ่านให้ นิสิต ดัชนีพนธ์
กิตติคุณ และค่าตอบแทน
ผู้ศึกษาวิจัย จึง ลากลงให้แล้ว
ขอ ฝากไว้กับคุณคนกลาง
อ. สห.

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น โทร ๐๘๒-๘๙๒-๘๗๙๗

ที่ ศธ๖๑๓๒.๑/ว. ๗๘.๑

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร. สุวิทย์ ทองมี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างดัชนีนิพนธ์ จำนวน ๑ ชุด

๒. เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานต้นสูตรของชุมชนตำบลวังสวาบอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมปทาน,ผศ.ดร.

ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยของ นิสิตท่านนี้

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ตรวจแล้ว อันเนน พ.๑๐/๑๖

(ผศ. ดร. สุวิทย์ ทองมี)

ผนวก ข
หนังสือนำ

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายแพทย์ พชรพงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตยสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมมจริย,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางม่อน มุมวิฑูรย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานต้นสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมปโน,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

ศาสตราจารย์ ดร. พินิจมนตร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมปกรญาณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ศาสตราจารย์ ดร. วิเศษธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตยสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีศัมปโน,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา
เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ศาสตราจารย์ ดร. พนม ๑๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีศรัทธาญาณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา
เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
โดยไม่มีผลกระทบต่อนานแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
 เจริญพร นางชนาพร นิ่มจนเตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตยสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน
 จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
 ๒) พระครูสุธีร์คัมภีร์ญาณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมา
 เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
 โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
 มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
 เจริญพร นางสาวสมพร ใสศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตยสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน
 จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
 ๒) พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมา
 เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
 โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
 มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
 เจริญพร นางอนุชา มณีสาร
 สิ่งที่มาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตยสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์
 จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
 ๒) พระครูสุธีศรัทธาวิมล,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมา
 เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
 โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
 มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวอรุณรัตน์ ทัศนวงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานต้นสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมปโน,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทันตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศิริมภิรมาน,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายสมยศ หุคิมวิมล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
 เจริญพร นางวิไลลักษณ์ นาคะสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน
 จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
 ๒) พระครูสุธีศัมปณาน,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมา
 เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
 โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
 มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายวิชาญ สอนทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานต้นสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา
เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
โดยไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายวิชาญ นามศิริ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีศัมปิตฺต,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา
เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
โดยไม่มีผลกระทบต่อนานแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาววิศรดา แสนเดช

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตยสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
 เจริญพร นางสมชาย เกตุมางค
 สิ่งที่มาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้า
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทะสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน
 จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
 ๒) พระครูสุธีศัมปโน,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมา
 เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
 โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
 มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
 เจริญพร นางจิตต์จันทร์ อรณมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน
 จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
 ๒) พระครูสุธีศัมมจริยา,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมา
 เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
 โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
 มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมมจริยา,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อนานแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวสุทธิดา แสนคำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานต้นสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีศัมปิตฺต,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา
เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายณัฏฐ์ คณทวิโก
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีร์คัมภีร์ญาณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา
เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร

นางสาวสุกัญญา ชื่นมรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตยสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีศัณฐิ์ภรณ์,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา
เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวอัมมมาต แสงระวี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานัตตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมปกรญาณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการศึกษา
เจริญพร นายทรงสิทธิ์ ภูมิคุ้ม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานิตยสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีศัมปทาน,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมา
เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
 เจริญพร พระโสภณพัฒนบัณฑิต
 สิ่งที่มาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานต้นสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน
 จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
 ๒) พระครูสุธีศัมปรีฐาน,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมา
 เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
 โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
 มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางณัฐพร ขอนแพง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระครูสุธีศัมปกรณ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวดวงเดือน ม่วงระหง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูเกษมธรรมสุนทร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๖๐๕๕๐๕๐๒๑ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษา
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูพานต้นสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน
จังหวัดขอนแก่น” โดยมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.
๒) พระครูสุธีศัสมิ์ภิญโญ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมมา
เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
โดยไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา
มา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น *

ผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ ๑)
การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานสูตร
ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง : การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น นี้เป็นการวิจัยที่ศึกษาวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากคัมภีร์ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผลการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบกับผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด การจัดเรียงข้อมูลการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. ชื่อ..... ฉายา/นามสกุล.....
๒. อายุ.....ปี การศึกษา.....
๓. ตำแหน่ง.....
๔. ที่อยู่.....

ตอนที่ ๒ สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๓. เศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๗. ผลผลิตเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๘. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตำบลวังสวาบ

.....

พระครูเกษมธรรมสุนทร (กฤษณพล เขมธมโม)
 นิสิตคณะพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยดังกล่าวนี้

แบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ ๒)
การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสูตร
ของชุมชนตำบลวังสราบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง : การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสูตร ของชุมชนตำบลวังสราบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น นี้เป็นการวิจัยที่ศึกษาวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากคัมภีร์ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสราบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผลการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบกับผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด การจัดเรียงข้อมูลการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. ชื่อ..... ฉายา/นามสกุล.....
๒. อายุ.....ปี การศึกษา.....
๓. ตำแหน่ง.....
๔. ที่อยู่.....

ตอนที่ ๒ สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ ตำบลวังสราบ อำเภอกุฉินารายณ์

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๓. เศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๗. ผลผลิตเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๘. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังผาดำ ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตำบลวังสวาบ

.....

พระครูเกษมธรรมสุนทร (กฤษณพล เขมธมโม)
 นิสิตคณะพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยดังกล่าวนี้

แบบสัมภาษณ์ (ชุดที่ ๓)
การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานสูตร
ของชุมชนตำบลวังสราบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง : การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูฏานสูตร ของชุมชนตำบลวังสราบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น นี้เป็นการวิจัยที่ศึกษาวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากคัมภีร์ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสราบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผลการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด การจัดเรียงข้อมูลการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. ชื่อ..... ฉายา/นามสกุล.....
๒. อายุ.....ปี การศึกษา.....
๓. ตำแหน่ง.....
๔. ที่อยู่.....

ตอนที่ ๒ สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน ตำบลวังสราบ อำเภอกุฉินารายณ์

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๓. เศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๗. ผลผลิตเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๘. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตำบลวังสวาบ

.....

พระครูเกษมธรรมสุนทร (กฤษณพล เขมธมโม)
 นิสิตคณะพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยดังกล่าวนี้

ผนวก ง
ภาพประกอบ

สัมภาษณ์ชุมชนบ้านวังสวาบ

ณ ศาลากลางบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๑.๓๐ น.

รูปที่ ๑ ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองและชี้แจงเหตุผลของการสัมภาษณ์ แก่ชุมชนบ้านวังสวาบ

รูปที่ ๒ ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงวิธีการตอบแบบสัมภาษณ์ แก่ชุมชนบ้านวังสวาบ

รูปที่ ๓ ผู้วิจัยกำลังอธิบายวิธีการให้สัมภาษณ์ แก่นายอภัย ยศรุ่งเรือง

รูปที่ ๔ ผู้วิจัยกำลังอธิบายความหมายของข้อคำถามแต่ละข้อแก่ผู้ให้สัมภาษณ์

รูปที่ ๕ ผู้ให้สัมภาษณ์สอบถามถึงขอบเขตในการตอบแบบสัมภาษณ์

รูปที่ ๖ ผู้ให้สัมภาษณ์กำลังปรึกษาสอบถามข้อมูลของเศรษฐกิจชุมชนบ้านวังสาว

รูปที่ ๗ ผู้วิจัยกำลังฟังการปรึกษาหารือของผู้ให้สัมภาษณ์

รูปที่ ๘ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งได้สอบถามในประเด็นที่ตนสงสัย

รูปที่ ๙ ผู้ให้สัมภาษณ์สอบถามความคิดเห็นส่วนตัวต่อผู้วิจัย

รูปที่ ๑๐ ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านสอบถามประวัติของผู้วิจัย

สัมภาษณ์ชุมชนบ้านวังผาดำ
ณ ศาลากลางบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกงหรา จังหวัดขอนแก่น
เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

รูปที่ ๑ ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองและชี้แจงเหตุผลของการสัมภาษณ์ แก่ชุมชนบ้านวังผาดำ

รูปที่ ๒ ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงวิธีการตอบแบบสัมภาษณ์ แก่ชุมชนบ้านวังผาดำ

รูปที่ ๓ ผู้วิจัยกำลังอธิบายวิธีการให้สัมภาษณ์ แก่ชุมชนบ้านวังผาดำ

รูปที่ ๔ ผู้วิจัยกำลังอธิบายความหมายของข้อความแต่ละข้อแก่ผู้ให้สัมภาษณ์

รูปที่ ๕ ผู้ให้สัมภาษณ์สอบถามถึงประเด็นในการตอบแบบสัมภาษณ์

รูปที่ ๖ ผู้วิจัยกำลังอธิบายความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

รูปที่ ๗ ผู้วิจัยกำลังอธิบายความหมายของจุดอ่อนและจุดแข็งของเศรษฐกิจชุมชน

รูปที่ ๘ คณะผู้ให้สัมภาษณ์กำลังปรึกษาในประเด็นจุดอ่อนจุดแข็งของเศรษฐกิจชุมชน

รูปที่ ๙ ผู้วิจัยกำลังอธิบายความหมายของแนวโน้มเศรษฐกิจชุมชน

รูปที่ ๑๐ ผู้วิจัยกำลังอธิบายความหมายของแนวโน้มเศรษฐกิจชุมชน (เพิ่มเติม)

รูปที่ ๑๑ ผู้วิจัยกำลังอธิบายความหมายในประเด็นอื่นๆ

รูปที่ ๑๒ ผู้วิจัยกำลังขอบคุณต่อคณะผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชุมชนบ้านฝายตาสวน
ณ หอฉันวัดสุวรรณคีรี หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น
เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.

รูปที่ ๑ ผู้วิจัยแนะนำตนเองและชี้แจงเหตุผลของการสัมภาษณ์ แก่ชุมชนบ้านฝายตาสวน

รูปที่ ๒ ผู้วิจัยกำลังอธิบายวิธีการให้สัมภาษณ์ แก่ชุมชนบ้านฝายตาสวน

รูปที่ ๓ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน เข้าร่วมการให้สัมภาษณ์ด้วย

รูปที่ ๔ ชุมชนบ้านฝายตาสวน คณะผู้ให้สัมภาษณ์

รูปที่ ๕ ผู้สัมภาษณ์กำลังอธิบายความหมายของคำสัมภาษณ์แต่ละข้อ

รูปที่ ๖ คณะผู้ให้สัมภาษณ์ขณะสอบถามลักษณะการให้สัมภาษณ์แต่ละข้อ

รูปที่ ๗ ผู้วิจัยในขณะที่อธิบายข้อสงสัยของคณะผู้ให้สัมภาษณ์

รูปที่ ๘ ขณะที่กำลังสัมภาษณ์ชุมชนบ้านฝายตาสวน

รูปที่ ๙ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ ในขณะที่กำลังอธิบายถึงเศรษฐกิจชุมชนบ้านฝายตาสวน

รูปที่ ๑๐ ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์กำลังบันทึกข้อมูลต่างๆ

รูปที่ ๑๑ นายชัยฤทธิ์ แสนทิ กับชาวบ้าน กำลังช่วยกันอธิบายการทำงานร่วมกัน

รูปที่ ๑๒ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณต่อคณะผู้ให้สัมภาษณ์

ผนวก จ
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายนามกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์ชุมชนบ้านวังสวาบ
ณ ศาลากลางบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ระหว่างเวลา ๑๙.๓๐ - ๒๑.๓๐ น.
จำนวน ๘ คน ดังนี้

๑. นายอภัย ยศรุ่งเรือง อายุ ๕๖ ปี การศึกษา ป.๖ ผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่เลขที่ ๔๐ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๒. นางบัวผัน บุญรักษา อายุ ๖๐ ปี การศึกษา ป.๔ เลขที่ ๔๐ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๓. ว่าที่ร้อยโทสุนทร พินิจมนตรี อายุ ๔๒ ปี การศึกษา ปริญญาโท ผู้อำนวยการกองช่าง เลขที่ ๑๐๐ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๔. นายสมบัติ โยธธรรม อายุ ๔๔ ปี การศึกษา ปริญญาตรี ข้าราชการครู เลขที่ ๑๕๘ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๕. นายบุญโยค บุบผา อายุ ๕๘ ปี การศึกษา ปริญญาตรี ครูชำนาญการพิเศษ เลขที่ ๑๒๑ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๖. นางชบาไพร พินิจมนตรี อายุ ๔๑ ปี การศึกษา ปริญญาตรี พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ เลขที่ ๑๐๐ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๗. นางสาวยุภาวดี สีสวัสดิ์ อายุ ๓๖ ปี การศึกษา ม.๖ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๘. นายอุเทน ยศจำรัส อายุ ๗๓ ปี การศึกษา ป.๔ กรรมการของกลุ่ม บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

รายนามกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์ชุมชนบ้านวังผาดำ
ณ ศาลากลางบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.
จำนวน ๑๐ คน ดังนี้

๑. นายสุริยันต์ ตลับเงิน อายุ ๕๐ ปี การศึกษา ป.๖ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ ๒๕ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๒. นายวิทยา เรียมรัมย์ อายุ ๕๒ ปี การศึกษา ม.๓ ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ ๖๑ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๓. นายสมยศ เฉลิมรัมย์ อายุ ๔๖ ปี การศึกษา ม.๖ ตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ ที่อยู่ ๖๒ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๔. นางโฉมยงค์ ฉายติลก อายุ ๕๒ ปี การศึกษา ปริญญาตรี ตำแหน่ง พนักงานราชการ ที่อยู่ ๖๔ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๕. นายอำนาจ สนมเมือง อายุ ๔๑ ปี การศึกษา ปริญญาโท ตำแหน่ง ข้าราชการครู ที่อยู่ ๒๒ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๖. นายทวี บุญคำ อายุ ๕๙ ปี การศึกษา ม.๖ ตำแหน่ง - ที่อยู่ ๒๔ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๗. นางสาวโสภา แสงตา อายุ ๓๗ ปี การศึกษา ม.๖ ตำแหน่ง - ที่อยู่ ๑๔ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๘. นางสมศรี เกิดมงคล อายุ ๕๓ ปี การศึกษา ป.๔ ตำแหน่ง - ที่อยู่ ๔๒ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๙. นางจิตตินันท์ จรหม่าน อายุ ๕๓ ปี การศึกษา ปริญญาตรี ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ ที่อยู่ ๔๓/๑ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๑๐. นางสาวพิศมัย สังข์พิมพ์ อายุ ๔๑ ปี การศึกษา ปริญญาตรี ตำแหน่ง ธุรกิจส่วนตัว ที่อยู่ ๒๗ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

รายนามกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์ชุมชนบ้านฝายตาสวน
 ณ หอฉันวัดสุวรรณคีรี บ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
 เมื่อวันที่เสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ระหว่างเวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๓๐ น.
 จำนวน ๘ คน ดังนี้

๑. นายชัยฤทธิ์ แสนทิ อายุ ๔๘ ปี การศึกษา ม.๖ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน
 บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตาสวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๒. นายจอม จันทร์เกิด อายุ ๖๕ ปี การศึกษา ป.๔ บ้านเลขที่ ๔๙ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตา
 สวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๓. นางสาวสุกัญญา ชื่นประเสริฐ อายุ ๓๐ ปี การศึกษา ม.๓ บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ที่ ๘
 บ้านฝายตาสวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๔. นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์ อายุ ๓๓ ปี การศึกษา ป.ว.ส. บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ที่ ๘
 บ้านฝายตาสวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๕. นายณรงค์การ โปร่งจิตร อายุ ๖๓ ปี การศึกษา ป.ว.ช. บ้านเลขที่ ๑๙ หมู่ที่ ๘ บ้าน
 ฝายตาสวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๖. นายสรายุทธ์ จินดาทิพย์ อายุ ๗๐ ปี การศึกษา ป.ว.ส. บ้านเลขที่ ๗๖ หมู่ที่ ๘ บ้าน
 ฝายตาสวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๗. นางหนูรัตน์ ดอนแพง อายุ ๕๗ ปี การศึกษา ป.๔ บ้านเลขที่ ๓๒ หมู่ที่ ๘ บ้านฝาย
 ตาสวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
๘. นางสาววงเดือน บัวระภา อายุ ๔๘ ปี การศึกษา ม.๖ บ้านเลขที่ ๓ หมู่ที่ ๘ บ้านฝาย
 ตาสวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

ผนวก ฉ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (ข้อมูลดิบ)

สรุปผลการสัมภาษณ์จากชุมชนบ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ

ลำดับที่ ๑ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายอภัย ยศรุ่งเรือง อายุ ๕๖ ปี การศึกษา ป.๖
 ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ ๔๐ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ ฯ
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังสวาบ
 เวลาสัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
ประกอบอาชีพรับราชการและเกษตรกรรม
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
๕๐,๐๐๐ บาท ต่อปี
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบมีอะไรบ้าง
กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ธนาคารขยะ โครงการทำน้ำดื่มในชุมชน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
เกิดจากการรวมกลุ่มกันภายในชุมชน
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
ทำการประชาสัมพันธ์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสาร การเสนอข้อมูลของแต่ละคน แล้วนำมาสร้างเป็นกลุ่ม
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
จุดอ่อน คือ ปัญหายาเสพติด เกษตรกรพึ่งพาสารเคมี ขาดน้ำทำการเกษตร ส่วนจุดแข็งมีทรัพยากรป่า มีอากาศดี มีแหล่งท่องเที่ยวถ้ำภูตาคูล
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
ประชาชนในหมู่บ้านมีงานทำ มีโรงน้ำดื่มสะอาด มีรายได้ตลอดปี
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
เพิ่มเติมรับสมัครสมาชิกเข้าเครือข่ายของกลุ่ม และเกิดการออมขึ้น

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๒ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางบัวผัน บุญรักษา อายุ ๖๐ ปี การศึกษา ป.๔
 ตำแหน่ง ที่อยู่ ๔๐ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ ฯ
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังสวาบ
 เวลาสัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 เกษตรกรรม
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 ๑๐๐,๐๐๐ บาท ต่อปี
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบมีอะไรบ้าง
 กลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำดื่มหมู่บ้าน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร

ไปดูงานจากต่างอำเภอ มีการสร้างรายได้ จึงมาตั้งกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว และการรวมกลุ่ม

๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
 คนในชุมชนและผู้นำหมู่บ้านปรึกษาหารือกันในเวลาประจำเดือนของหมู่บ้าน
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
 (๑) กลุ่มออมทรัพย์ จุดแข็ง คือ ความสามัคคีของคนในชุมชน ส่วนจุดอ่อน คือ คณะกรรมการในการทำกลุ่มยังขาดความรู้อย่างถ่องแท้ในการบริหารจัดการออมทรัพย์ให้มีผลกำไรมากขึ้น (๒) กลุ่มแปรรูป จุดแข็ง คือ สินค้าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีหลายชนิด เพียงพอตลอดปี ส่วนจุดอ่อน คือ บรรรจุภัณฑ์ยังไม่สวยงามดึงดูดลูกค้า

๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
 (๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีรายได้มากขึ้น มีการปันผลกำไรมาออม นำไปลงทุนทำกลุ่ม ฅาปนกิจเพื่อสร้างรายได้อีกทาง (๒) กลุ่มแปรรูป มีการสร้างรายได้เพิ่มจากเกษตรกรรม และขยายเครือข่ายส่งขายเป็นผลิตภัณฑ์ประจำตำบล ส่งขายตามแหล่งท่องเที่ยว แหล่งของฝาก

๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
 (๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีแนวโน้มดีขึ้น มีการขยายกลุ่มและสมาชิกมากขึ้น (๒) กลุ่มแปรรูป มีแนวโน้มดีขึ้น มีการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจ สวยงาม ดึงดูดลูกค้า สมาชิกกลุ่มมีความเข้มแข็งและชำนาญในการแปรรูป (๓) กลุ่มน้ำดื่มมีแนวโน้มดีขึ้น ขยายสาขาจาก ๑ หมู่บ้าน เพิ่มเครือข่ายไปเป็น ๓ หมู่บ้าน และคาดว่าจะขยายไปยังหลายๆ หมู่บ้านต่อไป เนื่องจากชุมชนมองเห็นว่า น้ำดื่มที่ผลิตเองมีความสะอาดเหมาะแก่การอุปโภคบริโภค

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

.....

ลำดับที่ ๓ ผู้ให้สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยโทสุนทร พินิจมนตรี อายุ ๔๒ ปี การศึกษา ปริญญาโท
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองช่าง ที่อยู่ ๑๐๐ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑
สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังสวาบ
เวลาสัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
รับราชการและทำเกษตรกรรม
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
๗๐,๐๐๐ บาท ต่อเดือน
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบมีอะไรบ้าง
กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มน้ำดื่มหมู่บ้าน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร

เห็นสื่อต่างๆ เช่น นิตยสาร โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น และจากประสบการณ์การศึกษาดูงานจากสถานที่ต่างๆ แต่ละประเภทงาน ตลอดจนความหวังที่จะมีกำไร หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายของการดำรงชีวิตประจำวัน เห็นเขามีการสร้างรายได้ แต่ละประเภทของงาน จึงนำมาประยุกต์ใช้

๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
การประชาสัมพันธ์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลข่าวสาร การประชุมหารือวิธีการและกระบวนการดำเนินงานของกิจกรรม การรวมกลุ่มเพื่อศึกษาดูงานเพื่อหาช่องทางการตลาด และการลงทุน ต่อยอกจากผลกำไรจากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง และแยกแขนงต่อไปได้ โดยจากผลกำไรหรือผลสำเร็จของกลุ่มแรกเริ่มต้น

๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
จุดอ่อน คือ ขาดความเข้าใจในการทำงานเป็นกลุ่ม ขาดความพร้อมในเรื่องที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ขาดความเข้มแข็งและความเสียสละเวลา ส่วนจุดแข็ง คือ ทรัพยากรบุคคลมีจำนวนมาก วัตถุดิบในการผลิตมีจำนวนมาก

๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
คนในชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายจากการที่กลุ่มมีความเข้มแข็ง ประสบผลสำเร็จของกิจกรรมในแต่ละกลุ่ม สินค้าแปรรูปมีคุณภาพ สะอาด ปลอดภัยมีประโยชน์ต่อสุขภาพ

๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
ทำให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นสถานที่ดูงานในอนาคตต่อไป

ตอนที่ ๓ อื่นๆ

จากอดีตที่ผ่านมา คนในชุมชนหรือกลุ่มต่างๆ ต้องไปศึกษาดูงานยังสถานที่ต่างๆ นั้น เป็นการเพิ่มรายจ่าย ในอนาคต ชุมชนหรือกลุ่มต่างๆ จะเป็นสถานที่ศึกษาดูงานให้คนในชุมชนอื่นมาศึกษาดูงานจากผลสำเร็จของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เป็นการเพิ่มรายได้ในชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

ลำดับที่ ๔ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายสมบัติ โยธาทธรรม อายุ ๔๔ ปี การศึกษา ปริญญาตรี
ตำแหน่ง ข้าราชการครู ที่อยู่ ๑๕๘ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑
สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังสวาบ
เวลาสัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
เกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไป
 ๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
รายได้ ๑๗,๐๐๐ บาท ต่อเดือน พออยู่ได้
 ๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบมีอะไรบ้าง
กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำดื่มหมู่บ้าน กลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร
 ๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
แรงจูงใจ เกิดจากความต้องการขยายรายได้ของคนในชุมชน และเกิดจากมีหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามาส่งเสริมด้วย
 ๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
เกิดจากคนในชุมชนและผู้นำหมู่บ้าน ตลอดถึงการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ
 ๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
จุดอ่อน คือ การเล็งเห็นประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนมีน้อย ส่วนจุดแข็ง คือ การมีส่วนร่วมร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน
 ๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
ผลผลิตของเศรษฐกิจในชุมชน เกิดการขาดทุนจากต้นทุนที่สูงเกินไปในปัจจุบัน ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตให้มีความสุขได้
 ๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
ควรเป็นผู้กำหนดราคาทางการเกษตรเองให้ได้ หรือมีส่วนร่วมในการผลิต การขาย เพื่อให้ชุมชนมีความสุขขึ้น
- ตอนที่ ๓ อื่นๆ**
ส่งเสริมหารายได้เพิ่มขึ้น หรือการเพิ่มมูลค่าผลผลิตในชุมชน

ลำดับที่ ๕ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายบุญโยค บุษพา อายุ ๕๘ ปี การศึกษา ปริญญาตรี
ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ ที่อยู่ ๑๒๑ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑
สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังสวาบ
เวลาสัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
รับราชการครู และทำการเกษตร ปลูกยางพารา
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
๕๐,๐๐๐ ต่อเดือน รายได้พออยู่พอกิน ไม่ร่ำรวย
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบมีอะไรบ้าง
กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผลิตน้ำดื่ม กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มฌาปนกิจ
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
ระบบทางเศรษฐกิจของชุมชนไม่ค่อยยั่งยืน เพราะขาดการเรียนรู้ ขาดทุนทรัพย์ และ
อุปกรณ์
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
มีการขยายกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำดื่ม กลุ่มฌาปนกิจ
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
จุดอ่อน คือ ขาดความรู้ด้านการตลาด ส่วนจุดแข็ง คือ ในพื้นที่มีแหล่งเรียนรู้ มีวัตถุดิบใน
การผลิตอยู่มากเพียงพอต่อการผลิต
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
ขายผลผลิตไม่ได้ราคา เกิดจากผลผลิตไม่มีคุณภาพ และการมีรายได้ของชุมชนไม่เพียงพอ
ต่อการดำรงชีพ
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
น่าจะมียุทธศาสตร์ที่ดีขึ้น เพราะชุมชนมีกลุ่มต่างๆ ที่มีการขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น ชุมชนมี
ความรู้ ซึ่งอยู่ในยุค ๔.๐ ด้านเทคโนโลยี

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....
.....
.....

ลำดับที่ ๖ ผู้ให้สัมภาษณ์	นางชบาไพร พินิจมนตรี อายุ ๔๑ ปี การศึกษา ปริญญาตรี
ตำแหน่ง	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ที่อยู่ ๑๐๐ บ้านวังสวาบ หมู่ที่ ๑
สถานที่สัมภาษณ์	ศาลากลางบ้าน บ้านวังสวาบ
เวลาสัมภาษณ์	วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
รับราชการเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรรมยางพาราเป็นอาชีพรอง
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
รายได้ ๗๐,๐๐๐ บาท ต่อเดือน
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบมีอะไรบ้าง
กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำดื่มหมู่บ้าน กลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร

(๑) มีผลกำไรจากการทำกลุ่มออมทรัพย์ มีการปันผลกำไร มีรายได้ (๒) เนื่องจากมีมลพิษทางอากาศ การทำน้ำดื่ม จะทำให้มีน้ำดื่มที่สะอาดไว้บริโภค (๓) เพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว โดยมีการไปดูงานจากหลายๆ ที่แล้วนำมาประยุกต์ใช้

๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร

การรวมกลุ่มจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการออมเงิน และมีการปันผล มีผลกำไรจากการออม จากนั้นจึงมีการประชาสัมพันธ์แก่ผู้สนใจ และมีการรับสมัครโดยการลงหุ้น จากนั้น จึงมีการขยายเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น และเกิดกลุ่มฅาปนกิจตามมา

๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร

(๑) กลุ่มออมทรัพย์ จุดแข็ง คือ คนในชุมชนมีความสามัคคี ส่วนจุดอ่อน คือ คณะกรรมการที่บริหารจัดการกลุ่มยังขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการบริหารจัดการการออมทรัพย์ให้มีผลกำไรมากขึ้น อาจต้องมีการศึกษาดูงานเพิ่มเติม (๒) กลุ่มแปรรูป จุดแข็ง คือ ผลผลิตทางการเกษตรมีหลากหลายชนิด เพียงพอในการแปรรูปตลอดทั้งปี ส่วนจุดอ่อน คือ บรรจุภัณฑ์ยังไม่สวยงามดึงดูดลูกค้า

๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร

(๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผลกำไรออกกอง แต่ยังไม่มากพอ ยังสามารถต่อยอดได้อีกหากบริหารจัดการดีๆ (๒) กลุ่มแปรรูป มีการสร้างรายได้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่ง เพิ่มจากการทำเกษตรกรรม มีสมาชิกเครือข่ายเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ

๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด

(๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น มีการขยายกลุ่มสมาชิกมากขึ้น นำไปสู่การสร้างกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มฅาปนกิจหมู่บ้าน (๒) กลุ่มแปรรูป มีแนวโน้มดีขึ้น สมาชิกกลุ่มมีการประชุมและคิดบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม เพื่อดึงดูดลูกค้า มีการนำสินค้าส่งจำหน่ายตามแหล่งของฝากต่างๆ เพิ่มยอดการจำหน่ายมากขึ้น (๓) กลุ่มน้ำดื่ม มีแนวโน้มที่ดีมากขึ้น เริ่มขยายสาขามากขึ้น จาก ๑ หมู่บ้าน

ไปเป็น ๓ หมู่บ้าน และคาดว่าจะขยายเพิ่มไปยังชุมชนอื่นมากขึ้น เนื่องจากน้ำดื่มที่ผลิตเองดังกล่าว มีความสะอาด เหมาะแก่การอุปโภคบริโภคซึ่งดีต่อสุขภาพ

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๗ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวยุภาวดี สีสวัสดิ์ อายุ ๓๖ ปี การศึกษา ม.๖
 ตำแหน่ง หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังสวาบ
 เวลาสัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
เกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา และค้าขาย
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
๑๐๐,๐๐๐ บาท ต่อปี
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบมีอะไรบ้าง
กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มน้ำดื่ม
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร

- (๑) กลุ่มออมทรัพย์ เพราะว่า จะได้เก็บเงินไว้ใช้ในเวลาจำเป็นและมีผลกำไร
- (๒) กลุ่มน้ำดื่ม เพราะจะได้ น้ำดื่มที่สะอาด
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
 - (๑) กลุ่มออมทรัพย์ ขยายออกทางครอบครัวและสมาชิกในกลุ่ม
 - (๒) กลุ่มน้ำดื่ม จากการบรรจุถังแล้วก็จะขยายเป็นขวดเพื่อจำหน่ายต่อไป
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
กลุ่มออมทรัพย์ จุดอ่อน คือ การประชาสัมพันธ์ชักชวนสมาชิกใหม่ ส่วนจุดแข็ง คือ มีความร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มเป็นอย่างดี

๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
กลุ่มน้ำดื่ม สุขภาพร่างกายของผู้บริโภค มีรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
 - (๑) กลุ่มออมทรัพย์ มีแนวโน้มว่าสมาชิกจะเพิ่มมากขึ้น
 - (๒) กลุ่มน้ำดื่ม มีการที่จะขยายออกนอกชุมชน

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๘ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายอุเทน ยศจำรัส อายุ ๗๓ ปี การศึกษา ป.๔
 ตำแหน่ง กรรมการของกลุ่ม หมู่ที่ ๑ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังสวาบ
 เวลาสัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 เกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 รายได้ ๒๐,๐๐๐ บาท ต่อปี
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบมีอะไรบ้าง
 กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มทำน้ำดื่ม
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
 แรงจูงใจมาจากการดูสื่อต่างๆ ที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจดีขึ้น พัฒนาขึ้นไป
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
 การเสนอข้อมูลของแต่ละคน แล้วนำมาสร้างเป็นกลุ่ม และขยายไปเรื่อยๆ
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ การใช้สารเคมีซึ่งเป็นมลพิษต่อสภาพอากาศ ส่วนจุดแข็ง คือ มีความสามัคคี
 มีความร่วมมือและให้การช่วยเหลือกัน
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบเป็นอย่างไร
 ไม่มากและไม่น้อย แต่ก็พออยู่ได้
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
 แนวโน้มอาจจะมีทิศทางที่ดีขึ้น เพราะเห็นกลุ่มต่างๆ พัฒนาไปเรื่อยๆ

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

สรุปผลการสัมภาษณ์จากชุมชนบ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ

ลำดับที่ ๑ ผู้ให้สัมภาษณ์	นายสุริยันต์ ตลับเงิน อายุ ๕๐ ปี การศึกษา ป.๖
ตำแหน่ง	ผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ ที่อยู่ ๒๕ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ
สถานที่สัมภาษณ์	ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
เวลาสัมภาษณ์	วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
ประกอบอาชีพหลัก ทำการเกษตร ทำนาข้าว ทำไร่ไถ่ และทำสวนผักผสมผสาน
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
รายได้ต่อเดือนละ ๘,๐๐๐ บาท รายได้จากการรับจ้างเสริม เดือนละ ๑๒,๐๐๐ บาท รวมรายได้ต่อปี เป็นเงิน ๒๔๐,๐๐๐ บาท
๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง
กลุ่มโครงการโอท็อปวิถี ๑) กลุ่มทอผ้าขาวม้า ๒) กลุ่มทอเสื่อกก ๓) กลุ่มทำพรมเช็ดเท้า ๔) กลุ่มทำอาหารพื้นบ้าน ๕) กลุ่มจักรสาน ๖) กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ๗) กลุ่มทำกระเป๋ากก ๘) กลุ่มทำไข่เค็ม ๙) กลุ่มทำแจวบอง ๑๐) กลุ่มทำกล้วยอบเนย
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
ทำโรงน้ำดื่ม สาเหตุเนื่องจากมีมลพิษในชุมชน ซึ่งดื่มน้ำฝนไม่ได้ และหมู่บ้านมีแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่แล้ว เลยขอขออนุญาตจากทางส่วนราชการมาตั้งทำโรงน้ำดื่มและน้ำแข็ง เพื่อจำหน่ายให้กับชุมชน
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
เริ่มต้นกลุ่มมีเพียงกลุ่มเดียว มีสมาชิกอยู่จำนวน ๑๐ คน ต่อมาจึงได้สมาชิกเพิ่มขึ้นอีกเป็น ๓๖ คน และมีกลุ่มต่างหมู่บ้านเข้าร่วม จำนวน ๔ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวังสวาบ บ้านวังกกแก้ว บ้านวังใหม่ บ้านฝายตาสวน
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
จุดอ่อน คือ ขาดความสามัคคี ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ไม่ได้ให้ความสำคัญในกลุ่ม ส่วนจุดแข็ง คือ ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมีอ่างเก็บน้ำที่สามารถนำมาใช้ทางการเกษตรได้ตลอดทั้งปี
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
ผลิตได้ แต่ยังหาตลาดรองรับสินค้าต่างๆ ไม่ค่อยชัดเจน
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
อนาคตอยากให้มีการตลาดของกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้ก้าวไกลไปกว่านี้

ตอนที่ ๓ อื่นๆ อยากจะให้รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณมาให้ชุมชนวังผาดำ เพื่อต่อยอดเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น

ลำดับที่ ๒ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายวิทยา เรียมรักษ อายุ ๕๒ ปี การศึกษา ม.๓
 ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านวังผาดำ ที่อยู่ ๖๑ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
 เวลาสัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม และปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล เช่น ปลูกผักสวนครัว
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 พอกินพอใช้ บางครั้งก็ผืดเคือง ส่วนผู้ที่ไม่ได้อร่อนนั้นส่วนมากจะเป็นข้าราชการ
๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง
 ผลิตน้ำดื่มและน้ำแข็ง โครงการนวัตวิถี มีการผลิตสินค้าเพื่อใช้สอย ๑๐ อย่าง ทำผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดเท้า ทอเสื่อ ทำอาหารแจ่วบอง ไข่เค็ม
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
 เนื่องจากสิ่งแวดลอมเป็นมลพิษจากโรงงาน จึงต้องการมีน้ำดื่มที่มีคุณภาพและปลอดภัย ประกอบกับที่หมู่บ้านแห่งนี้มีแหล่งน้ำผุดธรรมชาติอยู่ด้วย
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 ใช้วิธีการประชุมชาวบ้านประจำเดือน จึงเสนอความคิดเห็น แล้วโหวตเสียงเพื่อลงมติเสนอแต่งตั้งคนรับผิดชอบงาน แต่ไม่ได้สร้างเครือข่ายออกไปภายนอก
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ ขาดความสามัคคี จับกลุ่มกันยาก ส่วนจุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติตาตเต่า และมีอ่างเก็บน้ำสำหรับไว้ใช้ในการเกษตร
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 พออยู่พอกิน แต่ไม่มีเงินเก็บ
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
 ได้รับความเชื่อมั่น เพราะผลผลิตมีคุณภาพ

ตอนที่ ๓ อื่น

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติตาตเต่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่สามารถเที่ยวได้ทุกฤดูกาล

ลำดับที่ ๓ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายสมยศ เฉลิมรัมย์ อายุ ๔๖ ปี การศึกษา ม.๖
 ตำแหน่ง ส.อ.บ.ต.วังสวาบ ที่อยู่ ๖๒ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
 เวลาสัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 อาชีพหลัก คือ ทำเกษตรกรรม และ รับจ้างทั่วไป ทำเกษตรหมุนเวียนตามฤดูกาล เลี้ยง
 สัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน คือ ปลา
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 พออยู่ได้ พอเป็นไปได้ พอกินพอใช้ พอได้เก็บออมไว้บ้างนิดหน่อย
๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง
 ผลิตน้ำดื่มเพื่อบริโภคเอง โครงการนวัตกรรมผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย ๑๐ อย่าง คือ ทอเสื้อ
 ทำผ้าเช็ดเท้า ชะยะชุมชน กองทุนสวัสดิการ
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภท
 เป็นอย่างไร
 สิ่งแวดล้อมเป็นพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม จึงต้องการน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 เสนอ โหวตเสียง และเสนอให้มีผู้จัดทำดูแล
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ช่วยกัน ส่วนจุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยว มี
 สิ่งแวดล้อมเป็นธรรมชาติ
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 พออยู่ได้ ไม่อดไม่ยาก
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
 ผลผลิตทางการเกษตรน่าจะดีกว่า แต่รายได้ไม่แน่นอน ความเสี่ยงสูง เพราะต้นทุนสูง

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๔ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางโหมยงค์ ฉายดิลก อายุ ๕๒ ปี การศึกษา ปริญญาตรี
ตำแหน่ง พนักงานราชการ ที่อยู่ ๖๔ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ
สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
เวลาสัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
อาชีพหลัก คือ รับราชการและทำเกษตรกรรม ทำนา
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
พออยู่ได้ พอได้อยู่ได้กิน
๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง
โรงผลิตน้ำดื่มและโรงงานน้ำแข็งขนาดเล็ก โครงการนวัตวิถี ๑๐ อย่าง คือ ทำผ้าเช็ดเท้า ทอเสื้อ ทำอาหารไข่เค็ม
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
สิ่งแวดล้อมจากโรงงานเป็นมลพิษ ต้องการมีน้ำดื่มที่มีคุณภาพและปลอดภัย มีแหล่งน้ำผุด
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
ประชุมชาวบ้านประจำเดือน แล้วเสนอความคิดเห็น โหวตเสียงเพื่อลงมติ เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการ แต่ขาดการสร้างเครือข่ายในภายนอก
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
จุดอ่อน คือ ขาดความสามัคคี ส่วนจุดแข็ง คือ มีนายทุนและมีแหล่งท่องเที่ยว และวัดกับบ้านช่วยเหลือกันได้ดี
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
แค่พออยู่ได้ไปวันๆ ไม่ถึงกับเหลือเก็บ มีผลผลิตที่มีคุณภาพ
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
คาดว่าจะสร้างเครือข่ายไปข้างนอกได้ เพราะมีนักธุรกิจ

ตอนที่ ๓ อื่น

บ้านวังผาดำยังมีโอกาสพัฒนาไปอีกมาก เพราะมีต้นทุนทางธรรมชาติที่ดีมาก

ลำดับที่ ๕ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายอำนาจ สนมเมือง อายุ ๔๑ ปี การศึกษา ปริญญาโท
ตำแหน่ง ข้าราชการครู ที่อยู่ ๒๒ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ
สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
เวลาสัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
อาชีพหลัก คือ รับราชการครู
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
พออยู่ได้ มีเก็บออมบ้างนิดหน่อย
๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง
ผลิตโรงน้ำดื่มและโรงน้ำแข็งขนาดเล็กเพื่อสร้างรายได้และจำหน่ายในชุมชน โครงการหมู่บ้านนวัตกรรม วิถี ทำแจวบองจำหน่าย กองทุนขยะชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
สาเหตุเพราะน้ำฝนเป็นมลพิษ จึงต้องการน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
ประชุมช่วยกันออกความคิดเห็น โหวตเสียง ลงมติ และจัดตั้งผู้ดูแล
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
จุดอ่อน คือ ไม่รวมตัวกัน ไม่ทำงานเป็นทีม ส่วนจุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยว
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
พออยู่ได้ พอใช้ได้ไปวันๆ
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
ชุมชนจะให้ความร่วมมือกันมากขึ้น

ตอนที่ ๓ อื่น

ชุมชนบ้านวังผาดำยังสามารถสร้างรายได้อีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีสรรพากร
ธรรมชาติที่หลากหลาย

ลำดับที่ ๖ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายทวี บุญคำ อายุ ๕๕ ปี การศึกษา ม.๖
 ตำแหน่ง ที่อยู่ ๒๔ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
 เวลาสัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ทำไร่
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
พออยู่ได้ มีบ้าง ขาดบ้าง ไม่แน่นอน
๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง
ผลิตโรงน้ำดื่มบริโภคในชุมชน ทำน้ำแข็ง โครงการนวัตวิถี ทำไข่เค็ม กองทุนขยะ กองทุนสวัสดิการชุมชน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
สิ่งแวดล้อมเป็นมลพิษ ต้องการน้ำดื่มสะอาด
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
บอกต่อญาติพี่น้องให้ช่วยกันทำในสิ่งที่ประชุมมา
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
จุดอ่อน คือ ไม่ช่วยเหลือกัน ไม่สามัคคีกัน จับกลุ่มกันยาก ส่วนจุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยวน้ำผุดตาตแต่่า
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
พออยู่ได้ ไม่ขาดแคลนจนเกินไป มีกินมีใช้
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
สร้างตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ภายในชุมชนให้มากขึ้น

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๗ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวโสภา แสนตา อายุ ๓๗ ปี การศึกษา ม.๖
 ตำแหน่ง ที่อยู่ ๑๔ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
 เวลาสัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมทำนาและค้าขาย
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 พออยู่ได้ บางครั้งก็ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพคล่องของคนในชุมชน
๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง
 ผลิตน้ำดื่มเพื่อจำหน่าย โครงการนวัตกรรมผลิตสินค้า ๑๐ อย่าง เช่น ทำผ้าพันคอ ขยะ
 ชุมชน กองทุนสวัสดิการ
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภท
 เป็นอย่างไร
 สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และเพื่อลดรายจ่าย
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 ได้นำสิ่งดีๆ ที่ผู้นำเสนอผ่านการประชุมมาแล้ว
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ ไม่สามัคคี ไม่ช่วยเหลือกัน ส่วนจุดแข็ง คือ มีสิ่งแวดล้อมดี
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 พออยู่ได้ ไม่ฝืดเคือง พอได้กิน
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
 สามารถส่งตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ได้

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๘ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางสมศรี เกิดมงคล อายุ ๕๓ ปี การศึกษา ป.๔
 ตำแหน่ง ที่อยู่ ๔๒ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒ ตำบลวังสวาบ
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
 เวลาสัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 อาชีพหลัก คือ รับจ้างทั่วไป
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 พออยู่ได้ มีกินมีใช้ และพอมีเก็บออม
๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง
 ผลิตน้ำดื่มในหมู่บ้าน แจกจ่ายในชุมชน ทำตู้น้ำแข็งเพื่อให้มีรายได้ โครงการนวัตวิถี ๑๐
 อย่าง เช่น ทอเสื้อ ผ้าเช็ดเท้า จักรสาน และยังมีกองทุนขยะ กับสวัสดิการชุมชน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภท
 เป็นอย่างไร
 สาเหตุที่สิ่งแวดล้อมเป็นมลพิษเนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรม เลยกิดที่จะทำน้ำดื่มเอง
 โดยจำหน่ายในราคาที่คุ้มทุน และประกอบกับมีแหล่งน้ำผุดอยู่กับหมู่บ้านอยู่แล้ว
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 ประชุมหมู่บ้านจำเดือน ช่วยกันคิด โหวตเสียงลงมติ ตั้งผู้ดูแลเฉพาะเรื่องเฉพาะกิจ
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ ไม่สามัคคีกัน ส่วนจุดแข็ง คือ มีน้ำผุดตามเต้า และพระกับชาวบ้านเข้ากันได้ดี
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
 ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนนั้นไม่มากมายอะไร แต่พออยู่ได้
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
 ได้รับความเชื่อมั่นว่าผลผลิตมีคุณภาพ คาดว่าจะขยายตัวได้ ชุมชนจะให้ความร่วมมือมาก
 ขึ้น จะสามารถสร้างเครือข่ายไปภายนอกได้ สิ่งที่บ่งบอกคือที่นี้มีนักธุรกิจ

ตอนที่ ๓ อื่น

มีอ่างเก็บน้ำไว้ใช้ และมีน้ำผุดไว้ใช้ทำการเกษตรตลอดทั้งปี

ลำดับที่ ๙ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางจิตตินันท์ จรหม่าน อายุ ๕๓ ปี การศึกษา ปริญญาตรี
ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ ที่อยู่ ๔๓/๑ บ้านวังผาดำ หมู่ที่ ๒
สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
เวลาสัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
อาชีพหลัก คือ บริษัทรับเหมาทำความสะอาดและงานดูแลสวนทั่วไป อาชีพรอง เล่นหุ้น
ผู้จัดการทีมฟุตบอล ลีค เด็กอายุ ๖-๑๔ ปี
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
รายได้โดยประมาณ ๕๐ ล้าน/ปี
๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง
ผลิตน้ำดื่มและน้ำแข็ง เพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย มีกองทุนขยะ มีแหล่ง
ท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์โอท็อป เช่น ของใช้ ของกิน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภท
เป็นอย่างไร
การผลิตน้ำดื่มเกิดจากสภาพแวดล้อมที่เป็นมลพิษ แหล่งท่องเที่ยวเป็นสรรพพยากร
ธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว และพัฒนาจากเดิมให้มีมากกว่าเดิม จึงรวมกลุ่มชาวบ้าน+รัฐบาล
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
เป็นระบบภายในชุมชน ไม่มีการกระจายข่าวไปภายนอก
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
จุดอ่อน คือ ขาดความสามัคคี ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน คนไม่มีการพัฒนาในด้าน
ดี ขาดความกระตือรือร้นในการดำรงชีวิต
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร
น้ำดื่มผลิตไม่ทันต่อความต้องการ แหล่งท่องเที่ยวยังต้องปรับปรุงในการประชาสัมพันธ์
และปรับปรุงให้เป็นที่ยอมรับให้มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด
น้ำดื่มความต้องการมีมากขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเริ่มเป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกมากขึ้น
สินค้าโอท็อปชุมชนมีการพัฒนาดีขึ้นกว่าเดิม

ตอนที่ ๓ อื่น

การใช้ขวดในการผลิตน้ำดื่ม ควรจะใช้ขวดรีไซเคิลหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลด
ปริมาณการใช้ขวดพลาสติก (ช่วยลดภาวะโลกร้อน)

ลำดับที่ ๑๐ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวพิสมัย สังข์พิมพ์ อายุ ๔๑ ปี การศึกษา ปริญญาตรี
ตำแหน่ง ธุรกิจส่วนตัว ที่อยู่ ๒๗ หมู่ที่ ๒ บ้านวังผาดำ ตำบลวังสวาบ
สถานที่สัมภาษณ์ ศาลากลางบ้าน บ้านวังผาดำ
เวลาสัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๙.๐๐ – ๒๑.๓๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร

ตนเองประกอบอาชีพธุรกิจค้าขายส่วนตัว มีหลายหลากหลายอาชีพมาก เช่น ทำเกษตรกรรม เป็นส่วนใหญ่ รับจ้างในถิ่นบ้านเกิด รับจ้างนอกถิ่นบ้านเกิด ค้าขาย ข้าราชการ / ลูกจ้างรัฐ ว่างาน / ไม่ทำงาน

๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร

รายได้ส่วนตัวโดยประมาณ ๑ แสนบาท ต่อเดือน มองว่า รายได้ กลุ่มที่ทำเกษตรกรรม ได้มาเป็นรายงวด รายครั้ง ซึ่งพอบ้างไม่พอบ้าง กลุ่มรับจ้างในถิ่นบ้านเกิด รายได้น้อยมาก ไม่มีการจ้างงานแบบต่อเนื่อง รับจ้างนอกถิ่นบ้านเกิด รายได้ดีกว่ากลุ่มรับจ้างในถิ่นบ้านเกิด - ค้าขาย ดี ความ เป็นอยู่ดีกว่าทุกกลุ่ม - กลุ่มข้าราชการ / ลูกจ้างรัฐ รายได้ดี แต่รายจ่ายเยอะ - กลุ่มผู้ว่างงาน / ไม่ทำงาน แลไม่มีรายได้

๓. เศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบมีอะไรบ้าง

เท่าที่เห็นเป็นผลิตภัณฑ์ / โครงการรับซื้อขยะ (เห็นเจียบแล้ว) เห็นมีสินค้า และสิ่งของ ต่างๆ แต่ยังไม่เห็นเป็นรูปร่าง

๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบแต่ละประเภท เป็นอย่างไร

เข้าใจว่าผู้นำหมู่บ้าน / ภาครัฐ ต้องการส่งเสริมชุมชนให้มีอาชีพ และมีรายได้

๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร

ภาครัฐส่งเสริม ส่งมายังผู้นำแต่ละระดับ และผู้นำส่งต่อมายังชาวบ้าน

๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร

จุดแข็ง คือ มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนา และก่อให้เกิดรายได้ชุมชน มี วัดถ้ำเทพนิมิต ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ ท่องเที่ยว และกิจกรรมต่างๆ มีอ่างเก็บน้ำ มีน้ำดี ดินดี ยังมีภูเขา และแหล่งธรรมชาติ จุดอ่อน คือ ทำอะไรแบบประเดี๋ยวประด๋าว ไม่ยั่งยืน หรือยื่นระยะให้สำเร็จ ศึกษาอะไรไม่จริงจัง และไม่ลงมือแบบจริงจัง ความสามัคคี ความร่วมมือ และความเสียสละมีน้อย การรับฟังน้อยมาก พูดเยอะ ลงมือทำน้อย ควรเป็นผู้นำได้และเป็นผู้ตามได้ การเปิดรับโอกาส รับ ความรู้ใหม่ๆ น้อยมากๆ ประชาชนชาวบ้านตัวจริงๆ ไม่มีเลย

๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของตำบลวังสวาบเป็นอย่างไร

ผลผลิตที่ได้ยังไม่ค่อยจะมีความแน่นอนสักเท่าไร เท่าที่เห็นนั้นอย่างมากก็พอมีกินมีใช้ เท่านั้น ไม่สามารถทำให้เป็นกอบเป็นกำได้

๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนตำบลวังสวาบควรเป็นไปในทิศทางใด

ควรเอื้อต่อส่วนรวมทั้งด้านผลประโยชน์ทุกครัวเรือน คือ มีรายได้ และแต่ละครัวเรือนควรให้ความร่วมมือในการสร้างเช่นกัน เช่น หากจะทำการเกษตร ควรเรียนรู้การทำการเกษตรแบบนั้นๆ อย่างจริงจัง ทั้งระบบ คือ ตั้งแต่การปลูก การตลาด หากจะทำชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ต้องเพิ่มให้ครบวงจร ทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ น้ำพุตก และตลาดสินค้าเกษตร สินค้ากลุ่มสิ่งทอ สินค้ากลุ่มอาหารแปรรูป

ตอนที่ ๓ อื่นๆ เศรษฐกิจจะดีหรือไม่ดี บางทีไม่ได้อยู่กับเศรษฐกิจโลก หรือดินฟ้าอากาศ แต่ขึ้นอยู่กับตนเองที่รู้จักหา พัฒนา ลงมือทำ และรู้จักใช้ รู้จักเก็บ (ถ้าไม่ซี้เกียจตัวเป็นชน ความจนก็ไม่มาเยือน)

สรุปผลการสัมภาษณ์จากชุมชนบ้านฝายตาสวน หมู่ที่ ๘ ตำบลวังสวาบ

ลำดับที่ ๑ ผู้ให้สัมภาษณ์	นายชัยฤทธิ์ แสนทิ อายุ ๔๘ ปี การศึกษา ม.๖
ตำแหน่ง	ผู้ใหญ่บ้านฝายตาสวน บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตาสวน
สถานที่สัมภาษณ์	ศาลาหอฉัน วัดสุวรรณคีรี บ้านฝายตาสวน
เวลาสัมภาษณ์	วันเสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน ตำบลวังสวาบฯ

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ทำนาข้าว ทำไร่อ้อย ปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล ปลูกยางพารา และสวนมะขามหวาน
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
มีรายได้เพียงพอ ไม่ฝืดเคือง แต่ไม่ถึงกับร่ำรวย
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนมีอะไรบ้าง
เศรษฐกิจที่เป็นของชุมชนนั้น ได้แก่ กองทุนขยะ กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนเงินล้าน และกลุ่มสัมมาชีพ
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนแห่งนี้ เกิดจากการดูข่าวสารตามสื่อออนไลน์บ้าง ทิวบ้าง และมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานที่ต่างจังหวัด (จังหวัดบึงกาฬ) เห็นเขาทำแล้วประสบความสำเร็จได้ดี จึงคิดอยากจะนำมาทำบ้าง
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
เมื่อได้ไปพบเห็นสิ่งดีๆ ก็นำมาเสนอในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาหารือ แล้วทำการโหวตเสียงเพื่อขอความเห็นชอบจากที่ประชุม
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
จุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจชุมชนแห่งนี้ คือ คนทำงานที่ได้รับผิดชอบนั้นมักจะไม่ค่อยมีเวลาทำ เพราะมีภาระหลายด้าน และต้องทำอาชีพหลักของตน จึงทำงานไม่ต่อเนื่อง ส่วนจุดแข็ง คือ คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน ให้ความร่วมมือดี และมีความเชื่อมั่นคณะกรรมการบริหารกองทุน
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
ทำให้พออยู่ได้ พอมีพอกิน
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนควรเป็นไปในทิศทางใด
คิดว่าสมาชิกในชุมชนจักให้ความร่วมมือในโครงการต่างๆ เป็นอย่างดี และมีความมั่นใจว่ากองทุนต่างๆ จะเพิ่มขึ้นมากกว่านี้

ตอนที่ ๓ อื่นๆ

ภายหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จแล้ว นายชัยฤทธิ์ แสนทิ ผู้ใหญ่บ้าน ได้นำหนังสือ “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ ความเปลี่ยนแปลงและกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในชนบท

อีสาน” โดย มานะ นาคำ, มนต์ชัย ผ่องศิริ, ณัฐพล มีแก้ว, เมื่อ มีนาคม ๒๕๕๙ มามอบให้เพื่อศึกษาข้อมูลของชุมชนแห่งนี้เพิ่มเติม เนื่องจากเกรงว่าข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์มานั้นจะยังไม่ครอบคลุมด้วย และอาจจะมีบางอย่างอาจหลงลืมหรือมองข้ามไปได้

ลำดับที่ ๒ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายจอม จันท์เกิด อายุ ๖๕ ปี การศึกษา ป.๔
ตำแหน่ง บ้านเลขที่ ๔๙ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตาสวน
สถานที่สัมภาษณ์ ศาลาหอฉัน วัดสุวรรณคีรี บ้านฝายตาสวน
เวลาสัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน ตำบลวังสาวบฯ

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ทำนาข้าว ไร่อ้อย ปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ข้าวโพดและพริก
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
มีรายได้เพียงพอแก่การใช้จ่าย ไม่ฝืดเคือง แต่ก็ไม่ถึงกับร่ำรวย
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนมีอะไรบ้าง
เศรษฐกิจที่เป็นของชุมชนนั้น ได้แก่ มีกองทุนเงินล้าน กองทุนขยะ กลุ่มสัมมาชีพ และ
สวัสดิการชุมชน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนแต่ละประเภท
เป็นอย่างไร
อยากทำให้ชุมชนร่วมคิดร่วมทำกันภายในชุมชน
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
ปรึกษาหารือในที่ประชุมหมู่บ้าน แล้วจึงทำการโหวตเสียง
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
จุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจชุมชนแห่งนี้ คือ ผู้รับผิดชอบงานบางคนทำงานไม่เป็น ส่วน
จุดแข็ง คือ เมื่อจะเสนอให้ทำอะไรก็มักจะเห็นดีตามกันด้วย
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
พอใช้ พอกิน
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนควรเป็นไปในทิศทางใด
น่าจะดีขึ้น เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพราะชุมชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือดี

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....
.....
.....

ลำดับที่ ๓ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวสุกัญญา ชั้นประเสริฐ อายุ ๓๐ ปี การศึกษา ม.๓
 ตำแหน่ง บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตาสวน
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลาหอฉัน วัดสุวรรณคีรี บ้านฝายตาสวน
 เวลาสัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 อาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ อ้อย เลี้ยงไก่ ไก่บริโภคเองในครัวเรือน
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 มีรายได้ที่ไม่แน่นอน บางครั้งก็มีรายได้ดี บางครั้งก็ไม่พอใช้
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนมีอะไรบ้าง
 กลุ่มสัมมาชีพ กองทุนขยะ สวัสดิการชุมชน กองทุนเงินล้าน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนแต่ละประเภท
 เป็นอย่างไร
 รู้สึกว่าเป็นการออมทรัพย์เป็นหลักประกันความเป็นอยู่ของตัวเองและค้าประกัน
 ครอบครัว
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 ได้ฟังจากการบอกต่อของผู้ใหญ่ สามารถนำไปบอกต่อกับคนอื่นได้
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ คนทำไม่ค่อยอยู่บ้าน จุดแข็ง คือ มีความสามัคคี
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 มีเงินออม อยู่ได้
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนควรเป็นไปในทิศทางใด
 ทุกคนช่วยกันในเรื่องต่างๆ ที่ดี ทำร่วมกันไปในทิศทางที่ดีๆ

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๔ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาวปิยมาศ แสนสุนนท์ อายุ ๓๓ ปี การศึกษา ป.ว.ส.
 ตำแหน่ง บ้านเลขที่ ๒๕ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตาสวน
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลาหอฉัน วัดสุวรรณคีรี บ้านฝายตาสวน
 เวลาสัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน ตำบลวังสวาบฯ

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ทำนาข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืชหมุนเวียน เช่น พริกและถั่วเหลือง
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 มีรายได้พออยู่พอกิน บางครั้งก็เป็นก้อนเป็นกอบเป็นกำ บางครั้งก็ยอเยบ
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนมีอะไรบ้าง
 มีกองทุนขยะ กองทุนเงินล้าน สวัสดิการชุมชน กลุ่มสัมมาชีพ
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
 เกิดจากการดูข่าว ดูตามที่แชร์กันอยู่ในโซเชียล ได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานที่ทางจังหวัดจัด
 นำให้ น่าจะเป็นแนวคิดที่ดี ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 เมื่อพบสิ่งที่ดีๆ แล้วปรึกษาผู้นำ แล้วนำเข้าไปประชุมในแต่ละครั้ง
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ คนทำงานขาดประสบการณ์ จุดแข็งคือ ชาวบ้านพึงพอใจ ร่วมคิดร่วมทำ
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 มีกินมีอยู่ มีออมบ้างนิดหน่อย
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนควรเป็นไปในทิศทางใด
 สมาชิกในชุมชนร่วมมือกันดีมากขึ้น และกองทุนต่างๆ จะเพิ่มขึ้นหาตลาดเพื่อรองรับ
 ผลผลิตของชุมชน

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๕ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายณรงค์การ โปร่งจิตร อายุ ๖๓ ปี การศึกษา ป.ว.ช.
 ตำแหน่ง บ้านเลขที่ ๑๙ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตาสวน
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลาหอฉัน วัดสุวรรณคีรี บ้านฝายตาสวน
 เวลาสัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัด
 ขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 อาชีพหลักเกษตรกรรม ปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงปลาไว้บริโภคเอง
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 รายได้พออยู่พอกิน มีใช้บ้าง บางครั้งก็ขาดไป เอาแน่นอนไม่ได้
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนมีอะไรบ้าง
 มีกลุ่มสัมมาชีพ กลุ่มกองทุนเงินล้าน กองทุนขยะ และสวัสดิการชุมชน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนแต่ละประเภท
 เป็นอย่างไร
 รู้สึกช่วยทำให้มีรายได้ และได้รู้จักการประหยัดอดออมไปในตัว
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 บอกต่อข้อมูลดีๆ ว่าทำแล้วเกิดผลจริง
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ ไม่มีใครรับหน้าที่ทำ เพราะคิดว่าอาชีพอื่นอาจมีรายได้มากกว่า เลยขาดความ
 ประทับใจ จุดแข็ง คือ ช่วยกันทำดี
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 มีเงินออม อยู่ได้
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนควรเป็นไปในทิศทางใด
 ร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ และกองทุนจะเพิ่มขึ้น

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๖ ผู้ให้สัมภาษณ์ นายสรายุทธ์ จินดาทิพย์ อายุ ๗๐ ปี การศึกษา ป.ว.ส.
 ตำแหน่ง บ้านเลขที่ ๗๖ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตาสวน
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลาหอฉัน วัดสุวรรณคีรี บ้านฝายตาสวน
 เวลาสัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน ตำบลวังสวาบฯ

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 อาชีพหลักเกษตรกรรม ทำนาข้าว ทำไร่อ้อย ทำไร่ข้าวโพด อาชีพเสริม คือ รับจ้างทั่วไป
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 มีรายได้พอมีพอกิน เอาแน่นอนไม่ได้ แต่ก็พอใจ
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนมีอะไรบ้าง
 มีกองทุนเงินล้าน กองทุนขยะ มีสวัสดิการชุมชน มีกลุ่มสัมมาชีพ
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนแต่ละประเภท
 เป็นอย่างไร
 เป็นการนำสิ่งที่ไม่ได้ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดรายได้
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 ได้นำข้อเสนอแนะของผู้นำมาบอกต่อญาติ
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ มีคนทำเป็นบ้าง ทำไม่เป็นบ้าง จุดแข็ง คือ มีความพร้อมเพียงช่วยเหลือกัน
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 อยู่ได้ มีกิน พอได้ใช้ไปวันๆ
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนควรเป็นไปในทิศทางใด
 ช่วยกัน ทิศทางที่ดี และเงินกองทุนเพิ่มขึ้น

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๗ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางหนูรัตน์ ดอนแพง อายุ ๕๗ ปี การศึกษา ป.๔
 ตำแหน่ง บ้านเลขที่ ๓๒ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตาสวน
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลาหอฉัน วัดสุวรรณคีรี บ้านฝายตาสวน
 เวลาสัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน ตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ไถ่ ทำไร่อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง เลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์เอาไว้บริโภคเอง
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 มีรายได้ที่ไม่แน่นอน โดยเฉลี่ยแล้วก็พออยู่ได้
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนมีอะไรบ้าง
 สวัสดิการชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนเงินล้าน กองทุนขยะ
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนแต่ละประเภทเป็นอย่างไร
 เป็นการส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 ได้นำสิ่งดีๆ ที่ผู้นำเสนอแนะมา แล้วนำไปสอนลูกหลาน
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ เปลี่ยนคนรับผิดชอบหน้าที่บ่อย จุดแข็ง คือ มีความปองดองสามัคคี
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 มีกินมีใช้ ไม่ถึงกับรวย
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนควรเป็นไปในทิศทางใด
 เป็นไปอย่างดี คิดว่าจะเป็นไปในทางที่ดี

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ลำดับที่ ๘ ผู้ให้สัมภาษณ์ นางสาววงเดือน บัวระภา อายุ ๔๘ ปี การศึกษา ม.๖
 ตำแหน่ง บ้านเลขที่ ๓ หมู่ที่ ๘ บ้านฝายตาสวน
 สถานที่สัมภาษณ์ ศาลาหอฉัน วัดสุวรรณคีรี บ้านฝายตาสวน
 เวลาสัมภาษณ์ วันเสาร์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.

สภาพเศรษฐกิจชุมชน ของชุมชนบ้านฝายตาสวน ตำบลวังสวาบฯ

๑. การประกอบอาชีพของปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 อาชีพหลัก คือ รับจ้างทั่วไป และเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน
๒. รายได้ในระดับปัจเจกบุคคล (ครอบครัว) เป็นอย่างไร
 มีรายได้ที่ไม่แน่นอน พอได้กินได้ใช้ บางครั้งก็ขาดแคลน
๓. เศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนมีอะไรบ้าง
 กองทุนเงินล้าน กองทุนขยะ กลุ่มสัมมาชีพ และสวัสดิการชุมชน
๔. แรงจูงใจที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนแต่ละประเภท
 เป็นอย่างไร
 สร้างนิสัยให้เป็นคนไม่สุรุ่ยสุร่าย ประหยัดอดออมภายในครอบครัวและชุมชน
๕. กระบวนการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 สอนหลานให้ทำตามผู้นำ และได้บอกต่อแก่คนรู้จัก
๖. จุดอ่อนจุดแข็งระบบเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 จุดอ่อน คือ คนทำงานมีเวลาน้อย จุดแข็ง คือ ทุกคนให้ความร่วมมือ
๗. ผลผลิตของเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนเป็นอย่างไร
 พอมี พอกิน และอยู่ได้
๘. แนวทางเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านฝายตาสวนควรเป็นไปในทิศทางใด
 เชื่อว่ากองทุนต่างๆ จะเพิ่มขึ้น

ตอนที่ ๓ อื่นๆ.....

ผนวก ข
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระครูเกษมธรรมสุนทร (กฤษณพล เขมธมโม).
เกิด	วันจันทร์ที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๑ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๙ ปีวอก.
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ ๒๕/๑ หมู่ที่ ๖ ต.ท่าข้าม อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี.
การศึกษา	สำเร็จระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ พ.ศ.๒๕๒๒ โรงเรียนวัดโพธิ์สังฆาราม ต.โพธิ์สังฆ อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี, สอบได้นักธรรมชั้นเอก พ.ศ.๒๕๓๐ สำนักเรียนวัดไทรงามธรรมธรราม ต.ดอนมะสังข์ อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี, สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมต้น พ.ศ.๒๕๔๗ ศูนย์การศึกษานอกระบบ อ.ภูพาน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย พ.ศ.๒๕๔๙ ศูนย์การศึกษานอกระบบ อ.ภูพาน สอบได้บาลีประโยค ป.ธ.๑-๒ พ.ศ.๒๕๕๑ สำนักเรียนวัดธาตุ พระอารามหลวง ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น, สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร บริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) พ.ศ.๒๕๕๘ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) สาขาวิชา พระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๕๖/๒๕๕๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม) สาขาวิชา พระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๒๓/๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประสบการณ์การทำงาน

เป็นพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๑ พ.ศ.๒๕๓๓-ปัจจุบัน,
เป็นวิทยากรศาสนากับความมั่นคงของชาติ รุ่นที่ ๓๕ พ.ศ.๒๕๓๔
เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม (ธรรมศึกษา) พ.ศ.๒๕๓๗
เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม) พ.ศ. ๒๕๓๙-ปัจจุบัน,
เป็นพระปลัดฐานานุกรมเจ้าคณะอำเภอสระโบสถ์ จ.ลพบุรี พ.ศ.๒๕๔๐
เป็นพระเลขานุการเจ้าคณะอำเภอสระโบสถ์ จ.ลพบุรี พ.ศ.๒๕๔๐
เป็นรองเจ้าอาวาสวัดธรรมวงษ์ อำเภอสระโบสถ์ จ.ลพบุรี พ.ศ.๒๕๔๐
เป็นพระกรรมวาจาจารย์ อำเภอสระโบสถ์ จ.ลพบุรี พ.ศ.๒๕๔๐
เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม ประจำสำนักศาสนศึกษาวัดธรรมวงษ์ พ.ศ.๒๕๔๐
เป็นเลขานุการเจ้าคณะตำบลวังสวาบ เขต ๑ พ.ศ.๒๕๔๔-๒๕๔๘,
เป็นรองเจ้าอาวาสวัดท่าสองคอน อำเภอภูพาน จ.ขอนแก่น พ.ศ.๒๕๔๖
เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พ.ศ.๒๕๔๘
เป็นเจ้าอาวาส พ.ศ.๒๕๔๘-ปัจจุบัน,
เป็นผู้รักษาการเจ้าคณะตำบลนาฝาย พ.ศ.๒๕๔๘
เป็นกรรมการสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ.๒๕๔๘
เป็นเจ้าคณะตำบลนาฝาย พ.ศ.๒๕๔๙-ปัจจุบัน,

	เป็นพระภิกษุผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ประจำจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.๒๕๔๙
	เป็นพระภิกษุผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ประจำจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.๒๕๕๐
	เป็นเจ้าสำนักศาสนศึกษา-ครูสอนนักธรรม-บาลี พ.ศ.๒๕๕๐
	เป็นพระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชื่นโท (จต.ชท.) พ.ศ.๒๕๕๑
	เป็นเจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์ ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน จ.ขอนแก่น พ.ศ.๒๕๕๓
	เป็น พระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะตำบล ชื่นเอก (จต.ชอ.) พ.ศ.๒๕๕๖
	เป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล๕ จ.ขอนแก่น พ.ศ.๒๕๕๘
	เป็นประธานอำนวยการสอบธรรมศึกษา สนามสอบวัดถ้ำเทพนิมิต พ.ศ.๒๕๕๙
	เป็นพระอุปัชฌาย์ พ.ศ.๒๕๖๐
	เป็นรองประธานกรรมการ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาฯ พ.ศ.๒๕๖๐
บรรพชา	วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๘ วัดกลางท่าข้าม ต.ท่าข้าม อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี
อุปสมบท	วันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๑ วัดกลางท่าข้าม ต.ท่าข้าม อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี
สังกัด	วัดสว่างอารมณ์ หมู่ที่ ๑ ต.นาฝาย อ.ภูผาม่าน จ.ขอนแก่น.
หน้าที่	เป็นเจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์, เจ้าคณะตำบลนาฝาย, ประธานสงฆ์วัดถ้ำเทพนิมิต
ปีที่เข้าศึกษา	ปี พ.ศ.๒๕๕๖.
ปีที่สำเร็จการศึกษา	ปี พ.ศ.
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดถ้ำเทพนิมิต เลขที่ ๖๕ หมู่ที่ ๒ ต.วังสาวบ อ.ภูผาม่าน จ.ขอนแก่น. เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๖-๑๒๔-๖๕๔๒.